

อส
จ152พ

สรณงานพระราขทานเพลิงศพ

น.ส. จรวย ไพธิพรรค น.ม.น.ช.

ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม วันเสาร์ที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๒๓

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961115704

พลอากาศเอก อรุณ นาคกุล
มอบให้ห้องสมุดรัฐสภา

วันที่ 10/๒๘/๖๔
เลขทะเบียน 0367
เลขหมู่ ๐๗
๑ 152 พ

อนุสรณ์

สมบัติห้องสมุดรัฐสภา

งานพระราชทานเพลิงศพ

น.ส. จรรยา ไพโรพรรค ต.ม.,ต.ช.

ณ เมรุวัดสุทัศนเทพวราราม
สมบัติห้องสมุดรัฐสภา

วันเสาร์ ที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๒๓

ขอขอบคุณ

นับตั้งแต่ จรวย โทธิพรรค ล้มป่วยลงจนถึงแก่กรรม ได้มีท่านที่
เคารพ ญาติมิตร กรุณามาเยี่ยมเยียน และแสดงกุศลเจตนา เป็นธุระช่วยเหลือ
ในขณะที่ป่วย เมื่อถึงแก่กรรมก็ได้มาร่วมบำเพ็ญกุศลและรับเป็นเจ้าภาพสวด
พระอภิธรรม ตลอดจนเตรียมการพระราชทานเพลิงศพ และกรุณาให้เกียรติ
มาร่วมในงานนี้ เจ้าภาพขอนมัสการอย่างสูงคือพระเดชพระคุณพระราชสังวรา
ภิมนต์ (หลวงปู่โต๊ะ) พระภวนาโกศลเถร พระญาณวิริยาจารย์ พระครูสัง
วรธรรมานุวัตร (หลวงปู่พล) พระครูขันตยาภิราม (หลวงปู่วัดปริวาส) พระครู
อรุณ อรุโณ ที่ได้มีจิตเมตตาช่วยให้พลังจิตในเวลาจรวยป่วย คุณมณู ประ
ษ์ญาคู ที่กรุณาห่วงใยเยี่ยมแทบทุกอาทิตย์ ผู้บังคับบัญชา เพื่อนที่ร่วมการ
ศึกษาเพื่อนร่วมงานทุกคนที่คอยช่วยเหลือ เยี่ยมดูแลให้ความสะดวก คณะ
แพทย์พยาบาลแห่งวชิระ และศิริราช ที่ดูแลรักษาพยาบาล ให้กำลังใจตลอด
ระยะเวลาเจ็บป่วย อาจารย์คาชาฮาร่า และเพื่อนสมาชิกที่ศูนย์โยเร ได้กรุณา
มาเยี่ยมให้โยเรมากมายหลายท่าน คุณวนิดา ทองรวย คุณวิมล สายเสนห์
คุณวรวรรณ วรรณ ผู้ที่ได้ช่วยเหลือมาตลอดเวลาเจ็บป่วย และเตรียมการ
พระราชทานเพลิงศพ

ท่านอาจารย์อุลทัศน์ พยาฆรานุกุล ได้กรุณาเรียบเรียง พร้อมทั้งออก
แบบปกด้วย และอนุญาตให้พิมพ์หนังสือ พระศรีอริยเมตไตรย เป็นที่ระลึก
ในงานพระราชทานเพลิงศพ จรวย โทธิพรรค ท่านที่พิจารณาเห็นประโยชน์
จากหนังสือนี้ ขอได้โปรดน้อมจิตถวายเป็นอริยบูชาสมดังเจตนา ของท่าน
ผู้เรียบเรียง เจ้าภาพขอขอบพระคุณอย่างยิ่งไว้ ณ ที่นี้ด้วย.

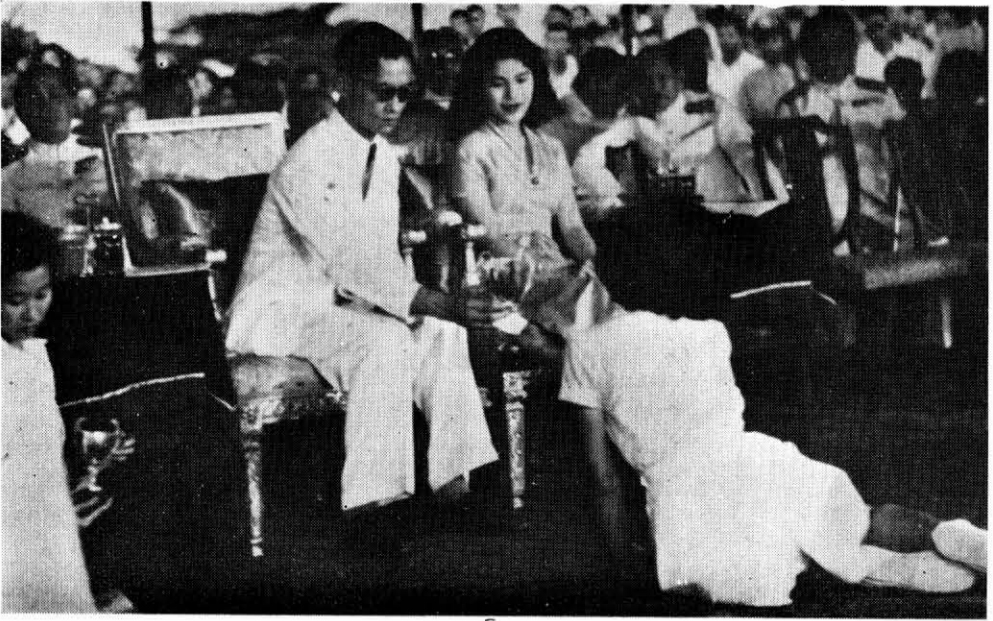
เจ้าภาพ

น.ส. จรรยา โพธิ์พรวด ต.ม. ต.ช.

ชาตะ ๓๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๓

มตะ ๑๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๓

ได้รับพระราชทานรางวัล จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
การแข่งขันว่ายน้ำ ขณะศึกษาที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขณะปฏิบัติหน้าที่

นักกีฬาของคณะเกษตรศาสตร์

ถ่ายเมื่อไปดูงานที่ประเทศฝรั่งเศส

ประวัติย่อ

น.ส. จรวัย โทธิพรรค เป็นธิดา นายอร่าม นางซุณห์ โทธิพรรค
เกิดเมื่อ วันจันทร์ ที่ 31 มีนาคม 2473 ที่บ้านตำบลแหลมใหญ่ อำเภอเมือง
จังหวัดสมุทรสงคราม มีพี่น้องร่วมบิดา-มารดา 6 คน คือ

1. พลโท เฉลิม โทธิพรรค
2. นางเมยณ วัฒนสุวรรณ
3. นายแพทย์ สำราญ โทธิพรรค
4. น.ส. จรวัย โทธิพรรค
5. น.ส. สุภาณี โทธิพรรค
6. นายสำเร็จ โทธิพรรค (ถึงแก่กรรม)

ประวัติการศึกษา

- พ.ศ. 2479 - 88 โรงเรียนประจำอำเภอโพธาราม จบประโยคมัธยมศึกษา
“โพธารวัฒน์เสนา”
- พ.ศ. 2489 - 91 โรงเรียนสายปัญญา จบประโยคเตรียมอุดมศึกษา
- พ.ศ. 2492 - 96 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จบเตรียมเภสัชกรรม
- พ.ศ. 2497 - 98 มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ปริญญาเภสัชศาสตร์
- 1 พ.ศ. - 9 พ.ย. 2512 อบรมพัฒนากาชาด **ปริญญาตรี** วิชา
สถาบัน **กัมมัตถิย** พัฒนบริหารศาสตร์ ประกาศนียบัตร

ประวัติการศึกษาตุงานต่างประเทศ

- 1 ต.ค. 10 - ต.ค. 11 ได้รับทุนรัฐบาล ฝรั่งเศส
ฝึกอบรมและตุงาน ตำแหน่ง Standardligation
ณ ประเทศฝรั่งเศส
- 1 พ.ย. 12 - มี.ค. 13 ได้รับทุนฝึกอบรมภายใต้แผนการโคลัมโบ
ตำแหน่ง Industrial Atandardigation ณ ประเทศญี่ปุ่น

ประวัติการทำงาน

2 ตุลาคม 2499	กรมวิทยาศาสตร์ ตำแหน่ง นักวิทยาศาสตร์ตรี	กระทรวงอุตสาหกรรม แผนก/กอง แผนกโภชนาการและเครื่องคัม กองวิทยาศาสตร์ชีวกรรม
21 กรกฎาคม 2504	นักวิทยาศาสตร์โท	กองวิทยาศาสตร์ชีวกรรม
21 ตุลาคม 2507	หัวหน้าแผนก	แผนกวิศวกรรม เคมีและทดสอบกระบวนการ
22 กุมภาพันธ์ 2514	การอุตสาหกรรม นักวิทยาศาสตร์เอก	กองฟิสิกส์และวิศวกรรม แผนกฟิสิกส์ กองฟิสิกส์และวิศวกรรม
1 พฤษภาคม 2516	พนักงานการเงินและบัญชีเอก ระดับ 5	งานการเงินและพัสดุ สำนักงานเลขาธิการกรม
9 กันยายน 2518	เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี 5	สำนักงานเลขาธิการกรม
1 เมษายน 2521	เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี 6	สำนักงานเลขาธิการกรม

ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์

5 ธันวาคม 2504	เบญจมาภรณ์มงกุฎไทย
5 ธันวาคม 2507	เบญจมาภรณ์ช้างเผือก
5 ธันวาคม 2510	จักรยาภรณ์มงกุฎไทย
5 ธันวาคม 2512	จักรยาภรณ์ช้างเผือก
5 ธันวาคม 2514	ทริตาภรณ์มงกุฎไทย
5 ธันวาคม 2519	ทริตาภรณ์ช้างเผือก

ตั้งแต่เยาว์วัยมา จรววยเป็นคนแข็งแรงร่าเริง ขณะที่กำลังศึกษา
เล่าเรียนอยู่แทบทุกแห่ง จะถูกคัดเลือกให้เป็นนักกีฬาของโรงเรียนเสมอ ขณะ
ที่กำลังศึกษาอยู่ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เคยได้รับพระราชทานรางวัลแข่งขัน
การว่ายน้ำจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

จรววยเป็นคนที่มีความกตัญญูรู้คุณ คือบิดา มารดา และผู้มีพระคุณ
ต่อเธออย่างยิ่ง เป็นคนมีน้ำใจ ถ้าใครมีทุกข์สุขอย่างไร มาขอความช่วยเหลือ
เธอจะเป็นธุระช่วยทันที เป็นคนซื่อสัตย์สุจริตยุติธรรม จึงเป็นที่รักของญาติ
ทุกคน ถ้าจรววยได้เดินทางไปไหน ไม่ว่าจะไปต่างประเทศหรือที่ใดก็ตาม จะ
ต้องมีของฝากพี่น้องทุกครั้ง ได้เป็นธุระเลี้ยงดูหลานอย่างใกล้ชิด ขณะที่บิดา-
มารดาของหลานอยู่ต่างจังหวัด จรววยเป็นผู้ปกครองเลี้ยงดูทั้งหลานน้ำ และ
หลานอา ตั้งแต่หลานยังเล็กเริ่มศึกษาเล่าเรียน ได้อบรมสั่งสอนทั้งความประ-
พฤกั การเล่าเรียน และไม่ว่าหลานจะต้องกรสิ่งไร ถ้าเห็นสมควรจะให้
ทันที โดยมีได้มีความลำเอียงต่อผู้ใดเลย ให้ความรักใคร่ เมตตา ทำให้หลาน
ทุกคนเคารพรัก เปรียบดุจมารดา ถึงแม้ว่าตอนหลังหลานจะไม่ได้อยู่ด้วย ก็ยัง
เป็นห่วงใยดูแลเอาใจใส่อยู่เสมอ ถ้าหลานคนใดจบการศึกษาเป็นชั้น หรือเรียน
ได้คะแนนดี จะต้องมีรางวัลให้เสมอ

จรววยได้เริ่มมีอาการไม่ค่อยสบายตั้งแต่ปี ๒๕๑๖ และคิดว่าไม่
เป็นอะไรมาก ได้ไปหาแพทย์ตรวจแต่ไม่ยอมหยุดงาน จนอาการมากไปหา
แพทย์ตรวจอีก แพทย์ต้องรับตัวไว้รักษาในโรงพยาบาลทันที เธอได้เข้ารับรักษา
ตัวที่โรงพยาบาลวชิระ ตั้งแต่วันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๒๑ จนถึงวันที่ ๒ ตุลาคม
๒๕๒๑ จึงได้ย้ายไปรับการรักษาที่โรงพยาบาลศิริราช ถึงแก่กรรมด้วยอาการ
สงบ เมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๒๒ ศิริอายุ ๕๐ ปี ขอผลบุญที่จรววยได้สร้าง
สมมา และที่ญาติได้บำเพ็ญกุศลให้ จงเป็นพลบัจจยนำจรววยไปสู่สุคติ ใน
สัมปรายภพด้วยเถิด

สมบัติของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

หลานที่จรวดยเพียงดูรวม ๘ คน คือ

๑ น.ส. พวงรัตน์ ควนสุวรรณ วท.บ. (เชียงใหม่) วท.ม. (มหิดล)
ปัจจุบันรับราชการ อยู่ที่คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และกำลัง
ได้รับทุนจากรัฐบาลเยอรมันให้ไปศึกษาต่อปริญญาเอก Biochemical Nutrition
ที่มหาวิทยาลัย Kiel ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน

๒ ร.ต. อาจจิต ควนสุวรรณ ร.น. วศ.บ. (จุฬา) ปัจจุบันรับ
ราชการอยู่ที่กรมสรรพาวุธ - ทหารเรือ

๓ นายเชียรชัย โทธิพรรค ป.ว.ส. (วิทยาลัยเทคนิคไทย เยอรมัน)
ปัจจุบันทำงานที่บริษัท เซาท์-เวสต์ไฟน์ จ. สุโขทัย

๔ น.ส. ชไมพร โทธิพรรค สด.บ. (จุฬา) ปัจจุบันรับราชการ
อยู่ที่กรมศิลปากรฯ และกำลังศึกษาอบรม ณ ประเทศอิตาลี

๕ น.ส. อมรัตน์ โทธิพรรค วท.บ. (จุฬาฯ) วท.ม. (มหิดล)
ปัจจุบันรับราชการอยู่ที่มหาวิทยาลัยมหิดล

๖ น.ส. ลลิตา ควนสุวรรณ วท.บ. (เชียงใหม่) ปัจจุบันกำลัง
ศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาบริหารธุรกิจ อยู่ที่สหรัฐอเมริกา

๗ นายอนุชา ควนสุวรรณ วศ.บ. (จุฬาฯ) ปัจจุบันเป็นวิศวกร
ประจำบริษัทไทยซีวิล เอนจิเนียริง แอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด

๘. นนร. ชัชชัย โทธิพรรค กำลังศึกษาอยู่ที่โรงเรียนนายเรือปีที่ ๔

ระลึกถึง คุณจรรยา โพธิ์พรรค

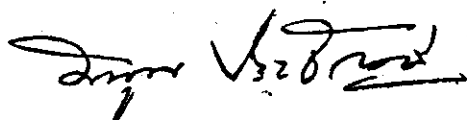
เมื่อ ตุลาคม 2499 กองฟิสิกส์และวิศวกรรม ได้ต้อนรับนักวิทยาศาสตร์ “น้องใหม่” อีกคนหนึ่งคือ คุณจรรยา โพธิ์พรรค จากบุคคลลึกลับคณะ จากการปฏิบัติงานร่วมกันมา ในฐานะที่ผมเป็นหัวหน้ากองอยู่ในขณะนั้น ผมก็รู้ว่าได้ร่วมงานกับ “นักกีฬาที่ใจซื่อ มือสะอาด ปราศจากอธรรม” คุณจรรยา ๖ เป็นคนที่สามารถทำงานได้ทุกด้านทั้งทางด้านวิชาการและธุรการ มีความปรารถนาดีต่องานและเพื่อนร่วมงานทุกคนอย่างลมาเสมอ จึงเป็นที่รักและไว้วางใจของผู้มีใจเป็นธรรมทุกคน

ด้วยเหตุผลและความจำเป็นเพื่อประโยชน์ของทางราชการ เมื่อผมเป็นผู้บริหารกรมวิทยาศาสตร์ ผมได้ขอรับรองให้คุณจรรยา ๖ มาช่วยงานด้านการเงินของกรมวิทยาศาสตร์สักระยะหนึ่ง ทั้ง ๆ ที่คุณจรรยา เป็นนักวิทยาศาสตร์ก็ได้รังเกียจ กลับยินดีช่วยเหลือทุ่มเทจิตใจให้กับงานและแสดงความสามารถดำเนินงานอย่างได้ผลดียิ่ง ในที่สุดคุณจรรยาจึงต้องเปลี่ยนสายงานจากวิชาการ มาเป็นการเงินด้วยปริญญาเกสัชศาสตร์บัณฑิต ซึ่งผมต้องขอขอบคุณ คุณจรรยา ๖ ไว้ ณ โอกาสนี้ที่ได้ให้ความร่วมมือในการทำงานด้วยดี

ปกติคุณจรรยา ๖ มีสุขภาพร่างกายแข็งแรงไม่เคยเห็นเจ็บไข้ได้ป่วยเลย แต่อยู่ ๆ คุณจรรยา ๖ ก็ต้องเข้าโรงพยาบาลด้วยโรคหามือและเท้าในที่สุดก็ถึงแก่กรรม เมื่อ 18 เมษายน 2522 ในขณะที่พวกเราทุกคนเห็นว่ายังไม่ถึงวัยอันสมควร จึงยังความเศร้าสลด เสียใจ อาลัยรัก แก่เพื่อนฝูงญาติมิตรผู้รู้จักมักคุ้นเป็นอย่างยิ่ง

ตลอดเวลาที่ผมได้รู้จักคุ้นเคยร่วมงานกับคุณจรรยา ๖ มา แม้เมื่อผมเกษียณอายุราชการแล้วก็ตาม จนถึงวาระสุดท้ายของคุณจรรยา ๖ ผมได้ประจักษ์แก่ “กรรมดี” ของคุณจรรยา ๖ ทั้งสิ้น ทั้งในหน้าที่การงานส่วนตัวและต่อบุคคลอื่น

ด้วยกฎแห่งกรรมตามพุทธวจนะ คือ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ผมเชื่อเหลือเกินว่า “กรรมดี” ของคุณจรรยา ๖ ได้นำคุณจรรยา ๖ ไปสู่ทิพย์นิมานได้อย่างแน่นอน

(มนูญ ประชัญคดี)

ท่านเจ้าภาพได้ขอให้ผมเขียนคำไว้อาลัยแก่ คุณจรรยา
โพธิพรรค ในฐานะที่คุณจรรยาและผมเคยร่วมงานกันมา

คุณจรรยา เป็นผู้กว้างขวาง เป็นที่รักใคร่นับถือในหมู่
ชาวกรมวิทยาศาสตร์และผู้ที่มีโอกาสได้มาใกล้ชิด เพราะคุณจรรยา
พยายามช่วยเหลือเพื่อนฝูงและผู้มาติดต่อ ไม่ว่าในเรื่องราชการ
หรือเรื่องส่วนตัวอยู่เสมอ คุณจรรยาทำงานด้วยอัธยาศัย เจตนา
และน้ำใจอันดี มุ่งประโยชน์ของผู้อื่น ของหมู่คณะและของส่วน
รวม เป็นอนวัชกรรม ซึ่งพระศาสนายกย่องเป็นมงคลสูงสุด
อย่างหนึ่ง ดังในพระมงคลสูตร

อนวัชชานี กมฺมานิ เอตมฺมํคฺลมุคฺตมํ

ขอความดีที่คุณจรรยาได้สร้างสมไว้ และกุศลกรรมที่
ท่านเจ้าภาพและญาติมิตรได้ร่วมใจกันประกอบณาปนกิจอุทิศให้แก่
คุณจรรยา ช่วยให้คุณจรรยาไปสู่สุคติเทอญ

V. พงษ์ - นวน

๑๕ ม. ค. ๒๕๖๓

(ประพฤทธ์ ณ นคร)

คนเป็นจำนวนมากพยายามแสวงหาคำตอบว่า เราเกิดมาทำไม บาง
คนก็ถกเถียงว่าเมื่อเกิดมาแล้วต้องหาความสุขสนุกสนาน ใช้ประโยชน์จากสิ่ง
อำนวยความสะดวกที่ผู้อื่นได้สร้างสมไว้มาเพิ่มพูนความสุขของตนให้เต็มที่เท่า
ที่ทำได้เคยรู้จักและทำงานร่วมกันมา คุณจรรยา โพธิ์พรรค ปฏิบัติตัวในทาง
ตรงกันข้าม เพราะแทนที่จะถือเอาแต่ประโยชน์จากสิ่งอำนวยความสะดวกทั้ง
หลายทั้งปวงที่โลกมีไว้ให้ คุณจรรยา เป็นผู้เสริมสร้างให้โลกนี้มีความสะดวก
สบายน่าอภิรมย์ยิ่งขึ้น เป็นผู้ให้มากกว่ารับ สู้ตรากตรำทำงานในขณะที่พวก
เราก็กหลายคนได้พักผ่อนหรือรื่นเริงสนุกสนาน

วิธีทำงานของคุณจรรยา นำที่คนรุ่นหลังจะถือเป็นแบบอย่างที่ดี เพราะ
การทำงานเปี่ยมด้วยความสำนึกรับผิดชอบ ทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย ทำ
เรื่องใหญ่ให้เป็นเรื่องเล็ก และมีวิธแก้ปัญหาคือแยกคายด้วยประสบการณ์จาก
การทำงาน และเข้าใจถึงอุปนิสัยของผู้ที่จะติดต่อด้วย ชื่อเสียงของคุณจรรยา
มิได้โด่งดังเพราะดำรงตนดุจปีศาจของหลังพระ ยึดในขันติธรรมอดทนอดกลั้น
ต่อความยากลำบากทั้งทางกายและทางใจ คงจะไม่มีคำพูดใดเหมาะสมที่จะเอ่ย
ถึงคุณจรรยามากกว่าคำประพันธ์ของนักเขียนในอดีตที่ว่า

“ครองใจอยู่ในอุเบกขา อดส่ำในศฤงคารให้ผลิตผล
คำจูนผู้อ่อนแอและอับจน แต่ส่วนตนอย่าต้องของอู่ใด”

การเจ็บ ความตาย แม้จะไม่พึงปรารถนา แต่ก็ไม่มีการสามารถหนี
พ้น คุณจรรยาคงจะเข้าใจหลักความจริงนี้ดี เมื่อป่วยก็เข้ารับการรักษาปฏิบัติ
ตนเป็นคนไข้ที่ดี มีจิตใจเข้มแข็งต้องการจะพึ่งตนเองเว้นการรบกวนผู้อื่นตลอด
มา จนถึงวาระสุดท้าย

ความเป็นผู้มอด กล่าวคือ ถือกำเนิดในบุพการีที่ยดมั่นอยู่ในบรร
พระพุทฺธศาสนา ความเป็นผู้ยุติ กล่าวคือ ดำรงตนเป็นบุญเป็นกุศลแก่ผู้อื่น

ไม่เบียดเบียนผู้ใด ใช้หนักง่ำงเกินไปให้เหลือน้อยลงไป คุณจรรยา โทธิพรรค
ยอมเป็นผู้ไปค

ขออำนาจแห่งคุณงามความดีที่คุณจรรยา โทธิพรรค ได้ประกอบมา
โดยตลอดแล้วนั้น รวมทั้งผลงานิสงส์ทักษิณานุปทานที่ ญาติมิตรได้ ร่วมกัน
บำเพ็ญอุทิศ จึงเป็นพลังบัจจัยส่งให้ดวงวิญญาณของคุณจรรยา โทธิพรรค ได้
เข้าสู่สุคติวิสัยในสัมปรายภพนั้น เทอญ

ชายไหว แสงรุจิ

พิจร่วย

พิจร่วย คือ ข้าราชการตัวอย่าง

พิจร่วย อุทิศเวลาให้แก่ราชการแม้จะไม่เต็ม 24 ชั่วโมงก็จัดว่า เกือบเต็ม

พิจร่วย รักษาผลประโยชน์ของราชการทุกวิถีทาง

พิจร่วย เข้มงวดกวาดขันผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย
เป็นที่พอใจของผู้เกี่ยวข้อง และเป็นระเบียบแบบแผนที่ดี

พิจร่วย คือ รมโพธิทอง

พิจร่วย เป็นที่พึ่งของลูกน้องยามขัดสน

พิจร่วย จะช่วยแก้ปัญหาการงานและส่วนตัวให้แก่ผู้ที่ต้องการเสมอ

พิจร่วย คือ พัสาวตัวอย่าง

พิจร่วย เป็นมิตรกับทุกคน

พิจร่วย จะพิจารณาปัญหาด้วยความสงบ และรอบคอบ

พิจร่วย จะว่ากล่าวตักเตือนกันที่เห็นสมควร

พิจร่วย ไม่เคยกล่าวร้ายให้โทษผู้ใดทั้งต่อหน้าและลับหลัง

พิจร่วย ไม่เคยตอบโต้ความร้ายด้วยการร้ายตอบ

พิจร่วย ไม่เคยคิดหรือทำสิ่งใดเพื่อตักตวงผลประโยชน์ใส่ตน

พิจร่วย ทำทุกอย่างเพื่อผู้อื่น ให้ผู้อื่นมีความสุข ความพอใจ

พิจร่วย มีเพียงเสียง ถอนหายใจ เท่านั้นที่จะระบายออกมาเพื่อตัวเอง

นี่คือ พิจร่วย โพธิพรรค พัสาวที่นารักที่พวกเรารู้จักและร่วมงานกันมา
กว่า ๒๐ ปี ได้อุทิศชีวิตแล้วทั้งชีวิต เพื่อราชการและผู้อื่นอย่างแท้จริง ซึ่ง
พวกเราถือว่า พี้คือ “ครู”

ด้วยคุณธรรมของพี้ที่ได้กระทำมาโดยตลอด และจากญาติ มิตร ที่ตั้งใจประ-
กอบบุญเพื่อพิจจึงเป็นหนทางนำพี้ไปสู่สุคติ พี้มีแต่ความสะอาด สว่าง สงบ ขอพิจงขึ้น ๆ
จนถึงทิพย์พิมานอันสูงสุดของพี้เถิด

รักจากใจ

น้อง ๆ ในที่ทำงาน

จรวยที่รัก

นับตั้งแต่วันที่.....

ที่เธอจากพวกเราไปอย่างไม่มีวันกลับ เราทุกคนคิดถึงเธอมาก ทั้งๆ ที่เราพยายามคิดว่า เกิดแก่เจ็บตายเป็นของธรรมดา แต่พอถึงคราว พวกเราอดใจหายไม่ได้เลย นึกถึงวันที่เราเคยเป็นเพื่อนร่วมกิน ร่วมนอน ร่วมเรียน ร่วมเล่นด้วยกันมา เธอเป็นคนรักเพื่อน เมื่อดังคราวเพื่อนเดือดร้อน เธอจะทนดูไม่ได้ ไม่ว่าจะเรื่องเล็กเรื่องใหญ่ เมื่อเธออยู่เธอเป็นที่รวมให้พวกเราได้พบกันเสมอๆ ตั้งแต่เธอจากไปเราก็ไม่ได้เจอเธออีกเลย

ชาตินี้เราคงไม่ได้พบกันอีก แต่พวกเรานั้นใจว่า เราเคยร่วมทำบุญทำทานด้วยกันหลายครั้งหลายหน ชาติหน้าเราคงจะได้พบกันและเป็นเพื่อนรักกันอีก

ด้วยรักและคิดถึงเธอมาก

จากเพื่อน ๆ ของเธอ

(เกสัชกรรุ่น 99)

22 มี.ค. 23

อาลัยหลาน

จรวย น้ำไม่เลิกเลยหลานรักจะจากน้ำไปก่อน ที่
จริงน้ำต้องไปก่อนหลาน ทุกวันนี้น้ำยังนึกอยู่เสมอว่าหลานยังอยู่กับ
น้ำตลอดเวลา

พอถึงวันใหม่ ปีใหม่ เป็นต้องเห็นหลานนำของขวัญ
ให้ทุกปี น้ำจะไม่ลืมเลย ตอนน้ำจะไปจะไม่เห็นหน้าหลานรักของน้ำ
อีกแล้ว

น้ำแล้วก็หน้าใจหาย ขอให้หลานได้รับทราบว่ น้ำยัง
คิดถึงและอาลัยหลานอยู่เสมอ หลานเป็นคนดีมีความกตัญญูรู้คุณ
ผลของความดี และบุญที่หลานได้สร้างสมไว้ จงเป็นพลังบัจฉัยให้
หลานที่รักของน้ำได้มีความสุขในสัมปรายภพด้วยเถิด

สถานี ๒๒๖

คำไว้อาลัยคุณจรรยา โพธิ์พรรค

คุณ จรรยาโพธิ์พรรค เรียนหนังสือที่ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี สมัยที่เป็นนักเรียนอยู่ เรียนที่ "โรงเรียนโพธารามพัฒนาเสน" เรียกได้ว่าเป็นก้าวออกจากบ้านก็ถึงประตูโรงเรียนแล้ว ออกจากประตูโรงเรียนก็ถึงบ้าน เนื่องจากบ้านอยู่ตรงข้ามวัดโพธาราม ซึ่งโรงเรียนตั้งอยู่ คุณจรรยาเป็นนักเรียนที่เรียนดีตลอดมาและเป็นนักกีฬาเนตบอลที่เก่งของโรงเรียน เป็นคนเอออาร์ให้เพื่อนร่วมรุ่นหลายคนอาศัยลอกการบ้านเป็นประจำ เป็นเพื่อนที่รักที่คิดถึงของเพื่อนร่วมรุ่นและที่สนิทสนมกันมากที่สุด คือคุณปรีญา เวสโกสิทธิ์ (ตาปสนันท์)

เมื่อได้มาศึกษาต่อที่กรุงเทพฯ จนกระทั่งได้รับราชการ และประสบความสำเร็จ ความก้าวหน้า จนได้เป็นหัวหน้ากองคลัง กรมวิทยาศาสตร์ กระทรวงอุตสาหกรรม เนื่องจากเป็นคนเรียนหนังสือและทำงานอย่างจริงจัง คุณจรรยา โพธิ์พรรค จึงได้รับความสำเร็จตลอดมา

เมื่อมีการก่อตั้งชมรมชาวโพธาราม เป็นกิจกรรมสาธารณกุศล คุณจรรยาก็ได้ร่วมเป็นกรรมการสตรีคนแรกของชมรม โดยอุทิศทั้งกำลังใจ กำลังกาย และกำลังทรัพย์ เพื่อการกุศลมิได้ขาด

พวกเราเพื่อนร่วมรุ่นฯ รู้สึกตกใจและเสียใจเป็นอย่างยิ่ง ที่คุณจรรยา โพธิ์พรรค ได้ด่วนจากพวกเราไป แต่พวกเราหวังใจว่า ด้วยกุศลผลบุญ และกรรมดี ที่ได้สร้างสมไว้ คงจะคลบนันดาลให้ดวงวิญญาณของคุณจรรยา โพธิ์พรรค ได้เสวยสุขในสัมปรายภพตลอดไป

เพื่อนร่วมรุ่นโพธารามพัฒนาเสน

คำไว้อาลัย

จาก...เพื่อน สายบุญญา

คุณจรรยาได้มาเข้าเรียนที่โรงเรียนสายบุญญา เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง คุณจรรยา มีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรงเป็นนักกีฬาของโรงเรียนขณะที่เป็นนิสิตของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ก็ยังได้ทำชื่อเสียงให้แก่คณะในการแข่งขันกีฬาประจำปีอีกหลายครั้ง คุณจรรยาเป็นผู้ที่มีอัธยาศัยดีมีอารมณ์แจ่มใสอยู่เป็นนิจ จึงเป็นที่รักใคร่ชอบพอของเพื่อนทุกคน

ผู้ที่เคยอยู่ใกล้ชิดกับคุณจรรยาจะเห็นความกตัญญูกตเวที ที่คุณจรรยา มีต่อคุณพ่อ คุณแม่ พี่ ๆ และผู้มีพระคุณ เป็นที่พึ่งของผู้อื่น และมีความปรารถนาดีต่อทุกคน ซึ่งเป็นน้ำใจที่น่าสรรเสริญอย่างยิ่ง

เมื่อคุณจรรยาป่วย ทุกคนห่วงใยและช่วยกันตามความสามารถ ถึงแม้ว่าในที่สุดจะหมดวิธีการรักษาในทางการแพทย์แล้วก็ตาม ก็ยังได้อาศัยอำนาจทางพระพุทธรูป ซึ่งคุณจรรยา มีศรัทธาเชื่อมั่น และสามารถปฏิบัติธรรมได้เป็นอย่างดี จึงทำให้คุณจรรยา ผ่องใส มีสุขภาพจิตดีกว่าผู้ป่วยทั่วไป

การจากไปของคุณจรรยา ก่อนถึงวัยอันสมควรเช่นนี้ เป็นที่น่าเสียดายและเสียใจอย่างยิ่งแก่ครอบครัวและผู้ที่เคยรู้จักกับคุณจรรยา ขออำนาจแห่งคุณความดีที่คุณจรรยา ได้บำเพ็ญมา ประกอบกับกุศลผลบุญที่บรรดาญาติมิตร ได้ร่วมใจกันอุทิศให้ จงเป็นปัจจัยส่งให้ดวงวิญญาณของคุณจรรยา ได้ไปสู่สุคติ

สุจิตรา รักตะบุตร

..... คิดถึงน้ำอ้วน

น้ำอ้วนที่รัก.....

อันที่จริงพวกเราควรจะเรียกน้ำอ้วนว่า “อ้ออ้วน” เพราะน้ำอ้วนเป็นน้องแท้ ๆ ของพ่อ แต่เนื่องมาจากพวกเราโตขึ้นมาในสถานะแวดล้อมเดียวกันกับลูกพี่ลูกน้องอีก 4 คนของพวกเรา ซึ่งเรียกน้ำอ้วนว่า “น้ำ” ทำให้พวกเราพลอยเรียก “อ้ออ้วน” ว่า “น้ำอ้วน” ตามไปด้วยและคิดปากจนกระทั่งโต

เมื่อตอนที่พวกเรายังเป็นเด็ก ๆ กันอยู่นั้น พวกเรายู่รวมกันทั้งหมด 8 คนด้วยกัน โดยมีน้ำอ้วนเป็นคนควบคุมทีม และขับรถพาไปส่งที่โรงเรียน 2 โรงเรียนทุก ๆ เช้า ด้วยรถเบนซ์ 170 รุ่นเก่า ซึ่งมักจะโยเยไม่ยอมสตาร์ทติดในตอนเช้า และถ้าวันไหนอากาศหนาวจัด มันก็มักจะขึ้นไปตายอยู่บนสะพานพุทธ ทำให้พวกเราซึ่งมีอายุระหว่าง 5-12 ปี ต้องลงมาช่วยกันเข็นทั้ง 8 คน ทำให้ผู้ที่ขับรถผ่านไป-มา พวกนั้นอึดอัดเป็นประจำ ต่อมาได้เปลี่ยนเป็นรถ DKW เก๋งและแวน ซึ่งไม่ค่อยเกเรเกตุเหมือนเจ้าเบนซ์นัก

จำได้ว่าตอนที่พวกเราเรียนหนังสือชั้นประถมนั้น มักมีความรู้สึกที่น้ำอ้วนเป็นผู้ปกครองที่ค่อนข้างดุ โดยเฉพาะเรื่องการเรียน แต่พอโตขึ้นถึงได้ทราบว่ามันเป็นเพราะน้ำอ้วนรักพวกเรานั้นเอง ถ้าเทอมไหนสมุดรายงานประจำตัวแสดงผลการเรียนที่ไม่ค่อยดี หรือมีรายงานความประพฤติ ‘ไม่ดี’ น้ำอ้วนจะเรียกมาสอบสวนเป็นรายบุคคล เพื่อหาสาเหตุว่าทำไมจึงเป็นเช่นนั้น ดังนั้นพอสมุดรายงานมาตอนสิ้นเทอมที่ไร พวกเรามักจะใจคอหวน ๆ ไหว ๆ เพราะไม่รู้ว่าจะโดน “เจ็คพอด” เข้าบ้างหรือเปล่า คนที่โดนสอบสวนบ่อยที่สุดคือเต๊ะ ซึ่งค่อนข้างจะมีผลการเรียนดีกว่าคนอื่น ๆ ส่วนก้อยนั้นยังเล็กกว่าใครเขาเพื่อนก็เลยได้รับการยกเว้นเสมอ แต่ถ้าพวกเราทำตัวดีหรือขยันเรียนจนได้คะแนนสูงกว่าเทอมที่แล้ว ๆ มา น้ำอ้วนก็จะมัวรางวัลดี ๆ มาให้พวกเราเสมอ

ต่อมาไม่นานย้ายไปอยู่กับคุณย่าที่บ้านสะพานควาย พวกเราก็พากันไปเยี่ยมเยียนบ่อย ๆ บางทีก็ค้างอยู่ด้วย 2-3 วัน โดยเฉพาะพี่ ๆ ที่สามารถสอบเข้า ร.ร. เตรียมอุดมศึกษาได้ก็ต้องไปอยู่ที่บ้านสะพานควายตลอด 2 ปี เพื่อความสะดวกในการเดินทางไปกลับ น้าอ้วนก็ยังคงเอาใจใส่ทางด้านการเรียนของหลาน ๆ ตลอดมาอย่างดียิ่ง เมื่อหนูสอบพลาตในการเอ็นทรานซ์ครั้งแรก น้าอ้วนก็เบื้กข้อย่างยิ่งและได้ช่วยเหลืออย่างมากในการให้หนูได้เรียนกวดวิชาที่ J.U. ซึ่งเบื้กสอนในคณะวิทย์ ๆ มหิดล เพื่อเตรียมตัวสอบเอ็นทรานซ์ในปีต่อไปพร้อมกับกุง ซึ่งหนูก็สามารถสอบเข้าคณะสถาปัตย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้และได้รับปริญญาตรีเกียรตินิยมใน 5 ปีต่อมา

ในระยะหลัง ๆ นี้ แม้พวกเราจะแยกออกมาอยู่ต่างหากกับ พ่อ - แม่ ทราบพลัด น้าอ้วนก็ยังคงแวะมาเยี่ยมเยียนเสมอ และถ้าพวกเรามาธุระเรื่องเดือดร้อนอันใด พวกเราก็จะสามารถไปหาน้าอ้วนได้เสมอทั้งที่บ้านและที่ทำงาน น้าอ้วนจะดีใจเสมอถ้าเราไปหาไม่ว่าจะเป็นเพราะไปเยี่ยมเฉย ๆ หรือมธุระเรื่องเดือดร้อนไปรบกวนน้าอ้วนก็ตาม

เมื่อน้าอ้วนเริ่มบ่นเรื่องเป็นเหน็บชาตามมือ, เท้า ทำให้เขียนหนังสือไม่ถนัด พวกเราก็ไม่ได้คิดอะไรมากนักเพราะเชื่อว่าจะสามารถรักษาให้หายได้โดยเร็ว ต่อมาน้าอ้วนได้เข้า admit ที่วชิรพยาบาล เพื่อตรวจหาสาเหตุที่แท้จริงของโรคซึ่งคุณความมากจนจนทำให้น้าอ้วนบังคับกับกล้ามเนื้อแขน และขาได้ลำบาก หมอบอกว่าหาสาเหตุไม่พบ ไม่ทราบว่าการแสดงเหล่านี้มีสาเหตุมาจากอะไร ทั้ง ๆ ที่ตรวจเช็คทุก ๆ อย่างที่น่าสงสัยว่าจะเป็นไปได้ แต่ก็ไม่พบอะไรผิดปกติเลย ตลอดเวลาน้าอ้วนยังคงมีกำลังใจดีตลอดมา มักพูดถึงเรื่องงานที่ยังคงค้างอยู่และรอเวลาที่จะกลับไปทำต่อให้สำเร็จ น้าอ้วนย้ายเข้ามา admit ที่ ร.พ. ศิริราช แต่ก็ยังมีติดมนกับสาเหตุของโรคนี้ พวกเราเริ่มวิตกและเป็นห่วงน้าอ้วนอย่างมาก เพราะถ้าเป็นโรคที่เราไม่รู้จักรหรือทราบสาเหตุแน่ชัดเราก็เชื่อในความสามารถของคณะแพทย์ว่าจะสามารถรักษาให้หายขาด และน้าอ้วนจะสามารถดำเนินชีวิตตามปกติได้ ต่อมาน้าอ้วนมีอาการดีขึ้นจนสามารถ

กลับมาอยู่ที่บ้านได้และสามารถเดินช้า ๆ โดยใช้อุปกรณ์ช่วยบ้าง แต่แล้วน้ำ
อ้วนก็ต้องกลับเข้า ร.พ. ศิริราชอีก วันเวลาผ่านไปเรื่อย ๆ พวกเราก็ได้แต่เฝ้า
มองคณะแพทย์รักษาตามอาการพร้อมทั้งพยายามหาพยาธิสภาพของโรคไปด้วย
น้ำอ้วนเริ่มบ่นเรื่องการวินิจฉัยโรคอันไม่มีที่สิ้นสุด พร้อม ๆ กันนั้นก็ยังทวีความ
เป็นห่วงหหลาน ๆ มากขึ้น เพราะมีบ้างที่เรียนจบแล้วและแยกย้ายกันไปทำงาน
เต๊ะไปทำงานที่ขอนแก่นซึ่งอยู่ห่างไกลกัน นาน ๆ จะนำเอาครอบครัวมากราบ
น้ำอ้วนสักครั้งหนึ่ง หนูทำงานกับกรมศิลปากรที่สุโขทัย กุ้งกำลังทำวิทย
านิพนธ์ปริญญาโทที่มหิดลและก้อยเป็นนักเรียนนายเรือ ซึ่งได้กลับบ้านสัปดาห์
ละครั้งก็ไปเยี่ยมน้ำอ้วนเกือบทุกสุดสัปดาห์นอกจากตอนฝึกภาคปลายปี อาการ
ของน้ำอ้วนก็แค่ทรงกับทรุดอยู่เรื่อยมา จนในที่สุดก็ไม่สามารถขยับตัวได้เอง
เลยนอกจากกลืนอาหารและน้ำ ในเดือนเมษายน 2522 น้ำอ้วนก็จากพวกเรา
ไปอย่างสงบ หมอบอกว่าเป็นอาการของโรคไขสันหลังเสื่อมสภาพไปเฉย ๆ
ทั้ง ๆ ที่น้ำอ้วนยังมีอายุไม่ถึง 50 ปี ด้วยซ้ำ...

น้ำอ้วนที่รัก... พวกเรายังคงระลึกถึงน้ำอ้วนเสมอ และจะคิดถึง
น้ำอ้วนตลอดไป ภาพต่าง ๆ และคำพูดต่าง ๆ ของน้ำอ้วนยังคงแจ่มใสอยู่ใน
ความทรงจำของเราเสมอ และพวกเราก็ได้ตั้งจิตอธิษฐานขอให้บุญกุศลที่
น้ำอ้วนได้สะสมมา ได้นำพาให้น้ำอ้วนได้พบความสุขความสงบในสัมปรายภพ
ตลอดกาล...

จากหลานของน้ำอ้วน

เต๊ะ, หนู, กุ้ง, ก้อย, โทธิพรรค

เหลือเพียงภาพถ่ายและความทรงจำ

น้ำอ้วนคือน้องผู้หญิงคนกลางของแม่ในบรรดาลูกสาว ๓ คนของคุณยาย ก็ไม่รู้เหมือนกันว่าทำไมข้าพเจ้าจึงเป็นหลานสาวคนโต ซึ่งถูกสั่งสอนให้เรียกน้ำคนนั้นว่า 'น้ำอ้วน' มาตั้งแต่จำความได้ เพราะก็ไม่เคยเห็นน้ำอ้วนรูปร่างสมซอสักทีหนึ่ นอกจากจะเห็นว่า 'น้ำอ้วน' เป็นคนที่มีบุคลิกเฉพาะตัวคือเข้มแข็งเด็ดขาด มีความเชื่อมั่นในตัวเองสูงจนดูเหมือนเป็นคนดูในบางครั้ง แต่แท้จริงแล้วน้ำอ้วนมีสิ่งซึ่งพิเศษสุดอยู่คือเป็นคนใจกว้างประคองแม่ให้น้ำออบอ้อมอารีเหลือที่จะประมาณ ไม่เคยคิดร้ายผูกพยาบาทอาฆาตใครและพร้อมที่จะให้อภัยเสมอมา ถ้าจะให้ข้าพเจ้าเขียนถึงความประทับใจและความทรงจำในตัวน้ำอ้วน ก็ต้องบอกว่าน้ำอ้วนเป็นผู้ที่เกิดมาสำหรับ 'การให้' โดยหวังผลเพียงขอให้ผู้รับนั้นได้ประโยชน์และความสุขเท่านั้นจริง ๆ เพราะการให้เพื่อหวังผลประโยชน์ให้กับตนเองนั้นไม่ใช่ลักษณะของน้ำอ้วนเลย

น้ำอ้วน 'รัก' และ 'เลี้ยง' ข้าพเจ้ามาตั้งแต่ยังเป็นเด็กจนเติบโตใหญ่เป็นผู้ที่สนับสนุนทางการศึกษา และส่งที่ดงามที่สุดในชีวิตตามโอกาสที่จะให้ได้จนแม่เมื่อตอนทำปริญญาโท ก็มีใครคนหนึ่งบอกข้าพเจ้าว่าปริญญาใบนี้ควรจะให้หน้าด้วยนะ เพราะไม่ว่าจะเลิกดีก็คืนก่อนคืนสักเพียงไหน น้ำอ้วนก็ต้องขั้บรถมารับข้าพเจ้ากลับบ้าน และมาส่งทีละคน ๆ ทุก ๆ เช้า แต่อนิจจาเมื่อข้าพเจ้าขั้บรถเป็นแล้ว ข้าพเจ้าก็ไม่เคยมีโอกาsxั้บรถให้หน้านี้บ้างเลย

ข้าพเจ้าได้เห็นน้ำอ้วนในสภาพปกติเป็นครั้งสุดท้ายก็เมื่อวันที่จะจากไปประเทศเนเธอร์แลนด์เพื่อฝึกอบรมและดูงานเมื่อต้นเดือนมีนาคม 2521 ใครเล่าจะนึกบ้างว่าหลังจากนั้นอีก 6 เดือน เมื่อตั้งและน้องมารับข้าพเจ้าที่ดอนเมืองนั้นแทนที่จะพากลับบ้าน ก็ขั้บรถตรงไปโรงพยาบาลวชิระ ซึ่งน้ำอ้วนนอนเจ็บอยู่ในขณะนั้น ตอนที่ข้าพเจ้าอยู่ยุโรปและได้ไปเที่ยวปารีสก็ได้ตั้งใจไปร้าน

Galleries Lafayette เพื่อชอนาหอม Blue Glass ที่นำอ้วนชอบมาฝากเพราะ
ข้าพเจ้ารู้จักร้านนี้โดยได้ยืมตั้งแต่ยังเป็นเด็ก เนื่องจากตอนที่นำอ้วนอยู่ฝรั่งเศส
ก็มักจะซื้อของจากร้านนี้ฝากกลับมาเมืองไทยเสมอ ๆ และข้าพเจ้ายังได้ซื้อรูป
ภาพคือเป็นรูปโบสถ์ Sacre - Cocur มาให้ต่อเพื่อระลึกถึงความหลัง แต่จนบัดนี้
ของทั้งสองสิ่งนั้นก็ยังคงอยู่ในสภาพเดิม เพราะถ้าฉันให้นำอ้วนในขณะที่ตอน
เจ็บก็คงสะท้อนใจทั้งผู้รับและผู้ให้มิใช่น้อย

บัดนี้เป็นเวลาเกือบชวบแล้ว ที่นำอ้วนได้จากครอบครัวของเราไป
ความตายของนำอ้วนให้สังเกตอนใจที่ยิ่งใหญ่ต่อข้าพเจ้า แม้เราจะพยายามขยอขุด
นุคกระชากร้อย่างไรก็มีอาจเอาขนแกะของธรรมชาติได้เลย นั่นคือการเสียมและ
การดับของสังขาร เพราะฉนั้นสิ่งที่น่าภาคภูมิใจแทนคือนำอ้วนเป็นผู้ที่จากไปได้
เพราะตลอดชีวิตที่ผ่านมา นำอ้วนสร้างสมแต่กรรมดี แม้ในที่สุดจะเหลือเพียง
ภาพถ่ายและถ้ำถ่าน แต่ความทรงจำและรอยอาลัยต่อนำอ้วนนั้นไม่อาจลืมนั่น
ไปจากใจของเราทุกคน ข้าพเจ้าอยากจะทำด้วยวิถีที่เคยลงท้ายเวลาเขียน
จดหมายถึงนำอ้วนเสมอมาเมื่อเราอยู่ห่างไกลกันว่า

‘ด้วยความเคารพรักร้อยสูง - ตุ่ม’

พวงรัตน์ ควนสุวรรณ

25 กุมภาพันธ์ 2523

ขอนแก่น

วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๒๒ นับเป็นวันแห่งความสูญเสียที่ยิ่งใหญ่ในชีวิตของหลาน เพราะน้ำอ้วนที่รักของหลาน ได้จากไปอย่างไม่มีวันกลับ โดยยังไม่ถึงเวลาอันสมควร วันนั้นเป็นวันพุธ คุณแม่ได้โทร. ไปบอกหลานที่ทำงานว่า อาการของน้ำอ้วนหนักมาก หลานจึงได้ไปที่ รพ. ศิริราชทันที และได้เฝ้าอาการของน้ำอ้วนจนถึงวาระสุดท้าย จริงอยู่น้ำอ้วนได้ล้มเจ็บมาเป็นเวลาหลายเดือน แต่หลานไม่คาดคิดว่าน้ำอ้วนจะด่วนจากไปอย่างรวดเร็วเช่นนั้น เมื่อวันอาทิตย์หลานได้ไปเยี่ยมน้ำอ้วนตามปกติ น้ำอ้วนยังได้พูดคุยกับหลานพร้อมกับบอกคำบอกให้หลานกรอกแบบฟอร์มใบประวัติรับราชการของน้ำอ้วน หลานไม่นึกเลยว่านั่นจะเป็นโอกาสรับใช้น้ำอ้วนเป็นครั้งสุดท้าย หลานรู้สึกเสียใจที่ไม่มีโอกาสทดแทนให้สมกับพระคุณอันเปรียบประดุจมารดาที่น้ำได้เลี้ยงดูอบรมสั่งสอนหลานตั้งแต่เล็กจนโต คอยตักเตือนให้คำแนะนำอยู่ตลอดเวลา หลานตระหนักดีว่าที่หลานเป็นตัวเป็นตนยืนหยัดอยู่ได้ทุกวันนี้ ก็เพราะพระคุณของน้ำอ้วนมีส่วนช่วยอย่างมากมา

หลานขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัย และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ขออานิสงส์ผลบุญอันเกิดจากกุศลกรรมที่น้ำอ้วนได้บำเพ็ญไว้ตลอดชีวิตในชาตินี้ และอดีตชาติ จงเป็นพลังให้ดวงวิญญาณของน้ำอ้วนได้เสวยสุขยังทิพย์พิมานเทอญ

รัก...และเคารพอย่างสูง

ร.ต. อาจจิต ควนสุวรรณ ร.น.

ตั้งแต่เริ่มจำความได้ ก็รู้สึกว่ามีบ้านอยู่ ๓ แห่ง คือบ้านที่อัมพวา บ้าน
ที่ชอยรางน้ำ บ้านที่โพธาราม พวกเรา ๘ คนจะวนเวียนอยู่บ้านทั้ง ๓ นี้ บ้านที่กรุงเทพ
พวกเราอยู่กับน้ำอ้วน ตอนเล็ก ๆ รู้สึกว่าน้ำเป็นคนดีมาก แต่ไม่เคยปกครองเราด้วย
การทุบตีเลย มีแต่ระเบียบข้อบังคับที่เราต้องปฏิบัติ อย่างเช่นเวลาอาบน้ำเราจะไม่ค่อย
ยอมเลิกเล่นไปอาบน้ำ แต่น้ำจะไม่ยอมตามใจเลย ต้องไปอาบน้ำตามเวลาตามลำดับอาวุโส
อย่างเสียไม่ได้ แต่เรารู้ว่าน้ำรักพวกเราอย่างที่สุด น้ำได้มีโอกาสไปต่างประเทศหลาย
ครั้ง ก่อนไปจะถามว่าใครอยากได้อะไรเวลากลับจะมีของมาฝากครบทุกคน และจะมีของ
เล่นพวกเกมต่าง ๆ มาฝากเป็นของขวัญให้เราทุกคนได้เล่น และน้ำก็ร่วมเล่นกับเราอย่าง
สนุกสนาน เป็นหัวหน้าที่มหาพวกเราเที่ยวไปในที่ต่าง ๆ เสมอ ไม่เคยเห็นน้ำแสดงอาการ
เบือนหน้าหลานๆเลย พวกเราทั้งรักทั้งกลัวน้ำ ตอนพวกเราโตขึ้น ป้า, แม่, น้ำราญ,
น้ำพร้อง มาอยู่กรุงเทพฯ กันหมด อยู่คนละบ้าน วันหยุดหรือตอนเย็นน้ำจะขับรถมาบ้าน
โน้นบ้างบ้านนี้บ้าง คอยตามข่าวการเรียนพวกเราเสมอ โดยคอยคุ้ย คอยให้รางวัลอย่าง
เคยเวลาน้ำมาเยี่ยมบ้านเรา ส่วนมากกว่าจะขับรถกลับบ้านก็คิดค้นทุกที่ เวลาพวกเรา
คนโตสอบเอนทรานส์ น้ำจะใจจ่อคอยค้ำว่าเราจะสอบกี่คะแนน ตอนน้ำล้มเจ็บลง ถึง
ได้มีโอกาสฉลองพระคุณน้ำบ้างด้วยการไปเผ้าพยาบาล น้ำอ้วนแสดงความเสียใจว่าทำ
ให้ผู้อื่นลำบาก โดยจะเพาะแม่ซึ่งเผ้าดูแลน้ำอย่างใกล้ชิด แต่น้ำก็เข้มแข็งต่อสู้กับโรคร้าย
อย่างกล้าหาญ จนวาระสุดท้ายน้ำก็พ่ายแพ้ไปตามกฎธรรมชาติของโลก ท่ามกลางความ
อาลัยรักของคุณยาย พี่น้อง และหลานทุกคน สายใยของความรักทำให้น้ำคงอบอุ่นขณะ
จากโลกไปอย่างสงบ เป็นเรื่องแปลกที่พี่ตุ้มอยู่ไกลถึงขอนแก่น พระท่านคงคิดบันดาล
ให้ได้รับคำสั่งให้มาอบรมด้านวิชาการที่ศิริราช จึงได้มาเผ้าเห็นใจน้ำในวาระสุดท้าย ส่วน
ถึงเสียใจมาก ที่วาระสุดท้ายของน้ำถึงกลับไม่มีโอกาสได้เผ้าใกล้ชิด ตอนกลางคืนวันที่
๑๗ เมย. พวกเราไปเยี่ยมน้ำ น้ำยังโล้ให้พวกเรากลับเพราะเกรงว่าจะก็กมากไป และ

หมดเวลาเยี่ยมด้วย ตอนเช้าจึงไปเรียนตามปกติ ไม่ทราบว่าวันนี้เป็นวันสุดท้ายของ
ชีวิตน้ำ ตอนเย็นกลับมาได้พบหน้าแต่ร่างเดียวแล้ว ถึงได้เตรียมใจแล้วแต่พอถึงเวลานั้น
ก็ยังเสทือนใจ เศร้าโศรกอาลัยน้ำอย่างสุดซึ้ง

ตอนไปไม่มีน้ำอ้วนผู้ให้ความเมตตา ความอบอุ่น กับหลานอีกแล้ว
ถึงเผ่าคิดถึงน้ำยังจำอริยาบถต่าง ๆ ของน้ำได้อย่างแนบแน่น ขณะนั้นน้ำอ้วนที่
เคารพรักจะอยู่ที่ไหนก็ตาม ขอได้โปรดทราบว่า พวกหลานสุดอาลัยน้ำเหลือเกิน
พระคุณของน้ำยังอยู่ในความทรงจำอย่างไม่รู้ลืม ขออำนาจบุญ บารมี ความ
เมตตา ให้นำได้สร้างสมมา จงเป็นผลให้น้ำได้สถิตย์บนสวรรค์ชั้นฟ้าด้วยเถิด

ขอกราบแทนน้ำด้วยความเคารพ รัก

ลลิตา ล้วนสุวรรณ

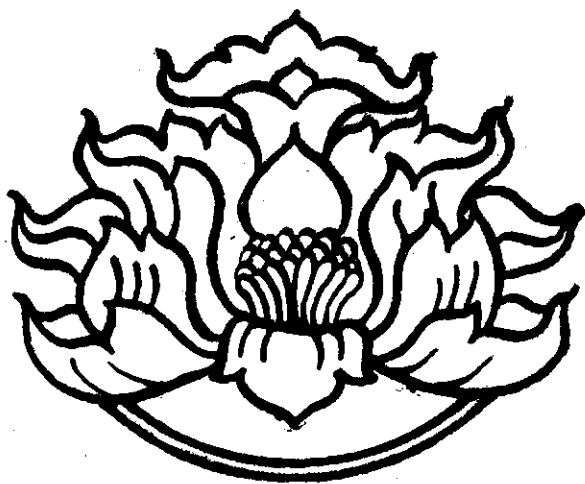
นับตั้งแต่ฉันป่วย เริ่มเข้ารับการรักษาตัวในโรงพยาบาลวชิระ ด้วยโรคราตามมือ, เท้า น้องไม่เคยคาดคิดเลยว่าฉันจะเข้าโรงพยาบาลครั้งนี้ จะเข้าไปรับการรักษาเป็นเดือน ๆ จนกระทั่งฉันย้ายเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลศิริราช น้องก็ตั้งความหวังไว้เสมอว่า คงจะมีสักวันที่ฉันจะหายจากโรคนี้ เพราะตลอดเวลาที่ป่วยฉันยังมีใบหน้าที่ยิ้มใส และมีอารมณ์ขันเสมอ แต่แล้วการเจ็บป่วยของฉันกลับเป็นการพรากฉันไปจากครอบครัวของเรา ฉันเป็นผู้ประกอบแต่กรรมดี เป็นผู้มีความเมตตาเสียสละ คิดถึงแต่ประโยชน์และความสุขของคนอื่นก่อนตัวเองเสมอ

ถึงแม้ฉันจะเศร้าโศกเสียใจต่อการจากไปของฉันเพียงใดก็ตาม แต่ก็ได้ข้อคิดว่าคนเราทุกคนไม่อาจฝืนกฎธรรมชาติไปได้ น้องยังคงยึดถือเสมอว่าฉันยังไม่ได้จากน้องไป พระคุณและคุณความดีของฉันทั้งหมดน้องซึ่งไม่อาจทดแทนได้หมด จะอยู่ในความทรงจำของน้องตลอดไป

ด้วยความรักและเคารพยิ่งจากน้อง

อนุชา ควนสุวรรณ

พระศรีอริยเมตไตรย

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
กถามข	๑
พระศรีอริยเมตไตรยกับความเชื่อของคนไทย	๕
พระศรีอริยเมตไตรยคือพระโพธิสัตว์	๑๒
ชาติตระกูลของพระศรีอริยเมตไตรย	๑๕
แดนที่สถิตย์ของพระศรีอริยเมตไตรย	๔๒
พระศรีอริยเมตไตรยโพธิสัตว์สร้างบารมี	๕๒
โลกอนาคตสมัยพระศรีอริยเมตไตรย	๖๓
มนุษย์ที่จะได้พบศาสนาพระศรีอริยเมตไตรย	๗๘
จักรวาลพิณาส	๘๒
โอกาสโลกประลัย	๘๕
พระศรีอริยเมตไตรยโปรดมนุษย์	๘๗

๑ กถามข ๑

เรื่อง พระศรีอริยเมตไตรย ในสมุทเล่มนี้ เป็นบทเขียนซึ่งเรียบเรียงขึ้นโดยอาศัยเนื้อหาสาระที่กล่าวถึงพระศรีอริยเมตไตรยอันมีปรากฏอยู่ในคัมภีร์ จำนวน ประวัตินิพนธ์พุทธศาสนา ต่างเล่ม ต่างวาระที่ได้รับการรจนาขึ้นในแต่ละยุคสมัย นำมารวบรวมเข้าไว้ด้วยกันโดยระเบียบ เพื่อนำเสนอเรื่องพระศรีอริยเมตไตรยลำดับความเนื้อเรื่องกันไปตามขั้นตอนของเรื่องที่น่ารู้และการที่จะเข้าใจได้ ในความสำคัญของพระบรมโพธิสัตว์ที่จะมา ได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในปลายภัทรกัปป์ อันปรากฏพระนามว่าพระศรีอริยเมตไตรย

ว่าด้วยเหตุสำคัญชักนำให้เกิดการกันคว่ำ รวบรวม และเรียบเรียง เรื่องพระศรีอริยเมตไตรยขึ้นในสมุทเล่มนี้ ก็เนื่องด้วยเหตุควรกล่าว ๔ ประการด้วยกันคือ เหตุสำคัญประการแรก เกิดแก่การที่ได้อ่านบทเขียนว่าด้วยคำชี้แจงในต้นสมุท “คำสอนท่านเมสซีชามะ” ฉบับแปลเป็นภาษาไทยเล่ม ๑ มีความตอนหนึ่งในคำชี้แจงว่า

“องค์การศาสนาของเราคือ เซโคคิวเซเคียว ตั้งอยู่บนหลักเทวโองการซึ่งท่านเมสซีชามะได้รับมา เทวโองการนั้นเกี่ยวกับโลกอันประเสริฐ ซึ่งกำลังจะมาถึง ความมุ่งหมายของเราคือให้การก่อกำเนิด สวรรค์บนพื้นพิภพของเราเป็นเรื่องที่เป็นไปได้จริง องค์พระศรีอริยเมตไตรย ทรงเปล่งแสงทิพย์ของพระองค์ตรงลงมา ซึ่งแสงทิพย์นั้นสงบตัวอยู่ตลอดกาลทุกยุค หรืออยู่กกลางคืนอันยาวนาน แสงสว่างจะเปลี่ยนโลกเราเข้าสู่ยุคหรือยุคกลางวัน”

บทเขียนคำชี้แจงส่วนที่คัดมาข้างบนนี้ แสดงให้เราได้ทราบเป็นที่แน่ชัดว่า พระศรีอริยเมตไตรย คือพระผู้ประเสริฐสูงสุดแห่งศาสนาเซโคคิวเซเคียว ผู้เรียบเรียงเรื่องในสมุทเล่มนี้เชื่อเช่นนั้น แต่กระนั้นก็มีเหตุชวนให้เชื่อต่อไปว่า มวลสมาชิกเซโคคิวเซเคียวจำนวนไม่น้อยคงปรารถนาจะใคร่ได้รู้ ได้เข้าใจเรื่องราวอันสำคัญยิ่งของ องค์พระศรีอริยเมตไตรย ยิ่งกว่าการได้รับรู้แต่เพียงว่า องค์พระศรีอริยเมตไตรยคือพระผู้ประเสริฐสูงสุด แห่งศาสนาเซโคคิวเซเคียวเท่านั้น ผู้เรียบเรียงก็มีความกระหายใคร่รู้ความ

สำคัญนั้นเช่นเดียวกันจึงได้ชวนชายเสาะหาข้อมูลอันกล่าวด้วยเรื่อง พระศรีอริยเมตไตรย ซึ่งมีปรากฏอยู่ในที่ต่าง ๆ ไม่น้อย เก็บนำมารวมเข้าลำดับไว้ในที่เดียวกัน ได้อาศัย เป็นความรู้ ซึ่งยังให้เกิดปัญญาแก่ตนขึ้นบ้าง ก็เลยได้คิดถึงท่านผู้ที่มีความปรารถนา จักใคร่ได้รู้เรื่อง พระศรีอริยเมตไตรยโดยพิศดารเช่นกัน แต่ยังไม่สบโอกาสในการ เสาะค้นเรื่องพระศรีอริยเมตไตรยเพื่อจะเรียนรู้ ให้เข้าใจได้ด้วยตนเอง เหตุฉะนี้ จึงเป็น เหตุสำคัญชวนให้เรียบเรียงบทเขียน^{ขึ้น} เพื่อท่านทั้งหลายจักได้สำเร็จประโยชน์ดัง ปรารถนา เป็นประการแรก

เหตุสำคัญประการที่สอง คือได้ยินมาว่ายังมีสมาชิกเซโคคิวเซเคียวจำนวน ไม่น้อย เกิดมีวิจิกจจาในมโนสำนึก หรือมีวายกลางแกลงใจในเรื่องที่ว่าพระศรีอริยเมต ไตรย คือพระผู้ประเสริฐสูงสุดแห่งศาสนาเซโคเคียวเซเคียวนั้น เป็นพระโพธิสัตว์องค์ หนึ่ง ซึ่งเป็นพระพุทธรูป อันจะมาตรัสรู้ในอนาคตกาลเมื่อสิ้นพุทธันดรนี้จริงหรือไม่ หรือพระศรีอริยเมตไตรยเป็นพระเป็นเจ้าของศาสนาอะไรกันแน่ ความสงสัยหรือเคลือบ แกลงนี้ยังมีได้จากที่อยู่กับเรื่องดังกล่าวนี้ แต่ก็ยังได้ยินว่ากันเป็นหลายปากว่า การยอมรับ นับถือพระศรีอริยเมตไตรยเป็นสรณะแล้ว ถ้าเป็นชาวพุทธก็จะขาดจาก พระรัตนตรัย ไปทั้งสิ้น อันความสงสัยกลางแกลงใจเช่นดังกล่าวนี ก็เป็นเหตุสำคัญสิ่งหนึ่งชวนให้คิด เห็นว่าควรที่จะได้รวบรวมเรื่องพระศรีอริยเมตไตรย ซึ่งมีพรรณนาปรากฏอยู่ในคัมภีร์ คำนานต่าง ๆ และประวัติพุทธศาสนา โดยเฉพาะทางนิกายเถรวาท ที่คนไทยส่วนใหญ่ นับถืออยู่ นำมาแสดงพรรณนาไว้ในสมุดเล่มนี้ เพื่อคลายวิจิกจจาหรือความที่กลางแกลง นั้น ๆ โดยลำดับ

เหตุสำคัญประการที่สาม ก็ด้วยความคิดเห็นเกี่ยวกับความเชื่อ หรือการยอมรับ ในเรื่องศาสนาในหมู่ชนชาวไทยเรา ส่วนมากยังมีความเชื่อหรือการยอมรับ ทิศอยู่ กับ ปุชนิยัตถุ ปุชนิยบุคคล พิธีกรรม ทำนาน ปาฏิหารย์ หรืออภินิหารย์ อย่างไม่ อย่างหนึ่ง เป็นนิสัยปัจจัยขั้นพื้นฐานแห่งความเชื่ออันจะนำไปเกิดองกามแห่งความ ศรัทธา ความรู้ความเข้าใจเรื่องพระศรีอริยเมตไตรย แต่โดยลำพังเพียงรู้จักแต่พระนาม ของพระองค์ท่านนั้น ย่อมไม่พอแก่ความคิดเห็นเป็นสำคัญได้โดยแท้ แต่การที่ได้รู้เรื่อง พระศรีอริยเมตไตรย โดยความพิศดารย่อมจะยังให้เกิดความเข้าใจแจ้ง เป็นเครื่อง

เจริญศรัทธาจริต อันจะยังให้บุคคลนั้น ๆ ถึงซึ่งสัทธาทรีย นี้นับเป็นเหตุสำคัญอันชวน
คิดเห็นให้เกิดการเรียบเรียงบทเขียนขึ้นในสมุดเล่มนี้

เหตุสำคัญประการสุดท้าย ก็เนื่องมาแต่เหตุที่ว่า พระศรีอริยเมตไตรย ทรง
เป็นพระผู้ประเสริฐสูงสุดแห่งศาสนาเซโกทิวเซเคียว ทรงเป็นความหวังของมวลศาสนิก
ชน ทรงเป็นผู้นำสันติภาพมาสู่พิภพและพลโลก ดังปรากฏปฏิบัติทาในบทสวด เย็งเงิน
ชั้นนี้ ส่วนหนึ่งความว่า

“มนสิการพร้อมสำนักถึง องค์อริยอวโลกิตศวร ปางเมื่อเสด็จจรไลยลง
มาสู่ฟ้างพื้นพิภพ

สำแดงเทพอวตารให้ปรากฏเป็นองค์พระศรีอริยเมตไตรย เพื่อพระประสงค์
อภิบาลสรรพสัตว์ทั้งปวง

สำแดงนิรมานพระวรกาย แปรไปได้เอนกนานาวรรณ เพื่อสร้างสรรค
สรรพกิจดังพระประสงค์

สำแดงปัจฉิมกาล เสด็จนิวัตน์เทพพิมาน เสวยสุขขานต์ ดำริการก่อเกิด

ขณะนั้น ทรงทำลายมหันตภัย คือไตรพิษเบียนพิภพ สามอสงไขย แสน
มหากัปป์ ทรงขจัดซึ่งสิ่งปฏิกูลทั้งปวงสิ้น ทรงสร้างสรรพสิ่งวิจิตรพรรณราย ทรง
ประทานให้ซึ่งความสุข ทรงบันดาลแสงสว่างมั่งเมต็องเป็นนิจันันตร์ ทรงยังให้มวล
มนุษย์ได้สำเร็จประโยชน์สมดังความปรารถนา โดยลำดับนานับชัวกัปป์ ชัวกัลป์”

๖ ๓ ๖

ด้วยเหตุ พระศรีอริยเมตไตรยทรงเป็นพระผู้ประเสริฐสูงสุดเช่นนี้ จึงเป็น
สำคัญที่ควรจะได้นำเอาเรื่องราวของพระองค์ท่านมาสำแดงโดยลำดับ เพื่อการเกิดทุน
พระเกียรติคุณให้ปรากฏ โดยเฉพาะความสำคัญของพระองค์ในด้านความ پاکเพียรบำ
เพ็ญ บารมี อุปปารมี และปรมัตถบารมี จนบรรลุถึงซึ่งพุทธภูมิเป็นที่สุด แล้วก็ทรง
ประทานความเมตตาแก่มวลมนุษย์ให้ถึงพร้อมด้วยความสุขสงบ และสันติ ด้วยการเสีย
สละอันยิ่งใหญ่ของพระองค์ ซึ่งเป็นแบบอย่างอันประเสริฐสุดในการสร้างสมคุณธรรมที่
สาธุชนพึงดำเนินตามรอย เหตุฉะนั้นจึงเกิดการเรียบเรียงบทเขียนขึ้นเป็นเล่มสมุดนี้

อนึ่ง เนื้อความในเล่มสมุคนมีความประสงค์เพียงเพื่อ พรรณานำเนื้อหาเป็น
สำคัญ มิได้ปรารถนาแสดงสำนวนในเชิงการประพันธ์ ฉะนั้นถ้อยคำและสำนวนความ
จึงย่อมจะไม่สะดุดสวดยงามด้วยรสแห่งวรรณศิลป์

อนึ่ง การรวบรวมเรื่องพระศรีอริยเมตไตรยมีโดยลำดับในสมุคนี้อาจจะมี
บางส่วนลงซึ่งขาดตกบกพร่องผิดเพี้ยนไม่เป็นการสมบูรณ์แต่อย่างหนึ่งประการใด ขอได้
รับความกรุณาแต่ท่านผู้รู้ทั้งหลายทั้งปวง ได้แนะนำสิ่งที่ถูกที่ควรนั้นแก่ผู้เรียบเรียงซึ่ง
หย่อนความรู้เบาปัญญาให้ได้อะไร ๆ ในสิ่งที่ถูกที่ควรนั้น ก็จักเป็นพระคุณหาที่สุกมิได้

อนึ่ง บทเขียนเรื่องพระศรีอริยเมตไตรยในสมุคนี้อาจจะมีท่านหนึ่งบุคคลใด
พิจารณาเห็นว่ามิชอบแก่ท่านแล้วใครจะแสดงสรรเสริญให้ปรากฏ ก็ขอได้โปรดปฏิบัติ
การนั้น ด้วยการถวายเป็นอริยบูชาเถิด.

จุลทัศน์ พยามรานนท์

๓๑/๑ ซอยสิริมงคล

ต. บางค้อ เขตบางขุนเทียน

พระศรีอริยเมตไตรย กับความเชื่อถือของคนไทย

ในหมู่พุทธศาสนิกชนชาวไทย ผู้มีจิตใจใฝ่ในการศึกษาค้นคว้าธรรมพหุสมควรรย่อมจะรู้จักและคุ้นค้ำยนาม “พระศรีอริยเมตไตรย” หรือที่มักเรียกสั้น ๆ ตามปากชาวบ้านทั่วไปว่า ‘พระศรีอารย์’ ว่าเป็นนามของพระปัจเจกโพธิสัตว์ พระองค์หนึ่งซึ่งจะมาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในอนาคตกาลในมนุษยโลกเราาน คือเวลาเมื่อสิ้นพุทธันดรนี้แล้ว หรือเป็นเวลาล่วงไปแล้ว ๕,๐๐๐ ปี นับแต่สมเด็จพระมหาสมณโคตมเข้าสู่ปรินิพพาน เมื่อถึงกาลที่พระศรีอริยเมตไตรยมาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าานั้น โลกมนุษยเราานจะเป็นแดนที่ปราศจากความทุกข์ มีแต่ความสุข ทั้งนี้เหตุด้วยพระศรีอริยเมตไตรยจะทรงส่งสอนเวไนยสัตว์ให้บรรลุดรรรม ยกระกับความสุขแห่งจิตใจให้เหนือกความเจริญทางวัตถุในปัจจุบัน โลกมนุษยในยุคพระศรีอริยเมตไตรย จะเป็นโลกแห่งความสุข ภูมิภาคทั่วไปจะสะอาด ปราศจากสิ่งปฏิกูลและสิ่งไม่เป็นที่จำเริญตาต่าง ๆ บรรยาภาศมีแต่ความสว่างไสว ไม่มีความมืดคือราตรีกาล อันทำให้จิตใจหม่นหมองและหวนวิตก โลกมนุษยในยุคพระศรีอริยเมตไตรย จะมีแต่ความสงบและเปี่ยมไปด้วยสันติภาวะเป็นแดนที่พุทธศาสนิกชนใฝ่ฝันและล้วนแต่ตั้งความหวังที่จะได้ไปเกิด และมีชีวิตอยู่ในโลกแห่งพระศรีอริยเมตไตรย ในอนาคตกาลอยู่ด้วยกันทั้งนั้น

พุทธศาสนิกชนชาวไทยแต่สมัยโบราณ ย่อมนับถือและมีความศรัทธาในพระศรีอริยเมตไตรยควบคู่กันกับสมเด็จพระมหาสมณโคตม มาโดยลำดับ แม้ว่าจะมิได้แสดงออกในการยกย่องให้ปรากฏความสำคัญอย่างออกหน้าออกตากก็ตาม แต่ก็ยอมรับความสำคัญในฐานะที่พระองค์ทรงเป็นพระปัจเจกโพธิสัตว์ ซึ่งจะมาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในอนาคตในโลกแห่งเราาน เพื่อชักนำเวไนยสัตว์ให้ล่วงพ้นอบายนานาประการซึ่งมนุษย์ทั้งปวงตกอยู่ในปรักแห่งนั้น ด้วยอาศัยความมืดบอดนำไปในระหว่างเวลาที่โลกซึ่งเราอาศัยอยู่นี้ตกอยู่ในราตรีกาล คือมีอวิชาเป็นเครื่องกำบังจิตใจมิให้กึกเห็นเข้าถึงซึ่งพุทธบัญญัติ จึงเป็นเหตุพาให้เวไนยสัตว์สู่ห้วงอบายเสียมากกว่ามาก ในระหว่าง

พุทธันดรนี้ พุทธศาสนิกชนส่วนมากเชื่อว่า เป็นยุคสมัยที่มนุษย์โลกกลับคืนเข้าสู่กาลแห่งราตรีมาโดยลำดับ แม้เวไนยสัตว์จะได้อาศัยธรรมะของสมเด็จพระสมณะโคดม ซึ่งทรงมีพระเมตตาประทานไว้แทนพระองค์ เป็นดวงประทีปส่องนำทางชีวิตให้ดำเนินไปได้อย่างปลอดภัยและเป็นสุขท่ามกลางยุคสมัยแห่งความมืดบอด ซึ่งอวิชชาครอบงำอยู่ทั่วไป กิด แต่ทว่ามนุษย์ทั้งปวงมีจำนวนไม่น้อยมีกำลังใจไม่เข้มแข็งพอที่จะประคับประคองชีวิตให้ล่วงพ้นความทุกข์ไปได้โดยอาศัยธรรมะของสมเด็จพระมหาสมณโคดม เป็นสิ่งส่องนำวิถีในการดำเนินชีวิตให้สำเร็จประโยชน์ได้ จึงได้แต่ตั้งความหวังไว้ในอนาคต กาล เพื่อที่จะให้ได้ไปกำเนิดใหม่ในโลกอนาคต ซึ่งเชื่อว่าเป็นชีวิตที่มีความเป็นอยู่ดีกว่า ในสิ่งแวดล้อมซึ่งดีกว่าโลกในปัจจุบันนี้ โดยเฉพาะเมื่อสมัยที่พระศรีอริยเมตไตรย มาตรัสเป็นพระพุทธเจ้าในเวลานี้

ความเชื่อของพุทธศาสนิกชนชาวไทย ในพระศรีอริยเมตไตรยนี้ มีปรากฏเป็นหลักฐานซึ่งแสดงให้เห็นได้ ทั้งในด้าน คติความเชื่อทางศาสนา วรรณคดี ประวัติศาสตร์ และโบราณวัตถุ อันมีอยู่ในแต่ละสมัยซึ่งอาจลำดับด้วยแนวทางแห่งประวัติศาสตร์ โดยเริ่มต้นที่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี ในรัชสมัยพระมหาธรรมราชาธิราชที่ ๑ หรือนัยหนึ่งพญาลิไท ทรงเป็นพระราชาธิบดีแห่งราชอาณาจักรสุโขทัย ทรงมีพระราชอุทิศสาหะนิพนธ์วรรณคดีเกี่ยวกับพุทธศาสนาเรื่องหนึ่ง ชื่อไตรภูมิ โดยมีพระราชประสงค์ดั่งปรากฏในบานแผ่นกว่า “จึงได้ไตรภูมิตามุนใส่เพื่อไต่ใส่เพื่อมือตัดพระอภิธรรม และจะใคร่เทศนาแก่พระมารดาท่าน อนึ่งจะใคร่จำเริญพระอภิธรรมโสค” และยังมีพระราชประสงค์เผื่อไปยังคนทั้งปวงว่า “และจะใคร่เทศนาเฉพาะแก่แม่เอาคนหินจักใคร่จำเริญพระธรรมโสค” ด้วยการที่ทรงวิริยะอุทิศสาหะนิพนธ์ ‘ไตรภูมิคา’ ขึ้นนี้ ยังมีพระราชประสงค์ที่สำคัญไปกว่าที่ปรากฏในบานแผ่นข้างต้นนี้ คือทรงตั้งพระทัยหวังจะให้ชนทั้งปวงซึ่งได้สืบฟัง ‘ไตรภูมิคา’ นี้แล้ว จะได้พบพระศรีอริยเมตไตรย ความสำคัญนี้ปรากฏในตอนต้น และตอนปัจฉิมคาถาแห่งเรื่อง ‘ไตรภูมิคา’ ถึง ๒ แห่งด้วยกันคือ “ผู้ใดจักปรารถนาสวรรค์นิพพาน จงสืบฟังไตรภูมิคาด้วยทำนุก่อารุง อย่าได้ประมาทสักอันดั่งนี้ จึงจะพบพระศรีอริยเมตไตรยเจ้า เมื่อจะลงมาตรัสแก่สัตว์พญญูตฤณานในโลกนี้แล้ว” และ “ผู้ใดจะปรารถนาถึงทิพย์สมบัติปัตถโมกขนิพพาน ให้สืบฟังพระไตรภูมิคา นี้ ด้วยทำนุก่อารุง ด้วยใจศรัทธาอย่าได้ประมาท

สักอันใส่ จะได้พบได้ไหวได้ฟังธรรมแต่พระศรีอริยมงคลไตรย อันเสด็จอุบัติใน
อนาคตกาลนั้นแล ฯ” ตามหลักฐานที่ปรากฏในวรรณคดีเรื่องไตรภูมิภควา แต่ครั้งกรุง
สุโขทัยนี้แสดงให้เห็นความเชื่อเกี่ยวกับพระศรีอริยมงคลไตรย เป็นความเชื่อที่มีอยู่ และ
เป็นที่รู้จักกันในหมู่คนไทยแต่สมัยนั้นตั้งอยู่แล้ว และพระราชธาภิเศกยังทรงเอาพระทัยใส่
ในการชักจูงให้คนทั้งปวงตั้งความหวังเพื่อจะได้พบพระศรีอริยมงคลไตรย ในอนาคตกาล
อีกด้วย

ในสมัยอยุธยาตอนปลาย มีวรรณคดีทางพุทธศาสนาเรื่องหนึ่ง ชื่อ พระมาลัย
คำหลวง ได้ยืนยันว่าเป็นพระนิพนธ์ของ เจ้าฟ้าธรรมมาธิเบศร์ (กุ้ง) พระโอรสองค์
ใหญ่ของ พระเจ้าอยู่หัวบรมโกศบุรี วรรณคดีเรื่องนี้ พรรณานกามีเนื้อหาโดยย่อว่า
มีพระเถระองค์หนึ่ง ชื่อพระมาลัย เกิดที่โรชนบทในเกาะลังกา บำเพ็ญธรรมสำเร็จ
เป็นพระอรหันต์ ในเรื่องว่ามีอิทธิฤทธิ์ไปโปรดสัตว์ถึงในนรก และเหาะเหินเดินอากาศ
ขึ้นไปบนสวรรค์ ได้พบกับพระศรีอริยมงคลไตรย แล้วกลับลงมาเทศนาให้มนุษย์รู้จัก
ปฏิบัติตนในคลองธรรม เพื่อจะได้พบพระศรีอริยมงคลไตรยในอนาคต ซึ่งมีข้อความ
สำคัญตอนหนึ่งว่า

๑ โส ปิณฑปาตปติกกน โส เมตเตยยสส ปุตุติ สมเด็จพระมาลัยวิสุทธิ
จึงทำประวิมุติข่าวสาร แห่งพระศรีอริยมงคลไตรย มาแถลงไขมฤตยู แก่ชาวชมพูทวีปนั้น
ทุกสิ่งพรรณอากาศ ชนฟังสารโสมนัสส์ ยกยอหัตถวันทา โสมนัสสตาทุกชน ชวนกัน
ทำกันทำผลบุญญามีทานาเป็นอาทิ สันชนมหาชาติอาสญ์ อุบัติสวรรค์เสวยรมย์ ตามกุศล
นิยมสั่งให้ พุณาตมเป็นเทพไท้ทิพย์แท้สมบุรณ์ ฯ

วรรณคดีเรื่องพระมาลัยคำหลวงนี้ เป็นประจักษ์พยานแสดงให้เห็นได้ว่า ความ
เชื่อเกี่ยวกับ พระศรีอริยมงคลไตรย และความหวังที่จะได้ไปเกิดใหม่ในโลกสมัยพระศรี-
อารียมงคลไตรย มาตราสเป็นพระพุทธรูปเจ้าเป็นเรื่องสำคัญในหมู่ชนชาวไทย ในเวลานั้น
มาก กับยังได้ยืนยันมาว่า ก็มีภริที่เรียกว่า มาลัยสูตร และพระมาลัยคำหลวงนี้ ได้นำ
มาสดกกันเป็นประเพณี โดยเฉพาะในงานมงคลสมรส ขณะที่เจ้าบ่าวไปนอนเฝ้าหอ ผู้
ใหญ่ฝ่ายเจ้าบ่าวและเจ้าสาว จะหาชายที่เป็นบัณฑิตฝ่ายละ ๒ คน มาสดก มาลัยสูตร
หรือพระมาลัยคำหลวง เป็นทำนองโอศกกรรม อ่อนหวาน เพื่อเป็นการสั่งสอนบ่าวสาว

ให้รู้จักบาปบุญคุณโทษ ประพาศกัณฑ์ที่ตีพิมพ์ไว้ เพื่อจะได้เกิดบุญกุศลหนุนให้
พบพระศรีอริยเมตไตรยในกาลข้างหน้าอีกด้วย และในท้ายเรื่องพระมาลัยคำหลวง ยัง
มีข้อความแสดงให้เห็นปฏิปทาของคนในสมัยนั้น ที่มีต่อความเชื่อใน พระศรีอริยเมต-
ไตรยอย่างสำคัญว่า

“ เศษกุศลมูลนี้ไซ้ จงพบพระเมตไตรยวรรณารต อย่าแคล้วกลาศบาทบาท
จงเกิดในบงกชบริสุทธ์ จงเป็นบุรุษโดยอิทธิ ไต่เอหิสิทธ์บรรพชา จะเพาะภักตวิมล-
พรรณ แห่งบรมธรรมพระเมตไตรย ไต่ธรรมพิสมัยเสร็จจรรด จงทรงอรหัตต์สำเร็จ
แล้วจงเสด็จนฤพาน เมื่ออรุณสนันไซ้ ประนิธานนี้จงได้ คุณน้ำใจปอง ฯ ”

เมื่อสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ พุทธศาสนิกชนชาวไทยจำนวนไม่น้อยมีความ
เชื่ออย่างสนิทใจว่า เมื่อพุทธศาสนา ของสมเด็จพระมหาสมณะโคกมลาคับมาได้ถึง
๕,๐๐๐ ปี ก็จะต้องสูญ จึงพากันชักชวนให้คนทั้งปวง ถือศีลภาวนาธรรมเพื่อเตรียมกาย
ใจไว้จะได้พบพระศรีอริยเมตไตรย ซึ่งจะมาตรัสในอนาคต กติความเชื่อของพุทธ-
ศาสนิกชนแต่สมัยที่กล่าวนี้ ปรากฏมีในหนังสือธรรมะเรื่องหนึ่งความว่า

“ เมื่อศาสนาครบห้าพันปีแล้ว เหมือนดวงแก้วมีคมมืดไม่มีสี คือใครจะช่วย
สอนเราก็ไม่มี ทั้งบาลีถอยถกก็หมดไป กว่าจะได้พบพระในเบื้องหน้า เห็นจะช้านาน
หนักหนาไม่นับได้ ซากินทำไม่คิดตกลงไป ในนรกขุมใหญ่เป็นแก้วมุล ไหนเลยจะได้
พบพระศาสนา ทั้งศรัทธาก็เสื่อมมาพลอยสูญ เมื่อพบแล้วยังไม่เอาเป็นแก้วมุล ไม่
คิดคุณที่กำเนิดเราเกิดมา จักว่าพกาลนั้นก็มามาก ทิวัจฉานหลายหลากมากหนักหนา
ถ้าทำชั่วตัวต้องโทษ เพราะไม่เชื่อศาสนาท่านสั่งสอน ถ้าผู้ใดได้ฟังจงตั้งใจ ทำตาม
กิจสั่งสอนของพระเจ้า ครั้นดับสังขารวิมานเป็นของเรา ภายหน้าเล่าจะได้พบพระชิน
วร จึงจะได้ฟังพระธรรมเทศนา ทั้งกายน้าจิตก็โอบอ่อน จิตรสำราญจะได้ถึงโลก
อุดร ถ้วนนิสัยแต่ก่อนนั้นติดมา ก็จะได้สำเร็จแก่พระนิพพาน พันกันคารกภัยใหญ่ใน
ภายหน้า มีจรัราชก็ไม่อาจบิทา สันนิเสศสำเร็จเด็ดต้นหนาท้อภัย อย่างเข้าสู่เมืองแก้ว
อันแสนสุขนิราศทุกข์เลิศล้ำพันวิสัย หมกชาติชราพยาธิมรณะภัย สันอาลัยวนเวียนใน
สงสาร ไม่เกิดแก่เจ็บตายสบายบาน อยู่สถานเสวยสุขทุกทิวา สถานนั้นคืออมตะมหา
วิหาร เรียกว่านิพพานะท่านท่านทั้งหลายเถย ฯ ”

ความเชื่อของชนชาวไทยแต่ก่อน ที่มีแต่พระศรีอริยเมตไตรย มิได้จำกัด
อยู่แต่เพียงความหวังว่า จะได้ “จิตสำราญจะได้ถึงโลกอุตร” หรือ “ย่างเข้าสู่เมือง
แก้ว” อันหมายถึงแดนสวรรค์ชั้นที่พระศรีอริยเมตไตรยประทับอยู่เท่านั้น แต่ยังมีคน
จำนวนไม่น้อยมีความเชื่อว่า บารมีแห่งพระศรีอริยเมตไตรย อาจให้ความคุ้มกันภัย
อันตรายต่างๆ ได้ โดยอาศัยกล่าวพระนามของพระองค์ท่าน ร่วมกันกับพระพุทธรูปเจ้า
อันได้มาตรัสรู้ในโลกมนุษย์นี้โดยลำดับ ซึ่งผู้เป็นคาถา เรียกกันว่าคาถาพระเจ้า ๕
พระองค์ มีตัวอย่าง เช่น:—

- ◎ นะ กาโลกุกกสันโร โม กาโลโกนาคะมะโน
พุท กาโลกัษโปพุทโร ธา กาโลโคตโมพุทโร
ยะ กาโล อริยเมตไตรโย ปัญจะพุทธานนามิหัง ฯ

หรือ

- ◎ กุกกสันโร ธัมมะการะกัง โกนาคะมะโน กายะพันธะนัง
กัถสะโป พุทโร อุทะกะสาฎะกัง โคตะโมพุทโร อัญฐะเกสะธาตุโย
เมตเตยโยนะลาตะธาตุ สิงคุดะรัง อิทัง ฐานัง นะนามิหัง ฯ

หรือลางที่ผู้เป็นคาถาสั้น ๆ ให้จำได้ง่าย เช่น

- ◎ นะ เมตธา โม กรุณา พุธ ปราณี ธา ยินดี ยะ เอ็นดู ฯ
คาถาบทนี้ได้ยินว่า เป็นคาถา มหาเสน่ห์ มหานิยม ใช้เสกเป่าเพื่อประสงค์ให้ผู้พบเห็น
เกิดความเมตตาแก่ผู้ใช้คาถา

เรื่องของความเชื่อในพระศรีอริยเมตไตรยในหมู่ชนชาวไทย ยังมีเข้าไปถึง
การบำบัดความเจ็บไข้ด้วยกล่าวคือ คนแต่ก่อนนั้นรักษาไข้ด้วยยาที่ประกอบขึ้นด้วย
เครื่องสมุนไพรมีต่างๆ เครื่องยาแต่ละสิ่งเมื่อนำปรุงนั้น โดยมากใช้วิธีต้มรินเอาน้ำยา
ให้คนไข้ดื่ม เมื่อหอมเอาเครื่องยาใส่ลงในหม้อครบแล้ว ก่อนจะลงมือต้มยามัก
จะเสกเป่าด้วยคาถาพระเจ้า ๕ พระองค์ คือ “นะ โม พุท ธา ยะ” เพื่อให้เกิดความ
ขลังแก่เครื่องยาทั้งปวง และอาศัยพระพุทธรูปช่วยคุ้มกันภัย ขจัดบำบัดความไข้ให้
หายไปจากคนป่วยนั้น คาถาพระเจ้า ๕ พระองค์ ซึ่งมีพระนาม พระศรีอริยเมตไตรย
ร่วมอยู่ด้วยนี้ ได้ใช้ไม่จำเพาะเสกเป่าด้วยซึ่งใช้ต้มกินเท่านั้น ยังได้เคยเห็นท่านผู้ใหญ่
เขียนนามพระเจ้า ๕ พระองค์ ลงในหัวไพรเพื่อใช้ฝนเอาน้ำทา เมื่อเกิดเจ็บยอด หรือ

ปวดบวมตามร่างกายอีกด้วย ที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่า คนไทยเราส่วนมากรู้จักและนับถือพระศรีอริยเมตไตรย มีอยู่ในความศรัทธาและความเชื่อนานนับได้หลายชั่วอายุคนมาแล้ว

ในส่วนประจักษ์พยานทางตำนานวัตถุธรรม ที่คนไทยได้สร้างทำ เป็นการแสดงออกความนับถือในพระศรีอริยเมตไตรยนั้นก็มิอยู่ในแต่ละสมัยมีใช้น้อย ในที่นี้จะกล่าวถึงแต่เพียงบางส่วน พอให้เห็นเค้ารอยว่า พุทธศาสนิกชนชาวไทยเราได้มีความเชื่อและนับถือในพระศรีอริยเมตไตรย เพียงไร

ที่วัดไผ่ เป็นวัดโบราณอยู่ในอำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี มีพระมณฑปประดิษฐาน รูปปฏิมาพระศรีอริยเมตไตรยเป็นประธานของวัด นัยว่ามีมาแต่แรกสร้างอารามแห่งนี้ วัดไผ่นักกล่าวตามความสันนิษฐานของนักวิชาการโบราณคดีว่า เป็นวัดโบราณสร้างก่อนการสถาปนากรุงศรีอยุธยา รูปปฏิมาพระศรีอริยเมตไตรยที่วัดไผ่ ถ้าจะว่าถึงความเก่าแก่ตามอายุของวัด ก็คงจะตกประมาณ ๖๐๐-๗๐๐ ปี รูปปฏิมาพระศรีอริยเมตไตรยนี้ ได้ยินว่าเป็นที่ศรัทธาของชนนับถือมากมาแต่โบราณ เมื่อรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเกิดไฟป่าไหม้ขึ้น แล้วลามมาถึงใต้โถงพระวิหารเป็นเหตุให้ องค์พระศรีอริยเมตไตรย ชำรุดไปเล็กน้อย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดฯ ให้เชิญลงมาปฏิสังขรณ์ในกรุงเทพฯ แล้วก็กลับไปประดิษฐานไว้ ณ ที่เดิม พอถึงเทศกาล ราษฎรได้เชิญออกแห่เป็นประเพณีประจำเมืองมาทุกปีมิได้ขาด นี้ก็เป็นประจักษ์พยานส่วนหนึ่ง

เมื่อรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพุทธศาสนิกชนพากันสร้างรูปปฏิมาพระศรีอริยเมตไตรย ขนาดต่างๆ มีทั้งขนาดใหญ่ ขนาดย่อม และขนาดเล็กพอที่จะพาดิถีตัวไปได้ ขึ้นเป็นสิ่งสักการบูชา ตามพระราชนิยมในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์นั้น รูปปฏิมาพระศรีอริยเมตไตรยซึ่งได้เกิดความนิยมสร้างทำขึ้นในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์นี้ มีแบบอย่างคล้ายกันกับ รูปปฏิมาพระศรีอริยเมตไตรย ซึ่งได้สร้างทำกันแต่ก่อนเมื่อสมัยกรุงศรีอยุธยา คือได้ทำเป็นอย่างพระพุทธรูปครองผ้าเฉียงบ่าประทับขัดสมาธิราบบนสี่เหลี่ยมคางหมู พระหัตถ์ขวาวางบนพระชานุข้างขวาพระหัตถ์ซ้ายทรงจับค้ำตาลปัตรแก้ว ตั้งอยู่บนพระเพลา รูปปฏิมาพระศรีอริยเมตไตรย ส่วนมากทำพระเศียรกลมไม่มีกระหม่อมพระเมาฬีหรือเปลวพระรัศมี แต่ปางองค์ที่ทำเป็นอย่าง

ทรงอุทิศเป็นกรอบพระพักตร์ และประดับเครื่องราชขัตติยภูษาภรณ์สำหรับพระองค์
ก็มี รูปปฏิมาพระศรีอริยเมตไตรยตั้งที่กล่าวมานี้ โดยมากหล่อด้วยโลหะบิกทองคำ
เปลว ประดับด้วยกระจกแววคกแต่งอย่างสวยงามควรแก่การสักการบูชา มีตกอยู่ตาม
บ้านและในวัดทั่วไป

ตามที่ได้เล่าแจ้งเนื้อความมาโดยลำดับแต่ข้างต้นจนถึงตรงนี้ ก็ด้วยความ
ประสงค์จะทบทวนเพื่อให้ท่านที่เป็นพุทธศาสนิกชนทั้งปวง ได้หวนระลึกถึงความเชื่อส่วน
หนึ่งของชนชาวไทยแต่ก่อนซึ่งยอมรับนับถือ พระศรีอริยเมตไตรย มานานมาแล้วและ
ยังได้แสดงความเชื่อออกมาให้ปรากฏทั้งด้านความคิด และรูปวัตถุธรรมทั้งได้เล่ามาโดย
ลำดับแล้วนี้ ทั้งนี้โดยที่หวังว่าการพรรณารื่อง พระศรีอริยเมตไตรยโดยลำดับต่อไป
ข้างหน้า จะไม่ยังให้ท่านพุทธศาสนิกชน เกิดความวิจิจฉาแต่อย่างหนึ่งประการใด ใน
การที่จะรับฟังรับรู้เรื่อง พระศรีอริยเมตไตรย ว่าเป็นเรื่องนอกรีตแตกรอย ทำนอง
ชักจูงให้ละวางความนับถือในสมเด็จพระมหาสมณะโคดม ไปนับถือและยอมรับพระเจ้า
องค์ใหม่ แท้ที่จริงเป็นประการใด ถ้าท่านได้ทบทวนเนื้อความในบทต้นนี้ดีแล้ว
พึงแลเห็นปฏิปทาของพุทธศาสนิกชนชาวไทยแต่ก่อนว่า มีอยู่แต่พระศรีอริยเมตไตรย
เป็นสำคัญเพียงใด

พระศรีอริยเมตไตรย คือ พระโพธิสัตว์

ว่าตามคติความเชื่อในศาสนาของพุทธศาสนิกชน ทางฝ่ายลัทธิมหายานถือว่า พระพุทธเจ้านั้นบรรดามีในอดีตกาลมาแล้วกิติ ซึ่งจะมีมาในอนาคตกิติ มีจำนวนมาก มายศุภคณานับ มากยิ่งกว่าเมล็ดทราย ณ ชายฝั่งแห่งแม่น้ำคงคา ความข้อนั้นมีปรากฏ เป็นพระพุทธรูป ของสมเด็จพระมหาสมณโคดมในวัชรปรัชญาปารมิตาสูตว่า

“อนึ่ง มีพุทธเกษตรโลกธาตุอื่น ๆ อีกเท่าจำนวนเมล็ดทรายในกองกานที่ทิ้ง ปวงอีกเล่า ด้วยประการดังนี้พึงนับเป็นจำนวนมากหลายอยู่ฤาหนอ แล”

ในกัมภีร์ทักษิณยาน หรือกัมภีร์พระพุทธศาสนาฝ่ายใต้ คือที่เชื่อถือกันใน ลังกา สยาม พม่า มอญ เป็นต้น ก็มีกล่าวถึง พระพุทธเจ้าที่มาตรัสก่อนพระมหา- สมณโคดมมีมากเช่นกัน โดยความเป็นตำนานที่ตรัสรู้ต่อกันมา มีความว่า เมื่อพระ- บรมโพธิสัตว์จะได้ตรัสรู้แต่ละพระองค์นั้น จะทรงรับข่าวมรุษปายาสและเมื่อทรงฉนแล้ว ก็ทรงลอยตาเป็นการเสี่ยงอธิษฐานในท้องคงคา ความแยกคายในตำนานเช่นนี้มีปรากฏ ในหนังสือธรรมะของเก่าเล่มหนึ่ง ว่า

“เมื่อพระบรมโพธิสัตว์ ได้ตรัสข้ามพ้นจากสงสารได้ตรัสแล้วมีนานเศษะ- บารมีสั่งจ้ออธิษฐาน ถาดนั้นก็ลอยขึ้นเหนือน้ำ ตามธรรมเนียมพระพุทธเจ้า มาสร้าง โพธิสมภารแต่ก่อนมาทุก ๆ พระองค์ ถาดก็ลอยลุ่มจมลงไปยังเมืองพญานาคราชพิภพ ท้าวเธอก็ยกเอาถาดพระกุกุสันโธขึ้นไว้แล้ว เธอจึงยกเอาถาดพระพุทธโกนาคมขึ้นไว้ อีกเล่า เธอจึงยกเอาถาดพระพุทธรกัสสปไว้อีกเล่า เธอจึงยกเอาถาดพระศิริศากยมุนีโก- ดมขึ้นไว้อีกเล่า ถาดทั้งสี่นั้นกระทบกันไต่ยกลงไปถึงเมืองพญานาค ๆ จึงตื่นขึ้นจากหลับ แล้วออกอุทานว่า โอ เมื่อวานนี้ได้ตรัสองค์หนึ่งแล้ว มาวันนี้ก็ได้ตรัสอีกองค์หนึ่งเล่า ก็เสด็จแลดูถาดทั้ง ๔ ช้อนอยู่เหนือถาดพระศรีอริยเมตไตรย”

ตามคติความเชื่อทางฝ่ายทักษิณิกาย หรือลัทธิหินยานตามที่กล่าวมานี้ จะ เห็นได้ว่า พระพุทธเจ้ามีโดยลำดับได้ ๕ พระองค์ คือ พระพุทธรกุกุสันโธ ๑ พระ- พุทธโกนาคม ๑ พระพุทธรกัสสป ๑ พระพุทธสมณโคดม ๑ และพระศรีอริยเมต

ไตรย ๑ พระพุทธเจ้าที่ยังมิได้ตรัสรู้ ในทางลัทธิหินยานเรียกว่า พระบรมโพธิสัตว์ บ้าง พระมหาโพธิสัตว์บ้าง

ส่วนลัทธิมหายาน หรือลัทธิที่เรียกว่า โพธิสัตว์ยาน ก็ลัทธิที่นับถือพระโพธิสัตว์มากมายหลายองค์แม้พระมหาสมณโคตมก็เป็นพระบรมโพธิสัตว์ เพราะเห็นว่าพระโพธิสัตว์ทั้งหลายนั้นเป็นผู้กำลังทรงบำเพ็ญบารมีอยู่ เพื่อช่วยเหลือสรรพสัตว์ให้ไปสู่ภูมิอันเป็นสุคติ

พระโพธิสัตว์ ในลัทธิมหายาน มีอรรถาธิบายตามศัพท์ว่า “ผู้ซึ่งอยู่ในโพธิคือความรู้ ผู้ที่จะเข้าถึงพุทธภาวะ ผู้ที่จะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต” บุคคลทั่วไปเช่นเราและท่านก็สามารถเป็น “พระโพธิสัตว์ได้ทุกคน หากได้ตั้งปณิธานมุ่งมั่น จะกระทำคุณความดีต่อสรรพสัตว์ เช่นพระโพธิสัตว์ได้ทรงกระทำ และปณิธานอันแน่วแน่ นั้น ในทางลัทธิมหายานถือว่าเป็นหนทางเดียวที่จะนำไปสู่ความเป็นพระโพธิสัตว์ได้ ปณิธาน หรือปณิญาของพระโพธิสัตว์ มีอยู่ ๔ ประการคือ

๑. ช่วยเหลือ คือปลดเปลื้องสรรพสัตว์ทั้งหลายให้พ้นทุกข์
๒. ทำลายกิเลสต้นเหตุทั้งหลายให้ดับสิ้นไป
๓. เรียนรู้สังขารธรรมให้แตกฉาน และสั่งสอนธรรมนั้นแก่ชนทั้งหลาย

๔. นำสรรพสัตว์ทั้งหลายไปสู่พุทธภาวะ
พระโพธิสัตว์มีมรรคคือทางไปสู่พุทธภาวะเป็น ๒ ทางด้วยกัน คือ

๑. พระโพธิสัตว์ ชื่อว่าบุคคลผู้กระทำปณิญา เพื่อรู้แจ้งแห่งสังขารธรรมอันเป็นมรรคนำเขาผู้นั้นเข้าสู่พุทธภาวะจำเพาะตัวของเขา
๒. พระโพธิสัตว์ ชื่อว่าบุคคลผู้พยายามเพื่อยังความตรัสรู้ของสรรพสัตว์ทั้งหลายด้วยการกระทำสัตย์ปณิญา ๔ ประการและการบำเพ็ญบารมี ๖

พระมหาสมณโคตม ก็ได้เสวยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์มาแล้ว ในชาตกต่าง ๆ มีนิบาตชาตกบ้าง ทศชาตกบ้าง ได้กล่าวถึงชีวิตในอดีตชาติของพระองค์ว่า บางชาติพระองค์เสวยพระชาติเป็นสัตว์และบางพระชาติก็เป็นมนุษย์ แต่ละชาติพระองค์ได้เข้าถึงซึ่งพุทธภาวะ ทรงบำเพ็ญพระบารมี ทรงมีเมตตากรุณาเพื่อความสุขของหมู่สัตว์เหล่าอื่นตลอดมา

ในลัทธิหินยาน สาวกของพระมหาสมณโคดมได้รับการสั่งสอนให้มุ่งไปสู่การเป็นพระอรหันต์ มิใช่เป็นพระโพธิสัตว์ แต่ในลัทธิมหายาน สอนให้บุคคลบำเพ็ญธรรมสกุยกเพื่อความเป็นพระโพธิสัตว์อันมีสภาวะเหมือน พระศากยมุนี เพื่อความปรารถนาแบ่งปันความสุขอันเกิดแต่โพธิของตนให้แก่กันทั้งหลายผู้อื่น ปรารถนากำจัดอุปสรรคนานาประการ ระหว่างความเป็นพุทธะและความเป็นสามัญมนุษย์ให้หมดสิ้นไป

ลักษณะในการเข้าสู่สภาวะธรรม ระหว่างพระอรหันต์ในลัทธิหินยาน และพระโพธิสัตว์แห่งลัทธิมหายานนั้นพึงพิจารณาที่ปฏิปทา หรือปฏิญญา ซึ่งมีอรรถาธิบายต่างกันว่าดังนี้

พระอรหันต์นั้น มีปฏิปทามุ่งมรรคผลเพื่อความตรัสรู้ หรือปรารถนาผลแห่งการล่วงพ้นจากกิเลสของตนเอง

พระโพธิสัตว์ มีปฏิปทาที่จะช่วยเหลือสรรพสัตว์ทั้งหลายให้เข้าถึงซึ่งพุทธภาวะ หรือการตรัสรู้ของสรรพสัตว์มากกว่าตนเอง เพราะฉะนั้น เพื่อจะปฏิบัติหน้าที่ให้สมบูรณ์ พระโพธิสัตว์จึงไม่ปรารถนาการตรัสรู้ แม้จะมีทางเข้าสู่นิรวาร ได้ก็ตามแต่ก็ยังปฏิเสธเพื่อการนิรวารนั้น ถ้าหากสรรพสัตว์ยังคงตกอยู่ในท่ามกลางความทุกข์ อุตมคติของพระโพธิสัตว์ จึงเป็นไปในลักษณะที่ปฏิเสธการตรัสรู้เพราะถ้าความตรัสรู้นี้จะมิประโยชน์อันใดเล่าในเมื่อสรรพสัตว์ทั้งหลาย ยังประสบทุกข์นานาประการอยู่ เราควรหรือที่จะปลีกตัวหนีไปเสวยสุขจำเพาะแต่ตนเองเพียงผู้เดียวได้

พระโพธิสัตว์ โดยความหมาย ตามอรรถาธิบายโดยรูป คำว่า “ผู้ที่ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต” ในลัทธิมหายานมีหลายองค์ด้วยกัน พระศรีอาริยมตไตรยก็เป็นพระโพธิสัตว์องค์หนึ่งซึ่งจะได้มาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต ความเชื่อเกี่ยวกับพระศรีอาริยมตไตรยจะได้มาตรัสรู้ต่อไปข้างหน้ามีทั้งกัมภีร์ในหินยาน และในกัมภีร์มหายาน ที่นี้จะแสดงความเชื่อทางคัมภีร์หินยานในเมืองสยามนี้ก่อน ความเชื่อในเรื่องนี้มีปรากฏในหนังสือไตรภูมิพิภพ ซึ่งพระมหาธรรมราชาธิราชที่ ๑ ทรงพระราชนิพนธ์ มีความว่าภายหลังที่โลกแห่งเราหนักไฟไหม้ผดุงจนสิ้นสรรพสิ่งทั้งหลาย และน้ำท่วมท้นขึ้นมาจนเปียมขอบจักรวาล ลบพื้นพิภพจนหาเขตมิได้แล้ว “จะกล่าวถึงพรหมตนหนึ่งชื่อว่า มหาพรหมามิราช ลงมาค้ำยัน

ถ้าแลเห็นดอกบัวดอก ๑ พรหมนั้นจึงทำนายว่าในกัลป์นี้มีพระพุทธเจ้าอุบัติ
พระองค์ ๑ แล

ถ้าแลเห็นดอกบัว ๒ ดอก จึงทำนายว่ามีพระพุทธเจ้า ๒ พระองค์แล

ถ้ามีถึง ๓ ดอก ทำนายว่าพระเจ้าอุบัติถึง ๓ พระองค์แล

ถ้ามีถึง ๔ ดอก ทำนายว่าพระเจ้าอุบัติถึง ๔ พระองค์แล

ถ้ามีถึง ๕ ดอก ทำนายว่าพระเจ้าอุบัติถึง ๕ พระองค์แล

ถ้าแลว่าหาดอกบัวมิได้ ทำนายว่าในกัลป์นี้จะหาพระพุทธเจ้ามิได้แล

ถ้าแลมีดอกบัว ๑ ดอกกัลป์นั้นชื่อ สารกัลป์แล

กัลป์ใดแลมีดอกบัว ๒ ดอก กัลป์นั้นชื่อ มณฑกัลป์

กัลป์ใดแลมีดอกบัว ๓ ดอก กัลป์นั้นชื่อ วรกัลป์แล

กัลป์ใดแลมีดอกบัว ๔ ดอก กัลป์นั้นชื่อ สารมณฑกัลป์แล

กัลป์ใดแลมีดอกบัว ๕ ดอก กัลป์นั้นชื่อ ภัทรกัลป์

แลกัลป์ใดแลหาดอกบัวมิได้ กัลป์นั้นชื่อว่า สูญกัลป์แล

ในดอกบัวนั้นมีอัฐบริวาร มหาพรหมย่อมเอาอัฐบริวารขึ้นไปไว้บนพรหม
โลกย์ ต่อเมื่อโคพระโพธิสัตว์เจ้าออกบวช แลตรัสเป็นพระพุทธเจ้าไซริ มหาพรหม
จึงเอาจมมาถวายในวันออกบวชนั้นแล

กัลป์อันมีพระพุทธเจ้าพระองค์ ๑ เมื่อพระพุทธเจ้าทรงพระนาม ชื่อพระ-
พุทธโคณฑัญญะนั้นแล

ในมณฑกัลป์นั้นครา ๑ มีพระพุทธเจ้าพระองค์ ๑ ชื่อพระคัสสปสัมมาสัมพุทธ
เจ้า และพระพุทธบุสส พระองค์ ๑

ในวรกัลป์นั้น ๓ พระองค์นั้นครา ๑ คือ พระพุทธอโนมทัสสี ๑ พระธรรม
ทัสสี ๑ พระปิยทัสสี ๑

ในสารมณฑกัลป์ พระเจ้าตรัส ๔ พระองค์มีครา ๑ คือ พระคันหังกร ๑
พระเมธังกร ๑ พระตรณังกร ๑ พระพิบังกร ๑

ในภัทรกัลป์ พระเจ้าตรัส ๕ พระองค์ ในกัลป์เราท่านอยู่บัดนี้ มีครา ๑
คือพระพุทธกุกกุสันโธ ๑ พระพุทธโกนาคม ๑ พระพุทธกัสสป ๑ พระพุทธโคดม ๑
พระพุทธศรีอริยมุตไตรย ๑”

โดยเนื้อความดังกล่าวมาแสดงโดยลำดับนี้ จะสังเกตเห็นได้ว่า ในภัทร์กัลป์ คือ
อายุแห่งโลกเราแต่อดีต ปัจจุบัน และอนาคต มีพระโพธิสัตว์มาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า
ถึง ๕ พระองค์ ได้ตรัสรู้แล้วถึง ๔ พระองค์ และยังมีมาตรัสรู้ในอนาคตกาลอีก
พระองค์ ๑ คือพระศรีอริยเมตไตรยนี้แสดงให้เห็นความเชื่อทางฝ่ายหินยาน และพุทธ
ศาสนิกชนชาวไทย ในประเทศสยามแต่ก่อนทางหนึ่ง

ส่วนความเชื่อทางฝ่ายมหายาน เกี่ยวกับการที่พระโพธิสัตว์ เฉพาะพระศรี
อริยเมตไตรยจะมาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้านั้น มีปรากฏเนื้อความแสดงอยู่ใน ลลิตวิสูตร
หรือคัมภีร์ปฐมสมโพธิฝ่ายมหายาน ในกัณฑ์ประจลปวิวรรต มีความว่าเมื่อพระมหา
สัตว์จะเสด็จลงมาอุบัติในมนุษย์โลก เพื่อตรัสรู้เป็นพระมหาสมณโคกมนั้น บรรดาเทพ
บุตรอันเป็นบริวารบริษัทแห่งพระองค์พากันโหม่นสันทันที่จะต้องพลัดพรากจากพระ มหาสัตว์
ยิ่งนัก พระองค์จึงทรงตรัสพยากรณ์ว่า พระศรีอริยเมตไตรยโพธิสัตว์จะได้เป็นที่พึ่งแก่
หมู่เทวดา และจะได้ตรัสรู้ต่อเป็นลำดับแก่พระองค์ ดังมีความว่าต่อไปนี้

◎ กระนั้นแลคู่กัณฑ์ทั้งหลาย พระโพธิสัตว์ยังเทพบริษัท ให้ถือเอาพร้อม
ให้องอาจ ให้รื่นเริง ให้ออกทน ด้วยกถามิธรรมนั้นแล้ว จึงตรัสเรียกเทพบริษัทอันเป็น
มงคลว่า คุณก่อนท่านผู้บริทุกข์ทั้งหลายเราจักไปสู่ชมพูทวีป เมื่อเราประพฤติกจรยาอย่าง
พระโพธิสัตว์ในก่อน ได้เชื่อเชิญสัตว์ทั้งหลายด้วยสังกหวัตถุ ๔ ประการ คือทาน
บิณฑบาต อรรถกริยาและความมีอรรถเสมอ คุณก่อนท่านบริทุกข์ทั้งหลาย การที่เราจะ
ไม่ตรัสรู้ยิ่งในอนาคตตรัสมาตัมโพธิญาณนั้นเป็นการไม่สมควรแก่เรา เป็นความมอกกัญญ
ของเราคือ ไม่รู้จักกิจที่เราทำไว้แล้ว

ครั้งนั้น เทพบุตรเหล่ากัศติทั้งหลายก็ร้องให้เข้าไปกอดบาทแห่งพระโพธิสัตว์
ว่าแล้วกล่าวว่า ข้าแต่ท่านสัทบุรุษ ได้ยินว่าภพคติคนสนทน ท่าน แล้วจักไม่รุ่งเรือง
พระโพธิสัตว์จึงตรัสแก่เทพบริษัทใหญ่นั้นว่า พระเมตไตรยโพธิสัตว์นั้นจักแสดงธรรมแก่
ท่านทั้งหลาย แล้วพระโพธิสัตว์ก็เปลื้องผ้าโพกจากศีรษะแห่งพระองค์ประคิษฐานไว้บน
ศีรษะแห่งพระเมตไตรยโพธิสัตว์ ว่าคุณก่อนสัทบุรุษท่านจะได้ตรัสรู้ในอนาคตตรัสมาตัมโพธิ
ญาณต่อลำดับเราไป

ครั้นพระโพธิสัตว์ให้พระเมตไตรยโพธิสัตว์ประคิษฐานในคฤศติพิภพแล้ว จึง
ตรัสเรียกเทพบริษัทใหญ่นั้นอีกว่า คุณก่อนท่านผู้บริทุกข์ทั้งหลายเราจะลงสู่ครุภมารคา...”

เรื่องพระมหาสัตว์ หรือพระมหาสมณะโคกมตรัสพยากรณ์ว่า พระศรีอริยเมตไตรย หรือพระเมตไตรยโพธิสัตว์ จะมาใต้ตรัสรู้ในอนาคตกาลนี้ ยังได้พบในหนังสือธรรมะข้างฝ่ายหินยานเล่มหนึ่งมีพรรณนาว่าด้วยการที่พระศรีอริยเมตไตรย จะมาตรัสเป็นเนื้อความพิศดาร เป็นความรู้น่าสนใจ มีต่อไปนี้

“ครั้นแล้วพระองค์ (พระมหาสมณโคกม) ก็เสด็จไปเที่ยวโปรดสัตว์ตามเข็ญอย่างพุทธประเพณีพอพระชนม์ได้ ๘๐ ปี ก็เสด็จกับขันธ์เข้าสู่พระอัมมคหานิพพาน ณ ท่ามกลางระหว่างนางรังทั้งคู่ในศาสนาโนทยาน ใกล้เมืองโกสินารายราชธานีในบิรมะเส็ง เพ็ญเดือน ๖ วันอังคาร ยามอังคาร เวลาปัจจุสมย์ใกล้รุ่งราตรี สมเด็จพระชินสีห์จึงมีพระพุทธรูปภา ตรัสแก่พระอานนทกับสาวกทั้งหลายเป็นพุทธทำนายไว้ให้ปรากฏไปภายหน้าว่า ทดาคททรงอนุญาตพระศาสนาไว้ ๕,๐๐๐ ปี แต่เมื่อพระศาสนา ล่วงไป ๕๐๐ ปีแล้ว จะไม่มีนางภิกษุณี ครั้นล่วงไปได้ ๑๐๐๐ ปี ก็จะไม่มีการ อรหันต์เหาะเหินเดินอากาศได้ ครั้นล่วงไป ๒,๐๐๐ ปี ก็จะไม่มีการปฏิบัติพระ ไตรปิฎกจนจบ ครั้นล่วงได้ ๓,๐๐๐ ปี ไม่มีพระสงฆ์เป็นคณะมาว่าสมประชุมทำ ทำพระอุโบสถ ครั้นล่วงไปได้ ๔,๐๐๐ ปี จะหาพระสงฆ์ที่ทรงไตรจีวรครบก็มีได้มี เมื่อล่วงไปถึง ๕,๐๐๐ ปี ก็จะมีแต่ผ้าเหลืองน้อยห้อยหู และผูกพันคอเรียกว่าพระสงฆ์ อันว่าศาสนาองค์สมเด็จพระพุทธเจ้าของเราจะอันตรธานสูญสิ้นแต่เพียงนี้ อนึ่งเมื่อจะ พรรณนาเดือนก็ได้ ๖ หมื่นเดือนมากครมครัน ถ้าจะพรรณนาวันก็ได้ล้านโกฏิ ๘ แสน เป็นกำหนดจะนับพระอุโบสถก็ได้แสนสองหมื่นอุโบสถ ถ้าจะนับกำหนดฤดูกาลก็ได้ ๑ หมื่นกับ ๕ พันฤดู

อันว่าศาสนาขององค์พระสัพพัญญูก็มีได้เคลื่อนคลาดพระพุทธศักราช ศาสนา ฝ่ายว่าพระสารีริกธาตุเรียรายอยู่ทั่วทั้งจักรวาล จะมามั่วสมประชุมกันเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ณ สถานมหาโพธิบัลลังก์ แล้วก็เที่ยวตรัสพระสัทธรรมเทศนา โปรดสัตว์อยู่ถ้วนถาวร ๗ วัน ๗ คืน แล้วก็เข้าสู่พระปรินิพพาน พระศาสนาก็อันตรธาน สูญแต่บัดนั้นมา ต่อเมื่อมหาปรุพื้นสูงชันโยชน์ ๑ คือ ๘ พันวาแล้ว ลำดับนั้นจึงมีพระ พุทธเจ้าอีกองค์หนึ่ง ทรงพระนามว่า พระศรีอริยเมตไตรยเสด็จลงมาแต่กสิกาสวรรค์ ลงมาเกิดในเมืองเกตุมคคีศรีมหานคร อันว่าพระศรีอริยเมตไตรยนี้ เมื่อได้ตรัสรู้ในโลก แล้ว ก็เป็นมหาศอนใหญ่ยิ่งแก่ชนทั้งหลาย อันได้บังเกิดในศาสนาของพระองค์”

จากหลักฐานอันแสดงความเชื่อของพุทธศาสนิกชน ทั้งในฝ่ายลัทธิหินยาน และลัทธิมหายาน ซึ่งยอมรับว่าพระศรีอริยเมตไตรยจะได้มาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต ดังที่มีปรากฏในคัมภีร์ทางพุทธศาสนา และได้คัมภีร์มาแสดงไว้โดยมีลำดับมาน้ำที่จะพอเป็นข้อยุติ แสดงให้เห็นว่า พระศรีอริยเมตไตรยเป็นพระโพธิสัตว์องค์หนึ่ง ซึ่งเป็นผู้จะมาได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต ณ โลกมนุษย์เรา นี้ เมื่อถึงเวลาสิ้นสุดพุทธันดร คือ ๕,๐๐๐ ปี ตามพุทธทำนายนั้นแล

อนึ่งการยอมรับนับถือพระศรีอริยเมตไตรยในทางพุทธศาสนิกชนฝ่ายใต้ คือ ใน ลังกา พม่า และสยาม นับถือว่าเป็นพระโพธิสัตว์องค์หนึ่ง ซึ่งหวังว่าจะได้พบพระองค์ในกาลข้างหน้า แต่พระพุทธศาสนิกชนฝ่ายอินเดียภาคเหนือ นับถือพระศรีอริยเมตไตรยโพธิสัตว์องค์นี้มาก จะเห็นได้จากรายงานการเดินทางไปสืบทอดพระศาสนาของหลวงจีนฟาเหียนจดหมายเทศว่า ได้พบเห็นรูปพระศรีอริยเมตไตรยมีอยู่ตามพระอารามทั่วไปในแคว้นกัณธารราชภูรี ในเมืองจีน และญี่ปุ่นก็ได้นับถือพระโพธิสัตว์องค์นี้มากเช่นกัน

ชาติตระกูลของพระศรีอริยเมตไตรย

พระศรีอริยเมตไตรย เป็นพระโพธิสัตว์องค์หนึ่ง ซึ่งพุทธศาสนิกชนทั้งใน นิกายหินยาน และนิกายมหายาน เชื่อว่าจะมาได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต ใน โลกมนุษย์เรา นี้ เมื่อสิ้นเวลา ๕,๐๐๐ ปี นับแต่พระมหาสมณโกตมเสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว แต่เมื่อยังไม่สิ้นพุทธันดร พระศรีอริยเมตไตรย เสด็จสถิตย์อยู่ ณ สวรรค์ภูมิแห่งหนึ่งรอเวลาที่เสด็จลงมาอุบัติในโลกมนุษย์ เมื่อถึงวาระนั้นมาถึง แดน อันเป็นที่สถิตย์แห่งพระศรีอริยเมตไตรยในระหว่างพุทธันดรนี้ มีพรรณาน่าอัศจรรย์เรื่อง ไตรภูมิภคตา ความว่า

“แต่ชั้นฟ้าอันช้อย่างยาวนานขึ้นไปเบื้องบนสูงได้ ๑,๓๔๔,๐๐๐,๐๐๐ วา ฉะนั้นหนาค้วยโยชน์ได้ ๑๖๘,๐๐๐ โยชน์ จึงถึงชั้นอันชื่อว่า กุสिताสวรรค์นี้มีปราสาทแก้ว ปราสาทเงินและปราสาททองเป็นวิมาน และมีกำแพงแก้วล้อมรอบโดยกว้าง โดยสูงโดยงาม นั้นยิ่งกว่าปราสาทของเทพยดาทั้งหลายอันอยู่ชั้นยามานัน และมีบรรณาการทุกสิ่ง คือสระแสนสวนกุชั่นฟ้าทั้งหลายแล

อันว่าเทพยดาอันเป็นพญาแม่เทพยดาทั้งหลายในชั้นนั้น แล ๘ ชื่อว่าสันคุสิต เทพราชนั้นหมู่เทพยดาทั้งหลายอันอยู่ในกุสิตานั้น รัฐบาลธรรม ทั้งพระโพธิสัตว์เจ้าผู้สร้างสมภารอันจะลงมาตรัสเป็นพระพุทธเจ้าได้ เพียรยอมสถิตย์ในชั้นฟ้าอันนี้แล

บัดนี้ พระศรีอริยเมตไตรยเจ้า ผู้จะได้ลงมาตรัสเป็นพระพุทธเจ้าภายหน้า ในภัทรกัลปนี้ ก็เสด็จสถิตย์ในที่นั้นแล ย่อมตรัสเทศนาธรรมให้เทวดาทั้งหลายฟังอยู่ ทุกเมื่อมิได้ขาดแล แลว่าอายุ (พระศรีอริยเมตไตรย) ไปได้ ๕,๐๐๐ ปี ทิพย์ ได้ ๕๗๖,๐๐๐,๐๐๐ ปี ในมนุษย์นี้แล ฯ”

พระศรีอริยเมตไตรย เมื่อยังรอให้ถึงกาลกำหนดที่จะเสด็จลงมาบังมนุษย์โลก เพื่อการตรัสรู้และเทศนาธรรมแก่สรรพสัตว์ทั้งหลายให้รู้แจ้งในสภาวะธรรม อันจักนำ สรรพสัตว์ทั้งปวงให้ล่วงพ้นอบายได้ นั้น พระองค์คงสถิตย์อยู่ ณ สรวงสวรรค์ชั้นกุสิต ซึ่งเป็นสวรรค์ภูมิชั้นที่ ๔ นี้ว่าอยู่เหนือมนุษย์โลกเราขึ้นไป ๑๖๘,๐๐๐ โยชน์ ถึง ความอันมีพรรณาน่าอัศจรรย์ข้างต้นนี้ แม้เราจะได้ทราบเป็นความรู้อยู่บ้างก็ แต่ก็

ยังมีใช้เป็นสิ่งควรแก่การเจริญศรัทธาสำหรับพุทธศาสนิกชนบางหมู่หรือบางพวก ที่ยังมีความปรารถนาจะใคร่ให้ได้รู้เรื่อง อันเป็นชาติตระกูลของพระศรีอริยเมตไตรยมากไปกว่าเนื้อความตามที่เล่ามาข้างต้นว่าโดยเฉพาะที่พระศรีอริยเมตไตรย จะได้มาตรัสรู้ในในอนาคต เพื่อเป็นการส่งเสริมศรัทธาให้เพิ่มพูนยิ่ง ๆ ขึ้น โดยเหตุกึ่งนี้บรรดากษัตริย์แต่ก่อนจึงยังให้ศรัทธาแห่งพุทธศาสนิกเหล่านั้นให้สำเร็จประโยชน์ ด้วยการรจนามืออรรธาธิบายเรื่องชาติตระกูล แห่งพระศรีอริยเมตไตรย ขึ้นไว้ให้เป็นสิ่งเจริญศรัทธาอันมีมาในบาลีว่าต่อไปนี้

◎ “ลำดับนั้นจึงมีพระพุทธเจ้าอีกองค์หนึ่ง ทรงพระนามว่า พระศรีอริยเมตไตรย เสด็จลงมาแต่ดุสิตาสวรรค์ ลงมาเกิดในเมืองเกตุมดีศรีมหานคร*

ครั้งนั้นโลกทั้งหลายจะนับถือตระกูลพราหมณ์ยิ่งกว่าตระกูลกษัตริย์ เหตุฉะนั้นสมเด็จพระผู้ทรงธรรม พระเมตไตรยสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงจะบังเกิดในตระกูลพราหมณ์ พระพุทธบิดานั้นจะทรงพระนามว่า พระสุพรหมพราหมณ์ เป็นบุโรหิตแห่งสมเด็จพระบรมกษัตริย์ พระเจ้าสังขจักรพรรดิตราธิราช พระพุทธมารดานั้นจะเป็นพราหมณ์ชาติจะทรงพระนามชื่อว่าสุพรหมวดีพราหมณ์

อันว่าพระศรีอริยเมตไตรยนี้ เมื่อได้ตรัสรู้ในโลกแล้ว ก็เป็นมหายศอันใหญ่ยิ่งแก่ชนทั้งหลายอันได้บังเกิดในศาสนาของพระองค์ ครั้นจุติจากมนุษย์โลกนั้นแล้ว ก็ได้ไปบังเกิดในสวรรค์สุคติทั้งสิ้น เพราะเหตุว่าเขาได้กระทำความดีให้ทาน ได้สดับรับฟังพระธรรมเทศนาเขาได้สวคมนต์ภาวนา ได้รักษาศีลเป็นนิตยวัณฺเฑาะ

ด้วยเคชะบารมีพระบรมโพธิสัตว์ เมื่อยังมิได้ตรัสเป็นพระพุทธเจ้านั้น พระพระองค์เสวยรมย์ชมสมบัติอยู่ในภพทุสิตเพศได้ ๔ หมื่นปี มีพระอรรคมเหษีเอกชื่อพระจันทมูขี เป็นประธานแห่งนางนักษมนนารีทั้งหลาย ๗ แสน เป็นบริวารโคมพระพระจันทมูขี นางนั้นเป็นที่แสนเสน่ห์แห่งพระโพธิสัตว์เป็นที่สุด จึงมีพระกุมารพระองค์หนึ่ง ทรงพระนามว่า พราหมณ์วัณฺณกุมาร แล้วพระองค์จึงทรงพิจารณาเห็นทุกขัง อนิจจัง อนัตตาจึงคิดเวทนาในสงสาร พระองค์จึงทรงสละเสียในเวลาเที่ยงคืนสังกตวิตรัสเรียกให้ผูกม้าแก้ว แล้วพระองค์เสด็จขึ้นหลังม้าแก้วอัศิศร ออกจากนครไปยังแม่น้ำอินคาทมทานที

* ไตรภูมิ ฉบับหลวงว่า ‘เกตุมดีบุรินทร์’

พระศรีอริยเมตไตรยโพธิสัตว์ เสด็จไปถึงยังฝั่งอโนคามหานทีแล้ว ก็เสด็จ
 สู่ควงไม้พระมหาโพธิ์ที่พระบรมโพธิ์ศัตว์จะได้ตรัสแก่พระบรมสมันตญาณ คือไม้กาสะ
 พิง มีกำหนดแต่พื้นตราบถึงคาบไม้มหาโพธิ์นั้น ๑๒๐ คอกมีกิ่งงอกออกไป
 เป็นปฏิจสาชา ๕ กิ่ง กิ่ง ๑ ยาวได้ ๑๒๐ คอกเสมอกัน ลำต้นแลลำกิ่งแห่งพระมหา
 โพธิ์พฤกษนั้น ชาวบริสุทธ์เปรียบประคุกก่อนเงิน อันนายช่างผู้ฉลาดลอมเลียงให้
 บริสุทธ์ผ่องใสหมดมลทิน ใบแห่งพระมหาโพธิ์นั้นเขียวงามประคุกแล้วด้วยแก้วอินทนิล
 เขียวชะม่ออยู่เป็นนิจปณิธิน บมีไค้ว์เหลือ่องรู้หล่น ดอกแห่งพระมหาโพธิ์นั้น กิ่งงามประ
 เสริฐเลิศล้ำ ไม่รู้โรยรู้หล่นเลยโดยธรรมคา ดอกพระมหาโพธิ์นั้น ขยายแย้มผกาเบิก
 บานในวันอันสมเด็จพระมหากรุณาได้ตรัสแก่พระบรมสมันตญาณนั้น แล้วก็ไม่รู้เหี่ยวรู้
 แห่ง ไม่รู้ร่วงรู้โรยเลย งามสดชื่นเป็นปกติ ทราบเท่าถ้วนกำหนดพระชนมายุแห่ง
 สมเด็จพระพุทธองค์ได้ ๘๐,๐๐๐ พระวัสสา ต่อถึงวันอันสมเด็จพระมหากรุณาสัมมา
 สัมพุทธเจ้าเสด็จเข้าสู่พระปรินิพพานดอกพระมหาโพธิ์สนทงปวงนั้น จึงบันศาลหล่นลง
 จากขั้ว ลอยเนื่อง ๆ ตาม ๆ กันมาในโพยม เมฆอัมพร ตกลงเป็นเชิงตะกอนที่ถวาย
 พระเพลิงพระบรมศพ สมเด็จพระมหากรุณาเจ้า ให้สำเร็จกิจเป็นเครื่องสักการบูชา
 ปฏิหารย์เหตุอัศจรรย์ ดอกแห่งพระมหาโพธิ์ที่บ้านนั้น แต่ละดอก ๆ ใหญ่เท่ากงรถ
 ผกาเกสรนั้นมีประมาณดอกละทะนาน ๆ เป็นกำหนดประคอกด้วยรัศมีอันใสสด ส่อง
 แสงพิเศษพิจิตรโสภาส พระมหาโพธิ์พฤกษนั้น ประคอกด้วยสิริวิลาศวิไลเลิศเสาวภาคย์
 เปรียบประคูกาทางนกงูงแลเขาแก้วมณี

ภาคพื้นปฐพีที่พระมหาโพธิ์ทรงสถิตย์นั้น คาคไปด้วย ทรายแก้วโดย รอบคอบ
 มีกำหนดแต่ต้นพระมหาโพธิ์ออกไปได้ข้างละกิ่งโยชน์ ๆ เยื้องทรายแก้วนั้น คาคไป
 ด้วยกันธชาติต่าง ๆ เป็นหลายอย่างหลายพันธุ์ มีต้นว่ามะลิวัน จำปาแลสารภี มลิแล
 กระจ่างงา ทั้งดอกพิกุลแลบุษนาค ย่างทรายและอังกาบ กาทอง ชงโคแลลำควน ส่ง
 กันธรสอยู่หอมหวล เทพามนุษย์ทั้งหลายชวนกันนำมาบูชาไปรยปรายเวียรรายไว้บนทราย
 แก้วนั้น อาเกียรณ์เตียรราช มีทั้งเบญจปทุมแลอุบลชาติ กุมุทชาติต่าง ๆ ชั้นขาว
 ชั้นเขียว ชั้นหงสบาท ชั้นแดงล้วนงาม ๆ จำรัสแสง บรรพสัตว์ทั้งหลายกลั่นกลั่งนำ
 มาบูชา บักเป็นหลั่นเป็นชั้นสลบ ๆ กันเป็นแถว ๆ มีทั้งหม้อเงิน หม้อทอง หม้อแก้ว
 สัตตพิริรัตนบรรจง ตั้งเป็นขอบเป็นวง แวกล้อมเป็นระเบียบเรียบเรียงกัน มีทั้งประ

ที่ปลักแล ประทีปตั้ง ประทีปเงิน ประทีปทอง ประทีปแก้ว ตามเป็นดั่งเป็นแถว
ส่องสว่างอยู่โดยรอบขอบจังหวัดทวารวดี

อันหนึ่ง กำหนดที่ไกลแต่ต้นพระมหาโพธิ์ออกไปข้างละ ๓ โยชน์ ๆ นั้น
ประกอบด้วยต้นไม้แลดอกไม้ทั้งหลาย ล้วนพันธุ์ ทรงคองอกขึ้นเป็นระเบียบเรียบร้อย
กันเป็นชั้น ๆ ล้วนน้อยยอดทอกิ่งเฉพาะพระมหาโพธิ์ มีอาการอย่างประหนึ่งว่ามีจิต
วิญญาณ จะบน้อมเศียรศรีโรตม์ ถวายอภิวัตนมัสการบูชาพระมหาโพธิ์ ถวายดอกอัน
พิจิตร ถวายกลีบแลกรงเกสร ส่งกลิ่นหอมฟุ้งจรดลบ กวระจะนำมาซึ่งปรีดาแลปรา-
โมช เพศานที่ทางกันเบื้องบนยอดพระศรีรัตนมหาโพธิ์นั้น ห้อยย้อยไปด้วยพวงพู่
ระย้าแลพวงบุษยามาลัย พิจิตรบรรจงต่าง ๆ สุกซึ่งจะพรรณนา เพศานนั้นลอยอยู่ใน
เวหาเป็นนิจินันคร หมู่ปักษาพิชิตาทุกทั้งหลาย แต่บรรดาที่มาถึงในประเทศที่นั้น
ต่าง ๆ ก็ส่งสำเนียงอยู่เสนาสนันขันดูร่าร้องถวายเสียง บางหมู่ก็หมอบเมืองประนมปีก
น้อมเศียรถวายอภิวัตนมหาโพธิ์ ฟุ้งนทท์ทั้งหลายนั้นจะได้จับลงที่ไม้พระมหาโพธิ์นั้น หา
มิได้

พระมหาโพธิ์พฤษ์นั้น เป็นมิ่งไม้มกุฎเทศหมู่มนุษย์นิกรอมรเมศร์เทวอินทร์
อินทรพรหมมัยกษ อสูร คนธรรพ์ นาค สุบรรณทั้งหลาย ชักชวนกันมาทำการสัก-
การบูชา เป็นนิจินันครบมิได้ขาด กัมปนาทก็ก้องไปด้วยเสียงขับแลเสียงร้อง
เสียงฆ้อง กลอง แลแตรสังข์ อเนกศุริยางคดนตรี เครื่องสมโภช อีกเสียงอุคโฆษ
ซ้อง สาธุการ อยู่เอิกเกริกสนันมี

ปางเมื่อพระศรีอริยเมตไตรยบรมโพธิสัตว์ แรกเสด็จทรงนั่งเหนือปราสาท
บัลลังก์พระมหาวรรชีราอาสน์ ภายใต้พระมงคลเศวตบรรณจักรกล่าวคือ ไม้พระศรีรัตน
มหาโพธิ์ครั้งนั้น เทพามนุษย์ คุรุท อินทรพรหมมัยกษ อสูรกุมภภัณฑ์ คนธรรพ์
ทั้งหลายมาประชุมกันสักการบูชาอัน แน่นอึดค้ำคั่ง ที่พอประมาณพอปรายชนทราย
จามจุรีเสันหนึ่งจรดลงนั้น เทพยดาอยู่ได้ถึง ๒๐ พระองค์ก็มี ๓๐ พระองค์ก็มี ๔๐
พระองค์ก็มี ๕๐ พระองค์ก็มี ๖๐ พระองค์ก็มี ๗๐ พระองค์ก็มี ๘๐ พระองค์ก็มี ๙๐
พระองค์ก็มี ๑๐๐ พระองค์ก็มี ๑๐๐๐ พระองค์ก็มี ตั้งแต่พื้นปฐพีตลอดไปถึงภวักค
พรหมนั้น เต็มไปด้วยเทวบุตรและเทวธิดา แลเครื่องสักการบูชาต่าง ๆ กำหนดโดย
ขวางนั้นเต็มตึกแน่นเนื่องออกไปตราบเท่าถึงขอบจักรวาล

ฝ่ายพระนางจันทมาลี ได้ข่าวมรณภาพสัปดาห์ก่อนก็รีบเสวยแล้วก็ทรงอธิษฐานสุวรรณธาดาทองให้ลอยขึ้นเหนือน้ำได้ ๔๐ ธอด
ธาดานั้นก็ลอยกลับกลอกฉวัดเฉวียนอยู่ไปมาธาดานั้นก็ตั้งเสียงประหนึ่งฟ้าผ่า

อนึ่งอันว่าฝูงเทพยดาทั้งหลายก็อัศจรรย์หวั่นไหวอยู่ไปมา ทั้งนางธรณีคงคา
ก็มาที่ห้องร้องไห้อยู่ไปมา ทั้งเขาพระสุเมรุภูผาก็มาเอนอ่อนระทวยทศ ท้าวพระยานิกร
ทั้งหมดก็เอาดอกไม้ชูสดอนเจ็ดกลาย ย่อมเรียงรายถวายแล้วก็บูชา ฝูงสัตว์ฝูงนกก็เคลื่อน
กล่นอยู่ไปมา เทวดาทั้งหลายก็พากันไปรยปรายเงินทองเป็นข้าวตอกดอกไม้ บางหมู่ก็
ยกมือขึ้นไหว้ แล้วก็บูชา แล้วก็พากันชื่นชมพระบรมโพธิสมภาร ทั้งพระอินทร์ พระ
พรหม พระยมพระกาฬ นกหกทั้งหลายก็มาร้องร้องถวายเสียงอยู่บนอากาศ บางหมู่ก็
บินโฉบผาดไปจับยอกเขา บางหมู่นั้นเล่าจับฝั่งคงคา ฝูงสัตว์ทั้งหลายมากมายนักหนา ชัก
ชวนกันมาชมโพธิสมภาร

เมื่อพระบรมโพธิสัตว์จะได้ตรัสข้ามพื้นสังสาร ค่ายเกษะบารมีสังจอรชิวฐาน
ธาดานั้นก็ลอยขึ้นเหนือน้ำตามธรรมนิยม พระพุทธเจ้ามาสร้างโพธิสมภารแต่ก่อนมาทุก ๆ
พระองค์ ถึงที่วันแห่งหนึ่งก็ลงมาตรงเบื้องบนภพพิมานแห่งพญากาฬนาคราชกระบ
กับธาดอันเป็นพุทธบริโภคแห่งพระสัพพัญญูเจ้าทั้ง ๔ ในอดีต แสดงศัพท์สำเนียงเสียง
กิริ ๆ พญากาฬนาคราชได้ยินศัพท์สำเนียงแห่งธาดาทองกระบทั้งถึงพระโสด ทรง
นิทรารมณ ก็ตื่นจากบรรทมท้าวเธอจึงยกเอาธาดพระกุกุสนโธขึ้นไว้แล้ว เธอจึงยก
เอาธาดพระพุทธโกนาคมนั้นไว้อีกเล่า เธอจึงยกเอาธาดพระพุทธกัสสปไว้อีกเล่า เธอ
จึงยกเอาธาดพระศรีศากยมุนีโคดมขึ้นไว้อีกเล่า แล้วออกอุทานว่า “วันวานนี้ พระ
ชินสีห์อุบัติในโลกพระองค์หนึ่งแล้ว มาวันนี้ก็ได้ตรัสถือพระองค์หนึ่งเล่า” ท้าวเธอก็
เดินแลดูธาดาทองทั้ง ๔ ก็ซ่อนอยู่เหนือธาดพระศรีอริยเมตไตรย ทรงพระโสมนัสเปรม
ปรีดิ์ ทรงสรรเสริญพระพุทธานุคุณด้วยสุนทรกถาคณนาเป็นอันมาก

ฝ่ายพระบรมโพธิสัตว์ ได้ทอดพระเนตรเห็นนิมิตร์ดังนั้นก็เข้าพระทัยเห็นว่า
“จะได้ตรัสเป็นพระพุทธเจ้าหาสงสัยมิได้”

สมเด็จพระศรีอริยเมตไตรยบรมโพธิสัตว์นั้น ก็จะได้สำเร็จบุพเพนิวาสญาณ
คือ ปัญญาอันระลึกพระชาติหนหลังในเพลาบรูหมยาม ล่วงเข้ามัจฉิมยามจะได้สำเร็จ
ทิพยโสด ทิพยจักขุ ล่วงเข้าปัจฉิมยามพระองค์ก็จะพิจารณาพระปฏิจสมุปบาทธรรม

เป็นอนุโลมปฏิโลม ถึงเพลาปัจจุบันจะใกล้รุ่งอรุโณทัย พระองค์ก็จะได้ตรัสแก่พระ
ปรมาภิเชกสัมโพธิญาณ อันประทับด้วยพระองค์ มีอรหาคือคุณเป็นกัน เป็นประธาน
ขณะนั้นมหัศจรรย์ เป็นกันว่าแผ่นดินไหวก็จะบันดาลบังเกิดมี

ก็แลฝ่าย พญามารกับพวกพลาพลที่ปองประจัญ สมเด็จพระพิชิตมาร ก็
บันดาลตื่นตระหนกตกใจประหม่า บมีอาจที่จะเข้าใกล้ มาอยู่แต่ไกลอยู่ที่ขอบเขาจักรวาล
ได้เห็นแต่รัศมีแห่งพระบรมโพธิสัตว์เรื่องโรจน์โชตนาการ ก็ทนทานอยู่มิได้ ก็พากัน
ตื่นแตกกระจัดกระจายไปสิ้นด้วยกัน

สมเด็จพระศรีอริยเมตไตรย สัมมาสัมพุทธเจ้า ก็จะเสด็จไปสู่สวนพระ
อุทยานอันประเสริฐ มีนามปรากฏชื่อว่า นาควัน ในที่ใกล้ไม้พระมหาโพธิ์นั้นแล้ว พระ
พุทธองค์ก็จะเสด็จเข้าสู่ผลสมาบัติยังอยู่ ในสวนพระอุทยานนั้น ๗ วัน ๗ คืน
๗ หน ศิริเป็น ๔๙ วันด้วยกัน

ครั้นแล้ว พระพุทธองค์ก็จะทรงพิจารณาเห็นว่า พระสังฆกรรมนลกลาคัมภีร
ภาพ จักมีพระทัยชวนชวายนันมิได้โปรดประทานพระสังฆกรรมเทศนา สหบดีพรหม-
แจ้งในข้อพระพุทธปริวิตกนั้น ก็จะชวนกันลงมาอาราธนา สมเด็จพระพุทธองค์ก็จะ
เสด็จไปตรัสเทศนาพระมหาธรรมจักกัปปวัตตนสูตร ณ ป่าอิสิปตนมิตทายวันอันมีนาม
บัญญัติในครั้งนั้นชื่อว่า นาควันอุทยาน

กาลเมื่อตรัสเทศนาพระธรรมจักกัปปวัตตนสูตรนั้น บรรพชิตทั้งหลายจะมา
สโมสรมประชุมกัน ในที่มีกำหนดโดยปริณตผลกลมรอบได้ ๑๐๐ โยชน์ อันนี้เป็น
กำหนด แห่งมนุษย์บรรพชิตเทพบรรพชิตที่มาประชุมกัน มีกำหนดโดยขวางเต็มไป
ในห้วงจักรวาล เมื่อจบพระสังฆกรรมเทศนาพระธรรมจักกัปปวัตตนสูตรมนุษย์ บรรพชิตที่
จะสำเร็จมรรคผลแดผลยกตนออกจากวัฏสงสารนั้น คณนาได้แสนโกฏิ อันนี้เป็น
กำหนดแต่มนุษย์บรรพชิต ฝ่ายเทพบรรพชิตที่จะได้สำเร็จมรรคผลในครั้งนั้น ทา
กำหนดบมิได้ มากกว่ามากนักษณา

ครั้งนั้น สมเด็จพระภคษัตริย์พระเจ้าสังขราชาธิราช จักถวายพระมหาปรา
สาทแล้วด้วยแก้ว ๗ ประการสูงได้ ๒๕ โยชน์นั้นเป็นพระอารามสงฆ์ มีสมเด็จพระ
พุทธองค์เป็นประธาน ท้าวเธอทรงพระราชศรัทธาบำเพ็ญทานเป็นอันมาก แล้วก็จะทรง
บรรพชาเป็นเอหิภิกขุในสำนักแห่งสมเด็จพระพุทธองค์ กับอำมาตย์ราชเสนาทั้งหลาย

เป็นอันมาก พระอัครมเหสีแห่งพระเจ้าสังขราชาธิราชนั้น ก็ทรงบรรพชาเป็นพระภิกษุณีในพระศาสนา กับด้วยสาวศรีสนมเป็นอันมาก ถ้าจะคบหาแต่บรรดาบรรพชัท์ที่บวชด้วยพระเจ้าสังขราชาธิราช ครั้นนี้ทั้งหญิงทั้งชายจะนับได้ ๘ หมื่นโกฏิด้วยกัน

สมเด็จพระศรีอริยเมตไตรยสัมมาสัมพุทธเจ้านั้นถ้าออกพระวัสสาแล้ว พระพุทธองค์มักเสด็จไปสู่เขาคันธมาทนมบรรพช อันเป็นยอดแห่งเขาแห่งหิมพานต์นั้น ไปเสวยวิมุตติสุขขยับยังอยู่ด้วยผลสมาบัติ ในประเทศเขตเขาคันธมาทนมบรรพชนั้น โดยอันควรแก่พระพุทธอัครมเหสี คอยทำบุญบารมีแห่งเวไนยสัตว์ถ้าเห็นวาสนาบารมี ปัญญาทรียแห่งสัตว์นั้นแก่กล้าสมควรจะตรัสรู้พระอริยมรรคพระอริยผล สมเด็จพระบรมศรีสุกตทศพล ก็เสด็จออกจากเขาคันธมาทนม ด้วยพระภิกษุสงฆ์บวรชินโรต เสด็จไปโปรดเวไนยสัตว์ที่มวาสนาบารมีปัญญาทรียแก่กล้านั้น ให้ได้สำเร็จพระอริยมรรคพระอริยผล โดยสมควรแก่วาสนาบารมีแห่งตน ๆ แลบุคคลที่พากเพียรเจริญพระสมถกรรมฐาน พระวิปัสสนากรรมฐานนั้น ถ้ามีจิตสันดานฟุ้งซ่านตร่ายเตร่ร้ายเร็วไป ด้วยกามาวิตก แลพยายามวิตก วิหิงสาวิตก สมเด็จพระพุทธองค์ก็จะทรงพระมหากรุณาเสด็จไปเทศนาสั่งสอน แสดงโอวาทานุศาสนกถาว่า

ดูกรสัปบุรุษ ถ้าท่านสละอกุศลวิตกเสียมิได้ ท่านก็จะเวียนว่ายอยู่ในวัฏฏสงสาร เวียนตาย เวียนเกิดอยู่ในกำเนิด ๔ ประการ แลคติ ๕ วิญญาณฐิติ ๗ สัตถาวาส ๘ จะเวียนโคกเวียนคร่ำ เวียนร้องไห้รำไร สะอื้นอาลัยอยู่ไม่รู้สัจธรรม เปรียบประคองโคอันเวียนอยู่ที่เสายนต์ มิฉะนั้น เปรียบประคองคังเรืออันลอยอยู่ในกระแสน้ำ ลอยขึ้นลอยลงอยู่ไม่รู้จักก็เที่ยววกกลับ พันวิสัยที่จะนับครั้งนับหน

ดูกรสัปบุรุษ ห้วงมหาสมุทรคือวัฏฏสงสารนี้มีน้ำคือโสภทุกข์แลปริเทวทุกข์ทุกขทุกข์และโทมนัสสทุกข์ และอุปายาสทุกข์ มีคลื่นใหญ่ ๆ อุดหนุนเข้าเติมอยู่บมิได้ขาด กล่าวคือ ซาคิแลชราพยาธิ แลมรณะ อันลอลงลงล้างผลาญสังหารชีวิตสัตว์ คิดตามเบียดเบียนสัตว์อยู่ส่นกาลทุกเมื่อ

สงสารสาครนี้ประกอบด้วย ปลาร้าย แลผีเสื้อสัญญาจรตามกันอยู่คลากล่ำกล่าวคือ มัจฉริยธรรม แลมานะ โลภะ โทสะ โมหะ อันปกคลุมหม่มห่อจิตสันดาน สงสารสาครนี้ใหญ่กว้างพิศาล ลึกล้ำก็มีวิภวณัก อันตรายก็มีมากกว่ามาก พันพิสัยท่านจงตั้งใจกระทำเพียร สละละอกุศลวิตกเสีย แล้วจงบำเพ็ญเพียรเจริญพระโพธิปักขิย-

ธรรมภาวนา เอาภาวนาพิธีเป็นสำเภากลาง ข้ามพื้นให้ลู่วงถึงปากฝั่งสี่เวศสถาน ให้
พ้นจากสงสารสาครนี้ให้จงได้ ท่านอย่ารักใคร่ลุ่มหลงอยู่ด้วยสงสาร

เบญจกามคุณ ๕ ประการนี้ เปรียบปานประจุไม้พิษอวิชา คือ โม โห อัน
ปกปิดกำบังเสียซึ่งพระไตรลักษณ์ญาณนั้น เป็นรากแห่งไม้พิษ ไม้พิษนี้ย่อมมียอดคือชรา
แลมรณะมีกิ่งคือตัณหา มีดอกคือเบญจกามคุณทั้ง ๕ มีผลกล่าวคือกองทุกข์ ผู้ใดหลง
อยู่ด้วยไม้พิษนี้ ก็จะทำให้ผู้นั้นต้องทุกข์ ต้องภัย ต้องพิบัติอันตรายต่างๆ ฉิบหาย
ด้วยภัยต่างๆ จะให้ผู้นั้นนวลอยู่ในวิภวสังสาร เวียนตาย เวียนเกิด เวียนเอากำเนิด
สนกกาล ชำนาญมีที่สุขเบื้องต้นปรมีปรากฏ ท่านจงเอาพระกรรมฐานเป็นพระแสงกรด
ตัดกิ่งตัดต้นแห่งไม้พิษเสียให้หมด อย่าให้เศษให้เหลือได้ รากน้อยแลรากใหญ่ที่ยังลง
ไปเป็นอันลึกลงนี้ ขุดหรือเพิกถอนเสียให้สิ้นให้สูญ อย่าให้กลับเป็นขึ้นได้ สมุเสียด้วยไฟ
คือพระอริยมรรคญาณ

เมื่อสมเด็จพระพุทธองค์ทรงพระมหากรุณาตรัสเทศนาโลมเล้าเอาใจด้วย ประ
การจะนี้ ภิกษุผู้ดูอำนาจแก่อกุศลวิถคนนั้นก็ปฏิบัติตามพระพุทโธวาส จะสละละเมิน
อกุศลวิถเสียได้ จะตรัสรู้มรรคผล ยกตนออกจากวิภวสังสาร ได้สำเร็จโดยมโนปณฐาน
สมเด็จพระศาสดาจารย์ผู้ทรงพระนามว่า พระศรีอริยเมตไตรยนั้น ถ้าจะเสด็จ
ไปสู่ชนบทจาริกก็ยอมเสด็จด้วยพระภิกษุสงฆ์แสนโกฏิเป็นบริวาร

พระอัครสาวกผู้ช่วยพระปรีชาอัน จะทรงพระนามชื่อว่า พระอโศกเถระ
พระทุติยสาวกผู้ช่วยพระเดชพระฤทธิ์นั้น จะทรงพระนามชื่อว่า พระพรหมเทพเถระ
พระพุทธรูปฐากนั้น จะทรงพระนามชื่อว่า พระสีหะเถระ พระอัครสาริกา ๒ พระองค์
นั้น ปฐมอัครสาริกา จะทรงพระนามชื่อว่า พระปทุมมาเถรี พระทุติยอัครสาริกานั้น
จะทรงพระนามชื่อว่า พระสมณาเถรี จะมีอุบาสกเป็น โยมอุปฐากอันเลิศกว่าอุบาสกทั้ง
ปวงนั้น ๒ คน ผู้หนึ่งชื่อว่า สุธนคหบดี ผู้หนึ่งชื่อว่า สังฆคหบดี จะมีอุบาสิกาเป็น
โยมอุปฐากอันเลิศกว่าอุบาสิกาทั้งปวงนั้น ๒ คน ผู้หนึ่งชื่อว่า ยศวัตติ ผู้หนึ่งชื่อว่า สังฆ
อุบาสิกา

สมเด็จพระศรีอริยเมตไตรย พระพุทธเจ้าพระองค์นั้น ถ้าจะเสด็จพระพุทธ
ดำเนินไปในสถานที่ใด ดอกปทุมชาติบัวขาวอันใหญ่ก็ผุดขึ้นมารับรองพระบาทอย่างนั้น
แลดอกปทุมชาติที่รองรับพระบาทนั้น แต่ดอกๆ มีกำหนดกลีบที่ใหญ่ยาวได้ ๓๐ ดอก

กลีบน้อยๆ ที่รองกลีบใหญ่นั้น ยาวได้ ๒๕ ดอก ซ่ออ่อนที่เกษรล้อม เมื่อกลีบแลเกษร
ร่วงไปสิ้นแล้วแลเป็นฝักนั้น มีประมาณโดยใหญ่ได้ ๑๖ ดอก ซ่ออ่อนนั้นประกอบด้วย
เกษรอันบานกระจายส่งกลิ่นหอมฟุ้งอยู่ตลบ เกสรนั้นยาวได้ ๒๐ ดอก กำหนดบุทุมชาติ
แต่ละดอกๆ นั้น มีเกษร ๑๖ ทะนานๆ

กาลเมื่อสมเด็จพระศรีสุทศทศพลญาณ เสด็จเสด็จในพระคันธกุฎีนั้น ฝูง-
เทพยดา แลมนุษย์ ครุฑ นาค อินทร์พรหม ยมยักษ์ อสูร กุมภภัณฑ์ คนธรรพทั้ง
หลาย ก็ชักชวนกันมากระทำสักการบูชาเป็นอเนกอนันต์เหลือล้น พันทีจะนับคณนา รูป
เทียนชวาลานจะตามอยู่เป็นดั่งเป็นแถวเป็นหลั่นเป็นชั้น รุ่งเรืองอยู่เป็นนิจันรันตร์หา
ระหว่างบมิตได้ โดยรอบพระคันธกุฎีนั้น จะหอมระรื่นชวนชื่นไปด้วยพวงของหอม แล
พวงดอกไม้มาลามาลัยพิจิตรบรรจงต่าง ๆ จะประกอบด้วยระเบียบแห่งธงชายแลธงชัยทั้ง
หลายเป็นอันมาก ล้วนวิจิตรไปด้วยแก้วบักเป็นดั่งเป็นแถวโดยรอบ ขอบเขตพระคันธ-
กุฎีนั้น เป็นหลั่นเป็นชั้นงามธงงามกัน สลับๆ กันเป็นอย่างๆ ประหลาดสี ถ้าธงแก้ว
มณี กันแก้ววิเชียร ธงแก้ววิเชียร กันแก้วมณี ธงแก้วประพาฬ กันแก้วมุกดา ธง
แก้วมุกดา กันแก้วประพาฬ ธงแก้วไพฑูรย์ กันแก้วผลึก ธงแก้วผลึก กันแก้วไพ-
ฑูรย์ ธงเงิน กันทอง ธงทอง กันเงิน ธงแก้ว ๗ ประการ กันแก้ว ๗ ประการ

จักมีทั้งเสาศายเป็นที่ตั้งพนมดอกไม้ พนมดอกไม้เป็นดั่ง เป็นแถว เป็นต้น
ว่า พนมดอกไม้แก้ว แลพนมดอกไม้ทอง พนมดอกไม้เงิน แต่ละพนมๆ ล้วนประ
ดับประคิษฐ์ พิจิตรบรรจงต่าง ๆ สักการบูชาอยู่เป็นนิจันรันตร์ อันหนึ่ง ทำฝนดอกไม้
สวรรค์ ต่างสีต่างสีฐาน ก็จะมีบันดาลตกลงฝอยๆ บมิตไกร้หมครุสน์สุดที่จะพรรณา

กาลเมื่อทายกผู้มิศรัทธามานิมิตกัน เมื่อพระพุทธรองค์จะเสด็จไปรับจันหัน
ของทายกนั้น มหามณฑปอันใหญ่ก็ผุดขึ้นมาแก่ภูมิภาคปฐพี พระมณฑปนั้นสูง ๑๒
โยชน์ แล้วไปด้วยแก้ว ๗ ประการ มุมมณฑปทั้ง ๔ นั้น มีระฆังใหญ่ๆ สูงได้
๓๐ ดอก เหมือนกันทั้ง ๔ มุม ระฆังนั้นถึงที่ควรจะดังแล้วก็ดังเอง จะได้พักที่หาบมิได้
เสียงระฆังนั้นจะดังไยนไปตลอดสกลจักรวาล ไซ้จะมีแต่เท่านั้นหาบมิได้ จะมีกระออม
แก้วอันเป็นไปด้วยน้ำหอมอันตั้งอยู่ทั้ง ๔ มุม น้ำในกระออมนั้นหอมอยู่ระรื่น น้ำไกร้
อาบนำไกร้กนิรมรอบพระมณฑปนั้นจะมีผอบแก้วต่าง ๆ มีเป็นต้นว่าแก้วมณีนิล ทั้ง
เป็นต้นเป็นประธาน ล้วนเต็มๆ ด้วยจตุกันธชาติ ๔ ประการๆ ประคิษฐานอยู่เป็นระ-

เบียบเรียบเรียงกัน จะมีทั้งต้นไม้แก้วประดิษฐานอยู่เป็นหลั่นเป็นชั้นใบแลช่อกอกแลผล
แห่งไม้แก้วทั้งหลายนั้น จะแล้วไปค้ำยประทีปน้ำมันหอมตามอยู่เรื่องโรจน์

ณ ภายในพระมหามณฑปนั้น จะมีบัลลังก์แก้วมณีอันช่วงโชติจรัสแสง เป็น
ที่ชันนาการแห่งสมเด็จพระสรรเพชญ์พุทธองค์ จะมีทิพยเศวตวรจักรอันยิ่งยง บรร
จงด้วยสัตตพิรุณเรื่องรังษันนกกนเบืองบนรัตนบัลลังก์ ณ ภายในพระมหามณฑป
นั้น จะขจิตไปค้ำยคาวแก้วคาวทอง จะห้อยย้อยไปด้วยพวงกุระย้ามาลา อันร้อยกรอง
พิเศษต่าง ๆ อย่างประหนึ่งว่า เป็นท่าที่ประชุมแห่งสตรี บุญสิริทั่วโลกน้ออย่างประหนึ่งว่า
จะมาประชุมอยู่ในสถานทีนั้นสนค้ำยกันภายนอกพระมหามณฑปนั้น จะแวดล้อมด้วยกำ
แพงแก้ว เบืองบนกำแพงแก้วนั้น จะขจิตด้วยไฟที่ทองเป็นถ้องเป็นแถว เป็นระเบียบ
เรียบเรียงกัน ในระหว่าง ๆ ไฟที่ทั้งหลายนั้น จะมีฉัตรแล้วค้ำยแก้วปักเป็นแถว ๆ
ทุก ๆ ระหว่างไม่ห่างไม่ไกลกัน

เมื่อสมเด็จพระพุทธองค์เสด็จทรงนั่งเหนือพระรัตนบัลลังก์ ณ ท่ามกลางพระ
มหามณฑปนั้น พระภิกษุสงฆ์ทั้งหลาย ก็จะไปนั่งล้อมรอบพระพุทธรองค์อยู่ในพระ
มหามณฑปนั้นพร้อมเพรียงกัน ขณะนั้นพระมหามณฑปแก้ว ก็จะลอยขึ้นสู่ทางภาคัย
ประเทศเวหาจะลอยตัวระวีเรื่อยฉ่ำเจือยมาถึงประเทศ ที่ทายกนิมนต์กันนั้นแล้ว ก็จะลง
จากนภากาศ จักประดิษฐานแทบประตูเรือนแห่งทายกผู้นิมนต์ ควรจะอัศจรรย์ขณะนั้น
ระฆังใหญ่ที่แขวนอยู่ในมุมแห่งพระมหามณฑปทั้ง ๔ นั้นก็จะกังเอง สำเนียงกรันเกรง
สนั่นได้ยินทั่วไปในสกลจักรวาล มหาชนทั้งหลายรู้แจ้งว่า สมเด็จพระศาสดาจารย์เสด็จ
มาฉันในที่อันทายกนิมนต์ ก็จะเคลื่อนกล่นกันนำมาซึ่งโภชนะของฉันอันประณีตบรรจง
ต่าง ๆ เทวบุตรแลทิพยแสนสร่างค์ พญานาค แลอนงค์นางในบาตาล ก็จะทำเอาช้ำน้ำ
สรรพอาหารอันเป็นทิพย์มาอังกาสแก่พระภิกษุสงฆ์ มีสมเด็จพระพุทธองค์เป็นประธาน
แต่บรรดาโภชนะรสอาหาร เครื่องไทยทานที่มนุษย์ตกแต่งถวายแก่พระเจ้าพระสงฆ์นั้น
เทพดาแลพญานาคทั้งหลายจะไปประชุมกันนำเอาเครื่องทิพย์มาเจือจาน เทปนระคนลง
นี้ทุกสิ่งทุกอัน

สมเด็จพระศรีอริยมตไตรยเจ้านั้น ครั้นกระทำภักตกิจฉันสำเร็จแล้ว ก็จะ
ทรงกระทำภักตทานโมทนาด้วยพระสุรสำเนียงอันไพเราะ พระสุรสำเนียงแห่งสมเด็จพระ
พุทธองค์เจ้านั้น จะสนั่นเสนาะ ได้ยินตลอดไปทั่วทั้งสกลจักรวาล บรรดาสัตว์ทั้งหลาย

แต่บรรดาที่ได้อ่านการสัคนั้น ก็จะเลื่อมใสใสมั่นสปรีดาจะมีศรัทธาเชื่อถือพระรัตน
ตรัยนี้ถ้วนทุกตัวตน ที่เป็นมิจฉาปฏิรูปนั้น ก็จะกลับตนเป็นสัมมาปฏิรูปได้ แต่บรรดา
บุคคลที่เลื่อมใสทรงบรรพชาในครั้งนั้น จะทรงบรรพชาในพระพุทธศาสนาสนทั้งปวง
สัตว์ที่จะสลัดห่วงหลีกเลี้ยงไปบรรพชาในลัทธิอื่นนอกจากพระพุทธศาสนา นั้น ไม่มีเลย
เป็นอันขาด

ศาสนาพระมุนีนาถ พระอริยมฤตไตรยเจ้านั้นบรมสุขนั้น สว่างอยู่สนทั้งกลาง
วันแลกลางคืน ด้วยกำลังพระพุทธรักมี ที่จะสังเกตเป็นเพลาค่าย่างเข้าราตรีนั้น สังเกต
ได้ด้วยสำคัญสำเนียงนก สังเกตได้ว่ารุ่งว่าสว่างนั้น ด้วยสำคัญดอกไม้ออกบัวบาน

ครั้งนั้นจะหาผีสัตว์ไปทกรกไม้ สมเด็จพระศรีอริยมฤตไตรยเจ้านั้น เทียว
โปรดเวไนยสัตว์อยู่ทราบเท่าถ้วนกำหนดพระชนม์วัสสาฯ ๘๐,๐๐๐ พระวัสสาแล้ว เมื่อ
จะเข้าสู่พระปรีนิพพานนั้น พระพุทธรองค์ก็จะทรงพระมหากรุณาไว้พระพุทธศาสนามีภา
หนกได้ ๑๘๐,๐๐๐ พระวัสสา ครั้นแล้วสมเด็จพระมหากรุณาสมมาสัมพุทธเจ้าก็จะเสด็จ
เข้าพระอมตะมหานิพพาน

เรื่องประวัติ ชาติ และตระกูลแห่งพระศรีอริยมฤตไตรย ทั้งพรรณานามา
โดยลำดับนี้ เป็นความพิศดารอันมีอยู่ในคัมภีร์อมตธรรมา และฎีกาอนุทวงค์ แสดง
ในที่นี้โดยสังเขป แต่พอจะให้เห็นกระทุ้ความว่า พระศรีอริยมฤตไตรยนี้มีประวัติ ชาติ
และตระกูลอย่างไร ก็โดยนัยที่อรรถกถาจารย์ได้รจนานามดังนี้

ยังมีตำนานพรรณานาว่าด้วยชาติตระกูลแห่งพระบรมโพธิสัตว์ศรีอริยมฤตไตรย
แต่ก่อนสมัยที่จะมาตรัสรู้ในมนุษยโลกในสมัยพระเจ้าสังขจักรพรรดิราชตั้งกล่าวข้าง ต้น มี
ปรากฏกล่าวไว้ใน พระปฐมโพธิกถา มีความโดยพิศดารว่าด้วยประวัติแห่งพระชาติ
ตระกูลของพระบรมโพธิสัตว์ศรีอริยมฤตไตรย เมื่อสมัยนั้นมีโดยลำดับดังนี้

“ในกาลพุทธบาทศาสนาพระสัพพัญญูแห่งเรานั้น พระเมตไตรยโพธิสัตว์มา
บังเกิดในครรภ์แห่ง นางกาญจนาเทวี พระอัครมเหสีพระเจ้าอชาตศัตรูราช ครั้นถ้วน
กำหนดทศมาสก็ประสูติจากมาตุคัพโภทร ได้นามบัญญัติว่า “พระอชิตราชกุมาร” ครั้น
ทรงวัยวัฒนาการ เมื่อพระราชบิดาเลื่อมใสในพระสัพพัญญูพุทธศาสนาแล้ว ได้เห็นพระ
บวรรูปศิริแห่งพระศาสดาจารย์ และได้เสวนาการพระธรรมเทศนา ก็มีพระทัยศรัทธา

โสมนัส จึงมาท้าวว่า “พุทธานุภาพนี้เป็นอัศจรรย์โดยยิ่ง แม้ผู้ใดมิได้บำเพ็ญทานรักษาศีล สมาทานอุโบสถ และมีได้กระทำการบุญกุศลบำเพ็ญบารมีต่าง ๆ ก็มีอาจตรัสรู้พระสัพพัญญู ผิดจะหนีอาตมาจะตัดซึ่งบ่วงคือขรवास ละเสียซึ่งหมู่ญาติทั้งปวง ครั้นในกาลอุปโลกสมย์เมื่อทักษิณวิภัตตสมามคม พระมหาปชาบดีโคตมีถวายคู่ผ้าแก่พระคาสตาจารย์ กาลนั้น ผู้เป็นเจ้าของซึ่งยุคลพัสดุทั้งนี้

บัดนี้จะได้รับพระราชทานวิเศษชนา ในอนุบุพพิกิตาแสดงความเดิมในเหตุว่า ในสมัยครั้งหนึ่ง พระบรมครูเสด็จมาสู่กรุงกบิลพัสดุ์ เป็นวารคำรบ ๒ เสด็จสถิตย์ ณ นิโครธาราม ในกาลนั้นพระมหาปชาบดีโคตมี พุทธมาตัจฉา จึงทรงพระจินตนาการด้วยพระกมลเบิกบานเบญจปริชาปราโมทย์ว่า “จำเดิมแต่พระเจ้าลูกของอาตมาสู่พระนครอันอาตมามิได้ถวายซึ่งวัถตุสิ่งใดเลย ผิดจะถวายโภชนาหารเล่า บรรดาตระกูลทั้งหลายเป็นอันมาก มีชัตติยมหาศาลเป็นอาทิก็จะคอยถวายปณีตอาหารบิณฑบาตอยู่ทั้งสนด้วยกัน ผิดจะหนีอาตมาจะถวายซึ่งจีวรสาฎกเถือก แท้จริงผ้าทั้งหลาย อันมีในราชกฤหสถาน ผ้าที่ทำหามีได้ก็มีเป็นอันมาก แต่มิได้ยื่นเต็มศรัทธาอาตมา อย่าเลยอาตมาจะบันฝ้ายด้วยหัตถ์ของอาตมาเอง แล้วจะทอให้เนื้อละเอียดดีโดยยิ่ง จะได้กุศลราศีแก่อาตมาโดยมาก” ทรงพระดำริจะนั้นแล้ว จึงให้ช่างทอที่อ้างแล้วไปถวายทองสุก ๗ อย่าง แล้วให้กรางทองปนกันมัดติดกาชาติ เปลือกของหอมอันเจือด้วยจตุมธุรสใส่ลงเต็มอ่างทองทั้ง ๗ แล้วเพาะลงซึ่งเมล็ดฝ้ายในอ่างทองนั้น รดด้วยน้ำนมโคอันเจือด้วยกรางทองใส่ลง ครั้นต้นฝ้ายออกปอยเหลืองกึ่งสีทองดอกกรณิการิ แล้วพระมหาปชาบดีก็ทรงเก็บฝ้ายนั้นด้วยพระหัตถ์แล้วใส่ลงในตะพานทอง และทรงเลือก ทรงหีบ ทรงคืด ทรงปั่น ด้วยพระหัตถ์มิให้ผู้อื่นกระทำ เส้นฝ้ายนั้นละเอียดยิ่งนักมีสีเหลืองจุกทอง จึงให้หามาซึ่งช่างหูกฝีมือเอก ให้บริโภคซึ่งโภชนาหารอันระคนไปถวายจตุมธุรส แล้วให้ทกแต่งกายนุ่งห่ม ประดับด้วยวัถถาลังการารณต่าง ๆ ที่โรงหูกนั้น ก็ให้คาดเพดานในเบ้องบน ห้อยพวงดอกไม้มิใช่ข้าวดอกเป็นคำรบ ๕ แล้วเสด็จไปสู่โรงหูกกับด้วยฝูงนางบริวาร ทอดพระเนตรการซึ่งทอฝ้ายนั้นเป็นนิตย์ทุกวันมิได้ขาด กระทำภายในพระราชวัง และการทอนั้นสำเร็จได้ผ้าสาฎก ๒ ผืนโดยยาว ๑๔ คอกเสมอกัน มีพรรณอันงามรุ่งเรืองจุกจากาณูจนามาศ เนื้อก็ละเอียดคมทุ้มผิวสเป็นอันดี และพระภุชญาทั้งคฤนี้เป็นพัสดุอันหาค่ามิได้สมควรแก่

พระสัพพัญญูจะทรง จึงพับใส่ลงในผอบแก้ว แล้วยกขึ้นประดิษฐานทูลเหนือพระเศียร
เกล้า เสด็จแวดล้อมด้วยคณาเนกนางสัตยราชกัญญา อันถือซึ่งสิ่งมีรูปเทียนและดอกกัณ-
ธูปมาสุพรรณภาชนะเป็นอาทิ กับทั้งผ้าทงหลายอันอีกแสนผืนมีราคาผืนละแสนกหาปณะ
ใส่ในผอบทองแสนหนึ่งกับผ้าอันอีกพันผืนราคาผืนละพันกหาปณะ ใส่ในผอบเงินพัน
หนึ่งให้ถือตามเสด็จไปสู่สุโขทราม

ครั้นถึงก็เข้าไปสู่สำนักพระทศพล ทรงสถิตย์บนท่ามกลางพุทธบัลลังก์ประ-
ทับด้วยพระสงฆ์แวดล้อม รุ่งเรืองด้วยพระศิริวิลาสเป็นอันงาม ฤๅศกิมลทลลันแวด
ล้อมด้วยคณาเนกคาราทังปวง อันเลื่อยล่อยอยู่บนนักษัตรพระประเทศ เสด็จประเวศในช้าย
พระฉัพพิรพุทธประภาพรโณภาส ทรงถวายอภิวัตน์ด้วยเบญจางคประดิษฐ์แล้วทอด
ทักนาพระสรีราพพแห่งพระพุทธรองค์ อันทรงพระศิริเสาวภาคย์ก็ประกอบด้วยเบญจปิติ
ข้าซาบไปทั่วพระสกลกาย บังเกิดพลวสันเนาในพระศาสดาจารย์ จึงทรงเผยผาผอบ
แก้ว แล้วพระหัตถ์ทั้ง ๒ จับซึ่งยุคลพัศตร์พลาถนมีศการกราบทูลว่า “ข้าแต่พระผู้ทรง
พระภาค อันว่าสุวรรณวัตตดยุคอันใหม่ ข้าพระองค์หีบติดบนผ้ายด้วยหัตถ์ของตน
อุทิศแก่พระทศพล จงทรงพระมหากรุณาอนุเคราะห์ซึ่งภูษาทังคุณ เพื่อจะให้มิประ-
โยชน์ และสุขแก่ข้าพระพุทธเจ้าสนกาลช้านาน” พระพิชิตมารจึงตรัสตอบว่า “อูกรโศค
มิ จงถวายวัตตดยุคนี้แก่สงฆ์จะมีผลานิสงส์มากกว่าถวายอุทิศแก่ตถาคต ได้ชื่อว่าบูชา
ตถาคตแลสงฆ์ทังปวง” และพระมหาปชาบดีก็กราบทูลอาราธนา ให้พระสัพพัญญูทรง
รับถึง ๒ ครั้ง ๓ ครั้ง ก็ตรัสให้ถวายแก่สงฆ์เหมือนกันนั้นมิได้ทรงรับ

มีคำปุจฉาว่าไฉนพระมหาปชาบดีถวายแก่พระพุทธรองค์ ๆ มิได้ทรงรับ คำ
ตรัสให้ถวายแก่สงฆ์นั้น ด้วยเหตุเป็นประการใด วิสัยชเนาว่าเหตุจจะทรงพระอนุเคราะห์
แก่พระมาตุจฉาคด้วยพุทธอาโภกว่า พระมหาปชาบดีปรารภในตถาคต พร้อมไปด้วย
เจตนาทัง ๓ คือปุพฺพเจตนา และบุญเจตนา อปราปรเจตนาอันใดก็จงปรารภในสงฆ์
ให้พร้อมเจตนา ๓ เหมือนฉะนั้น ประมวลญเข้าด้วยกันเป็นเจตนาทัง ๖ บริบูรณ์ และ
วัตตทานนั้นจะมีผลมาก ประพฤติเป็นไปเพื่อจะให้มิประโยชน์และสุขสนกาลช้านาน จึง
ตรัสห้ามถึง ๓ ครั้ง ให้ถวายแก่สงฆ์เพื่อจะยังชนทังหลาย ซึ่งบังเกิดภายหลังให้เกิดจิต
คิดการกระทำเคารพในสงฆ์ให้จงมาก ประการหนึ่ง ทรงพระพุทธานุภาพว่า ตถาคตจะประ-
ดิษฐานอยู่ในโลกมิได้นาน ก็จะปรินิพพานเป็นแน่แท้ และเมื่อตถาคตนิพพานแล้ว สวาก

ทั้งหลายจะลำบากด้วยจับจัญจะได้ด้วยยาก พระศาสนาแห่งตถาคตก็จะมิอาจวัฒนาการ
ไปได้วัน ๕ พันพระวัสสา เบื้องว่าตถาคตให้ถวายแก่สงฆ์กาลบัดนี้สืบไปในอนาคต ลาก
สักการบูชาก็จะปรากฏมีแก่สงฆ์ทั้งปวง ทรงทราบเหตุดังนี้จึงตรัสห้ามถึง ๓ ครั้ง

ลำดับนั้น พระมหาปชาบดีก็เสียพระทัยโทมนัสอาศรัยด้วยความโศก จึงเข้าไป
ไปสู่สำนักพระอานนท์ถวายอัญชลีกร แล้วตรัสวิงวอนว่า “ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้า ข้าพ-
เจ้านมีโทษเป็นประการใดพระบรมครูจึงไม่ทรงรับบวชของข้าพเจ้า นิมนต์พระผู้เป็นเจ้า
จงอนุเคราะห์ เข้าไปทูลถามพระสัพพัญญูให้รู้เหตุแจ้งประจักษ์” พระอานนท์รับอา-
ราธนาพระมหาปชาบดี จึงเข้าไปสู่สำนักพระชินสีห์ ถวายวันทนาการกราบทูลว่า “พระ
พุทธองค์ทรงพระมหากรุณา รับซึ่งยุคผลพัทธของพระมหาปชาบดี ๆ นั้นเป็นพระ
มาตุจฉา ได้อภิบาลบำรุงเลี้ยงพระองค์มาแต่กาลประสูติได้ ๗ วัน พระพุทธชนนี้ทิว-
วงศได้ถวายขีรธารสได้เสวยมาทราบเท่าจนกาลทรงพระเจริญมีพระคุณมาก ประการ
หนึ่งพระมหาปชาบดีก็ตั้งอยู่ในพระไตรสรณาคมน์บรรลุแก่พระโสดา ทรงซึ่งศีลาจารวัตร
ตรัสรู้แจ้งพระจตุราริยสังข์ บริบูรณ์ด้วยอเวจประสาทศรัทธาในพระโลกนาถ ปราศ
จากกังขาในรัตนคัยาทิกคุณ ควรจะทรงพระการุณภาพอนุเคราะห์โดยแท้” เมื่อได้สดับ
จึงตรัสว่า “อูกรอานนท์ อันว่าบุคคลเห็นปานดังพระมหาปชาบดีนี้ ก็ควรจะกระ-
ทำอัญชลีสามีจิและถวายจับจัญทานแก่บุคคลผู้เป็นอาจารย์ คือองค์ตถาคตโดยกิจประ-
นตตอบแทนคุณฉะนี้ บมิกระทำได้ด้วยง่าย ตถาคตจะกล่าวบรรยายซึ่งปาฏิบุคคโลกิ-
กทักษิณาทานโดยพิสดารจะตรัสประเภทเหตุแห่งทานวิธีประการเป็นอันมาก ยากที่บุคคล
จะรู้ทั่วถ้วนในลักษณะทักษิณาโดยนิรวาสเสส แล้วตรัสเทศนาทักษิณาวังคสูตร จำแนก
ประเภทแห่งปาฏิบุคคโลกิगतานและสังฆทานโดยพิสดารว่า

“อูกรอานนท์ อันว่าทักษิณาทานอันชื่อว่าปาฏิบุคคโลกิมี ๑๔ ประการ คือ
บุคคลถวายอุทิศแก่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า จัดเป็นปาฏิบุคคโลกิगतานเป็นปฐม
อันหนึ่งถวายทานแก่พระปัจเจกโพธิเจ้า จัดเป็นปาฏิบุคคโลกิगतานค้ำรบ ๒
ถวายทานแก่พระอรหันตสาวก เป็นปาฏิบุคคโลกิगतานค้ำรบ ๓
ถวายทานแก่บุคคลผู้บำเพ็ญ เพื่อจะกระทำให้แจ้งซึ่งพระอรหันตผล จัดเป็น
ปาฏิบุคคโลกิगतานค้ำรบ ๔

ถวายทานแก่ พระอนาคามีบุคคล จัดเป็นปาฏิบุคคโลกิगतานค้ำรบ ๕

ถวายทานแก่ท่านผู้บำเพ็ญเพียรเพื่อจะกระทำให้แจ้งซึ่งพระอนาคามีผล เป็น
ปาฏิบุคลิกทานคำรบ ๖

ถวายทานแก่ พระสัททาคามีบุคคล เป็นปาฏิบุคลิกทานคำรบ ๗

ถวายทานแก่ท่านผู้เพียรจะกระทำให้แจ้ง ซึ่งพระสัททาคามีผล เป็นปาฏิบุคลิก
ทานคำรบ ๘

ถวายทานแก่พระโสดาบันบุคคล เป็นปาฏิบุคลิกทานคำรบ ๙

ถวายทานแก่ท่านผู้เพียรจะกระทำให้แจ้งซึ่งโสดาปัตติผลเป็นปาฏิบุคลิกทาน
คำรบ ๑๐

ถวายทานแก่คาบสอัน บรรพชาภายนอก พระศาสนาได้ โลกียอภิญา สมาบัติ
จัดเป็นปาฏิบุคลิกทานคำรบ ๑๑

บริจาคทานแก่กฤหัสถ์ปุถุชนที่มีศีล เลี้ยงชีวิตด้วยกสิกรรม วาณิชยกรรม
โดยชอบธรรม เป็นปาฏิบุคลิกทานคำรบ ๑๒

บริจาคทานแก่กฤหัสถ์ปุถุชนที่เป็นคนทุศีล เป็นปาฏิบุคลิกทานคำรบ ๑๓

ให้ทานแก่สัตว์วิจ্ঞาน เป็นปาฏิบุคลิกทานคำรบ ๑๔

ดูกรอานนท์ กิริยาที่ให้ทานแก่สัตว์วิจ্ঞานที่มีคุณอันตนเลี้ยงก็ดี ให้ทาน
แก่สัตว์อื่นแต่ประมาณค่าหนึ่ง กิ่งก่ากิต্ত บัมิได้ประสงค์เอาที่นี้ ประสงค์เอาแต่ที่พิ-
จารณาเห็นผลจะปรากฏมีในเบื้องหน้าเป็นแท้ และให้ทานจนพอย่อมจึงมีอันสงส์ได้ ๕
ร้อยชาติ อาจให้เจริญอายุ วรรณณะ สุขะ พละ และปฏิภาณ คือ บัญญาทั้ง ๕
ประการ

เบื้องว่าให้ทานแก่มนุษย์ปุถุชนที่ทุศีลจะมีผลอันสงส์ถึงนั้นถึง ๑ พันชาติ

ให้ทานแก่มนุษย์ที่มีศีลาจารวัตร จะมีผลอันสงส์ถึง ๑ แสนชาติ

ให้ทานแก่คาบส ปุถุชนซึ่งได้อภิญาสมาบัติ จะมีผลอันสงส์ถึง ๑ แสน

โกฏีชาติ

ให้ทานแก่บุคคลอันประพฤติกกระทำให้แจ้งซึ่งโสดาปัตติผล กำหนดโดยที่สุก
เบื่องตำจนแก่อุบาสกอันตั้งอยู่ในพระไตรสรณาคมณ์ ก็ควรจะนับเข้าในปุถุชนอันประ-
เสริฐจะกระทำให้แจ้งซึ่งโสดา มีผลอันสงส์มากเป็นอสงไขยอัปปมัญญา จะนับประมาณ
ด้วยชาติบัมิได้

เบื้องว่าให้ท่านแก่บุคคลอันอยู่ในศีล ๕ ประการ ๘ ประการ ๑๐ ประการ และสามเณรบวชเข้าในวันนั้นก็ ภิษุอุปสมบทกอปรไปโดยลำดับนับในที่สุดข้างอุตม ก็ได้ชื่อว่าบุคคลปฏิบัติจะกระทำให้แจ้งซึ่งพระโศคาปัติผลทั้งสนด้วยกัน จะป่วยการกล่าวไปไยถึงพระโศคาบันบุคคล จนทราบเท่าถึงพระอรหันตสาวก และพระปัจเจกโพธิเจ้าและพระสมมาสัมพุทธเจ้าด้วยเล่า ผิดผลเหมือนกันแล้ว ก็จะมีได้เจริญยิ่งด้วยคุณวิเศษกว่ากัน ย่อมมีผลนั้นมากกว่ากันขึ้นไปโดยลำดับ ตามวิเศษคุณอันยิ่งขึ้นไปกว่ากันทุกชั้น ๆ นั้นประการ ๑

ดูกร อานนท์ อันว่าทักษิณาทานที่นับว่าเป็นสังฆทานนั้นมี ๗ ประการคือ ถวายทานแก่อุกโตสงฆ์พร้อมทั้งภิษุ ภิษุณี มีพระพุทธเจ้าเป็นประธาน ได้ชื่อว่าสังฆทานเป็นปฐม

อนึ่ง กาลเมื่อพระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้ว ถวายทานแก่อุกโตสงฆ์เหมือนกัน จัดเป็นสังฆทานค้ำรบ ๒

อนึ่งถวายทานแก่ภิษุสงฆ์ฝ่ายเดียว จัดเป็นสังฆทานค้ำรบ ๓

อนึ่งถวายทานแก่ภิษุณีสงฆ์ฝ่ายเดียว จัดเป็นสังฆทานค้ำรบ ๔

อนึ่งขอภิษุมาแต่สำนักภิษุสงฆ์ประมาณเท่านั้น ๆ ขอภิษุณีมีมาแต่สำนักภิษุณีสงฆ์ประมาณเท่านั้น ๆ โดยที่สุดแต่ ๑ องค์ก็ดีแล้ว และถวายซึ่งทาน จัดเป็นสังฆทานค้ำรบ ๕

อนึ่ง ขอภิษุมาแต่สำนักภิษุสงฆ์มีประมาณเท่านั้นแต่ฝ่ายเดียว แล้วถวายซึ่งทาน จัดเป็นสังฆทานค้ำรบ ๖

อนึ่ง ขอภิษุณีมาแต่สำนักภิษุณีสงฆ์ มีประมาณเท่านั้นแต่ฝ่ายเดียว แล้วถวายซึ่งทานจัดเป็นสังฆทานค้ำรบ ๗ สิริเป็นสังฆทาน มี ๗ ประการด้วยกันดังพรรณนามาจะนะ

ดูกร อานนท์ ไปในอนาคตกาลภายหน้าจะมีภิษุทุกศีลเรียกว่า โศทรภูสงฆ์ ทรงภาสาวพัสตร์น้อยห้อยพั้นคอเท่านั้น สำคัญตนว่า ภิษุ เบื้องว่าบุคคลถวายทานแก่ภิษุทุกศีลเห็นปานดังนั้น แต่อุกิตเป็นสังฆทาน ก็คงมีผลานิสงส์มากเป็นอสงไขยอัปมัยเหมือนกัน ตถาคตจักได้กล่าวปฎิบุคคลิกทานมีผลมากกว่าสังฆทาน ด้วยเหตุอันใดอันหนึ่งนั้นหามิได้ และสังฆทานนั้นมีผลมากกว่าปฎิบุคคลิกทานโดยแท้

ดูกร อานนท์ อันว่าทักษิณาทานอันบริสุทธ์มี ๔ ประการ คือ

ทักษิณาทานบริสุทธ์แต่ฝ่ายทายก ฝ่ายปฏิคาหกานั้นมิได้บริสุทธ์ประการ ๑

ทักษิณาทานบริสุทธ์แต่ฝ่ายปฏิคาหก ฝ่ายทายกมิได้บริสุทธ์ประการ ๑

ทักษิณาทานบริสุทธ์แต่ฝ่ายทายกและปฏิคาหกประการ ๑

ทักษิณาทานมิได้บริสุทธ์ทั้งฝ่ายทายกและปฏิคาหก ประการ ๑

แล้วตรัสเป็นนถตุกามยทา ปุจฉาว่าดูกรอาณนท่อนว่า ทักษิณาทานที่บริสุทธ์แต่ฝ่ายทายก ข้างปฏิคาหกไม่บริสุทธ์เป็นคังฤา แล้วตรัสวิสัชนาว่า “คือทายกมีศีลประพฤตินอกกัณฐกรรมคือกุศล ข้างปฏิคาหกนั้นทุศีลประพฤตินบาปธรรมดังนี้แหละ ได้ชื่อว่า ทักษิณาทานบริสุทธ์เป็นฝ่ายทายก ข้างปฏิคาหกมิได้บริสุทธ์ประการ ๑

ซึ่งว่าทักษิณาทานไม่บริสุทธ์ฝ่ายทายก บริสุทธ์แต่ฝ่ายปฏิคาหกนั้นเป็นคังฤา ตรัสวิสัชนาว่า คือปฏิคาหกนั้นมีศีลประพฤตินอกกัณฐกรรม ฝ่ายข้างทายกนั้นทุศีลประพฤตินบาปธรรมดังนี้ ได้ชื่อว่าทักษิณาทานบริสุทธ์แต่ฝ่ายปฏิคาหก ฝ่ายข้างทายกนั้นไม่บริสุทธ์ประการ ๑

ซึ่งว่าทักษิณาทานบริสุทธ์ทั้งฝ่ายทายกและปฏิคาหกนั้นเป็นคังฤา ตรัสวิสัชนาว่า ทายกและปฏิคาหกล้วนมีศีลประพฤตินอกกัณฐกรรมทั้ง ๒ ฝ่ายด้วยกันดังนี้ได้ชื่อว่าทักษิณาทานบริสุทธ์ฝ่ายทายกและฝ่ายปฏิคาหก ประการหนึ่ง

ซึ่งว่าทักษิณาทานไม่บริสุทธ์ทั้งฝ่ายทายกและปฏิคาหกนั้นเป็นคังฤา ตรัสวิสัชนาว่า คือทายกและปฏิคาหกเป็นกนทุศีล ประพฤตินบาปธรรมจุกกันทั้ง ๒ ฝ่ายดังนี้แหละ ได้ชื่อทักษิณาทานไม่บริสุทธ์ทั้งฝ่ายทายก และปฏิคาหก

สิริเป็นทักษิณาทานมี ๔ ประการ ปานประจุกวิสัชนามานี้ จึงมีคำปุจฉาว่า ไฉนพระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่าทักษิณาทานบริสุทธ์สนทง ๔ ด้วยกันดังนี้ วิสัชนาว่า “ทานหนึ่ง ทายกตกแต่งให้บริสุทธ์ ทานหนึ่งปฏิคาหกตกแต่งให้บริสุทธ์ ทานหนึ่งทั้งทายกและปฏิคาหกตกแต่งให้บริสุทธ์ ทานหนึ่งทั้งทายกทั้งปฏิคาหกมิได้ตกแต่งให้บริสุทธ์ สงฆ์ตกแต่งให้บริสุทธ์ เหตุสงฆ์ซึ่งจะได้ชื่อว่ากุศลนั้นบมิได้มี มีแต่บุคคลดุศีลเบองว่าอุทิสถวายเป็นสังฆทานด้วยจิต เคารพนับถือในสงฆ์แล้ว อำนาจแห่งสังฆคุณอาจจะตกแต่งให้ทานนั้นบริสุทธ์ได้โดยแท้ เหตุดังนี้จึงตรัสว่าทักษิณาทานบริสุทธ์ทง ๔ ประการ”

สมเด็จพระผู้ทรงพระภาคสวรรค์เสนาทักษิณาวินิจฉัยกฤษฎา จำแนกซึ่งประเภท
แห่งทักษิณาทาน ครุวนาคูตั้งว่าอากาศคงคาให้ตกลง มิฉะนั้นจะกลับพลิกขึ้นซึ่งพัน
ภูมิภาค นำเอาปฐวีโอชะในภายใต้มาจำแนกให้มหาชนบรรพชิต มิฉะนั้นจะเสด็จสถิต
บนยอดแห่งมหาชมพูประจำทวีป กระทำให้สาขาใหญ่น้อยทั้งปวงท้วนไหว มิฉะนั้น
ไซ้ร้จะตั้งท่าฝนแก้ว ๗ ประการให้ตกลง ทรงสำแดงพระธรรมเทศนาด้วยสุรศัพท์กถา
อันไพเราะ กอปรด้วยองค์ ๘ ประการ คุจเสียงท้าวมหาพรหม จบลงในกาลนั้น

ส่วนพระมหาปชาบดีได้เสวนาการพระธรรมเทศนา ก็บังเกิดพระปริศนาปรา
โมทย์เป็นกำลัง จึงทรงถือซึ่งภูษาทั้งคู่เข้าไปสู่ที่ใกล้พระธรรมเสนาบดีอันสถิตอยู่ ณ
เบื้องขวาพระชินสีห์ แล้วก็น้อมเข้าไปถวายพระผู้เป็นเจ้า ๆ ทราบอาการก็มีได้รับ จึง
กล่าวห้ามว่า คุกรพระราชเทวี ซึ่งจะถวายอาตมานี้มิสมควร พระมหาปชาบดีก็ถวาย
แก่พระมหาโมคคัลลาเถระ ๆ ก็มีได้รับ แล้วก็ห้ามเหมือนกันดังนี้ จึงถวายพระอัสติ
มหาสาวกทั้งหลายต่อ ๆ ลงไปโดยลำดับ ก็มีได้รับแต่สักองค์หนึ่ง จนทราบเทอถึงพระอชิต
ภิกษุซึ่งเป็นสงฆ์นวกะนั่งอยู่ในที่สุดแห่งสงฆ์นั้นจึงน้อมเข้าไปถวาย พระผู้เป็นเจ้ารับ
เอาผ้าทงกั้น พระมหาปชาบดีก็ทรงโหม่นัสต์จนน้ำพระเนตรตก ทรงพระจินตนาการ
ว่า “อาตมานี้มีบุญน้อย อุตสาหกระทำซึ่งผ้าทงกั้น ตั้งจิตเฉพาะจะถวายพระชินสีห์ก็ตง
แต่พระอัครสาวก แล้วถวายพระอัสติมหาเถระทงหลาย บมีทรงรับทั้ง ๒ เป็นต้นลงไป
ก็มีได้มีพระสงฆ์องค์ใดสงเคราะห์รับแต่สักองค์หนึ่ง แลบัดนี้พระภิกษุหนุ่มซึ่งเป็นนวกะ
มารับซึ่งผ้าอาตมา”

เมื่อพระศาสดาทอดพระเนตรเห็นพระมาตุจฉาเสียพระทัยทรงพระโหม่นัสต์ดัง
นี้ จึงทรงพระพุทธานุญาตว่า มิฉะนั้นตถาคตจะกระทำให้พระปชาบดีบังเกิดโสมนัสต์ใน
วัตรกถานี้ จึงมีพระพุทธานุญาตรสเรียกพระอาณนทว่า “ท่านจงไปนำเอาบาตรของ
ตถาคตมา” พระอาณนทก็ไปนำเอาบาตรทรงนั้นมาถวาย ทรงรับเอาบาตรแล้วทรง
กระทำพุทธานุญาตว่า “พระสาวกทั้งปวงจงอย่าได้ถือบาตรนี้ได้เลย ให้พระอชิตภิกษุ
หนุ่มนี้จงถือบาตรของตถาคตนี้ได้” แล้วก็ทรงทงซึ่งบาตรขึ้นไปในอากาศ แลบาตร
นั้นก็ลอยขึ้นไปในกลีบเมฆ อันตรธานไปมิได้ปรากฏ ในลำดับนั้นพระธรรมเสนาบดี
จึงอัญชลิตกราบทูลว่า “ข้าพระพุทธเจ้าจะถือซึ่งบาตรทรงนั้นก็จะได้” ก็ทรงอนุญาต
ผู้เป็นเจ้าก็เหาะขึ้นไปบนอากาศ เทียวแสวงหาบาตรก็มีได้พบพาน จึงกลับลงมากราบทูล

ซึ่งอาการทั้งนั้น และพระอัสติมหาเถระทั้งหลายส่วนทรงเขตหักกะต่างๆ ก็มีอาชงคือซึ่งบาตร
นั้นด้วยอาณานุกาพแห่งตนๆ ได้ ในลำดับนั้นจึงมีพุทธฎีกาตรัสสั่งพระอชิตภิกษุว่า “ท่าน
จงถือเอาซึ่งบาตรของตถาคต” ผู้เป็นเจ้าจึงดำริว่า “ถวรจะเป็นอัครรรยยังนัก โฉน
พระอัสติมหาสาวกทั้งหลายนี้แล้ววันปราศจากราคานิกิเลศมีอาณานุกาพมาก จึงมีอาชงแสวง
หาซึ่งบาตรทรงขององค์พระสัพพัญญูได้ แลเอาตามันได้ ไชรยังมีจิตอันกิเลศมถกน
กรอบงำอยู่ และพระบรมครูตรัสสั่งอาตมาให้แสวงหาซึ่งบาตรนั้น จะมีเหตุอันใดอัน
หนึ่งเป็นมันคง มิฉะนั้นอาตมาก็จะถือซึ่งบาตรทรงตามพุทธฎีกาตรัสสั่ง” บังเกิดปติ
ปราโมทเป็นกำลังในสันตทาน จึงเข้าไปถวายนมัสการกราบทูลว่า “ข้าพระพุทธเจ้าก็จะ
ถือซึ่งบาตรทรงของพระพุทธองค์ในกาลบัดนี้” ก็มีพระพุทธฎีกาตรัสอนุญาต

พระผู้เป็นเจ้าจึงออกไปยืนในที่สุคตบริษัท ทศนาซึ่งนภาภาคแล้วก็กระทำสัตย์
ธิษฐานว่า “ผิวอาตมาบรรพชาในพระพุทธศาสนาด้วยปรารถนาจะใคร่ได้ซึ่งจตุปัจจัย
ลาภ และมีอาชงจะเลี้ยงชีพในฆราวาสได้ จึงบรรพชามีได้โดยแท้ แลเอาตามันใจ
ประพฤติพรหมจรรยเพื่อประโยชน์หมายมั่นจะใคร่ตรัสรู้แล้วซึ่งธรรมทั้งปวง อันอาชง
สามารถจะร้อยตัวโลกให้พ้นจากจตุรโฆสมสงสารทั้งสิ้น ประการหนึ่งผิวศีลของอาตมา
บมิขาดทำลายแตกต่างพร้อยบริสุทธอยู่เป็นอันดี ขอให้บาตรทรงแห่งองค์พระชินสีห์ จง
ลงมาประดิษฐานในหัตถ์แห่งอาตมาอันเหยียดออกไปโดยพลัน” ขณะนั้นอันว่าบาตรอัน
ปราศจากจิตวิญญาณ มีอาการจุกแสดกซึ่งสัพพัญญุตญาณนิमित แก่พระอชิตะอันจะได้
ตรัสรู้ในอนาคตกาล ก็บังศาลตกลงมาจากคักนาลย์ประดิษฐานอยู่ในพระหัตถ์แห่งพระ
อชิตภิกษุ ถวรจะเป็นมหัศจรรย์เหมือนคัจจมาบอกเหตุอันแก่พระสงฆ์นั้นวะให้ทราบว่
“ข้าพเจ้ามีมาสู่หัตถ์แห่งพระมหาเถระสาวกทั้งหลายจำเคิมแต่พระสาริบุตรเป็นต้นนั้น เหตุ
ข้ามิได้เป็นบริกขารสาวก เป็นบาตรขององค์พระผู้มีพระภาคอันประเสริฐ แลพระผู้
เป็นเจ้าองค์ที่มิได้เป็นสาวก แลมิได้เป็นพระปัจเจกโพธิเจ้า จะได้ตรัสเป็นพระพุทธเจ้า
ในอนาคต เหตุฉะนั้นข้าพเจ้าจึงมาสู่หัตถ์แห่งพระผู้เป็นเจ้า” เหมือนคัจจมาบอกเหตุให้
ทราบด้วยประการทั้งนี้

ในสมัยนั้นก็บังเกิดมหัศจรรย์ต่าง ๆ เมื่อพระมหาปชาบดีได้ทอดพระเนตรคัง
นั้น ก็มีพระปติโสมนัสส์บังเกิดเป็นกำลัง จึงทรงพระดำริว่า ถังอาตมาปรีวิตก อันว่า

พระอริยสงฆ์สาวกนั้นมีพระคุณอันยิ่งเป็นมหัศจรรย์ โดยกำหนดที่สุดแห่งดวงแก้ว ก็
กอบปรีย์ด้วยพระคุณวิเศษเห็นปานกันนั้นแลพระคุณานุภาพแห่งพระมหาเถระทั้งหลายที่ทรง
พระอภิญาวิธ มีพระสารีบุตรแลพระโมคคัลลานะเป็นอาทิ นั้น จะประเสริฐถึงฤ อัน
ว่าพลวระศรัทธาอันยิ่งก็บังเกิดในสันดานแห่งอาตมา ด้วยอำนาจปสาทศรัทธาจนอัสสุล
นัยน์ไหลตกลงจากพระเนตร เหตุแห่งวัตถุทานของอาตมานี้ ได้ชื่อว่าบูชาแก่องค์พระ
ชินสีห์เหมือนกัน ทรงพระเกษมสันต์โสมนัสต์ แล้วยกขึ้นซึ่งพระหัตถ์ประณตนมัสการ
พระศาสดาจารย์แล้ว ๆ เล่า ๆ ก็เสด็จขึ้นเข้าพระราชานิเวศน์สถาน

ในลำดับนั้น ส่วนพระอชิตภิกษุจึงจินตนาการว่า “ประโยชน์อันใดแก่อาตมา
ด้วยผ้าอุคมนี่ ผิดจะปิดซึ่งกายกับมิสมควร แท้จริงนามชื่อว่าภริชชกายนัมแต่แสวงหา
ซึ่งโทษ คือชรา พยาธิ มรณะเป็นนิตยธรรมคา แลบุคคลที่มีปัญญาน้อยใช้บัณฑิตชาติ
จึงนับถือรักใคร่ยินดีในกาย เพราะหมายว่าเป็นตนเที่ยงแท้ แม้ว่าเป็นบัณฑิตชาติก็ยอม
พิจารณาด้วยปัญญา เห็นเป็นอนัตตาหาสิ่งเป็นประโยชน์แก่นสารบมิได้ ผิดจะนั้น
ควรอาตมาจะเอาผ้าอันอุคมนี้เข้าไปถวายพระพุทธรชินสีห์กระทำพระพุทธรบูชา เหตุ
พระศาสดาเป็นปฐนีวัตถุอันมีค่ามากหาสิ่งจะประเสริฐเสมอมิได้ เพราะยิ่งใหญ่ด้วย
พระคุณคือ คีต สมานิ ปัญญา วิมุคติ และวิมุคติญาณทัสสนะ วันอุคมอศุลย์อุปมา
อาตมาจะกระทำซึ่งสักการบูชา ด้วยอุคมพัสตรนสมควรยิ่งนัก”

เมื่อพระอชิตภิกษุคำริจะนั้นแล้ว ก็ถือผ้าผืนหนึ่งเข้าไปคาดเป็นเพดานกางกั้น
เบื้องบนพระคันธกุฎี แห่งสมเด็จพระผู้มีพระภาค อีกผืนหนึ่งนั้นฉีกออกเป็น ๔ ท่อน
ทำเป็นม่านห้อยลงในที่ ๔ มุมแห่งเพดานนั้น เมื่อพระผู้เป็นเจ้าของผ้าอันห้อยลงมาทั้ง
๔ งามยิ่งนัก จึงออกวาจาว่า “วัตถุบูชาของอาตมานี้เป็นที่เจริญจิต ยังจิตอาตมาให้
ยินดีโดยยิ่งด้วยอันสงฆ์แห่งวัตถุบูชาอัน อาตมาจะมีความปรารถนาสิ่งอันอื่นนั้นหามิได้
อันว่าโลกสันนิบาตนี้ยอมยินดีในราคะและโทสะประทุษร้าย ลุ่มหลงอยู่ด้วยโมหะ คือ
อวิชชา ถึงซึ่งสัญญาวิปลาสและมีนิวรณ์ธรรมปกบิจิตสันดาน จมอยู่ในเบือกคือเบญจ
กามคุณ ผูกพันอยู่ด้วยคือห่วงคือกิเลส และจมอยู่ในโลโณทกมหาสมุทร กล่าวคือคันทหา
ทั้ง ๑๐๘ ประการครุวนากุหมุกัจฉป มัจฉาชาติ อันเป็นอาหารแห่งกันและกัน ผู้ไป
ตามชาติ ชรา ทุกข์ มีพยาธิมรณะครอบงำอันทำอยู่ในอำนาจ ปราศจากที่พึ่งที่พำนัก

แม้ท่านผู้มั่งหมั่งทั้งหลาย มีมหาพรหมเป็นต้น บมีอาจจะรื้อชนชั้นจากสาครสงสารได้ และอาตมานั้นมีเหตุที่ปรารถนาจะบำเพ็ญพระสมดังสภารมี หมายถึงประโยชน์คือพระสัพ พัญญัตถุญาณ เพื่อจะรื้อชนสัตว์ให้พ้นสังสารสมุทัยในอนาคต” จึงไปสู่สำนักพระทศ- พลาญาณ แล้วกระทำปณิธานเหมือนดังนั้น ลำดับนั้นพระบรมครูทรงสถิตย์เหนือว ธรรมาสน์ ทอดพระเนตรซึ่งพระอชิตภิกษุแล้วก็กระทำพระอาการแย้มพระโอษฐ์ อัน ว่าพระพุทธรังสีก็โอบาสอออกจากเขี้ยวแก้วทั้ง ๔ พร้อมกันกับลำดับแห่งสติบาท แห่งพระ โลกนาถนั้นรุ่งเรืองไพโรจน์ จึงพระอาณัติเถรเจ้าผู้เป็นธรรมภักดาการิก ก็ทูลถามว่า เหตุผลเป็นกัณฑ์ พระพุทธรองค์จึงทรงกระทำซึ่งสติบาท พระมุนีนาถก็มีพระพุทธรูฏิก าทรัสพยากรณ์ทำนายว่า

“คุณอาณัติ อันว่าพระอชิตภิกษุซึ่งเป็นสงฆ์ภวณะนี้จะได้ตรัสเป็นองค์พระ ชินสีห์ ทรงพระนามว่าพระเมตตาไตรโยในอนาคตภายภาคหน้าในมหาจักรกัปปันนี้ ด้วย อาณิสสแห่งวัคคกชญาแก้ตตาคคด้วยจิตประสาธโสมนัสส์

คุณอาณัติ กาลเมื่อพระศาสนาอันตรธานแล้ว จะยังเกิดสถัตถันตรกัปปี เมื่อสถัตถันตรกัปปีล่วงแล้ว มนุษย์ทั้งหลายที่บังเกิดจะมีอายุเจริญขึ้นไปโดยลำดับ ตราบ เท่าถึงสองโยชโยเป็นกำหนด แล้วจะกลับลดถอยน้อยลงมาจะตั้งอยู่ ๘ หมื่นปี ครั้นนั้น เมืองพาราณสีจะเปลี่ยนนามบัญญัติชื่อว่าเกตุมคิมทานคร เป็นที่สุขเกษมสโมสรรสรพ ประชา ครุวนาคูจอาตถมคทาเทพธานี อัมมิไนชั้นจาคุมหาราช กำหนดโดยยาว ๑๒ โยชน์กว้าง ๗ โยชน์มีประมาณ กาลนั้นอันว่าสถัตถันปราสาทแห่งพระยามหาปนาท ปรมาณโดยยาวได้ ๑ โยชน์ โดยกว้างถึงโยชน์โดยสูง ๕ โยชน์ มีพื้น ๗ ชั้นรุ่งเรือง รุจิโรภาส เพียงโพชนกัทธิพิยปราสาทประคิษฐานในท่ามกลางพระนคร ด้วยบุญญา ภาพแห่งเชษฐนพการเทพบุตร ๆ จะจุติจากเทวโลกลงมาบังเกิดเป็นราชบุตรกษัตริย์อัน เสวยสมบัติในกรุงเกตุมคิ จะมีพระนามว่าสังขชัตติยกุมาร กาลเมื่อชนมายุได้ ๗ ขวบ จะสำเร็จรูในศิลปศาสตร์ทั้งปวง เมื่อเจริญวัยวัฒนาการจะได้ราชาภิเศก แลปราสาทนั้น ก็จะมีขึ้นมาจากกงคา จะได้กระทำอวาหรงคแลเถประเวสน์มंगลราชาภิเศกในปราสาท นั้น จะได้สืบเสวยมโหสวรรคสันตคิวงค์ดำรงราชพิภพแทนพระราชาบิดา และจะประ พฤติในทศจักรวัคคิวัคคอันศึกษาในสำนักสุพรหมณาจารย์ ถึงวันปณณรสีอุโบสถบุพพัน ทกาล ทรงสนานมูรธาภิสิทธารา แล้วรักษาอุโบสถศีล ณ เบื้องบนปราสาท

ลำดับนั้นจักรแก้วก็เลื่อนลอยขึ้นมาจากมหาสมุทร ฝ่ายป้าเงินโลกธาตุด้วยบุญญฤทธิ์ วิจิตรไปด้วยคุมกง กอปรไปด้วยกำลัง ๑ พัน และบริบูรณ์ด้วยอสังการทั้งปวง ลำดับนั้นอันว่ากุญชรข้างแก้วรัตนก็เหาะมาแต่สกุลอุโบสถ แลม้าแก้วคู่รั้งครันก็เหาะมาแต่สกุลพลาหกในหิมพานต์ แลเมณีสัตนก็เลื่อนลอยมาแต่ภูผาวิบุลบรรพต แลนางแก้วก็เลื่อนลอยมาแต่อุตรกรูทวิป และคหบดีรัตนปริณายกรัตนก็บังเกิดขึ้นในพระนครนั้น แลพระยาสังขบรมจักรพัทธราชบริบูรณ์ด้วยแก้วทั้ง ๗ ประการ มีอาณาปรัวัตรแผ่ซ่านไปทั่วทวีปใหญ่ ๔ มีทวีปน้อย ๒ พันเป็นบริวาร แลสุพรหมพราหมณ์บุโรหิตาจารย์ นั้นสั่งสอนอรรถธรรม แก่กรุงกษัตริย์สังขจักรพัทธราช เป็นที่อภิวัตน์เคารพสักการบูชาแห่งบรมขัตติยาบคิ

ในกาลนั้นจึงพระเมตไตรยโพธิสัตว์ ก็มาอุบัติปฏิสนธิในครรภ์แห่งนางสุพรหมดีพราหมณี อันเป็นอัครภรรยาแห่งสุพรหมพราหมณ์บุโรหิตาจารย์ กำหนดถว้นเทศมาสต์ประสูติในป่าอิสิปตนมฤคทายวัน พร้อมด้วยมหัศจรรย์ทั้งปวง

เมื่อพระมหาสัตว์วัฒนาการแล้วก็บริโภคนมอยู่ที่ปราสาททั้ง ๓ อันมีนามศรีวิฑฒปราสาท ๑ วัฒมานปราสาท ๑ สัทธัตถปราสาท ๑ แลมีนางจันทรมุขีพราหมณี เป็นอัครชายาเป็นประธานแก่เอนกภคเอนงค์ บริจาริกประมาณแสนนาง แลสถิตอยู่ในฆราวาสได้ ๘ หน้ในปี ได้กัศณานิคมทั้ง ๔

กาลเมื่อนางจันทรมุขี ประสูติบุตรมีนามพรหมวัตุมกุมาร จึงจินตนาการจะออกสู่มหาภิเนษกรรมณ์ ขณะนั้นอันว่าปราสาทก็เลื่อนลอยขึ้นบนอากาศ ลงมาประคิษฐาน ณ ปฐพีใกล้ไม้นามมหาโพธิ์ คือไม้กาะทิง พระมหาโพธิสัตว์ก็ลงจากปราสาทถือเอาทิพย์กาสาวพัตร์อันท้าวมหาพรหมนำมาถวายแล้วทรงบรรพชา ส่วนภคเอนกนางบริจาริกทั้งหลายก็ลงจากปราสาท ไปสถิต ณ ที่อันใกล้ได้กึ่งกาพุกกับทั้งบุรุษบริวารทั้งปวง แลบรรดาบริวารบุรุษทั้งหลายที่ได้ติดตามไปมีประมาณเท่าใด ก็บรรพชิตตามพระมหาสัตว์ทั้งสนเ้วนแต่สตรี หน่อพระชินสีห์กระทำทุกขกิริยา ๗ วัน พอถึงวันวิสาขบูรณะก็มีเสวยข้าวมธุปายาสแห่งนางสุนันทาพราหมณี อันนำมาถวาย แล้วเข้าไปทิวา

วิหารในศาลวัน ครึ่งเพลสายอันหึ่งทรงรับหน้าเกล้า ๘ กำ อันโสทธิยะมาณพ่นำมาถวาย แล้วเสด็จไปสู่ไม้มหาโพธิ์ลาดลงซึ่งหน้าเกล้า อธิษฐานเป็นรัตนบัลลังก์สูง ๑๕ ศอก ทรงสถิตบนรัตนบัลลังก์ ก็พิจารณาปัจจุอาการก็สำเร็จแก่พระสัพพัญญุตญาณ ในเพลาคัมพารุณสมัยราตรีนั้น ก็พร้อมมหัศจรรย์ทั้งปวง แล้วเปล่งปฐมพุทธอุทานทักคณหาด้วยพระคาถาอเนกชาติ ตามเยี่ยงอย่างพระสัพพัญญูเจ้าทั้งปวง แลสมเด็จพระผู้ทรงพระภาคตรัสพยากรณ์ทำนายแก่พระอชิตภิกษุว่า เป็นองค์พระเมตไตรยโพธิสัตว์ โดยปริยายดังนี้”

ลำดับตำนานชาติตระกูลของสมเด็จพระศรีอริยเมตไตรยบรมโพธิสัตว์ อันมีในพระปฐมโพธิ์กถา ก็ดังแสดงมานี้

แดนที่สถิตย์ของพระศรีอริยเมตไตรย

ในลลิตวิสูตร หรือคัมภีร์เรื่องปฐมสมโพธิฝ่ายมหายาน ได้กล่าวถึงแดนที่สถิตย์ของพระศรีอริยเมตไตรย ในระหว่างเวลาที่พระองค์รอการเสด็จลงมาตรัสรู้ในโลกมนุษย์เรา ณ ตอนหนึ่งมีความว่า

“ครั้งนั้น เทวบุตรเหล่าอุษิตทั้งหลาย ก็ร้องให้เข้าไปกอบบาทแห่งพระโพธิสัตว์ (ซึ่งจะมาได้ตรัสรู้เป็นพระมหาสมณโคดม) แล้วกล่าวว่า ข้าแต่ท่านสัทตบุรุษ ได้ยินว่าภคฺยฺสฺสึ สันทานแล้วจักไม่รุ่งเรือง พระโพธิสัตว์จึงตรัสแก่เทวบริษัทยิ่งใหญ่นั้นว่า พระเมตไตรยโพธิสัตว์นี้จักแสดงธรรมแก่ท่านทั้งหลาย แล้วพระโพธิสัตว์ก็เปลื้องผ้าโพกจากศรีษะแห่งพระองค์ ประคิษฐานไว้บนศรีษะแห่งพระเมตไตรยโพธิสัตว์ว่า กูก่อนสัทตบุรุษ ท่านจะได้ตรัสรู้อนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณต่อลำดับเราไป ครั้งนั้นพระโพธิสัตว์ให้พระเมตไตรยโพธิสัตว์ประคิษฐานในอุษิตภพ”

อุษิตภพ คือ แดนสวรรค์ลำดับชั้น ๆ ที่ ๕ ซึ่งมีชื่อเรียกว่า ‘อุสิตาภูมิ’ แดนสวรรค์อันเป็นที่สุขคติภูมิในทางพระพุทธศาสนา จัดแบ่งเป็นชั้น ๆ มี ๖ ชั้น โดยลำดับดังนี้

- ๑ สวรรค์ชั้นที่ ๑ เรียกว่า ทาทุมหาราชิกาภูมิ
- ๒ สวรรค์ชั้นที่ ๒ เรียกว่า ดาวดึงส์ภูมิ
- ๓ สวรรค์ชั้นที่ ๓ เรียกว่า ยามาภูมิ
- ๔ สวรรค์ชั้นที่ ๔ เรียกว่า อุสิตาภูมิ
- ๕ สวรรค์ชั้นที่ ๕ เรียกว่า นิมมานรตีภูมิ
- ๖ สวรรค์ชั้นที่ ๖ เรียกว่า พรนิมมานรตีภูมิ

แดนสวรรค์ ลำดับชั้นที่ ๕ ที่เรียกว่า อุสิตาภูมิ อันเป็นสถานที่สถิตย์แห่งองค์พระศรีอริยเมตไตรยขณะรอเวลาจะเสด็จลงมาตรัสรู้ในอนาคตกาล ดังที่พระมหาสมณโคดมทรงพยากรณ์ไว้ นั้น มีพรรณนาความโดยพิศดารในไตรภูมิโลกวินิจจกถา ว่า

ดังนี้

อย่างพระบรมโพธิสัตว์แห่งเรา^{นี้} เมื่อพระองค์กระทำลายชั้น^{นี้}จากชาติเป็นมหาเวสสันดร แล้ว ก็ได้ไปบังเกิดในคฤศพิภพ เป็นสันคฤศพิภพ มีพระชนมายุได้ ๔,๐๐๐ ปี ทัพย์ อดนาในมนุษย์ได้ ๕๗ โกฎิ กับ ๖ ล้านปี (๕๗๖๐,๐๐๐,๐๐๐ ปี) เสวยสมบัติอยู่ทราบเท่าสนพระชนม์ อัน^{นี้}เป็นธรรมตา สมเด็จพระมหาบุรุษเจ้าทุก ๆ พระองค์มา”

ในกาลปัจจุบัน พระศรีอริยเมตไตรยบรมโพธิสัตว์ ซึ่งจะมาตรัสเป็นสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์สุดท้ายในภัทรกัลป์^{นี้} ก็เสด็จสถิตย์อยู่ ณ คฤศพิภพ สวรรค์ โดยเหตุที่ว่าสวรรค์เทวโลกชั้นนี้เป็นที่สำราญผาสุกสมควรแก่พระบรมโพธิสัตว์ ผู้ทรงสร้างบารมีมา มาก จะเสด็จอาศัยอยู่จนกว่า จะถึงกาลกำหนดตรัสรู้ตามเยี่ยงอย่าง หน่อพุทราทางกูรทั้งหลายแต่กาลนานสืบมา คือเมื่อมีพระชนมายุได้ ๔,๐๐๐ ปีทัพย์ หรือ ๕๗ โกฎิ กับ ๖ ล้านปี หรือ ๕๗๖๐,๐๐๐,๐๐๐ ปี

พระโพธิสัตว์หน่อพุทราทางกูร ผู้สร้างพระบารมีหมายพระโพธิญาณนั้น จะไม่พึงใจที่จะไปอุบัติเกิดในเทวโลก คือสวรรค์ชั้นที่สูง ๆ ขึ้นไปกว่า^{นี้} หรือในพรหมโลก เพราะหาไปอุบัติเกิดในแดนที่มีอายุยืนนานนับเป็นกัป ๆ แล้ว จะเป็นการเปลืองเวลาเปล่าไปโดยมิได้สร้างสมบารมี ฉะนั้นพระโพธิสัตว์หน่อพุทราทางกูร จึงพอพระทัยที่จักอุบัติเกิดในคฤศพิภพ^{นี้} เพราะเป็นการสะดวกแก่การที่จะทรงอธิษฐานเพื่อ จตุติลงมาเกิดเป็นมนุษย์ในโลก เพื่อสร้างบารมีในกาลที่ต้องพระประสงค์ การที่พระโพธิสัตว์มีพระประสงค์จะมาบังเกิดในโลก ไคร่จะสร้างบารมี^{นี้}เพิ่มพูนแก่พระองค์ นั้น มีปรากฏในไตรภูมิโลกวินิจจกถาว่า

“อันธรรมตาพระมหาบุรุษ^{นี้} ถ้าพระองค์มีพระบารมียังไม่บริบูรณ์ แล บังเกิดในสวรรค์ที่มีอายุยืนนาน^{นี้} พระองค์จะอยู่ได้ทราบเท่าสนพระชนม์หาบมิได้ พระองค์ย่อมกระทำซึ่งอริมุตคากาลกริยา คือ เสด็จเข้าสู่ทิพยวิมานลำพังพระองค์ ประทับลงหลับพระเนตรลงแล้วก็อธิษฐานว่าขอให้อาตมา กระทำการกริยาในกาลบัด^{นี้} แต่พอ อธิษฐานแล้วเท่านั้น พระองค์ก็จตุติลงมาโดยทัพยาธินามาบังเกิดในมนุษย์โลก กระทำ เช่น^{นี้}เป็นเหตุไฉนเป็นเหตุจะไคร่บำเพ็ญพระบารมีให้บริบูรณ์ ครั้นบารมีบริบูรณ์แล้ว พระองค์ ได้ขึ้นไปบังเกิดเป็นสันคฤศพิภพ ดังเดิม”

พระศรีอริยเมตไตรยโพธิสัตว์ซึ่งขณะปัจจุบันเสด็จประทับสถิตย์ ณ คุสิตพิภพ ทรงเป็นพระโพธิสัตว์ มีพระอัครฉัตรอันงาม ซึ่งพอจะนำมากล่าวแสดงไว้ในที่นี้ เพื่อ เป็นเครื่องประเทืองปัญญาแก่พุทธศาสนิก มี ๖ ประการ คือ

- ๑ เนกขัมมฉัตร ก่อกล่าวคือพอใจบรรพชา รักเพศบรรพชิตยิ่งนัก
- ๒ วิเวกฉัตร พอใจประทับในที่เงียบสงัด
- ๓ อโกลนฉัตร พอใจบริจาคทาน ฟังพอใจในคนไม่โลก ไม่ตระหนี่
- ๔ อโทสฉัตร พอใจในความไม่โกรธ ชอบเสพสมาคมกับคนไม่มักโกรธ
- ๕ อโมหฉัตร พอใจความไม่หลง ชอบเสพสมาคมกับคนมีสติปัญญา

เป็นนักปราชญ์

๖ นิสสรมฉัตร พอใจความสลัดออก ชอบเสพสมาคมกับคนผู้มีความ เมื่อน่ายในสังสารวัฏ

ก็แล พระศรีอริยเมตไตรย ซึ่งในปัจจุบันเสด็จสถิตย์ประทับในแดนสวรรค์ ชั้น คุสิตพิภพ พระองค์ก็ทรงสร้างสมบารมี ด้วยการเทศนาธรรมแก่เทวบุตร และเทพ- ธิดาเป็นปกติ ทั้งเนื้อความมีพรรณนาในไตรภูมิภควา

“บัดนี้ พระศรีอริยเมตไตรยเจ้าได้ ผู้จะได้มาตรัสเป็นพระพุทธเจ้าภายหน้า ในภัทรกัลป์นี้ ก็เสด็จสถิตย์ในที่นั้นและย่อมตรัสเทศนาธรรม ให้เทพยดา ทั้งหลายฟัง อยู่ทุกเมื่อมีชาติแล้ว ”

ก็แลพระศรีอริยเมตไตรยโพธิสัตว์นั้น มีปกติมักเสด็จไปบูชาพระจุฬามณี เจดีย์บรรจุ ไว้ซึ่งพระเกศธาตุพระพุทธรเจ้า ในดาวดึงส์พิภพ เมื่อวันป้อนรส และวัน อุโบสถความเรื่องนี้ มีพรรณนาปรากฏในพระมัลลยสูตร ลำดับเรื่องเนื่องด้วย พระมัลลย เถระ ขึ้นไปนมัสการพระเกศธาตุ ณ พระจุฬามณีเจดีย์ แล้วเธอก็ทูลถามท้าวอมรินทรา ธิราช ผู้เป็นประธานใหญ่แห่งเทพยดาในดาวดึงส์พิภพ ด้วยความใคร่รู้ในพระศรี- อริยเมตไตรยว่า จะเสด็จมาบูชาพระเกศธาตุ เมื่อใด เธอใคร่ได้เฝ้าบูชาพระบรมโพธิ- สัตว์พระองค์นั้น เนื้อความมีต่อไป

◎ เถโร ปัสสิทวา ปุณ สกุกั พระมัลลยเจดยถามเล่า กูกรเจ้าไตรทรีรังส์ เทพองค์หนึ่งมาถล อภิวันทโมลีพระเจดีย์อลังการ องค์พระศรีอริยเมตไตรย เป็นโฉน บ่เห็นคลา ยังจะมาฤาให้ ท้าวสหัสไนยสนองนารถ อันพระบาทเมตไตรย ย่อมเคย

โคลจรมมา พระเถรจิงกล่าว ท่านท้าวเสด็จเมื่อใด อินทร์ขานไซโธวาท บรมนารถ
เสด็จจรล แปกคำบัณวัคมี วันสิบสี่อุโบสถ ไทธรรยคเชอติลา มาวันทาพระเจดีย์

เถโร สกฺกน พระเถรมีพจนพลัน บัณวันอุโบสถ อัญญกำหนดแนไซรั
น่าจะเสด็จในวันนี โกสิยรับัจจา กันเตสาธักัวยพลัน พระอรหันต์กับัสหัสไนย นัง
ปราครยัสสารา”

พระศรีอริยมุตไตroy เมื่อถึงกาลกำหนดวันบัณรสี แลวันอุโบสถ ท้าวเธอ
ก็เสด็จลงมาแต่กุสิตพิภพ พร้อมพรั่งด้วยบริวารบริษัทเทพบุตร เทพธิดา แวตล้อม
ห้อมเหมาโดยกระบวน อรรถกวีแต่ก่อน รจนาเป็นเนื้อความพิศดารว่า

“◎ ททา เมตฺเตยโยไพริสัตโต ปน โภฏิสตฺตสฺส เสทฺธิ ปางนั้นจอมโมลิต
สันคฺสิตฺตทฺธิกร องคฺเมตฺไตroyบรมนารถ เสด็จยุวยาตรา ด้วยหมู่คนนำอมรแมน สาว
สุรแสนโกฏิกโร คุสว้างไสวกลดกลังพั้งพั้งพรายพรรณ บังสุรสรพั้งชุมสาย จามร
รายจามรี วาลวิชนีแกว่งกวัด มยุรฉัตรเบญจรงค์ราย ทั้งรั้วปลายปลิวปลาบ ทาง
นกยูงยยาประريب เทพพร้อมพริบผลพรีนที ม้องกลองครึ้นนฤโฆษ เสียงเสนาะไสตคฺเครง
คฺริยงคฺระเวงฉับฉิ่ง คิตคิตคิตบั้งเกาะวู โพนพาทย์เพราะพิณเพลง เทพบรรเลงระบำ
บรรพ์ หาระทกมหันตมเหมา แซ่ซ้องสำเสียงซ้อ อิต้องอ้อแอ้อคฺ ตามชนบชนกัขวาช้าย
ฝูงสุรนายโถมเจิก อารณฺเพริศพรายพร้อย สายส้องสร้อยสังวาลย์พรรณประพาพประ
ภักศร แสงฉวีรวโรจัน อารณฺโชติเรืองรุ่ง ฉายเต็มมั่งเมิดแมน ห้อมแห่แหนบรรดา
อมรธรรถือมัลย์มาศ ประทุมชาติกุสุมรัตน์ รูปเทียนทักประทีปทอง อุบลกรองโกเมศ
สมุนทศเวศคัลคับัน บุษมาศหิรัญรัตนา เทวัจฉราถือถววย เตือกยั้งยัยเอนกแล ฯ

◎ ททา อริยมุตฺเตยโย โภฏิกฺธิ ปริวาริโต ปฺรโตวิ จ สตฺกณฺญา ปุจฺจ-
โต อจฺจรสฺสทฺ ทกฺขินฺโต ลตฺ กณฺญา วามฺโต จ อจฺจรสฺสทฺ เคสิ มชฺฌเ จ เมต
เตยโย ทารามชฺฌเ จ นทฺิมา พระผู้อุทโยคยศยง พระองค์เสด็จท่ามกลาง สาวสุรางค์
รอบล้อม สะพรั่งพร้อมพรายวิโรจัน ใต้แสนโกฏิกเวา แห่งเบื้องหน้ารอรบวัน ใต้สอง
หมิ่นห้าพันโกฏิก ขวาซ้ายไสตเสมอกัน เบื้องหลังนั้นคฺจหน้า ประมวลมาทังสัคิศ จงวิ
นิจโดยพิศดาร เป็นบริวารแสนโกฏิก พรรณรายโชติรังรอง แถวเถือกอ่องท้าวสุกล แสง
ขาวเป็นเพชรพราย สีแดงฉายกัถวงสุริย์ สีเสกจระญุกังแฉกแจ้ง สีเขียวแข่งมรกต

เทพสีขนคัสพิพรรณ เหลื่อมหลากกันสีห่มุ ขวาช้ายอยู่หน้าหลัง แสงสีรังเรืองสว่าง พระ
 เสด็จกลางบริวาร คังจันทรธารทรงกลด อันเมฆหมอกทลึงเลื่อน โฉมแจ่มเงืองงามฉฉ
 อมรสรวคังการา รอบบรมมาประเสริฐ รพีพรรณเลิศประสัฎฐ์ อภรณ์รัตน์ประพราย
 ศิริวิลาศฉายประเพริศ เครื่องประดับเลิศประจง รัตนภรณ์ทรงประจิตร แสงวิวิธ
 ไวยเวก โฉมฉฉแจ่มใสภา กุจสุริยาใต้หมื่นดวง ชัชวาลย์ช่วงท้วยศรيرا อภรณ์าเรือง
 รับ ประกอบกับรัศมี แห่งสุรศรีสาวสวรรค์ มีบรมธรรมเป็นประธาน รั้งชีวิตการ
 ได้หมื่นโยชน์ คับแสงโชติสุริยงค์ ทั้งรั้งษองค์ทรงเครื่อง เร่งรุ่งเรืองทริภูษิต ฉาย
 ฉัพพิชรังสรรค์ คังรวีวรรณจันทรโกฏี รุจิโรจน์แสงรุ่งเร้า ทุกท้วเท่าทหห้องฟ้า แห่
 หล้าสรรเสริญโลม สรวมรวบโฉมทุกเทพ ประมวลเสพสวมองค์ อภิเรกจงจิตรไผ่
 เตือนตาให้แล้งแล ทุกชั้นเทพพ่ายแพ้ กราบเกล้าอภิวันท์ ฯ”

ในพระมาลัยสูตร ยังมีความกล่าวต่อไปว่า พระมาลัยเถระ ขณะเมื่อแลเห็น
 กระบวนเทพบุตรและเทพธิดาแห่แหนนำเสด็จพระศรีอริยเมตไตรยมา ก็ให้สนใจและ
 ไกรู้ต่างๆ จึงทูลถามท้าวอัมรินทร์ราชา ท้าวเธอก็มักใจไขความเป็นลำดับ คังอรรถ
 กวีแต่ก่อนรจนาวาไว้ ต่อไปนี้

◎ เถโร อาท พระมาลัยทัคณา เล็งอลังการโพธิสัตว์เห็นเป็นมหัศจรรย์
 จึงถามวชิรวัณบัณฑิต นันดา คือ พระเมตไตรย ท้าวอมเรศไขคำรับ พระศรีอารี
 สรรพบริวาร พระเถรแถลงสารสืบไป กุณสหัสไนยนรนาถ อันอมรคานมาหน้า
 พระเมตไตรยลังการ ทั้งเครื่องธารเครื่องทรง ทั้งแสงองค์อภรณ์ัง ล้วนชาวคังเพชร
 รัตน์ เรื่องปรัศรังษี กุศลอันมีกลโตจึงวิชัยสุรารักษ์ นำเอาลักษณะกุศลา มาพรรณนา
 ถวายนาถ อันสุรราชสาวสวรรค์ แต่เบื้องบรรพฟ้าเพ็ญ กุศลเป็นประณีตยิ่ง ทานทุก
 สิ่งชาวตระกาษ ผ้าพรรณอาสน์อาหาร เครื่องคันธารมาลาศ สรรพสะอาดขาวสัน เป็น
 ทุกทินบุชาพุทธรัตนารวมศ สังขนาเขตคัมภุญา เบื้องคิลยาจิน อุโบสถภิญโญภาพ
 ค้วยบุญลามเอนงนำ เป็นอุปถัมภ์เทพไซรั จึงสำเร็จให้คังเห็นนี้ ฯ

◎ เถโร อาท พระเถรชฎามเล่า กุณเจ้าคังษสวรรค์ เทพสมสรรพ
 เบื้องขวา แห่งพระมหาบุรุษราช สีเหลืองคานคัจทอง ทั้งสร้อยส่องสงวาลย์วรรณ
 ศิราพรรณพรายเพริศ วัตถุเทริดทรงธารสุคนธมาลัยยังเหลืองหลาก ทุกสิ่งภาคพิมพ์เดียว
 กุศลเอี้ยวโฉนทา สุรินทรน่านุญกล่าว นางสุรสาวศรีสวัสดิ์ บำเพ็ญวัตรกุศลมี พิงพะ

สี่เหลืองลาศ ถวายผ้าภาษปัจจุธรณ์ สุกนธรรโกษา บุษบาล้วนเหลือง บูชาเนื่องนิจกาล
รัตนตรัยญาณนรินทร์ ทิดสังวรเบญจอรอด เหตุปรนนิบัติตั้งนี้ จึงรังษีแสงเสดก เหลือง
กึ่งแสดพรายพราย เลื่อมเลื่อมฉายรัศมี ประดับพระศิวรรณาด เหลืองกึ่งมาศอนันต์ ฯ

◎ เถโร อาท มาลัยผ่านตามอินทร์ ว่าเทพนิมโถมเจด บ่องช้ายประเสริฐ
สี่แดง กิ่งสุรแสงทอทาวรรณศิลาเรืองรัตน์ ภัคทร์เจกผัดบรัศพรั้ง สร้อยสนิมสองสนอง
สนอบ ทรงวไลยรอบบวรกร พัทธราภรณ์พรายรัตน์ สุกนธรรมาเลศ สรรพวิเศษสี่แดง
กึ่งแสงสุริยโอภาศ ประดับคาษาแท่นแหนบุญแห่งแมนเป็นโจน จอมอมรไตรทอบสาร อัน
อมรมาลัยสาวศรี กุศลมีบำเพ็ญไว้ ถวายมาลัยแดงฉน จันทน์แดงกันธวิรัช ผ้า
พรรณปัจจุธรณ์ลาศ สุปเพ็ญชาติโกษา ล้วนรัศมาแดงคาษา บูชานารถชินรัตน์ ธรรม
สังฆัสสเกษตรบุญ อุโบสถมุลตบัตถรรพ์ นางสุรางค์สรรพก่อเกื้อ เหตุฉนเพื่อบุญผล
จึงค่ากลรังษี มีรัศมีกึ่งสุริยงค์ ควรประดับองค์พระโพธิสัตว์ เป็นที่มนัสทัศนาการ
เป็นมโหฬารดิเรกฉน

◎ เถโร อาท พระมาลัยนั้นปจจา ปีนอมราฤทธิไกร สาวสวรรค์ไสว
เบื่องหลัง เรียบสพรั่งพรายพร้อม หฤหรรษ์ห้อมแท่นแหน เขียวขำแมนมรกต กันธรส
มาลยรัตน์ อภรณ์พิศตรนิลพรรณมงกุฎกรรฐาภรณ์ ประวิชบวรวิไลยรัตน์ สังวาลัย
วัดเวียรสมร เกยรรธสองมาศ กองเชิงบาทุคลงค์ เครื่องประไพองค์ประกักร รังษี
วรวิลาวรรณ นิลาชฎูประพรายแสง เขียวขำแข่งนิลปัทม์ โฉมจันทร์ประกักรเพ็ญพาด
ทำกุศลปานไก่อฉน ปีนเกล้าอมรแมนมิ่ง แสดงสารสิ่งสพสรรพ์ ว่าสุรารวรรณวรรณ
บำเพ็ญชาติก่อนกล ผ้าพรรณผลผลาหาญ สุกนธรรมาลัยวิเลศ ล้วนนิเวศเขียวขำ แกล้ว
วิจิตรจำนงค์นิตย์ เป็นบุชิตพระพุทธรัตนั ทรวงธรรมมัตบวรา องค์สงฆาธิวิสิฐ
เบญจศีลนิจอุโบสถ กรประนตชินราช บ่ประมาทการกุศล ด้วยทำผลน้ไซ้ จึงสรรพ
ได้สมบัติ ล้วนนรินทร์ประไพ พูนสำหรับประดับไท้ ปีนเกล้าสุรพรหม ฯ

พระมาลัยเวียน ตามวนชัก เอาความต่อ พระอมริน ทราธิราช ด้วยความ
ปรารถนาจักไค่รู้ว่า เทพยดาซึ่งเป็นบริวารบริษัท มาในกระบวนซึ่งแท่นห้อมพระศรี
อริยมตไตรย ว่าองค์ไค่ประกอบการกุศลไค่ จึงได้มาเกิดในสงฆสวรรค์และได้เสวย
ทิพยสมบัติต่าง ๆ พระอมรินทราธิราชเธอก็อรรธาธิบาย ให้พระมหาเดกรกลายความ

สงสัยโดยลำดับ จนกระทั่งเมื่อพระศรีอริยเมตไตรยเสด็จมาถึง ณ ที่นั้น พระมาลัย
เถระ ได้แลเห็นกระจกกระจ่างแก่ตาตนเองแล้ว ยังมีวาทกรรมกระหายใคร่รู้ว่า พระบรม
โพธิสัตว์พระองค์นี้ บำเพ็ญบารมีอะไร มากน้อยเพียงใดจึงได้มาอุบัติบังเกิดในคฤ
พิภพ เสวยทิพย์สมบัติยิ่งกว่าเทพยดาทั้งปวง ความพิศดารในตอนนั้น อรรถกวีแต่ก่อน
ได้รจนามีถ้อยความต่อไปนี้

◎ เถโร ทิ สุตฺวา ปัญญกมฺมิ ปัสสนฺโต พระมาลัยพิศเพื่อน เมลระเมียร
โพธิสัตว์ ถามจอมทักขินทร ว่าพระปิ่นภูวนารถ ทรงมหันตราชยโสเกียรติตะโบ
หริรักษ ศรีประภูกักคิณฑุมาร เศชโอฟารคิเรก สวัสดิภิกโขภกิสัญญัน สฤษทิวิน
ทราทิตยัตถคฤสตรโลก ทวัญบุพโยกยงล เธอคฤตลผลตังฎา จึงปั้นฤฤทริวงค์
มีจิตรจงใคร่รู้ จึงท้าวผู้ชิวารุช กล่าวสารสุทรตอบถ้อย ปัญญาข้าน้อยยิ่งนัก จะขอ
ซักอุปมัยถวาย คุณกระทำเล็กสุดจะหยั่งสมุทรคัมภีรา คังบุรุษตามีมณธ์ จะลงจากบน
บรรพตฯ มีอุปมาคุณนั้นไซ้ร้ ข้าจะแถลงได้แต่สังเขป บารมีเทพจอมมงกุฎ ข้าจะกล่าว
พุทธบารเมศ มีประเภทสามสถาน คือปัญญาธิการเป็นต้นศรัทธาธิกลมชฌิมา วิริยธิกา
กรบสาม อันองค์พระนามเมตไตรย เธอแนบได้ในวิริยธิก สมภารพลกนี้สามารถ
เธอประนามนมัสไตรการ คือมโนทวารวจัน ทั้งกายันก็ประคิษฐ์ พร้อมสุจริตทุก
ประการทั้งสามทวารเสร็จสรรพ อักขนิฐกัลปนันบาน แล้วประธานปัญจบริจาค อัน
กระทำยากทั้งห้า ฉิจะคณนาโดยภาค คือทรัพย์บริจาคเธอสละสลวย พิริยอวยบ่เอื้อเฟือ
บุตรท่านเชื่อปลงปลิด มางษโลหิตบอาทระถึงชีวิตพระก็เสลขสลัก บช้องชคัมจจริยา
ถ้วนปัญญามหาบริจาค แล้วจะแบ่งภาคโดยอรรถ เป็นพระทศบารมีตา คือทานาเป็น
อาทิ แล้วศีลสมาธิสังวร บรรพชากรวินเนสกรม ญาณอุคฺมอันเอนก ศรัทธาเสลขวิริยยัง
อดใจตั้งขันตี สัจจาทิธิฐาน เมตตญาณเยนียง อุเบกขาสังสิปทศ จึงจำแนกจัด
เป็นสามทศบารมีคามเกือบกอง ทักอุปบารมีองนับ ทศบรรมัตถ์สรรพถ้วน สามสิป
ทั้งมวลมุลมาก อันพระองค์หากให้บริบวรณ โดยสมควรแก่วิริยา หวังบรมมาภิสมโภชน์
พุทธปริโรจนประเสริฐ บังเกิดพระสัพพัญญุตญาณ อันประมาณพระคุณบ่สน ไซ้
วิสัยอินทรีจะพรรณนา เป็นอตุลยวพิเศษ กล่าวแต่เอกเทศตามได้ บ่อาจว่าให้สั้นสุด
แห่งอังกรรพุทธคุณฯ เป็นอุปปริมาณันนัถ สมภารอันวิสุทรสมโพธิอุคฺมวิสรร จะนับ
กับกัลป์ยากไซ้ร้ ฤอาจพรรณนาได้ยากแท้สัจจา ฯ

๑๑๑ ตโย หิ โพรสิศฺตา อันโพรสิศฺตํสามอย่างพระองค์เสด็จสร้างสมโพรสิศฺตสมาภรโศคสมบูรณํ อันพุทธรางกูรบุญญาริก บารมีพลักฎาโกร ได้สื่อสงไชยแสนกลับครบครันโดยกำหนด ก็ปรากฏบริบูรณ์สมภารพุนไฟโรจน์ ก็ถึงแก่โพรสิศฺตัพัญญา นีคือพระผู้ปัญญา โดยแท้จริงเธอกล่าวแล ฯ

๑๑๒ เอโก สทธาริกโ พระโพรสิศฺตํองค์หนึ่งไซ้เรอแนบในศรัทธาเลศบารมีประเสริฐโดยใน แปกอสงไชยแสนกลับ บำเพ็ญสรรพเสด็จถ้วน ปรากฏควรถึงสรุณแห่งสมโพรสิศฺตมาโพรสิศฺต นีศรัทธาริกโดยนาม สำเร็จตามประเวณี พระชินสีห์นั้นแล ฯ

๑๑๓ เมตฺ เตโย โพรสิศฺโต อันองค์พระเมตไตรยบพิตร บารมีฤทธิพลังช่อวริยงกัธธาร พระสมภารเธอสร้างไว้ สิบหกอสงไชยโดยนับ อีกแสนกลับบริบูรณ์ บารมีพุนสรรพเสร็จ พระองค์เสด็จอุบัติ ในคฤสิตสวส์คีเรื่องโรจน์ เก้าสิบหกโกฏิหกล้านปี ครั้นพระบารมีสำเร็จไทเธอเสด็จลงมา ในพุทธามนุษยโลกพระผู้อุทโยศสร้างสุจริต เสร็จพุทธกัจจกัถ์ไตรส แก่สรรพพัชรตญาณ อันอุตมานหมู่พระคุณ เป็นอกุลล้าเลศ อันบังเกิดแก่โพรสิศฺตสมาภร อาจนับประมาณไม่ถ้วน สันทั้งมวลทุกอัน ข้าผู้มันทปัญญา อาจพรรณนามิจบ ให้ถ้วนครบมิได้ กุจข้าอุประไมยหนหลัง พระองค์งพึงแต่เพียงนี้ รุ้ตามบารมีชั่วพระองค์นั้นแล ฯ

๑๑๔ เมตฺเตโย โพรสิศฺโต ในเมื่อพระอรหันต์กล่าววาจันพจโน กับท้าวสักโกเทวราช อยู่ในอาสน์ที่นั้น ในเบื้องบนพระโพรสิศฺตํ กับเทวสวส์คีบริวารคมนาการเสด็จถึง ยังควาตังสเจตีย์ พระจุพมนีรัตน์า กัวันทิตวากราบกราน โอนพระโมลิตศรีสวส์คีถ้วนในอรรถทิตา แล้วกับบูชาสุมาลาศ สุกันธราชไปรยปรายเรียบมาลย์ถวายทุกสถาน แล้วให้ผสานศูริยางค์ คีตเบ็ญจางค์จำเรียง ถวายสุรเสียงบูชาในจุพามนินิล”

เมื่อพระศรือริยเมตไตรย ทรงนมัสการ พระจุพามณีเจตีย์เป็นที่ประดิษฐานพระเกศธาตุทาทาธาตุแล้ว ทรงประทับอยู่พอเวลาอันสมควรก็เสด็จพร้อมด้วยเทพบริษัทกลับไปยังคฤสิตพิภพโดยกระบวนตั้ง ความที่มีพรรณนาใน พระมาลัยสูตรว่า

“แล้วเธอก็เสด็จนมัสการ กระทำสโมธานทักษ์นักษ์ประณมทักถลัษณ์ประชุมคัจจกัสมสฺตวทันเหนียมกุฎสวส์คีภิเศก อันคิเรกวิโรจน์ ผลักไซธิชัชวาลย์ ก็โอนกฤษ

ญาณวลิทวา เหนือสุรตมาสุเบญจางค์ ประดิษฐานวรางคโสมภิต ในอัญฐุทิศทักษิณรัตน
 อินทนิลเจดีย์ จุฬามณีเอภิมณต์ แล้วเธอประนมมนต์ พระอรหัตปวรา วันทนาลาจะ
 ลิลาศ แล้วเธอยุรุษยาคววิไล ด้วยสุรสุรางค์ในบริวารแสนโกฏิประมาณมั่วมูล อมร
 วรสุศรีวิวิลาศ ทาเคียรคาศจุลลอมจันทรประกาประกัศร จุสสายชโลธรวารี อันจวลี
 สุกเขียรสมุทธร อันรุจิรุทนต์วิโรจน์ ด้วยรัศมีโชติบรมองค์ รั้งษ์วงบริวาร เรื่อง
 สัทธการวิสุทธร ด้วยแสงมงกุฎสร้อยสน เกษุรกุณทลสังวาลย์วรรณ ภูษพรายพรรณ
 เรื่องรุ่ง จุสสรุ่งรุ่งอร่าม พพานพหลมพลกแพลบ แจ่มกระจ่างแจ่มจรัสจันทร เบื้อง
 บูรพ์พรรณพรายรัตน์ ทักขินคัทธการเรือง ปนิมเมลิ้องมลังมาศ อุกครคาศเคียรคา
 สุรกัญญาयरรวงค์ ล้อมรอบองค์บรมธรรมบวิเวณวรรณบริวาร จักจรสถานคุสิศสววรรค์
 จุหงส์สุวรรณบินเบื่อง บั๊กษาเนืองนองอนันต์ ฯ

© ยถาปี สีโห ปวโร มิคาน์ จุสไกรสรสีหราช บริวารชาคิมฤคินทร
 จุจนฤบคินทรศรเศษ มีกษัตริย์เกษตรปริพาร จุสมัฆวาพวรอินทร์ สุรสุรินทรเคียรคาศ
 จุจเมรุมาศวราชี สัตกัณทศีรวรรณเวียน จุสสมุทธรเกษียรสาคร มกุฎชโลธรอัมฤถย์
 จุจกัลปพฤกษ์เพริศพราย มีรุกขรายเรียงวัน จุจกมุทสุพรรณเรืองรัตน์ รวยกุสมพัตร
 โกมาศ จุจจักรพรรดิราชปรากฏ กษัตริย์ประณคชวลี จุจยคันทีชชินทร รุ่งเรืองรวิน
 วิโรจน์ รั้งษ์โชติชัชวาลย์เป็นประธานอัครินรุท คือบรมมงกุฎเมตไตรย มีอุประมาณ
 ประไมยหลายหลาก อมรแมนมากเมิลเมื่อบคลาคล้ำเคลือบคลั่นเคลื่อน คังระลอกเลื่อน
 ครรลย์แลง ยลสยคเสยงสยองเคียร กระเกริกเกียรคิไกรเกรียง คณนโฆษเสยงครัน
 ครัน ฟากฟ้าฟั่นฟุ้งเฟื่อง ลั่นฤาเลื่องแหล่งหล้า สุรสังเสยงสาธ จุสสุริโยภาสพันทวง
 พระเสด็จลวงไตรทวิงส์ บัตคตถึงคุสิศสววรรค์ พระเถลิงถวัลย์ทิพยมาศวิมานราชเจษฎา
 เสวยสวัสดิ์ในฟากฟ้า เพียบพันสุขรมย์ ฯ”

เนื้อความว่าด้วย แคนอันเป็นที่สถิตยแห่งพระศรีวิชัยเมตไตรย แสทงมาโดย
 ลำดับด้วยการเก็บความจาก คัมภีร์และวรรณคดีพุทธศาสนาแห่งละน้อยบ้างมากบ้าง
 ประมวลเข้าด้วยกันเพื่อประกิดการควรรู้กึ่งพงพรรณนาโดยลำดับนี้แล.

พระศรีอริยเมตไตรยโพธิสัตว์สร้างบารมี

คำว่า บารมี มีความหมายตามอรรถา คุณธรรมที่ทำให้ถึงฝั่ง หรือคุณธรรมที่ทำให้สมบุรณ์ แต่โดยความหมายอย่างง่ายที่ชาวบ้านพอเข้าใจได้ บารมี ก็คือคุณความดี หรือบุญกุศล

พระโพธิสัตว์ คือบุคคลผู้จะมาตรัสเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคตนั้น ย่อมจะต้องบำเพ็ญและพากเพียรสร้างสมบารมีอย่างหนักและมากมาย พระศากยมุนี พระองค์เองก็เคยเป็นพระโพธิสัตว์มาแล้ว ในชาดกได้กล่าวถึงชีวิตในอดีตชาติของพระองค์ว่า บางชาติ พระองค์เสวยพระชาติเป็นสัตว์และบางพระชาติก็เป็นมนุษย์ แต่ละชาติพระองค์ได้บำเพ็ญบารมีด้วยความกรุณา และสวัสดิภาพแก่บุคคลอื่นทั้งสิ้น

บารมี ที่พระมหาสมณโคตมทรงบำเพ็ญมา แต่อดีตมี ๑๐ ประการด้วยกัน

- ๑ ทานบารมี
- ๒ ศีลบารมี
- ๓ บัญญาบารมี
- ๔ ขันติบารมี
- ๕ อุเบกขาบารมี
- ๖ สัจจาบารมี
- ๗ อธิษฐานบารมี
- ๘ เมตตาบารมี
- ๙ วิริยะบารมี
- ๑๐ เนกขัมมบารมี

ในคติความเชื่อทางฝ่ายมหายาน การบำเพ็ญบารมีของพระโพธิสัตว์ เพื่อการก้าวล่วงพ้นให้ถึงฝั่ง คือพุทธภูมินั้น นอกจากได้ปฏิญาณด้วยมหาสุประณีธาน ๔ ประการคือ

- ๑ เราจะละกิเลสทั้งหลายให้หมด

๒ เราจะศึกษาธรรมทั้งหลายให้เจนจบ

๓ เราจะไปรตสัต์ว์ทั้งหลายให้สิ้น

๔ เราจะต้องบรรลุปุทธภูมิ

ผู้ที่จะเป็นพระโพธิสัตว์ได้นั้น ในทศกมุคิสสูตรยังได้กล่าวว่า ต้องบำเพ็ญบารมี ๑๐ ประการ อันมีนัยคล้ายกันกับทางฝ่ายเถรวาท คือ

๑ ปรมุทิตา มีความยินดีในความปราศจากทุกข์ของสรรพสัตว์ บำเพ็ญทานบารมี

๒ วิมลา ละมิจฉาจริยาได้ขาด ประพฤติแต่สัมมาจริยา บำเพ็ญ ศีลบารมี

๓ ปรมภาควี ประพฤติในความออกถลันทุกประการ บำเพ็ญ ขันติบารมี

๔ อรรถจีสมตี เพียรกล้าในการบำเพ็ญคุณธรรมเป็นहितประโยชน์แก่สรรพสัตว์ ขจัดความติดอันผิดๆ ให้หมดสิ้นไป บำเพ็ญ วิริยะบารมี

๕ ทุชชยา ละขาดซึ่งสภาวะแห่งทวิยาน ซึ่งเป็นธรรมาวรรณะต่อพุทธภูมิ บำเพ็ญสมาธิบารมี

๖ อภิมุกต บำเพ็ญยิ่งในปัญญาบารมี รู้ชัดในปฏิจาสุมุปาท

๗ ทุรงคม เกิดความชำนาญในอุบายต่างๆ วิธีต่างๆ แห่งปัญญา บำเพ็ญอุบายบารมี

๘ อจล พระโพธิสัตว์อยู่ในสภาพที่ไม่เกิดไม่ตาย เกิดในศาสนาของพุทธยังภูมิแห่งพุทธให้บริสุทธิ์ บำเพ็ญ ประณีธานบารมี

๙ สาทุมตี ปัญญาของพระโพธิสัตว์บริบูรณ์เต็มที่ สามารถสั่งสอนธรรมและปลุกสรรพสัตว์ให้ตื่นขึ้นจากอวิชชา บำเพ็ญ พลบารมี

๑๐ ธรรมเมฆ เป็นการบรรลุนั้นสุดท้าย พระโพธิสัตว์มีอำนาจและลักษณะของพระพุทธรูปทุกประการ เป็นขั้นบำเพ็ญญาณบารมี

พระโพธิสัตว์ผู้มีความปรารถนาพุทธภูมิ ย่อมสร้างสมบารมีเป็นลำดับดังกล่าวนั้น แต่กระนั้นการจะสมปรารถนาได้นั้นมีมรรคต่างกันเป็น ๓ จำพวกด้วยกันคือ

๑ ปัญญาธิกโพธิสัตว์ มีความปรารถนาอยู่ในใจประมาณ ๗ อสงไขยกัปป์ ถิ่นวาจาประณีธานประมาณ ๔ อสงไขยกัปป์ ได้รับคำพยากรณ์จากพระพุทธรเจ้า ๔ อสงไขยกัปป์ รวมเป็นเวลานาน ๒๐ อสงไขยกัปป์ จึงจะถึงพุทธภูมิ

๒ ศรัทธาธิกโพธิสัตว์ มีความปรารถนาอยู่ในใจ ๑๔ อสงไขยกัปป์ ถิ่นวาจาประณีธาน ๑๘ อสงไขยกัปป์ ได้รับคำพยากรณ์จากพระพุทธเจ้า ๘ อสงไขยกัปป์ รวมเป็นเวลานาน ๔๐ อสงไขยกัปป์

๓ วิริยทธิกโพธิสัตว์ มีความปรารถนาอยู่ในใจ ๒๘ อสงไขยกัปป์ ถิ่นวาจาประณีธาน ๓๖ อสงไขยกัปป์ ได้รับคำพยากรณ์จากพระพุทธเจ้า ๑๖ อสงไขยกัปป์ รวมเป็นเวลานาน ๘๐ อสงไขยกัปป์

ทางไปสู่ความเป็นพระโพธิสัตว์ทั้ง ๓ จำพวกนี้ ย่อมอาศัยการสร้างสมบารมี เพิ่มพูนลำดับกันขึ้นไปเป็น ๓ ชั้น คือ บารมี ๑ อุปบารมี ๑ และปรมัตตบารมี ๑ บารมีแต่ละชั้นนั้นประกอบด้วยบารมี ๑๐ ประการ บารมี ๓ ชั้นจึงรวมเป็นบารมี ๓๐ ประการด้วยกัน ฉะนั้นการเป็นพระโพธิสัตว์ ย่อมต้องมีความเพียรมาก

พระศรีอริยมะตไตรยบรมโพธิสัตว์ ย่อมบำเพ็ญบารมี ๑๐ และ ๓๐ ประการมาโดยลำดับ สมเด็จพระมหาสมณโคดมทรงแสดงวิริยะปรมัตตบารมีในชาติหนึ่งของพระศรีอริยมะตไตรย มีปรากฏอยู่ในคัมภีร์อนาคตวงศ์ ซึ่งทรงเทศนาให้พระสารีบุตรฟัง มีความว่า

เมื่ออดีตกาล เวลานานประมาณ ๑๖ อสงไขย แผ่นดินซึ่งมีอาณาจักรชาติอันยืนยวนนั้นได้ กองบารมีอันหนึ่งของพระศรีอริยมะตไตรย เมื่อแรกจะปรารถนาเป็นพระพุทธเจ้านั้น ได้บำเพ็ญปรมัตตบารมีอันประเสริฐหาผู้หนึ่งผู้ใดจะเสมอเหมือนมิได้

สมัยนั้นเป็นศาสนาของพระพุทธเจ้าสิริมาบรมครู พระศรีอริยมะตไตรยโพธิสัตว์ ได้เสวยราชสมบัติเป็นพระบรมจักรพรรดิราช ทรงพระนามว่า พระเจ้าสังขจักร ปรากฏพระเกียรติแพร่ไปทั่วมหาทวีปใหญ่ทั้ง ๔ อันมีทวีปน้อยมากกว่า ๒ พันเป็นบริวาร และทรงตั้งนครอินทปัตต์เป็นราชธานี พระองค์ทรงปกครองประชาอาณาจักรโดยคุณธรรมสม่ำเสมอ ทรงเป็นผู้เคารพธรรม บุชาธรรม นอบน้อมในธรรม มีธรรมเป็นธงชัย ถือธรรมเป็นใหญ่ ค้ำครองประชาชนด้วยธรรม โดยปราศจากอกคิทั้ง ๔ ทรงเป็นประมุขแห่งสมณชีพราหมณ์ เสวกามาตย์ ราชบุตร ตลอดจนเนื้อและนกซึ่งเป็นสัตว์อันต่ำต้อยน้อยวาสนา ทรงบริบูรณ์ด้วยแก้ววิเศษ ๗ ประการ คือ จักรแก้ว ช้างแก้ว ม้าแก้ว แก้วมณี นางแก้ว ชุนพลแก้ว และชุนคลังแก้ว

สมัยหนึ่ง พระเจ้าสังขจักษ์ เสด็จออก ณ พระที่นั่งจักรพรรดิพิมานปราสาท
แวคล้อมด้วยหมู่เสวกามาตย์ ราชบุโรทิศและโหราจารย์ และเสด็จพร้อมประหนึ่งว่า
ทำวอมรินทร์ราช ซึ่งเสด็จประทับอยู่ ณ ท่ามกลางหมู่ทวยเทพทั้งหลายขณะนั้น พระ
เจ้าสังขจักษ์ ทรงตรัสว่า

“ถ้าผู้ใดผู้หนึ่งนำข่าวสาร พระพุทธรัตน พระธรรมรัตน แลพระสังฆรัตน
มาแจ้งแก่เราๆ เราจะยกศิริราชสมบัติบรมจักรให้แก่ผู้นั้น เราจะไปเฝ้าสมเด็จพระ
พุทธเจ้าพระองค์นั้น

ในระหว่างที่พระองค์ทรงปรารภถึงพระรัตนตรัยทั้ง ๓ อยู่ นั้น ยังมีสามเณร
ผู้หนึ่งซึ่งรับศึกษาบทในศาสนาพระสิริมาพุทธเจ้า จาริกไปเพื่อการหาทรัพย์ จะไปได้
มารดาซึ่งเป็นทาสีให้พ้นค่าตัว เมื่อเธอเดินทางมาถึงกรุงอินทปัตต์ ชาวเมืองแลเห็น
สามเณรโกนศีรษะโล้น และนั่งห่มด้วยผ้าย้อมสีฝาด ผิดธรรมดามนุษย์ทั่วไป ไม่เคยมีเลย
ในเมืองนั้น จึงสำคัญว่าเป็นภูตปิศาจ หรือยักษ์มาร จึงชวนกันหีบฉวยได้ไม้ท่อน
ก้อนศิลา เข้าทำร้ายและขับไล่สามเณรรูปนั้น สามเณรตกใจกลัวก็วิ่งเกล็ดหนีไปไม่รู้
ทิศรู้ทางจะไปข้างไหน ในที่สุดก็วิ่งพลัดพลัดเข้าไปที่ข้างหน้าพระชालา หน้าพระที่นั่ง
จักรพรรดิพิมานปราสาท ซึ่งพระเจ้าสังขจักษ์กำลังเสด็จออก สามเณรไปถึงยังที่นั้น
แล้วก็พันทักจะไปต่อ ก็ยืนตัวสั่นเทาๆ อยู่ ที่นั้น พระเจ้าสังขจักษ์ทอดพระเนตรเห็นแล้ว
จึงตรัสถามว่า

“ดูกร มานพ ท่านเป็นใคร มาจากไหน เหตุไรจึงโกนศีรษะปลงผมและ
นั่งห่มด้วยผ้าย้อมฝาดธรรมดา เช่นนี้เขาเรียก เพศอะไร”

“ขอถวายพระพร อาตมาภาพเป็นเพศ สามเณร”

“เพศอย่างนี้ใครเชื่อว่าเป็นสามเณร ด้วยเหตุอย่างไร”

“อาตมาภาพ กระทำบาปให้ออกไปอยู่ภายนอก และกระทำความผิดให้ตั้งอยู่ภายใน
ด้วยเหตุอย่างนี้จึงได้ชื่อว่าสามเณร”

“ท่านได้ชื่อว่า สามเณร นี้ใครเป็นผู้ตั้งชื่อให้แก่ท่าน”

“พระอาจารย์เป็นผู้ตั้งชื่อให้แก่อาตมาภาพ”

“พระอาจารย์ ของท่านสามเณรนั้น ชื่อว่าอย่างไร”

“พระอาจารย์ ของอาตมาภาพชื่อว่า ภิกษุ”

“พระอาจารย์ ของท่านสามเณร ที่ชื่อว่าภิกษุ นั้นช่วยเหตุผลอย่างไร”

“ขอถวายพระพร ด้วยเหตุว่าเป็น สังฆรัตน คือเป็นแก้วอันประเสริฐ จึงเรียกว่า ภิกษุ”

สมเด็จพระเจ้าสังฆจักรศรีอริยมเหตไตรย พอได้ทรงสดับในคำว่า สังฆรัตน ซึ่งเป็นแก้วอันหาค่ามิได้ ดังนั้น ก็บังเกิดอพงคาปิติ พระสรีรกายของพระองค์ก็ไหวสั่น พลันก็ลอยเลื่อนจากรัตนบัลลังก์ไปปรากฏพระองค์อยู่ข้างหน้าสามเณรนั้น โดยมีดอกปทุมชาควิวพิเศษขนาดใหญ่เท่าทรงรถผุดขึ้นมาชโลมรับพระองค์ไว้ เมื่อพระเจ้าสังฆจักรประทับบนดอกปทุมวิเศษนั้นแล้ว ก็ตรัสซักถาม สามเณรต่อไปว่า

“ข้าแต่สามเณรผู้เจริญ คำว่า ภิกษุซึ่งเป็นสังฆรัตนนั้น ใครเป็นผู้ตั้งชื่อให้หรือเกิดมาได้อย่างไร”

“ขอถวายพระพร พระสรีรมาพุทธเจ้า ซึ่งเป็นพุทธรัตนเป็นผู้ทรงตั้งชื่อ สังฆรัตน ว่าเป็นภิกษุ”

ปางเมื่อ สมเด็จพระศรีอริยมเหตไตรย ได้ทรงสดับแต่เพียงว่า พุทธรัตนเท่านั้น ก็ทรงวิสัยัญญาพลงทันที เพราะความปลาบปลื้มเป็นที่สุด ครั้นเมื่อทรงรู้สึกพระองค์กลับพินึกเป็นปกติ คงเค็มแล้ว จึงตรัสถามว่า

“ข้าแต่สามเณรผู้เจริญ สมเด็จพระพุทธเจ้าสรีรมาบรมครูนั้น พระองค์ทรงประทับอยู่ที่ไหน จงบอกโยมให้แจ่มเถิด”

“ขอถวายพระพร พระพุทธเจ้าสรีรมาบรมโลกนาถ ทรงประทับอยู่ที่บุพพาราม ทางทิศเหนือ ห่างจากรุงอินทปัตถ์นี้ถึง ๑๖ โยชน์”

“ข้าแต่สามเณร ๑๖ โยชน์มิใช่ทางไกลเลย พระบรมโลกนาถหากทรงประทับ ณ ที่ใด หนทางที่จะไปนั้นทุกคนการหรือได้ยากสักเท่าใดๆ โยมนี้จะไปสักการบูชาให้ถึงพระองค์ ณ ที่แห่งนั้นๆ”

ครั้นแล้ว สมเด็จพระสังฆจักรศรีอริยมเหตไตรย จึงมอบราชสมบัติจัดให้ราชาภิเษกสามเณรรูปนั้น ครองกรุงอินทปัตถ์สืบแทนพระองค์สืบไป แล้วพระองค์แต่ลำพังผู้เดียวก็เสด็จพระราชดำเนินด้วยพระบาทเปลือยเปล่า มุ่งตรงไปทางทิศเหนือมิได้เห็นแก่ความทุกข์ยากลำบากพระวรกาย

พระเจ้าสังขจักรศรีอริยมฤตไตรย ทรงเป็นบรมกษัตริย์สุขุมลายชาติ เสด็จพระราชดำเนินไปโดยลำพังแต่เพียงวันหนึ่งพระบาททั้งสองก็ฟกช้ำ ช้ำแตกโลหิตตกเจ็บปวดนัก แต่ก็ทรงพยายามดำเนินต่อไปกระทั่งวันที่ ๓ พระบาทก็พิการไม่สามารถใช้พระบาทยันให้พระองค์ทรงยืนอยู่ได้ ก็ทรงใช้พระชงฆ์ค้ำค้ำกับพื้นต่างพระบาท พอทรงคลานไปได้ไม่สู้ไกล พระชงฆ์ก็ช้ำแตกเป็นแผลโลหิตไหลปวดสาหัสยิ่ง แต่อาศัยที่พระองค์ทรงยังด้วยวิริยบารมี ทรงตั้งพระณิธานที่จะเสด็จไปให้ถึง สมเด็จพระบรมโลกนาถให้จงได้ จึงทรงทอดพระองค์คว่ำลงกับพื้นเสือกพระองค์คืบเคลื่อนไปด้วยกำลังพระวิริยะที่ละน้อย ๆ แต่แล้วพระอุระกระทบพื้นปลดพิกระทั่งหนักเข้าก็ไทรมแตกเสียพระโลหิตเป็นช้ำสาม ทรงได้รับทุกขเวทนายอย่างสาหัสสากรรจ์ ถึงกระนั้นพระองค์ก็หาท้อถอยไม่ ทรงเสือกพระกายใส่ไป ๆ

ครานั้น สมเด็จพระพุทธสิริมาบรมโลกนาถ เมื่อทรงแลเห็นแลศทั่วโลกด้วยสัพพัญญุตญาณ ก็ทรงทราบตระหนักว่า ผู้ซึ่งใช้ออกทาบเสือกใส่กายมาบนพื้นแผ่นดินนั้นหาใช่ศิรัสถานเลื่อยกลานอันไร้บารมีใด ๆ ไม่ ที่แท้ก็คือองค์พระศรีอริยมฤตไตรยบรมจักรพรรดิราช ผู้ยิ่งใหญ่ด้วยโพธิวิริยะบารมี ซึ่งจะได้มาตรัสเป็นพระพุทธเจ้าคั่งเช่นตถาคตนี้ อย่างกระนั้นเลย ตถาคตจะต้องไปรับพระหน่อพุทธางกูรอริยมฤตไตรย ณ บัดนี้

พระพุทธสิริมาบรมครู จึงทรงนิรมิตระแทะชิ้นเล่มหนึ่งเทียมค้ำด้วยโคอยู่พร้อมทั้งคู่ แล้วพระองค์ก็ทรงนิรมานกายเป็นนายสารดี เสด็จขึ้นประทับขั้ระแทะมาจนกระทั่งพบกับพระเจ้าสังขจักรซึ่งเสือก ร่างมาด้วยความลำบาก พระองค์ก็ตรัสถามว่า

“ดูก่อน มานพ ท่านเป็นใคร ท่านทาบออกลงบนพื้นเพื่อเลือกร่างมานี้ด้วยเหตุไร ท่านประสงค์จะไปที่ไหน จงหลีกทางที่เราจะไปเถิด”

พระเจ้าสังขจักร ตรัสตอบว่า “ดูก่อน นายสารดี เรานี้ปรารถนาจะไปเฝ้าสมเด็จพระพุทธเจ้าสิริมาโลกนาถ ซึ่งประทับอยู่ ณ บุพพารามมหาวิหารข้างหน้าโน้น แต่ลำบากด้วยร่างกายฟกช้ำแตกยับจนไม่อาจขยับเขยื้อนหลีกไปให้พ้นทางนี้ได้ โปรดอภัยให้เราเถอดี หากท่านรีบคว่นจักไปให้ได้ในเวลานี้ เรายอมให้ท่านขั้ระแทะผ่านไปในบหลังของเรานี้เถอดี”

“ดูก่อน มานพ ท่านนี้ช่างมีศรัทธากล้าแข็งและมีความเพียรยิ่ง เราเอ็นดู
แก่ท่านนัก หนทางไปสู่พุพารามนั้นยังไกล เรายินดีให้ท่านได้อาศัยระแทะของเรา จง
ขึ้นมาบนระแทะเถิด เราจะพาท่านไปสู่พุพารามมหาวิหาร จงมากับเราในบัดนี้เถอะ”

พระเจ้าสังขจักร ได้รับเชิญจากนายสารดีด้วยความเต็มใจเช่นนั้น ก็เสด็จขึ้น
ประทับบนระแทะโดยมิได้ทรงทราบความจริงว่านายสารดีนั้นเป็นใคร นายสารดีกับขั้
ระแทะพาพระองค์ไปโดยลับ

เมื่อนายสารดีขั้ระแทะมาถึงพุพารามมหาวิหารก็จัดการส่งเสด็จพระเจ้าสังข
จักรให้พ้นตัว แล้วก็ทำอาการหายตัวไป พระเจ้าสังขจักรทรงพยายามประทับประคอง
พระองค์เสด็จเข้าไปสู่พุพารามมหาวิหารจนกระทั่งพบองค์สมเด็จพระพุทธเจ้าสิริยาบรม
โลกนาถ พระองค์ก็ทรงโสมนัสปลาทบปล้มพระทัยถึงแก่ทรงวิสมัญญาผลบลงในทันที

สมเด็จพระพุทธเจ้าสิริมา จึงทรงเปล่งอุทานว่า “ดูก่อน มหาบพิตรผู้ประ
เสริฐ ทถาคคอยู่ที่นี่ จงรู้จักตถาคคเสียเถิด”

เมื่อพระเจ้าสังขจักรศรีอริยมุต ไตรย ได้สลับพระสรเสียงก็ทรงได้สติสมฤติ
เสด็จเข้าไปใกล้ ๆ และประทับอยู่ในที่อันควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ทรงยกอัญชลีกราบประนม
หัตถ์ขึ้นเหนือพระเศียร แล้วทรงเปล่งวาจาว่า

“ข้าแต่พระองค์ ผู้ทรงเป็นที่พึ่งแก่ข้าพเจ้าและสรรพสัตว์โลกทั้งหลาย ขอ
พระองค์ได้ทรงพระเมตตาแสดงพระธรรมเทศนาแก่ข้าพระพุทธเจ้าเถิด”

สมเด็จพระพุทธเจ้าสิริยาบรมโลกนาถ ก็ทรงตรัสเทศนา โดยพรรณนาถึง
คุณวิเศษของพระนิพพานแก่เพียงบทเดียวเท่านั้น พระเจ้าสังขจักรศรีอริยมุต ไตรย ก็
ตรัสขออโรรังมิให้แสดงเทศนาต่อไป

พระเจ้าสังขจักรทรงขอให้สมเด็จพระพุทธเจ้าสิริมายับยั้ง แสดงพระธรรมเทศ
นาแก่เพียงนั้น ก็เพราะทรงเห็นแจ้งว่าพระนิพพานเป็นที่สุดแห่งโลกอยู่แล้ว ไม่มีเครื่อง
สักการอันใดจะคู่ควรกับพระนิพพาน นอกจากพระเศียรและพระมหามงกุฏของพระองค์
ซึ่งนับถือว่าเป็นที่สุดแห่งโลกเท่านั้น ที่คู่ควรแก่การสักการบูชาต่อคุณพระนิพพาน จึง
กราบทูลว่า

“เกล้าหม่อมฉันเห็นแต่ พระเศียรกับทั้งมงกุฏบรมจักรเท่านั้นที่สมควรกระ
ทำสักการบูชาพระธรรมเทศนาของพระองค์ ข้าแต่พระองค์ผู้ทรงพระนามว่า สิริยาบรม

โลกนาถศาสตร์ ขอพระองค์จึงเสด็จไปสู่จอมมทานครนิพพานนั้นก่อนเกิด ข้าพระบาท จะตามเสด็จไปในภายหลัง ด้วยเศษผลแห่งบารมีธรรมแห่งข้าพระบาทนี้”

ทันใดพระเจ้าสังขจักรทรงตัดพระเศียรขาดจากพระคอ และทรงถือไว้ด้วย พระหัตถ์ทั้ง ๒ ถวายสักการบูชาแก่สมเด็จพระพุทธเจ้าสิริมาบรมโลกนาถ เป็นที่สุด

ในวาระนั้น พระวิญญาณอันเปี่ยมด้วยบิณฑิสมนัส ก็ไปจุติบนสุภคิภูมิจันตสิต พิมานสวรรค์ ปราภฏพระองค์ดำรงเพศโพธิสัตว์ บำเพ็ญบารมี ๑๐ ประการมาโดยลำดับนับนานถึง ๑๖ อสงไขยมหากัป กระทั่งถึงภัทรกัปนี้เป็นที่สุดแห่งปรมาภิการมีและ ภาวชาติของพระศรีอริยเมตไตรย

สมเด็จพระมหาสมณโคดมทรงตรัสแก่พระสารีบุตรสืบไปว่า

“ดูก่อน ส่าแวง สารีบุตร เมื่อพระบรมโพธิสัตว์ศรีอริยเมตไตรย ได้ตรัส เป็นสัตัพัญญุตัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว จะมีพระวรกายสูงได้ ๘๘ ศอก ด้วยผลทานที่ตัด พระเศียรกระทำการสักการบูชาพระสัทธรรม พระโลหิตที่พุ่งขึ้นแวงนานั้น จะส่งผลให้ รัศมีของพระองค์แผ่ข่านไปตลอดเบื้องบนถึงพรหมโลก เบื้องต่ำก็แผ่ลงไปตลอดคอเวจิม มทานรก

ส่วนรัศมีที่รุ่งเรืองตลอดทั้งกลางวันและกลางคืนมิได้ขาดนั้น ด้วยผลอานิสงส์ ที่พระองค์ทรงอุทสาหะเสด็จไปในหนทางไกล ๑๖ โยชน์ ด้วยปรารธนาจะพบองค์สมเด็จพระพุทธเจ้าสิริมา จนพระโลหิตไหลอาบพระบาท พระชงฆ์และพระอุระของพระองค์เมื่อครั้งเป็นพระเจ้าสังขจักรนั้น

แลการที่บังเกิดไม้กัลปพฤกษ์ ไกรจะปรารธนาสิ่งใดเมื่อไรก็ได้ขึ้น ด้วยผล อานิสงส์ที่พระองค์ทรงสละเสียซึ่งราชสมบัติบรมจักรพรรดิ และทรงอุทสาหะเสด็จไปจนถึงองค์สมเด็จพระพุทธเจ้าเป็นเวลา ๗ วัน มิได้ทรงย่อท้อประการใดจนสำเร็จได้ตาม ปรารธนา

ดูก่อน ส่าแวงสารีบุตร ผู้คนทั้งหลายที่มิได้เห็นรูปร่างของตถาคตนี้ แม้ได้ พบแก่พระศาสนาของตถาคตแล้วได้กระทำทาน รักษาศีล เจริญเมตตาภาวนาอย่างแท้จริง ผู้คนเหล่านั้นก็จะได้ไปเกิดทันศาสนาขององค์พระศรีอริยเมตไตรย อันจะลงมา ทรัสเป็นสัตัพัญญูไปรคโลกในอนาคตกาลนั้นโดยแท้”

ก็แต่ พระศรีอริยเมตไตรยบรมโพธิสัตว์ ทรงบำเพ็ญบารมีมีจำเพาะแต่วิริยะบารมีเพียงเท่าที่สมเด็จพระมหาสมณโคกมครสัประทานแก่พระสาวบริบทน์เท่านั้น พระองค์ทรงสร้างสมพระบารมีต่าง ๆ เป็นเอนกประการ ความซื่อซึ้งพิงทราบได้เมื่อ พระศรีอริยเมตไตรยเสด็จไปทรงสักการพระจุฬามณีเจดีย์ในดาวดึงส์พิภพ และพระมาลัยมหาเถรขึ้นไปเฝ้าพระองค์เมื่อคราวนั้น พระศรีอริยเมตไตรยบรมโพธิสัตว์ทรงกล่าวถึงบารมีธรรมของพระองค์แก่พระมาลัยมหาเถร ว่าโดยลำดับดังนี้

“ภันเต ข้าแต่พระมาลัยผู้เจริญ โยมได้สร้างบารมีมาช้านานสิ้นเวลา ๑๖ อสงไขย แสนมหากัปป์ กระทำตามบารมีวิริยธิกโพธิสัตว์ ได้สร้างสมสันนิยการกองบารมี ๑๐ ประการ มีทานบารมีเป็นต้น แล้วกระทำปณิธานปรารภว่า เฉซาทานศีล เมตตากาวนา ทั้งหลายนี้ จงเป็นปัจจัยแก่พระโพธิญาณ เมื่อได้สำเร็จแก่พระปรมาภิเชกสัมโพธิญาณแล้วในกาลใด ในกาลนั้นอย่าให้มนุษย์ทั้งหลายบังเกิดสรีรกายอันพิการในศาสนาของโยมเลย

จำเดิมแต่โยมได้สร้างสมบารมีมาโดยลำดับ ได้ตัดเคียรอันประดับด้วยมงกุฏบรมจักรพรรดิให้เป็นทานมากกว่าผลมะพร้าวในชมพูทวีป ได้ควักดวงเนตรทั้งสองออกทำทานมากกว่าดวงคาราในห้วงฟ้า และกระทำทานปรมัตถบารมี สละดวงหทัยเพื่อยาจมากกว่าดอกบัวที่มีในทวีปใหญ่ทั้ง ๔ สิ้นเวลาช้านานตั้งแสนโกฏิกัปป์ มนุษย์ทั้งหลายในศาสนาของโยม ย่อมจะไม่มีร่างกายพิการ ง่อยเปลี้ย เตี้ย ก่อม ทุพพลภาพ เหมือนในศาสนาของผู้อื่น

โยมได้กระทำอชดัตติกทานภายในมาเป็นเวลานานนับเอนกโกฏิกัปป์ โยมมิได้กล่าวคำมูสาวาท และล่อลวงคนทั้งหลายด้วยเหตุนี้ มนุษย์ในศาสนาของโยมจึงไม่เป็นคนบ้าคนไม้ไต่ ๆ ทั้งสิ้น

โยมได้ตั้งโสตศตบพิงพระธรรมเทศนา และบังเกิดความเลื่อมใสการสละทานเมื่อยาจกทั้งหลายร้องขอสิ่งใด ๆ โยมก็รีบส่งให้โดยเร็ว ด้วยเหตุนี้ มนุษย์ที่เกิดในศาสนาของโยมจึงไม่มีคนหูหนวก

โยมได้มองดูบรรดาสมณะ ชีพราหมณ์ ผู้ทรงศีลอันบริสุทธิ์ โยมบังเกิดปีติโสมนัส มีสายตาอันแจ่มใสเปี่ยมไปด้วยความยินดี มนุษย์ในศาสนาของโยมจึงไม่มีคนตาบอด

โยมได้มองดูคนที่หลายเสมอกัน ไม่ว่าจะคนมั่งมี คนยากจน ไม่ว่าจะคนชั้นสูง คนชั้นต่ำ ไม่ว่าจะคนที่มียศถาบรรดาศักดิ์ คนไว้เกียรติยศ ตลอดจนคนยาก วนพิทไทๆ ก็ตาม โยมได้เห็นเสมอกันทั้งหมด โยมไม่มีความลำเอียงในชั้นวรรณะ หรือเหยียดหยามเพื่อนมนุษย์ใดๆ เลย ด้วยเหตุนี้ มนุษย์ในศาสนาของโยมจึงไม่มีคนตาเหลือ่ ตาเข ตาคั่ว

โยมได้กระทำการด้วยลักษณะที่ตรงกายตรง และวางศรัทธาอย่างผึ่งผายเสียก่อนจึงให้ทาน โยมให้ทานด้วยความปีติยินดี ด้วยเหตุนี้ มนุษย์ในศาสนาของโยม จึงไม่มีคนเตี้ย คนค่อม หรือคนแคะแต่อย่างใด

โยม ได้แผ่เมตตาจิตต่อสรรพสัตว์ทั้งหลาย มิได้กระทำให้สัตว์สะดุ้งตกใจกลัวต่อภัยใดๆ ^{๕๕} ด้วยเหตุนี้ ในศาสนาของโยมจึงมีแต่ความเมตตารักใคร่ต่อกัน ไม่มีข่มเหงเบียดเบียนกันเลย

โยม ได้ให้ยาเป็นทานแก่มนุษย์ทั้งหลายมาเป็นเวลานานนับภพชาติไม่ถ้วน ด้วยเหตุนี้ ในศาสนาของโยมจึงไม่มีโรคภัย ไข้เจ็บเบียดเบียนมนุษย์ทั้งหลาย

โยม ได้ให้ข้าวแลน้าเป็นทานแก่ยาก วนพิททั้งหลายมานานจนนับภพชาติไม่ถ้วน ด้วยเหตุนี้ ในศาสนาของโยมจึงบริบูรณ์ด้วยอาหารอันเป็นทิพย์

โยม ได้ให้ผ้านุ่มให้ผ้าห่ม มานานจนนับภพชาติไม่ถ้วน ด้วยเหตุนี้ ในศาสนาของโยมจึงบริบูรณ์ด้วยเครื่องนุ่งห่มอันเป็นทิพย์ ไม่ต้องทอหูกปั่นฝ้ายแต่อย่างใด ^{๕๕} ใดๆ ทงสน

โยม ได้ให้แก้ว แหวน เงินทอง แก้วคนยาก วนพิทมานานจนนับภพชาติไม่ถ้วน ด้วยเหตุนี้ ในศาสนาของโยมจึงบริบูรณ์ด้วยแก้วแหวนเงินทอง และเครื่องประดับมีค่าต่างๆ อันเป็นทิพย์งดงามยิ่ง

โยม ได้ให้ย้วยาน กานหาม ระแทะ และเรือต่างๆ เป็นทานมาเป็นเวลานานจนนับภพชาติไม่ถ้วน ด้วยเหตุนี้ ในศาสนาของโยมจึงบังเกิด ยานพาหนะวิเศษให้มนุษย์ได้ขับขี่ไป และมาได้สะดวกสบายยิ่งนัก

โยม ได้ปล่อยสัตว์ทั้งหลายให้พ้นจากกรงขัง และที่จองจำ มานานจนนับภพชาติไม่ถ้วน ด้วยเหตุนี้ ในศาสนาของโยมจึงไม่มีคุก ตราง ไม่มีทาส ทาสี ไม่มีข่า ไม่มีบ่าว มนุษย์จะเต็มไปด้วยอิสระและเสรี

โยม ได้มีเมตตาและอุเบกขาต่อสัตว์ทั้งหลายมาเป็นเวลานานจนนับชาติภพไม่
ถ้วน ด้วยเหตุนี้ ในศาสนาของโยมแผ่นดินจึงเรียบราบเสมอดั่งหน้ากลอง

โยม ได้ชำระร่างกายด้วยน้ำสะอาด และชำระจิตใจด้วยความไม่ตระหนี่ก่อน
ทำบุญให้ทาน ร่างกายและจิตใจของโยมสะอาดบริสุทธิ์มาเป็นเวลานานจนนับชาติภพไม่
ถ้วน ด้วยเหตุนี้ ในศาสนาของโยม มนุษย์จึงมีรูปร่างสวยงามเสมอกันทั้งสน

โยม ได้ให้ข้าว ให้น้ำ เป็นทาน ให้เครื่องนุ่งห่มเป็นทาน ให้ยารักษาโรค
เป็นทาน ให้แก้วแหวนเงินทองเป็นทานแก่คนยาก วนิพกทั้งหลายเป็นนิตยนิรันดร
เป็นเวลานานจนนับภพชาติไม่ถ้วน ด้วยเหตุนี้ ในศาสนาของโยม แม่น้ำใหญ่น้อย
ห้วยหนอง คลองบึง จะมีน้ำเต็มฝั่ง ไม่มีแห้ง ไม่มีพร่อง แม่นกกาทั้งหลายลงเกาะ
อยู่บนขอบฝั่ง ก็อาจจะก้มคอลงดื่มกินได้ตามสบาย

พระศรีอริยเมตไตรยบรมโพธิสัตว์ทรงสร้างสมภารบารมี มีมาแต่อดีตชาติ
เป็นประการใด ก็ได้แจ้งแล้วถึงพรณนาโดยลำดับนี้

โลกอนาคตสมัยพระศรีอริยเมตไตรย

คนไทยรุ่นก่อน ๆ หรือพุทธศาสนิกชนซึ่งสูงอายุในเวลานี้ ส่วนมากมักมีความรู้ในเรื่องโลกในอนาคตเมื่อสมัยที่ พระศรีอริยเมตไตรยจะเสด็จลงมาตรัสรู้ ศึกษอยู่กับความรู้สึกรู้สึกคิด เป็นเรื่องที่รู้จักกันอยู่ดีและมักพูดคุยกันติดปาก เล่าให้ลูก ๆ หลาน ๆ ฟัง ด้วยประสงค์จะให้เป็นที่มุ่งหวัง เป็นกำลังใจให้หมั่นประกอบทำคุณความดี แล้วจะได้โอกาสไปเกิดในสมัยพระศรีอริยเมตไตรย ในส่วนผู้ใหญ่ผู้เฒ่าทั้งปวงที่มีใจไม่ในคุณธรรม ต่างก็มีจิตมุ่งมาดปรารถนาจักใคร่ให้ได้ไปเกิดทันพระศรีอริยเมตไตรย จะได้เสวยสุขารมณ์ให้ในโลก สมัยพระบรมโพธิสัตว์พระองค์นั้นเสด็จมาตรัสรู้ โดยทั่วถ้วนแทบทุก ๆ คน

ความเชื่อและความหวังโดยหมายให้ได้ไปเกิดในโลกอนาคต เมื่อพระศรีอริยเมตไตรย เสด็จลงมาเสด็จพิภพมาตรัสรู้ ในมนุษย์โลกนี้ ฟังสังเกตเห็นได้จากการที่ชาวบ้านทั่วไปในชนบทแสดงออกในการกระทำบุญกุศลต่าง ๆ มีเป็นต้นว่า เมื่อทำบุญตักบาตร ถวายไทยทานแก่พระภิกษุ หรือแม้สวดมนต์ก่อนนอนในยามค่ำคืน โดยปรากฏมีทั้งในคำอธิษฐาน หรือบทสวดมนต์ มีตัวอย่างคำอธิษฐานเมื่อจะถวายภัตตาหาร สำนักชาวบ้าน บทหนึ่งว่า

◎ นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมา สัมพุทธ ฐัสสะ (๓ จบ)

◎ ขันข้าวเดียวคาย ยกขึ้นถวาย ขอให้เป็นที่นทาน ขอให้ประสบ พบพระศรีอารีย์ เจ็ดชั้นเนื่องนอง ขันข้าวขันทอง บุญเกิดมาเอง พระพุทธเจ้าข้า พระธรรมทั่วแจ้ง พระสงฆ์ทั่วแห่ง นานักตรโกชชา พระสงฆ์เจ้าข้า ส่งให้ถึงมือ ฯ

ถ้ากล่าวแสดงความหวังให้ถึง ให้พบพระศรีอริยเมตไตรย นอกจากตัวอย่างข้างต้นนี้ ยังได้พบว่า มีบทสวดมนต์ก่อนนอน สำนักพื้นบ้านอย่างเก่ามีความว่าดังนี้

◎ อิติปิโส ภะคะวา ลูกจะขอไหว้พระเจ้าทั้ง ๕ พระองค์ เมื่อดับจิตไป ขอย่าให้ล้มหลง ใจจิตจำนงค์ตรงเข้าสู่พระนิพพาน ขอให้พบดวงแก้ว ขอให้แคล้ว บ่วงมาร ขอให้พบพระศรีอารีย์ นมัสการพระเศกพระทามะธาคู พระจุฬามณี พระศรีสรรเพชญ์ ขอให้สำเร็จสมความปรารถนา เจ้าประคุณสัมบันโน อิติปิโส ภะคะวา ฯ

โดยกระบวนการความที่กล่าวมานี้ ย่อมแสดงให้เห็นว่า คนไทยเราโดยมากนอก
เสียจากจะรู้จักนับถือพระศรีอริยเมตไตรย ในฐานะที่พระองค์เป็นพระบรมโพธิสัตว์ซึ่ง
จะได้เสด็จลงมาตรัสในอนาคตแล้ว ยังมีความศรัทธา และทั้งความหวังกันว่า โลกมนุษย์
ในสมัยเมื่อพระศรีอริยเมตไตรยลงมาตรัสนั้น จะเป็นโลกที่คิงาม มีสิ่งอำนวยความสะดวก
สนุกสบาย ความเป็นอยู่ของมนุษย์จะดีกว่าในกาลปัจจุบันนี้ ร้อยเท่าพันเท่า ใคร ๆ ที่
รู้จักและนับถือพระศรีอริยเมตไตรย ก็ย่อมหมายใจตั้งใจใคร่จะได้ไปเกิดในโลกอนาคต
สมัยพระศรีอริยเมตไตรยทั้งนั้น

โลกอนาคตสมัยเมื่อพระศรีอริยเมตไตรยนั้นอาจกล่าวได้ว่าเป็นโลกแห่งความ
หวังของชาวพุทธทั่วไป แม้เวลานี้ยังห่างจากยุคสมัยที่พระศรีอริยเมตไตรยจะลงมาตรัส
อีกนานนักหนา ก็ดี แต่ถ้านึกย้อนหลังเข้าไปในอดีต จะเห็นว่าคนไทยรุ่นเก่า ๆ ที่เกิด
ก่อนเราหลายชั่วคน ยังเป็นผู้อยู่ห่างเวลาซึ่งพระศรีอริยเมตไตรยจะลงมาตรัสกว่าพวกเรา
เสียอีก แต่ท่านทั้งหลายเหล่านั้น ล้วนมีความหวังตั้งใจมั่นและเชื่อแน่ว่า โลกอนาคต
สมัยพระศรีอริยเมตไตรย นั้นย่อมจะบังเกิดมี และคิงามกว่าโลกในอดีตและปัจจุบัน
อย่างแน่แท้

โลกสมัยพระศรีอริยเมตไตรย เป็นโลกในอนาคตซึ่งยังไม่บังเกิดมีขึ้นในระยะ
เวลาอันไกลนักตามที่แต่กระนั้นก็ดี โลกสมัยพระศรีอริยเมตไตรยก็ควรที่จะคิดเห็นความ
สำคัญในฐานะที่เป็นโลกาธิษฐานเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความหวังแก่ชีวิต สำหรับจิตวิญญาณ
ในอันที่จะได้ไปอุบัติ ช่างหน้าในภูมิภาคที่คิดว่าคงเป็นอยู่ในปัจจุบัน และโลกแห่งพระ
ศรีอริยเมตไตรยนั้นยังควรกล่าวว่าเป็นข้อสำคัญ ในด้านที่เป็นสิ่งบำเหน็จคุณความดีแก่
ชีวิต จิตวิญญาณในกาลข้างหน้าถ้าหากได้มีการพากเพียรสร้างสมคุณธรรม ความดี ละ
วางเว้นกระทำความชั่ว บุญกุศลเช่นกล่าวมาก็จะเป็นเครื่องส่งเสริมให้สำเร็จประโยชน์ ได้
ไปเกิดและเสวยสุขในโลกแห่งพระศรีอริยเมตไตรยทั้งหวัง การกล่าวเช่นนี้เป็นไปตาม
ความเชื่อถือและปฏิบัติของชาวพุทธทั่วไปทั้งในอดีตและปัจจุบัน ซึ่งไม่ควรมองเห็น
เป็นเรื่องเหลวไหลไปเสียทั้งสิ้นทั้งหมด เพราะเหตุว่าคนเราไม่เลือกที่จะเกิดอยู่ในฐานะ
อะไร ล้วนแต่มีชีวิตอยู่ด้วยความหวังที่จะได้มีได้พบความสุขอยู่ด้วยกันทั้งนั้น แต่จะ
ต่างกันตรงสภาวะของความสมปรารถนาเท่านั้น ก็จะมีเพียงพามาได้อย่างไร และเมื่อ
ใด ว่าด้วยความหวัง และความสมหวังของคน ๆ เช่นเรานั้นมิได้หมายความว่าจำกัดแคบ ๆ

อยู่เพียงให้ได้เข้าครอบครองสรรพสิ่งที่ปวงสมปรารถนาแล้ว นั่นคือ
ความสมหวังนั้นมีโช้เทียว คนเรายังมีจิตใจซึ่งไม่หาความหวัง และปรารถนาความสม
หวังสักล้ายกว่าร่างกายซึ่งได้รับความสมหวังทางรูปธรรมเท่านั้น โดยเหตุที่จิตใจมีความ
รู้สึกกล้าในการแสวงหาความหวังคงว่า จึงไม่เป็นการนำประหลาดแต่อย่างใด ถ้าจิต
ใจของคนจะสร้างสรรค์โลกาธิฐานขึ้นมาเพื่อยังให้จิตใจได้มีโอกาสสัมผัสแม่เพียงในส่วน
ที่เป็นจิตภาพนั้นบ้างก็ย่อมทำให้เกิดความหวัง นำความชุ่มชื้นเกิดขึ้นในจิตใจ นำให้
เกิดศรัทธาแก่การสร้างสมคุณธรรมโดยลำดับ โดยเหตุคงว่ามานี้ โลกอนาคตสมัยพระ
ศรีอริยมะตไตรย จึงเป็นดินแดนแห่งความหวังของชาวพุทธทั้งนั้น

โลกอนาคตสมัยพระศรีอริยมะตไตรยจะมีภูมิสถานเป็นที่ควรสำราญจะมีสรรพ
สิ่งอันวิเศษสารพันอย่างไร หรือจะมีความสวยงามวิจิตรพิศดาร ต่างกว่าสภาวะของ
โลกเราในปัจจุบันอย่างไรนั้นย่อมไม่ใช่สิ่งง่ายที่จะคาดคะเนการณ์ หรือนึกเดาเห็นไปได้
หมดทุกสิ่งทุกอย่าง เพราะเป็นการที่จะบังเกิดเป็นขึ้นในอนาคตข้างหน้าอีกนานนักหนา
ย่อมเป็นการพันวิสัยแห่งสติปัญญาของคนสามัญเช่นเรา ที่จะคาดว่าข้างหน้าจะเกิดมี
อะไร ๆ กระนั้นก็ถือการณ์เช่นนี้ควรชมว่าคนรุ่นก่อน ๆ โดยเฉพาะท่านผู้ทรงคุณปัญญา
ที่มีความศรัทธาแนบถื่อในพระศรีอริยมะตไตรย และมีความเชื่อโดยสนิทใจว่า เมื่อสิ้น
พุทธันดรแล้วพระศรีอริยมะตไตรยจะเสด็จลงมาตรัส เมื่อโอกาสนั้นโลกมนุษย์จะเป็นที่
สนุก สบาย และเป็นสุขยิ่งนักท่านผู้มีปัญญาญาณเหล่านั้นจึงได้สร้างสรรค์จินตนาการ
โลกอนาคตขึ้นโดยมโนภาพแล้วพรรณนาให้ปรากฏแก่คนทั้งหลาย ให้เป็นสิ่งเจริญความ
ศรัทธาตามสมควรแก่อัชฌาสัย

โลกอนาคตสมัยพระศรีอริยมะตไตรย ที่จะกล่าวต่อไปข้างหน้าโดยลำดับ
ขอให้พึงพิจารณาโดยนัยของเหตุและความประสงค์เกี่ยวกับความมุ่งหวังและความเชื่อตาม
กล่าวมาโดยลำดับแต่ต้น

จินตนาการอันเกิดแต่มโนนึกเห็นโลกในอนาคตกาล เมื่อสมัยพระศรีอริยมะต
ไตรย พรรณนาโดยอรรถกวี ผู้มีปัญญาปรีชาญาณแต่ก่อน มีความโดยพิศดารลำดับ
ดังนี้

๑ อนาคเต กาเล สิบไปในอนาคตกาลข้างหน้าเมื่อถึงศาสนาพระศรีอริยเมตไตรยสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น ชาวชมพูทวีปจะมีความสุข แผ่นดินจะไกลจากกัลยยุคปราศจากเข็ญ บໍมีได้มีผู้ร้ายรบราฆ่าฟันกัน

อกถฏโก อคทโน พันปรุพีในครั้งนั้น จะราบรื่น ปราศจากเสียนหนาม แลป่าช้ฏ ปราศจากพุ่มพนัสหนามหนา ก้อนกรวดแลก้อนศิลา พสุธาที่แตกกระแหง เป็นตะกุกตะแก่งหลั๊กกอนั้น จะไม่มีเลยเป็นอันขาด

หริตตทโต อวนีโต ภูมิพื้นจะสะอาดอันสะอาด ทาภาชด้วยหญ้าแพรกอันเขียวอ่อนละออสี กังสีสร้อยนางนกกยุง สูง ๔ องคุลีเสมอกัน สโม พันปรุพีนั้นจะราบคาบเปรียบประดุจหน้ากลอง รวยระรื่นชื่นบาน ควรจะเป็นที่ประพาสผาสุขสำราญเสบเหมือนคังพื้นราชอุทยาน อันบุคคลปราบให้ราบเรียบเพียงตลิวตลิวตกกัน

มุกทา ตูลสนนนิภา ครั้งนั้นคิดชาติกอหญ้าทุกถิ่นฐานสูงเสมอกันมีกำหนดแต่ ๔ องคุลี มีสัมผัสอันอ่อนละมุนคังของนุ่นแลของสำลี ถึงที่จะนั่งนอนเล่นก็เป็นบรมสุข เปรียบประดุจคังนั่งนอนเหนือ มหาคมบังจัตถรณ์บวรไสยยาต

ลตา คุมพา วนา ทูมา ครั้งนั้นพฤกษาสารแลป่าใหญ่ พุ่มไม้แลเครือตลาทุกแห่งหนจะบริบูรณ์ไปด้วยดอกแผลผล บໍมีได้รู้ว้ายทุกสิ่งสรรพ ดอกแผลผลนั้นจะอุคมด้วยรสแลกลิ่นหอมรวยรื่น ๆ บໍมีได้รู้หาย ควรจะนำมาซึ่งปริกาแลปราโมทย์ให้เฟื่องฟ้งในกมลสันดาน

อนูนา ทพกา นที ครั้งนั้นชาติสระแลเหมืองบึงบางบ่อ แลห้วยละหารชอกแลธารมหานทีแลกุนนทีต่าง ๆ แต่บรรดามีในชมพูทวีปนี้ จะบริบูรณ์ด้วยอุทกวาริกระแลสินธุ แม่น้ำขนข้างหนึ่ง ลงข้างหนึ่งเป็นนิจ้อตรา อุทกธาราจะเปี่ยมพ้นขอบฝั่ง มีประมาณพออากัมลถึงน้ำได้ น้ำนั้นก็เย็น เย็นใสจืดสนิทบริสุทธิ์สะอาด สองฟากฝั่งนั้นจะคาภาชไปด้วยทรายอันขาวสะอาดสะอาดอัน ทรายที่เป็นเม็ดใหญ่ ๆ นั้นมีประมาณเท่าเม็ดถั่วดำ ที่เม็ดน้อย ๆ นั้นมีประมาณเท่าเม็ดถั่วเขียว มีสัมผัสอันไม่กระต้าง มีดีเปรียบประดุจสีแก้วมุกดางามไปด้วยร่มพฤกษา สองฟากฝั่งสูงสร้างไปด้วยกิ่งใหญ่แลกิ่งน้อย ปรกประเกี้ยวประสานกันเป็นชั้น ๆ อย่างประหนึ่งว่าฉัตร แต่ละต้น ๆ หนึ่งาม ๆ เล่ห์ประหนึ่งว่าแกลังคักแล้ว แลนำมาประคิษฐ์ประดับไว้ จะแลดูไปในพินน่านนี้

สะอาต นำสนุกสบายนำระรินชื่นชมเชย จะศุภฤกษ์สองฟากฝั่งถึงงาม งามอุดม งาม
กิ่งงามก้าน งามคอกงามผล ควรจะทัศนากว เปรียบประคองราชอุทยานอันเป็นที่ประ
พาสแห่งสมเด็จบรมจักรพรรดราชิราช อันนวยราชอุทยานเลือกสรรภถันแกลังประทับ
ประคิษฐ์พิจิตรจรรณา

ฤกษ์วันแลฤกษ์หนาวในโลกล้านนิवासชมพู มีฤกษ์ประพาศิสมอ นาคิสิตา
ถึงที่หนาวก็จะไม่หนาวนัก หนาวแต่พอประมาณ นาคิอุดุหา ถึงที่ร้อนก็จะไม่ร้อนนัก
จะร้อนแต่พอประมาณ สมวสุธา ฝนก็จะตกชอบฤกษ์วัสสากาล จะตกเสมอไปในคามนิคม
ชนบทแลราชธานี อันจะตกไม่ตกบางแห่ง บางแห่งไม่ตก บางแห่งตกน้อย แต่แผ่น
ดินก็มีค้อยจะชุ่ม บางแห่งก็ตกหนัก น้ำไหลลุ่มลบบมาหัดตฟั่งเสียซึ่งขอบสระแลผลพฤกษา
เป็นอาทิด้วยมีกระแสน้ำเชี่ยว จะเป็นเช่นนั้นไม่มีเลย มีแต่จะชดเชยบำรุงพืช ข้าวกล้า
อันเกิดเองทั่วทุกประเทศนั้นให้งงาม รดทิภาเค ถึงที่ฝนจะตกนั้นก็ตกในมัจฉิมยาม
ตกแต่หน้าเต็มบ่อเต็มสระ พอควรแล้วก็จะเหือดหาย อนุทสาหาที่สุ กำหนดกฎหมาย ตั้ง
เกณฑ์วันฝนจะตกนั้น ถ้าเทศกาลวัสสนตะ ๕ วัน ตกครั้งหนึ่งเป็นธรรมคา ถ้าเทศกาล
หนาว ถึง ๑๐ วัน ตกครั้งหนึ่งเป็นธรรมคา ถ้าเทศกาลร้อน ๑๕ วันตกครั้งหนึ่งเป็น
ธรรมคา ไร่แต่จะตกแต่ธารน้ำฝนเท่านั้น หาบมิได้ ทั้งลมก็จะพัดเสมอ พัดเนือย ๆ
เรื่อย ๆ เปรียบประคองลมพัด อันบุคคลวิแลโบก ถูกต้องสรีระกายแห่งสัตว์ทั้งหลายเป็น
ผุสสุขภาพ สบายกายสบายจิต ซึ่งจะพัดวิปริตพัดกล้าทำลายหลังคาเรือนหลังการันหักกิ่ง
ก้านต้นลำแห่งพฤกษาทุมาชาติ ให้หกไถ่นลัมระคาตาชทอดทับกันนั้นหาบมิได้ ลมนั้น
พัดอ่อน ๆ จับใจ พัดเสมอไปเป็นอันดี

มหากามนิคม ครั้งนั้นกามนิคมทั้งปวงจะใหญ่หลวงมั่งคั่ง ตั้งอยู่ใกล้ ๆ กัน
แต่พอชั่วไก่อินตก ไม่บ่กไม่พรวง จะบริบูรณ์ทั่วไป เปรียบประคองป่าไผ่ป่าอ้อซึ่ง
ร้องเรียกว่าบ้านนั้น ด้วยอรรถว่าไม่มีคนผู้ใหญ่ท่านที่เป็นคนออกหน้านั้น บมิได้มีอยู่
เป็นเจ้าหมู่เจ้ากรม ข้อซึ่งร้องเรียกว่านิคมนั้นด้วยอรรถว่ามีคนผู้ใหญ่ที่เป็นออกหน้า
ลือชาปรากฏอยู่เป็นหลักเป็นประธาน

ผู้ภา เมาะ ปุริตา กามนิคมในครั้งศาสนาสมเด็จพระศรีอริยเมตไตรยเจ้า
นั้น จะบริบูรณ์ด้วยนิกรมทายนหญิงชายทั้งหลายสัพพริบพร้อม หาทว่างบมิได้ เปรียบ
ประคองเวจอันเต็มไปด้วยเนรยิกสด้วยยึดเยียดกัน

อิทุธา ผีตา จ เขมา จ อนีตี ความนิคมทั้งปวงนั้นจะมั่งคั่งไปด้วยเครื่อง
วัตถุภรณ์ เทวีสร้อยสังวาล แลพิจิตรรัตนอลังการต่าง ๆ นั้นจะเกลื่อนกลาด จะ
ปรารถนาอย่างไรก็ได้ย៉างนั้น สรรพมีพร้อมที่ไม่กัลปพฤษ์ ทุกถิ่นฐานบ้านเมืองจะ
ไม่มีศึก ผุ่นชนทั้งปวงจะเกษมสุขนिरากภัยไม่มีทุกข์ ไม่มีโรคาพยาธิแลอุปัทวะอันตราย
มีแต่จะชวนชววยในการเล่นเป็นนิจกาล จะระรื่นชื่นบานสำราญจิต ตกแต่งตัวไปเที่ยว
เล่นเที่ยวหัว เปรียบประคูล่งงานนักชัตฤกษ์เป็นนิจอัครา บมิได้เป็นการธุระที่จะ
แสวงหาทรัพย์แลรักษาทรัพย์ ข้าวแลน้ำ มัจฉมังสะ ขนมหของกินจะบริบูรณ บมิได้
วิกลแต่สักสิ่งสักอัน

อันหนึ่ง ในศาสนาสมเด็จพระศรีอริยมุตไทรยเจ้านั้น ชนทั้งปวงจะปราศ
จากโรคาพยาธิ บมิได้ป่วยไข้อาพาธด้วยอำนาจอฏฐานุมิโรค ๔๘ ประการ มีจักษุโรค
เป็นต้น เป็นประธาน ชันธสันดานแห่งมนุษย์ในครั้งนั้นจะมีโรคแต่ ๓ ประการ คือ
อิจฉาโรคประการ ๑ อนสนะโรคประการ ๑ ชราโรคประการ ๑ เป็น ๓ ประการ
ด้วยกัน อธิบายว่า กริยาที่แสบท้องและปรารถนาจะบริโภคอาหารนั้น จัดเป็นโรคประ
การ ๑ ชื่อว่าอิจฉาโรค กริยาที่บริโภคอาหารอันประณีตอิมแล้ว แลเมอาอาหารบังเกิดเกียจ
คร้านเงื่องเหงา บมิได้ปรารถนาที่จะบริโภคอาหารสืบต่อไปนั้น จัดเป็นโรคประการ ๑
ชื่อว่าอนสนะโรค กริยาที่มีร่างกายคร่ำคร่าแก่ชราลงนั้น จัดเป็นโรคประการ ๑ ชื่อว่า
ชราโรค มนุษย์ในครั้งนั้นจึงจะมีโรคอยู่แต่ ๓ ประการเท่านั้น

มีคำอรรถถาจารย์วิชันว่า น อวเสสโภคปทุณา สกลปถวิมณฑล โภค
วิจลาปนนานิ อภาวโต อธิบายว่ามนุษย์ครั้งนั้น จะได้ปรารถนาสมบัติพิสดานพิเศษ
นอกออกไปจากอาหารนั้นหาบมิได้ เพราะเหตุว่าโภคัยโศศุริยสมบัติต่าง ๆ นั้นมีทั่วไป
แก่คนทั้งปวง จะหาผู้ที่ปราศจากสิริสมบัตินั้น หาไม่ได้ในสากลเขตภูมิณฑล เหตุ
ฉะนี้ นิกรประชุมชนในครั้งนั้น จึงบมิได้ปรารถนาโภคัยโศศุริยสมบัติอันใดอันหนึ่ง
นอกออกไปจากอาหาร เฉพาะปรารถนาอยู่แต่อาหารสิ่งเดียวในเพลอันแสบท้องอยาก
อาหารนั้น

สมเด็จพระสังฆราช ทรงนิมนต์มหาชนแต่บรรดาที่เป็นสามเณรมาสนมอยู่กินด้วยกัน นั้น ย่อมสมควรสมควรเป็นสุขสวัสดิ์สถาพรเป็นนิรันดร์ จะได้วิเวกชุ่มเยี่ยงแตกร้าง ร้างหย่างกัน ด้วยเหตุอันใดอันหนึ่งนั้นหาบมิได้ สขิลวาจาแต่บรรดาสามีภริยาในครั้งนั้น จะเจรจาพาทักกันด้วยถ้อยคำอันไพเราะสละสลวย บมิได้หยาบช้าสามัญ

ชมพุกว๊วปีในครั้งนั้น จะบรมสุขเกษมศรี เปรียบประจักษ์สุราลัยเมืองฟ้า อันชื่อว่าอาพักมันทรราชธานี อันเป็นพิภพแห่งนิกรเทพยดาในชั้นจาคุมหาราช มิฉะนั้น เปรียบเหมือนสุราลัยทิพพาวาสอันชื่อว่า วิสาขราชธานีที่เสด็จอยู่แห่งท้าวเวสสุวรรณมหาราช มิฉะนั้นเปรียบประจักษ์อุตรกรุกฏวปี อันเกลื่อนกลาดด้วยทิพยวัตถุถาลังการ เป็นมโหฬาร คิเรกอนันต์อเนกสมบัติสุขุมไพศวรรย์ เอกนิค โขโส เอกนิคินาโท จะโครมกรีกกรีน คลันสนันก้องด้วยสำเนียง ห้องกลองแลแตรสังข์ อเนกศุริยางคดนตรี ก็ก้องเป็นอัน หนึ่งอันเดียวกัน”

โลกอนาคตเมื่อสมัยพระศรีอริยมุตไตรย กิ่งที่ท่านอรรถาจารย์ แต่ก่อนได้ รจนา และพรรณนามีมาโดยลำดับนี้ ฟังนึกเห็นได้ว่าเป็นแดนที่สวยงาม เปี่ยมกันไป ด้วยความสุขอนเนกนานาประการ กระนั้นแล้วก็ตีความพิศการของโลกอนาคตยังมี อยู่อีกมากนักหนา ความซึ้งที่ท่านอรรถาจารย์ผู้ปรีชาญาณ ได้อ้างถึงแดนต่างๆ ที่ควร นำมาเทียบเคียงให้นึกเห็นโลกอนาคตว่าวิจิตรพิศการเพียงใด ในที่นี้จะขอคัดแต่จำเพาะ เนื้อความตามคำอ้างของอรรถาจารย์ว่าด้วยอุตรกรุกฏวปี ซึ่งเป็นทวีปอยู่ข้างเหนือชมพู ทวีป ซึ่งชนพวกเราทั้งหลายได้อาศัยอยู่นี้ มาแสดงโดยลำดับติดต่อกันว่า

๐) แดนจักแสดงอุตรกรุกฏวปี ตามพระบาลีในคัมภีร์ต่างๆ แต่จะยกเอา อธิกยหสูตรชั้นแสดงเป็นกระตุ้แล้ว จึงจะเก็บเอาความที่ประหลาดๆ ในคัมภีร์ต่างๆ คือ พระโลกสันฐาน พระโลกทีปกลสาร พระจักรวาททีปนี พระภูิกอาภูานาภูยสูตรนั้น ประ- คับเข้ากลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน พระสูตรอันมีนามปรากฏชื่อว่า อธิกยหสูตรนั้น มีอยู่ในนวกังคสูตร สมเด็จพระพุทธองค์ตรัสเทศนาในเชทวนาราม ใกล้กรุงสรวัดดี พระบาลีในอธิกยหสูตรนั้นทรงพระมหากรุณาตรัสเทศนาแก่พระภิกษุสงฆ์ทั้งปวงว่า

ตีหิ ภิกขเว ฐาเนหิ อุตรกรุกฏกา มนุสฺสา เทเว จ ทาวทีเส อธิกย- หนตี ชมพูทวีปเก จ มนุสฺเส ภิกขเว

อันว่ามนุษย์ทั้งหลายอันเป็นชาวอุตรกุรุทวีปซ่มเสียได้ ซึ่งเทพยดาอันอยู่ใน
ชั้นฟ้าคาวกิงส์ ซ่มเสียได้ซึ่งมนุษย์ชาวชมพูทวีป ด้วยเหตุทั้งหลาย ๓ ประการ

อธิบายว่า ชาวอุตรกุรุทวีปนั้นมีคุณวุฒิ ๓ ประการ คือมีทัตถาอันน้อย
ปราศจากหวงแหนซึ่งสิ่งของสรรพเหตุอันประการ ๑ คือมีอายุนั้นเพียงนั้นประการ ๑
คือมีคติดำเนินปฏิสนธิในเทวโลกกว่า กระทำกาลกริยาแล้วเที่ยงที่จะขึ้นไปบังเกิดในเทว
โลกนั้นประการ ๑ เป็นคุณวุฒิ ๓ ประการด้วยกันดังนี้

แต่จะว่าด้วยภูมิภาคปฐพีในอุตรกุรุทวีปมี พัน ราม ริน เสมอ กิ่ง หน้ากลอง
ปราศจากหลักทอเสียนหนาม ภูเขาไปด้วยดินชาติ เขียวขจี สัมผัสอ่อนดังสำลี งาม
เหมือนสีสร้อยคอนกยุงสูง ๔ องคุลีเสมอกัน โดยรอบทวีปนั้น ประกอบด้วยภูเขาทอง
แวดล้อม ส่องแสงสว่างอยู่เรืองโรจน์ ไม่กัลปพฤกษ์ประจำทวีปนั้นสูงได้ ๑๐๐ โยชน์
เป็นกำหนด ผุ่งสัตว์จตุบาทวิบาทที่จะเบียดเบียนมนุษย์ แลเบียดเบียนซึ่งกันแลกัน
นั้น บมิได้มีเลยเป็นอันขาด ผุ่งชนชาวอุตรกุรุทวีปนั้นปรีวิบาท บมิได้รู้อาฆาตจอง
เวรแก่กันแลกัน

อันหนึ่ง กลิ่นที่ชั่วเหม็นนั้น บมิได้มีในอุตรกุรุทวีป มีแต่กลิ่นที่ประณีต
ที่หอมมันพุ่งอยู่ทั่วทิศานุทิศเป็นที่ปรีดีเปรมเกษมจิต ทูกราตรีทิวาวัน

อันหนึ่งสรรหน้าทั้งหลายในอุตรกุรุทวีปนั้น ล้วนตาตาไปด้วยเบญจปทุมชาติ
ขาว เขียว เหลือง แดง หงสบาท บานอยู่เป็นนิลระเวรกดิน หอมพุ่งอยู่โดยรอบมิรู้
วาย ทั้งอุบลชาติแลกมุทชาติทั้งหลาย ล้วนงาม ๆ ประหลาดหลากหลายบานอยู่ทุกเมื่อ
หอมระรื่นอยู่ตลอดเวลา

กริยาที่จะลำบากด้วยหนาวแลร้อน บมิได้มีแก่ชาวอุตรกุรุทวีป ชาวอุตร
กุรุทวีปนั้นสบายกายอยู่เป็นนิจ บมิได้ลำบากด้วยร้อนและหนาว ในเทศคิมหันตะฤดูนั้น
ถ้าถึงเดือนอันเป็นที่สุดแห่งฤดูคิมหันต์ ก็อข้างแรมเดือนเจ็ด ๑๕ วัน ข้างขึ้นเดือนแปด
๑๕ วันนั้น ถ้าถึงเพลาปัจจุสมัยจะใกล้รุ่งแล้ว ย่อมมีร้อนกับหนาวเสมอกัน กิ่งกันไม่
มากก็น้อย เพลาปัจจุสมัยในเดือนอันเป็นที่สุดฤดูร้อนนั้น ไม่ร้อนไม่หนาว เป็นที่สบาย
กายสบายจิตแห่งเราท่านทั้งปวงในชมพูทวีปนี้แลมีฉันทิ ฤดูแลในอุตรกุรุทวีปนั้น ก็ไม่ร้อน
ไม่หนาว เป็นที่สบายกายสบายจิตแห่งชาวอุตรกุรุทวีปทั้งปวง มีอุปในยถงนี้ ตกฤดู
ในอุตรกุรุทวีปนั้น ไม่ร้อนไม่หนาว เป็นสุขอยู่คั้งนั้นเป็นนิจนิรันดร์ จะได้วิปริตผิด

มันแปรปรวนอยู่เหมือนฤดูในชมพูทวีปนี้หาบมิได้ อันตรายอันจะบังเกิดแต่เหตุ คือ ลม
แสด ให้คับแค้นจิต ลำบากจิตนั้นก็มีได้รู้มีงูเล็กงูใหญ่อันมีพิษพิลึก แลพาพิมฤคอัน
ร้ายกาจหายบช้า ซึ่งจะมาเบียดเบียนบิดาแก่ชาวอุตตรกุรุทวีปนั้น ไม่มีเลยเป็นอันขาด กำ
หนดเป็นที่สุก แต่ทั้งสชาติกมลชาติ เหลือบแสงที่จจะชบก็ก็มีได้รู้มี

อันหนึ่ง ต้นไม้ในอุตตรกุรุทวีป แต่บรรดาที่ทรงผลนั้น ก็มีมากบมิได้น้อย
ผลไม้ทั้งหลายนั้น แต่ละลูกๆ ใหญ่ประมาณเท่าๆ หม้อ มีรสอันหวานเอมโอชกินแต่ละ
มือๆ นั้น บรรเทาความอยากไปได้ถึง ๗ วัน

แลมหานทีกุนนที แม่น้ำน้อยใหญ่ในอุตตรกุรุทวีปนั้น ล้วนมีน้ำอันใสบริ
สุทธิ์สะอาดปราศจากเปือกแลตม มีทำอันระรินน้ำชื่น น้ำขม น้ำอาบ น้ำกิน หาก
ทราตามลำเนาแนวกระแสน้ำสองฟากฝั่งที่ธารทั้งปวงนั้น ไม่ร้อนนัก ไม่เย็นนักมี
สัมผัสเป็นสุข ธารไปด้วยดอกไม้ น้ำทั้งหลาย หอมฟุ้งจรตลบจับใจ กระแสน้ำที่หลัง
ไหลไปตามลำน้ำทั้งปวงนั้น ฟุ้งไปด้วยกลิ่นบุปผาชาติ ต้นไม้และเครื่องธาทาทาด้วย
หนามนั้น จะได้มีในอุตตรกุรุทวีปนี้หาบมิได้ พฤษชาติไม้ทั้งหลาย แลเครื่องธาทาทา
ทั้งปวงนั้นปราศจากหนาม งามไปด้วยดอกไม้บานอยู่สะพุ่ม ที่ทรงผลนั้นก็ตกเป็นพวงเป็นกลุ่ม
สีเหลืองเรืองอร่ามเป็นสีทอง ต้นลำกิ่งก้านดอก ใบไม้ทั้งหลายนั้น ล้วนเหลืองๆ อล่ง
เป็นสีทองไปสิ้นด้วยกัน กิ่งงามๆ กิ่งแก่งสร้อยเย็นชะช้อชื่น ส่งกลิ่นหอมอยู่ระวัน
รวयरสบมิได้รู้หาย ไม้จันทร์แลไม้กาทิงทั้งหลายก็ละเวงกลิ่นออกของเป็นนิจันันดร

แลเรือนอันเป็นที่อยู่แห่งชาวอุตตรกุรุทวีปนั้นแล้วด้วยต้นไม้โอโลก ไม้โอโลก
นั้นบังเกิดขึ้นในประเทศนั้นๆ มีค่าคบแลใบ กิ่งน้อยแลกิ่งใหญ่อันแน่นหนา มีอุปมา
เหมือนเรือนยอด เป็นที่ผาสุกมโนภิมย์ สำเร็จด้วยบุญญาฤภาพ ชนทั้งหลายอยู่ที่ต้น
ไม้นั้นเป็นสุขสวัสดิ์ เปรียบประคองอยู่ในปราศปราชสาท จะได้ลำบากด้วยเหตุอันใดอัน
หนึ่งหาบมิได้ ยิ่งพฤษชาติต้นไม้ทั้งหลายอันอื่น ๆ นอกออกไปจากต้นไม้อันเป็นที่อยู่
นั้น แต่ละต้นๆ กิ่งงามๆ กิ่งแก่งสร้อย เตียรดาชด้วยบุปผาชาติอันเบิกบานทุกก้านกิ่ง
ส่งกลิ่นหอมฟุ้งจรตลบจับใจมิได้รู้ชาครุ้วย บานขยายแย้มผกาเกสรอยู่เป็นนิจันันดร

แต่จะพรรณนาว่าด้วยชาวอุตตรกุรุทวีปต่อไปชาวอุตตรกุรุทวีปนั้น จำเดิม
แต่ถือปฏิสนธิในครรภ์มารดา ก็แปลกกันกับชาวชมพูทวีป จะได้เหมือนกันด้วยชาวชมพู
ทวีปนี้หาบมิได้แท้จริง มารดาแห่งชาวชมพูทวีปทรงครรภ์นั้น มีแต่ความลำบากเวทนาเป็น

เบื้องหน้า มารดาแห่งชาวอุตรกรุทวิปทรงครรภ์นั้น จะได้มีความลำบากเวทนาหาบมิ
ได้ในกาลเมื่อจะคลอดบุตรนั้นเล่า ก็ไม่มีความลำบากเวทนา คลอดโดยสะดวกกาย ทา
รกชาวอุตรกรุทวิปเมื่อคลอดออกจากครรภ์มารดานั้นเล่า จะได้มีตัวอันติดเปื้อนด้วย
มลทินแห่งครรภ์ มีเป็นต้นว่า เสมหะแลโลหิตนั้นหาบมิได้ กายนับบริสุทธ์ มีกรุณา
ดุจดังรูปทองอันบุกลอดออกจากเสื้อแก้ว แด่ผ่องใสบริสุทธ์เป็นอันดี แลสตรีชาว
อุตรกรุทวิปนั้น เมื่อคลอดบุตรแล้วก็เอาบุตรนั้นไปวางไว้ ที่หนทางใหญ่ ๔ แพร่ง
ชนทั้งหลายอันสัญจรไป ๆ มา ๆ ตามหนทางนั้นเห็นทารกนั้นก็เอานิ้วมือแห่งตน ๆ ไล่ลง
ในปากแห่งทารก ก็บังเกิดน้ำนมไหลหลั่งออกมาจากนิ้วมือ ทารกนั้นก็สำเร็จอาหารกิจ
เลี้ยงชีวิตด้วยน้ำนมที่ออกจากนิ้วมือแห่งชนทั้งปวงนั้น

ล้างไปได้ประมาณ ๗ วัน ทารกนั้นก็วัฒนาการจำเริญใหญ่วัย ถ้าเป็นสตรี
ก็ไปอยู่ตามฝ่ายสตรี ถ้าเป็นบุรุษก็ไปอยู่ตามฝ่ายบุรุษ จะได้ลำบากเวทนานอนอดทาน
ภาพ เกลือกกตั้งอยู่ในมูตรกุต เสมหะแลเซพะแห่งตน ร้องให้ว่าไร้กินระคว่าเท้าระยัน
อยู่ส่นกาลช้านาน ดุจดังว่าทารกชาวชมพูทวีปนั้นหาบมิได้

ประการหนึ่ง มนุษย์ชาวอุตรกรุทวิปนั้นจะได้มีอินทรีย์ อันวิกล เป็นต้น
ว่า บอด หนวด ง่อย เปลี้ย เที้ยค่อม แต่สิ่งหนึ่งนั้นก็หาบมิได้ อินทรีย์ที่จะวิกล วิกลนั้น
บมิได้บังเกิดมีแก่ชาวอุตรกรุทวิปโรคพยาธิต่าง ๆ มีเป็นต้นว่า โรคเรื้อนแลปมเปา
เกลื่อนแกลกกลาก หิดแลฝีหิดแลมองคร่อ หัวคืดไอ บ้าหมู แลบ้าตีเคียด ใช้สมประชวร
แลสันนิบาตนั้นบมิได้รู้มีแก่ชาวอุตรกรุทวิป ด้วยอำนาจคุณที่บริโรคข้าวสาตี ข้าวสาสินัน
ให้คุณหนักหนา เป็นยาอันประเสริฐ บำบัดขจัดเสียซึ่งโรคพยาธิต่าง ๆ มิให้บังเกิดขึ้นได้

แลเอาตามภาพรูปกายของทารกชาวอุตรกรุทวิปที่คลอดออกใหม่ ๆ คลอดจาก
ครรภ์มารดาได้ ครุหนึ่งนั้นมีประมาณเท่ากันกับทารกชาวชมพูทวีปที่จำเริญได้ ๖ เดือน
ถ้าจะประมาณโดยสูงแห่งบุรุษชาวอุตรกรุทวิปนั้น มีกำหนดด้วยขั้วตัวบุรุษในชมพูทวีป
๓ คนครึ่งหย่อน ๆ อธิบายว่า สรีรกายแห่งบุรุษชาวอุตรกรุทวิปคนหนึ่งนั้น เอามาบัน
เป็น ๒๗ ส่วน แต่ ๘ ส่วนนั้นได้ขั้วบุรุษชาวชมพูทวีปคนหนึ่ง ๑๖ ส่วนได้ขั้วบุรุษ
ชาวชมพูทวีป ๒ คน ๒๔ ส่วนได้ขั้วบุรุษชาวชมพูทวีป ๓ คน ยังอยู่อีก ๓ ส่วนนั้น
จะเป็นครึ่งคนในชมพูทวีปก็ไม่ได้ ยังหย่อนอยู่ส่วนหนึ่งเหตุฉฉนั้น ประมาณโดยสูงแห่ง

ชาวอุตรกรทวิปคนหนึ่งที่นับเป็น ๒๗ ส่วนนั้น จึงมีกำหนดด้วยขั้วตัวบุรุษชาวชมพูทวีป ๓ คนครึ่งหย่อน ๆ อธิบายดังนี้

อันหนึ่ง มนุษย์ชาวอุตรกรทวิปนั้น มีพรรณอันขาวบ้าง แดงบ้างแต่สองสีเท่านั้น จะได้ขาวบ้าง ดำบ้าง เนื้อสองสีบ้าง มีพันธุ์ต่าง ๆ เหมือนอย่างชาวชมพูทวีปนี้ หาบมิได้ รูปทรงสถฐานแห่งสตรีชาวอุตรกรทวิปนั้น งดงามเป็นที่เฉลิมใจ ไม่สูงนัก ไม่ต่ำนัก ไม่พีนัก ไม่พอมนักไม่ค่านักไม่ขวานัก บริบูรณ์ด้วยสิริโสภาคย์ควรทศนาการ

หญิงชาวอุตรกรทวิปนั้น มีนิ้วแฉล้ม ๆ ยาว ๆ เล็บมีอันแข็งแรงดังแกล้งย้อมปิโยธรรันทั้งเท้า บิมิได้ยานได้คล้อย ท่ามกลางตัวนั้นน้อยกลมงามดังแกล้งรัก กวงหน้านั้นแจ่มจรัสเต็มบริบูรณ์ ประคองพระจันทร์เมื่อวันเพ็ญบดินธุริติ ข้อซึ่งเปรียบควงหน้าว่างามเหมือนจันทร์มณฑลนี้ ประสงค์เอาอาการที่ผ่องที่ใส ที่ระรื่นที่เต็ม จะได้ประสงค์เอาสถฐานนั้นหาบมิได้ สถฐานนั้นพอกีเป็น ๔ เหลี่ยม เปรียบประคองคางแล้งตากให้เป็น ๔ เหลี่ยม โดยนัยที่แสดงแล้วแต่เดิมที

แลดวงเนตรแห่งสตรีชาวอุตรกรทวิปนั้น มีสถฐานกว้างงามด้วยปัญญาพิชปสาท ที่ควรจะขาวก็ขาวสะอาดปราศจากมลทิน ที่ควรจะดำก็ดำนิลดำสนิท ที่ควรจะเขียวขจีก็เขียวสนิท งามเป็นแสง ที่ควรจะแดงก็แดงงามยิ่งกว่าแต่มีชาติ ที่ควรจะเหลืองก็เหลืองดังสีมาศเนื้อสูง คู่ไหนงามนั้น ระเบียบพินันนั้นขาวบริสุทธิ์ ขาวงามดังสีแก้ว วิเชียรเส้นเคียวกลมเกศนั้นดำสนิทที ถ้าขยายกระจายออกก็ยาวเลื้อยเพื่อยลงมาถึงตะโพกแล้วปลายผมนั้นกึ่งอนชัน เหมือนปลายแห่งมีดเชือกเนื้อ

สตรีชาวอุตรกรทวิปนั้น มีนภาอันเล็ก ตะโพกกว้าง ลำเพากลม ลำแข้งน้อย ประกอบด้วยโลมชาตินั้นบิมิได้มากนัก กายนั้นอ่อนนบริบูรณ์ด้วยสัมผัสสะสนกาลทุกเมื่อ กาลเมื่อสัมผัสนั้น ให้บังเกิดความสุขทุก ๆ ฤดูกาล อธิบายว่าถ้าถึงวาระจะร้อนเนื้อสตรีนั้นก็เย็น ถ้าถึงวาระจะเย็น เนื้อสตรีนั้นก็ร้อน สุกแท้แท้จะให้สัมผัสแก่บุรุษที่สัมผัสนั้นเป็นนิจกาล

หญิงชาวอุตรกรทวิปนั้น กล่าวคำอ่อนหวานตระสลดชวนรักน่านกรรณา ประคองกายด้วยเครื่องอาภรณ์ต่าง ๆ งามอยู่ทราบเท่าสิ้นชีวิต จะได้แก่เฝ้าชราคร่ำคร่าลงทุกวันเพลหาบมิได้

รูปทรงแห่งสตรีที่ปวงนั้น ปรากฏเปรียบประดุจจำเริญรุ่งได้ ๑๖ ปี
ทราบเท่าสิ้นชีวิต

รูปทรงแห่งบุรุษที่ปวงนั้นเล่า ก็ปรากฏเปรียบประดุจจำเริญใหญ่ได้ ๒๐ ปี
ทราบเท่าสิ้นชีวิต โรคภัยต่าง ๆ จะได้บังเกิดในระหว่างท่ามกลาง แห่งอายุนั้น แต่
สิ่งใดสิ่งหนึ่งหาบมิได้

ชาวอุตรกุรุทวีปนั้น เพียรย้อมนุ่งห่มซึ่งผ้ากัปปาสติกพัศตร์ คือผ้าที่แลด้วย
คายนั้นเหมือนกันสิ้น จะได้นุ่งห่มผ้าค้ายบ้าง ไหมบ้าง ผ้าบ้านบ้าง ผ้าเปลือกไม้แล
ถากรองบ้างกระทำต่าง ๆ กันเหมือนอย่างชาวชมพูทวีปนี้หาบมิได้ แลผ้ากัปปาสติกพัศตร์
ทั้งหลายที่ชาวอุตรกุรุทวีปนุ่งห่มนั้น แต่ละผืน ๆ ยาว ๒๐ ศอก กว้าง ๑๐ ศอก เป็น
ผ้าเนื้อเกลี้ยง เนื้อละเอียดอย่างยิ่งอย่างเอก ผ้าในชมพูทวีปนี้ ร้อยพัน ห่มน แสน
กับมืออาจจะเปรียบเทียบได้ แลกิจที่จะนุ่งห่มจะตกจะแต่งจะประดับประดา แห่งชาว
อุตรกุรุทวีปนั้น สำเร็จด้วยไม้กัปปพฤกษ์ จะปรารภณาวัดถาลังการ เครื่องประดับ
ประดาอาภรณ์สิ่งใด ๆ ไปที่ไม้กัปปพฤกษ์นั้นแล้ว ก็ได้สำเร็จมโนรถสิ้นทุกสิ่งทุกประการ
ก็แลผ้าห่มแลผ้าห่มที่บังเกิดในไม้กัปปพฤกษ์นั้น แลล้วนผ้าดี ๆ สีต่าง ๆ ลวดลายพิจิตร
เป็นอย่าง ๆ ประหลาด ๆ กัน ล้วนผ้ากัปปาสติกพัศตร์ มีสัมผัสเนื้อละเอียด บมิได้หยาบ
ได้กาย สัมผัสเป็นสุขกายสบายจิต ผ้าทั้งหลายนั้นห้อยอยู่ที่ไม้กัปปพฤกษ์ อาภรณ์
เดียรดาษ สรรพเครื่องประดับทั้งปวงนั้น ก็ล้วนแต่งงาม ๆ ประหลาด วิจิตรด้วยมา
ลากรรมลดากรรม เป็นเครื่องออกเครือใบต่าง ๆ เป็นนิจ ดอกไม้ต่าง ๆ ล้วนด้วยทอง
แลแก้ว เกี่ยวระหวัดประสมประสานกัน มีพรรณโชติช่วงจรัสแสง ที่ควรจะประดับ
ศอประดับหัตถ์ ประดับเอว ประดับเท้า ก็ห้อยอยู่ที่ไม้กัปปพฤกษ์นั้นเป็นเอนกอนันต์
ตามแต่ใครประสงค์ ตามแต่ใครจะพอใจประดับ นำไปประดับเท่าไร ๆ ก็ไม่รู้หมด
รู้สิ้น

แลอาหารกิจแห่งชาวอุตรกุรุทวีปนั้น สำเร็จด้วยข้าวสัตตชาติสาตี ข้าวสาตี
นั้นเกิดเอง จะได้พักโตพักหวานหาบมิได้ ตกกว่าการที่จะซื้อจะขายการที่จะถากไรไถนา
การที่จะหวานพืชข้าวกล้า พักแพ่งแต่งหน้าเต้านั้น บมิได้มีแก่ชาวอุตรกุรุทวีป

ชาวอุตรกุรุทวีปนี้บมิได้ลำบากด้วยกิจที่จะแสวงหาอาหาร เมื่เกิดข้าวสาตีที่
เกิดเองในอุตรกุรุทวีปนั้น เป็นอันข้าวสารขาวบริสุทธิ์ ปราศจากเกลือบแลร่า จะได้

พักทำพักซ่อมหาบมิได้ ชาวสาตินั้นมีกลิ่นอันหอม มีโอชะอันสนิท สำหรับเป็นที่เลื่อง
ชีวิตแก่ชาวอุตรกรูทวี่ป

ชาวอุตรกรูทวี่ปนั้น ถ้าปรารถนาจะบริโภคนั้นก็นำเอาข้าวสาติมาใส่หม้อ
ทอง ยกขึ้นตั้งเหนือกองศิลาทั้ง ๓ อันชื่อว่าไซคิปาสาณะ เพลิงก็รุ่งเรืองขึ้นแต่ก่อน
ศิลา ปรากฏจากถ่านแสงวัน รุ่งเรืองอยู่กว่าข้าวในหม้อนั้นจะสุก แล้วเพลิงนั้นก็ดับเอง
จนทั้งปวงก็บริโภคนั้นข้าวสาติที่หม้อนั้นเอง จะได้ตกแต่งสำหรับกับข้าว ชวนขวยหาสุป
พยุจนหาบมิได้ ปรารถนาจะให้มรสเป็นประการใด ข้าวสาตินั้นก็มีรสอร่อย สมด้วย
เจตนาแห่งชนทั้งปวง ใครมาถึงที่นั้นก็เรียกมาบริโภคนั้น จะได้มีมัจฉริยะหวงแทนหาบมิ
ได้ ถ้าสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แลพระปัจเจกโพธิเจ้า เป็นต้นมาถึงในสถานทีนั้น
ชนทั้งปวงก็เอาข้าวสาตินั้นมาใส่บาตร

อนึ่ง ประชุมชาวอุตรกรูทวี่ปนั้น ถ้ามีความปรารถนาจะไสยาสน์ในร่มไม้
ต้นใด ก็ได้ฟูกได้หมอน ได้เตียงตั้ง ที่นั่งนอนอันบังเกิดขึ้นในต้นไม้ต้นนั้น ๆ ด้วย
อำนาจบุญญาภพสำเร็จมโนรถปรารถนา

แต่จะพรรณนากความประพศิของชนชาวอุตรกรูทวี่ปเป็นลำดับไป
แลชาวอุตรกรูทวี่ปนั้น จะได้มีความหวงแทนว่าสิ่งนี้เป็นของของเรา สิ่ง
นี้เป็นของของเรา เราไม่ให้แก่บุคคลผู้อื่น จะได้ความหวงแทนจะหาบมิได้

ถ้าลงอาบน้ำในท่าอันเดียวกัน ก็เปลือยผ้าแลเครื่องประดับทั้งปวงนั้นออก
กองไว้แห่งเดียวกัน วางทับ ๆ กันไว้ ใครขึ้นมาจากน้ำก่อน ก็เอาผ้าที่วางไว้เบื้องบนนั้น
หนึ่งห่มเอาเครื่องประดับที่วางไว้เบื้องบนนั้นประดับกาย ใครขึ้นมาจากน้ำภายหลังก็เอาผ้า
ที่วางไว้ในเบื้องต่ำนั้นหนึ่งห่ม เอาเครื่องประดับที่วางไว้ในเบื้องต่ำประดับกาย จะได้
เลือกว่าของเราของเราหาบมิได้ ผู้ชนทั้งปวงนั้นจะได้มีเจตนาหวงแทนในสรรพสิ่งของ
ทั้งปวงหาบมิได้

แลกิจที่จะหวงแทนสวัสดิวินัยทรัพย์ เป็นต้นว่าทาสทาสี แลกรรมกร บ่าวไพร่
ทั้งหลายนั้นก็ไม่มีแก่ชาวอุตรกรูทวี่ป ชาวอุตรกรูทวี่ปนั้นปรากฏจากหวงแทนในสวัสดิ
วินัยทรัพย์แลอวัสดิวินัยทรัพย์สนทั้งปวง ไม่เหมือนค้ายมนุษย์ในชมพูทวีป

อันหนึ่ง ชนชาวอุตรกรูทวี่ปนั้น เมื่อมีจิตสมัครรักใคร่กันด้วยกามราศี ถ้า
สตรีเพ่งดูบุรุษ บุรุษนั้นไม่เห็น เพื่อนบุรุษนั้นก็ช่วยบอกให้รู้ ถ้าบุรุษเพ่งดูสตรีนั้นไม่
เห็น เพื่อนสตรีนั้นก็ช่วยบอกให้รู้ ครนรู้ตัวแล้ว ชนทั้งสองก็พากันไปที่อื่นไม่อยู่โลก

ถ้าชนทั้งสองนั้นสมควรกันในไตรภพ ไม้โอกลนั้นก็ครอบงำกำบังจักขุ กระทำให้หลับ
สมควรแก่สังวาส ถ้าชนทั้งสองนั้นบมิควรแก่ปรามาสด้วยอำนาจโลกประเพณี ไม้โอกล
นั้นก็คงอยู่เป็นปกติ บมิได้บ้องมิได้บิชนทั้งสองก็เข้าใจได้คิดว่า เรานี้ไม่สมควรแก่
ประเพณี ต่างคนต่างก็ไปตามอัชฌาตย์แห่งตน ๆ ตกว่าการอาวาระวิวาหะมงคลสุขขอ
แต่งงานกัน เหมือนอย่างชมพูทวีปนี้ จะต้องมีในอุตตรกุรุทวีปนี้หน้าบมิได้

แท้จริงชาวอุตตรกุรุทวีปนี้ จะต้องมีมากในราคะคำกฤษณะเหมือนอย่าง
มนุษย์ชาวชมพูทวีปหน้าบมิ ได้วิสัยสตรีชาวอุตตรกุรุทวีปนี้คงมีระดู แต่ ๕ ครั้ง กิริยา
ที่ประสุมิบุตรธิดานั้น ก็มีกำหนดแต่ ๕ ครั้งเสมอ

ก็แลบุรุษแลสตรีในอุตตรกุรุทวีป ซึ่งจะสำเร็จกิจสัทธรรมนั้น มีกำหนดแต่
๔-๕ ครั้งแต่เท่านั้น จะได้กระทำสัทธรรมมากกว่า ๔-๕ ครั้งหน้าบมิได้ จิตที่จะกระ
หวัคกำหนดด้วยราคะคำกฤษณะนั้นก็มีกำหนดเขตแต่ ๗ วัน ๆ ฟันนั้นแล้วมีราคะอันว่างบ
จะได้มีเมียอยู่ด้วยราคะคำกฤษณะนั้นหน้าบมิได้ บุรุษชาวอุตตรกุรุทวีปนี้ จะหวงแหน
สตรีว่าสตรีผู้นั้นเป็นเพื่อนสองแห่งเรา เป็นภรรยาแห่งเราจะได้หวงแหนจะหน้าบมิได้

บุรุษทงปวงนั้นถ้าเห็นสตรีที่เป็นมารดาแห่งตน เห็นสตรีที่เป็นน้องสาวแห่ง
ตนนั้น ถึงไม่รู้จกัว่าเป็นมารดา ไม่รู้จกัว่าเป็นน้องสาวก็ดี ก็ปราศจากฉันทาราคะ จะได้
มีฉันทะรักใคร่ในมารดาแลน้องสาวนั้นหน้าบมิได้

ชาวอุตตรกุรุทวีปมีอายุนั้นเที่ยง อายุแห่งชาวอุตตรกุรุทวีปนี้ มีกำหนดได้
๑,๐๐๐ ปี จึงดับสูญ จะได้ยังได้หย่อนกว่าพันปีนั้นหน้าบมิได้ ในกาลเมื่อเห็นญาติที่มี
อายุครบ ๑,๐๐๐ แลทำการกริยาไปสู่ปรโลก ก็ไม่เศร้าไม่โศก ไม่ร่ำไรให้สะอื้น เห็น
ญาติตายอยู่ในสถานที่ใด เขาก็เอาศพนั้นมาอาบน้ำและแต่งแต่งทากระแจะแลจวงจันท์
น้ำมันอันหอม แลนุ่งผ้าห่มผ้าให้แล้วประดับด้วยเครื่องถนิมอาภรณ์แลทงปวงให้แล้ว ๆ
เอาผ้ามาห่อศพ จึงเอาศพนั้นไปวางไว้ในที่แจ้ง เสร็จแล้วชวนกันออกมา

ยังมีนกกต ๑ เพียรยอมบินเที่ยวไปทั่วแผ่นดินอุตตรกุรุทวีปนี้ นกนั้นครั้น
ว่าแลเห็นซากศพใต้นกนั้น ก็คาบเอาซากศพนั้นไปเป็นกำนั้นบ้านนกนั้น เพราะว่าบมิ
ให้เป็นอุกรุกในแผ่นดินเขานั้น ลางคาบ ๆ ไปเสียในแผ่นดินอันอื่นก็ว่า ลางคาบ ๆ ไป
เสียในฝั่งทะเลว่าชมพูทวีปอันเราอยู่นี้ว่า ลางคาบเอาไปกินในภานอกภูเขาทอง ที่แคว
ล้อมทวีป จะให้เป็นทีป่าช้าใดใครกอยู่ในอุตตรกุรุทวีปนี้หน้าบมิได้ ทีป่าช้าก็มีได้รู้มีใน
อุตตรกุรุทวีป

อันว่านกันนั้นได้ ลางอาจารย์ว่า นกหัสดีลิงค์ลางอาจารย์ว่า นกอินทรี ลาง
อาจารย์ว่านกกก อันมากาบเอาศพไปเสียนั้น ลางอาจารย์ว่าเอาตีนตีไปเสีย

อันหนึ่ง แผ่นดินยอมให้ช่องเสมหะ แลอุจจาระ บัสสาวะ ทั้งหลายนั้นจม
ลงไปใต้อุโรภาค ที่โสโครกก็มีได้รู้

อันหนึ่ง อายุแห่งชาวอุตรกुरुทวีปนั้น มีกำหนดได้ ๑.๐๐๐ ปี ๆ ถ้วนทุก
ตัวคน กายนั้นไม่แปรไม่ปรวนไม่วิปริตผิพวณด้วยอำนาจความแก่ ความชรา ไม่ลำบาก
เวทนาด้วยโรคาพยาธิ กำลังวังชานนั้นก็ไม่ได้ถดถอยไม่เสื่อมไม่สิ้น บมิได้สิ้นเพียรบมิ
ได้สิ้นงาม ทราบเท่าอายุถ้วน ๑,๐๐๐ ปีเป็นกำหนด ไม่เหมือนชาวชมพูทวีปที่อายุ
ไปด้วยความแก่ความชรา บังเกิดวิปลาตวิปริตเป็นคั่นว่า ตามืด หูหนัก ฟันหัก แก้ม
ตอบ สันหลังขด ผิวหนังห่อหุ้มเป็นเกลียว ถดถอยกำลังลง ลำบากเวทนาด้วยโรคาพยาธิ
บ้วยไข้เบียดเบียนนั้นต่าง ๆ ชาวชมพูทวีปนี้ จะได้อยู่ทราบเท่าถึงแก่กำหนดอายุเหมือน
ตั้งอายุชาวอุตรกुरुทวีปอันมีกำหนดอายุพันหนึ่ง แล้วจึงกระทำกาลกริยานั้นหาบมิได้

อันหนึ่ง ผุ่คนในอุตรกुरुทวีปนั้น ถ้าถึงซึ่งจิตดับขันธปัญญาจันชีวิตจาก
อุตรกुरुทวีปนั้นแล้วก็ได้ขึ้นไปบังเกิดในทิพยสุราลัยเมืองสวรรค์ จะได้ไปบังเกิดในจตุ
ราราบยทั้ง ๔ คือ นิรยคติ เปตคติ ติรัจจนคติ มนุสสคติ นั้นหาบมิได้ “ดับขันธแล้ว
ก็ย้ายหน้าสู่เทวคติ เฉพาะขึ้นไปบังเกิดในเทวโลกชั้นใดชั้นหนึ่งบมิได้ผิพจากเทวโลกแล

เนื้อความซึ่งพรรณนาคำด้วยความพิศดารอันมีในอุตรกुरुทวีปโดยลำดับนั้น
อรรถกถาจารย์แต่ก่อนยกขึ้นเป็นอุปมาเพื่อเทียบเคียงให้ พุทธศาสนานิกชนนึกเห็นภาพ
ว่า ลำพังอุตรกुरुทวีปยังพิศดารวิเศษพันลึกถึงเพียงนี้ แม้เป็นโลกเรานี้ล่วงไปกระทั่ง
ยุคสมัยที่พระศรีอริยเมตไตรยเสด็จมาตรัสแล้ว จะเฟื่องฟูพิศดารยิ่ง ๆ สักปานใด โลก
พิภพเมื่อสมัยพระศรีอริยเมตไตรย จึงเป็นแดนสวรรค์บนพื้นพิภพ ที่พุทธศาสนิกชน
ทั้งปวงล้วนทั้งจิตคิดหมายมุ่งจะให้ได้ไปเกิดในแดนสุขคติ ในยุคสมัยพระศรีอริยเมตไตรย
อยู่เป็นอัครา ความตั้งใจหมายจิตเช่นนั้น ก็ดังที่เห็นได้จากคำอธิบายที่ว่า

“อติปิโส ภควา ลุกจะขอไหว้ พระเจ้าทั้ง ๕ พระองค์ ขออย่าให้ล้มหลง
ตรงไปนิพพาน ขอให้พบบ่วงแก้ว ขอให้แคล้วบ่วงมาร ขอให้พบพระศรีอารย์ นมัสการ
พระจุพามณี พระศรีสรรเพชญ์ ขอให้สำเร็จสมความปรารถนา เจ้าประคุณสัมบันใน
อติปิโส ภควา”

มนุษย์ที่จะได้พบศาสนาพระศรีอริยเมตไตรย

เมื่อพระศรีอริยเมตไตรยจะลงมามาตรัส และประกาศพระศาสนาในอนาคตกาลนั้น มีความพรรณนาปรากฏในคัมภีร์พุทธศาสนาเล่มหนึ่งว่า

“ภนฺเต ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้า ในกาลเมื่อวัน ๕,๐๐๐ พระวัสสา สิ้นศาสนาพระโคตมสัมมาสัมพุทธเจ้า สัตว์ทั้งปวงจะมีตนนํก ไม่กระทำการกุศลเลย มีแต่จะกระทำความชั่วอันเป็นบาปพหยาบช้า ทาหิริโศทปปะบมิได้ อุจหนึ่งว่าไก่แลสุนัข ลูกกับแม่ก็จะอยู่กินเป็นสามีแห่งกัน โลโกนั้นจะหนาขึ้น ๆ อายุสัตว์ก็จะถอยน้อยลงไป ๆ ทราบเท่าอายุขัย ตั้งแต่ ๑๐ ปี ทารกอายุได้ ๕ ปีนี้ กระทำการวิวาหะอยู่กินด้วยกัน ครั้นนั้นจะบังเกิดสัตถันตรกับ คนทั้งปวงนั้นแลเห็นกันเป็นเนื้อเป็นหมู จับอะไรเข้าก็กลับกลายเป็นศาสตราอาวุธไป ที่นั้นคนทั้งปวงก็จะไล่ตีฆ่าแกงฆ่าฟันซึ่งกันแลกัน ที่คนที่มีปัญญาารู้ว่าถึงวันนั้น คินนั้นแลจะเกิดฆ่าฟันกันวุ่นวายนักหนาจะไปเร้นกันอยู่ในซอกห้วยแลธารเขาแต่ผู้เดียว ครั้นคนทั้งหลายฆ่าฟันกันตาย ณ ภายใน ๗ วันนั้นสิ้นแล้ว คนที่มีปัญญานั้นก็ออกมาจากที่เร้นแห่งตน ๆ มาพบกันเข้าก็สวมกอดซึ่งกันแลกัน สัมผัสโมสร อุตสาหะรักษาศีลบำเพ็ญการกุศล คนเหล่านั้นครันมีลูก ลูกนั้นมีอายุยืนขึ้นไปได้ ๒๐ ปี หลานนั้นอายุจำเริญขึ้นไป ๓๐ ปี เหลนนั้นอายุจำเริญขึ้นไปได้ ๔๐ ปี จำเริญขึ้นไป ๆ โดยนิยมตั้งทราบเท่าสัตว์มีอายุได้สองไชย

ครั้งนั้นฝนตกทุก ๆ กึ่งเดือน ถึง ๑๕ วัน ตกที่หนึ่งตกแต่ในมัชฌิมยาม ให้จำเริญรสแผ่นดิน ครั้นนั้นชมพูทวีปนี้มั่งคั่งบริบูรณ์นักหนา รุกขาทมาชาติทั้งปวงนี้ผลิตดอกออกผลเป็นนิจกาล บ้านแลนคิมทั้งปวงนั้นใกล้ ๆ กันแต่พอชั่วไก่บินตก ปรากฏจากโจรผู้ร้าย บริบูรณ์ด้วยข้าวแลน้ำ ขนมของกัคคัมจันมังสัง แก้วแหวนเงินทอง เครื่องประดับประดาวัตถุอลังการ สรรพสิ่งของทั้งปวงก็จะบังเกิดมีอยู่เนืองนอง แผ่นดินก็จะราบเป็นหน้ากลองชั้เกวรี ไม่มีหลักตอเสี้ยนหนาม คนทั้งปวงจะมีรูปอันงามเสมอกัน ไม่มีคนไข้ คนบ้า หูหนวก ตาบอด ง่อยเปลี้ย เตี้ยค่อม พิกลพิการอันใดอันหนึ่งเลย คนครั้งนั้นปราศจากโรคพยาธิ อุบัติะต่าง ๆ เห็นกันแล้วก็ย่อมมีเมตตาจิตแก่กัน มิได้เบียดได้เบียนกัน ในกาลครั้งนั้นแล เป็นการที่โยม (พระศรีอริยเมตไตรย) จะได้ตรัสแก่พระปรมากิเชกสัมโพธิญาณ”

ก็แลเมื่อสมัยที่พระศรีอริยมุตไตรยได้มาตรัสยังโลกพิภพนี้ ชนเหล่าใดเล่า
จะได้พบพระศาสนาแห่งพระศรีอริยเจ้า ความข้อนั้นพระมัลลยเทพเดรได้ทูลถามพระศรี
อริยมุตไตรยโพธิสัตว์ เมื่อคราวที่ขึ้นไปเฝ้า ณ ดาวดึงส์พิภพ ณ โอกาสที่พระมหา
สัตว์เสด็จมานมัสการพระจุฬามณีเจดีย์ มีดังนี้

“อถ เมตเตยโย โพธิสโต ในขณะนั้นสมเด็จพระศรีอริยมุตไตรยบรม
โพธิสัตว์ เสด็จมาถึง จึงถวายนมัสการพระจุฬามณีเจดีย์ กระทำประทักษิณถ้วนกำรบ
ครบตติยวาร นมัสการทั้ง ๘ ทิศ สักการบูชาด้วยทิพยสุคนธมาลาพิเศษต่าง ๆ เสร็จ
การบูชาแล้ว พระบรมโพธิสัตว์ก็เสด็จมาสู่สำนักพระมัลลยเทพเดร นมัสการแล้วก็กระ
ทำปฏิสันถารด้วยพระมัลลยได้ถามว่า ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้า ชาวชมพูทวีปเขากระทำบุญ
ให้ท่านนั้น เขาตั้งความปรารถนาเป็นประการใด

ขอถวายพระพร เขาตั้งปณิธานความปรารถนาจะขอพบพระองค์ เมื่อจะได้
ตรัสแก่พระปรมาภิเชกสัมโพธิญาณ

ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้า ผู้คนทั้งปวงแต่บรรดาที่ปรารถนาจะใคร่พบกะโยม
(สมเด็จพระศรีอริยมุตไตรย) นั้นพึงอุตสาหะสดับฟังพระสัทธรรมเทศนา พระเวส
สันดรชาดกให้จบในวันเดียว พึงบูชาด้วยประทักษิณหนึ่งฉัตรพันหนึ่ง ธงพันหนึ่ง
ดอกบัวหลวง ดอกกอบลเขียว ดอกผักตบ สิ่งละพัน ๆ กระทำได้ดังนี้ก็จะได้พบกะโยม”

อนึ่ง ในเรื่องพระมัลลยเทพเดร พระศรีอริยมุตไตรยบรมโพธิสัตว์ตรัสสั่ง
มากับพระมัลลยเทพเดร ให้พึงกระทำการสิ่งนั้น ๆ จึงจะได้พบพระบรมโพธิสัตว์ ผู้มี
ปัญญาพึงสันนิษฐานว่า เทวัญฐานเป็นประธานนี้ ยกชื่อว่าเทพอเป็นหลักเป็นประธาน
อันการที่สดับฟังพระสัทธรรมเทศนานั้น มิใช่จะเฉพาะให้ฟังแต่พระมหาเวสสันดรชาดก
เท่านั้น หากมิได้ ถ้ามีศรัทธาฟังพระวินัย พระสูตร พระปรมาถ์ ก็ยังมีผลานิสงส์
มาก ยิ่งจะเป็นปัจจัยให้ได้ประสบพบเห็นสมเด็จพระศรีอริยมุตไตรย เลิกขึ้นไปกว่าฟัง
พระมหาเวสสันดรชาดกนั้นเสียอีก แต่หากว่าพระบรมโพธิสัตว์บมิได้ยกขึ้น ว่าแต่พระ
มหาเวสสันดรชาดกที่ฟังเข้าใจถึงเครื่องสักการบูชาที่กำหนดมากมายสิ่งละพัน ๆ นั้น
ก็ตรัสเฉพาะบุคคลที่มีกำลังทรัพย์ กำลังกายสมควรจะกระทำได้ ถ้าบุคคลนั้นเป็นคน
เข็ญใจ หาสิ่งใดบมิได้เหมือนกำหนดนั้น ได้แต่น้อย ๆ ก็ดี มาตรฐานว่าพลอยพลั่ง
กับท่านที่ให้มีพระมหาชาติขึ้นก็ดี เมื่อมีจิตเลื่อมใสศรัทธาปลื้มนการ สดับรับฟังโดย

การวาระเทพ ก็อาจได้ประสบพบเห็นองค์สมเด็จพระศรีอริยเมตไตรย สำเร็จได้ดั่ง
มโนปณิธาน

อนึ่งบุคคลอันมีปรารถนาปัสันนาการปรารถนาจะขอพบ ขอเห็นสมเด็จพระศรี
อริยเมตไตรยเจ้านั้น อรรถกถาจารย์แต่ก่อนท่านได้ลำดับผลานิสงส์อันพึงสร้างสม เพื่อ
จะเป็นปัจจัยให้สำเร็จดั่งมโนปรารถนา มีโดยลำดับดังนี้

“อันหนึ่ง บุคคลที่มีศรัทธาเลื่อมใสบำเพ็ญทศบุญกิริยาวัตร ๑๐ ประการ คือ
ให้ทานประการ ๑ รักษาศีลประการ ๑ เจริญภาวนาประการ ๑ ยำเกรงพระรัตนตรัย
ประการ ๑ ยอมตนให้ชู้ทันอาจารย์ใช้สอย ๑ อาสาสงฆ์ให้สงฆ์ใช้สอยประการ ๑ ให้
ส่วนบุญแก่ท่านประการ ๑ อนุโมทนาบุญแห่งท่านประการ ๑ ฟังพระธรรมประการ ๑
แสดงธรรมให้เป็นทานประการ ๑ กระทำจิตให้ชู้ตรงต่อพระพุทธศาสนา แต่มีความ
เห็นชอบเป็นสัมมาทิฐิประการ ๑ สิริเป็น ๑๐ ประการนี้แลเรียกว่าบุญกิริยาวัตร ๑๐
ประการ ผู้ใดได้บำเพ็ญผู้นั้นจะได้พบได้เห็นสมเด็จพระศรีอริยเมตไตรย เมื่อพระองค์
ได้ตรัสแก่พระบวรสมันตญาณ

อันหนึ่ง บุคคลที่มีคารวะเคารพยำเกรงแก่ผู้เฒ่าผู้แก่ อ่อนน้อมนบনอบท่าน
ผู้เฒ่าผู้แก่ในตระกูลนั้น ก็คงจะได้ประสบพบเห็นสมเด็จพระศรีอริยเมตไตรย อย่าได้
สงสัยสนเท่ห์เลย อย่าได้ดูถูกซึ่งกิจเคารพนบনอบแก่ผู้เฒ่าผู้แก่

อันหนึ่ง บุคคลที่มีกตัญญูอยู่ในสถานแลกระทำการอุปฐากแก่มารดาบิดานั้น
ก็คงจะตามทันพระพุทธองค์คงจะได้พบได้เห็นพระบรมโพธิสัตว์

อันหนึ่ง ท่านที่รักใคร่พระรัตนตรัย ได้กระทำสังฆบูชาถวายเป็นอมิส เป็น
ต้นว่าข้าวแล่นา ขนมหของฉนั้นแก่พระภิกษุสงฆ์ทั้งหลาย ตามกำลังทรัพย์กำลังกายแห่งตน
นั้น ก็คงจะได้พบเห็นพระศรีอริยเมตไตรยสำเร็จดั่งมโนปณิธาน

อันหนึ่ง บุคคลที่มีศรัทธาเลื่อมใสรักษาศีลรักษาพระอุโบสถศีล บุคคล
เหล่านี้และได้พบได้เห็นสมเด็จพระศรีอริยเมตไตรย

อันหนึ่ง บุคคลที่มีศรัทธาปัสันทาการยกย่องพระพุทธศาสนาตามกำลังทรัพย์
กำลังปัญญาแห่งตนก็ได้สร้างศาลา และมณฑปเป็นโรงธรรม สร้างพระเจดีย์ ปลูกไม้
ศรีมหาโพธิ์ สร้างพระอารามถวายพระสงฆ์ก็ได้ก่อนหนทางให้เป็นทานแก่พระเจ้า
พระสงฆ์ แก่คนเดินทางสัญจรไปมานั้นก็ดี สร้างสะพานใหญ่น้อยให้เป็นทานแก่สมณะ

พราหมณาจารย์ แลคนที่เดินไป ๆ มา ๆ นั้น ก็ดี ได้พุดกษาชาติไว้ในอาราม ให้ภิกษุแล
สามเณรแลโยมวัดทั้งหลายได้อาศัยดอก อาศัยผลก็ดี ได้ซุดน้ำบ่อให้เป็นทานทั่วไปแก่
กฤหัสถ์แลบรรพชิตนั้นก็ดี บุคคลทั้งหลายแต่บรรดาที่เสด็จมาทางสนธิ์ อาจจะตามทัน
สมเด็จพระศรีอริยเมตไตรย อาจจะได้ประสบพบเห็นสมเด็จพระศรีอริยเมตไตรย เมื่อ
พระองค์ได้ตรัสแก่พระบรมสมันตญาณ”

แต่หนึ่งจะได้พรรณนาว่าด้วยคนที่จะไม่ ได้พบศาสนาพระศรีอริยเมตไตรยบ้าง
มีคำพระอาจารย์กล่าวไว้เป็นปูจนาในคัมภีร์พระอมุตรธรรมา ฎีกาอนาคตวงศ์
นี้ว่า อันว่าสัตว์ตั้งจำพวกตั้งภุจกมิ ได้พบเห็นสมเด็จพระศรีอริยเมตไตรย

จึงมีคำวิชันว่า บุคคลที่กระทำบุญงานันตริยกรรม คือ มาตุฆาต ชำมารดา
บังเกิดเกล้าเสียประการ ๑ บิดุฆาต ชำบิดาบังเกิดเกล้าเสียประการ ๑ อรหันตฆาต
ชำพระอรหันต์เสียประการ ๑ โลหิตุปบาท กระทำเลือดหื้อให้บังเกิดในพระกายแห่ง
สมเด็จพระสรรเพชญ์พุทธองค์ประการ ๑ สังฆเภทกล่าวเภทกรณวัตถุ ยุงสงฆ์ให้แตก
จากกัน มิให้ทำสังฆกรรมด้วยกัน ตั้งแต่พวกละ ๔ รูปขึ้นไปประการ ๑ ภิริเป็น
อนันตริยกรรม ๕ ประการด้วยกัน บุคคลที่กระทำอนันตริยกรรม ๕ ประการนี้ กระทำ
แต่สิ่งใดสิ่งหนึ่งก็ดีตายแล้วจะไปบังเกิดในอเวจี จะไกลจากพระศรีอริยเมตไตรย

อันหนึ่ง บุคคลที่वासาน้อย บังเกิดในที่ไกลพันวิสัยที่จะทรมานั้นก็ดี บังเกิด
ในที่ไกลไม่รู้ว่าจะพระพุทเจ้าได้ตรัสนั้นก็ดี บุคคลเหล่านี้ ได้ชื่อว่าบังเกิดในอภิมหา
จะได้พบเห็นสมเด็จพระศรีอริยเมตไตรยสัมมาสัมพุทธเจ้าเมื่อ ได้ตรัสแก่พระบรมสมันตญาณ

อันหนึ่ง เหล่าคนพาลที่ถือลัทธิฝ่ายดิรัถย์นิครณฐ์ ภายนอกพระพุทศาสนา
นั้น ก็จะได้ประสบพบเห็นสมเด็จพระพุทองค์

อันหนึ่ง เหล่าคนพาลที่ลักขงสงฆ์นั้นเล่า ก็จะได้พบไม่ได้เห็นสมเด็จพระ
พระศรีอริยเมตไตรย

อันหนึ่ง บุคคลที่หาความละเอียดหาบมิได้ แลกินของสงฆ์ พัสคที่สับบุรุษ
ทายก เขาแต่งไว้ว่าจะถวายพระสงฆ์นั้น ช่วงชิงกินก็ดี ลักลอบกินก็ดี ผู้นั้นจักไกลจาก
พระพุทองค์ หาได้พบเห็นพระองค์สมเด็จพระศรีอริยเมตไตรยเจ้าไม่

แสดงความว่าด้วย มนุษย์ที่จะได้พบศาสนาพระศรีอริยเมตไตรย และมนุษย์
ที่จะไม่ได้พบสมเด็จพระศรีอริยเมตไตรยสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็ดังพรรณนานี้.

จักรวาลพินาส

ได้ยินมาว่า จักรวาลอันเป็นที่อยู่อาศัยแห่งสัตว์โลกทั้งปวง อันมีชื่อนามเรียกว่า มงคลจักรวาล^๕ มีขอบเขตกว้างใหญ่สักเท่าใด ๆ นั้นอาจกำหนดขนาดโดยมติว่า พระอาทิตย์ แลพระจันทร์ที่เวียนรอบเขาพระสิเนราชสองรัศมีไปในที่สุดประมาณเท่าใด โอกาสโลกก็มีประมาณกว้างใหญ่ไกล ลึกเพียงเท่านั้น ๆ

จักรวาล หรือโลกที่เราอาศัยอยู่นี้ มิได้หมายความว่า มีแต่เหล่ามนุษย์ และ สัตว์ที่อาศัยอยู่เพียงเราจะพึงได้เห็นได้ค้ำย่นันตาเท่านั้น แต่ยังมีสรรพสิ่งต่าง ๆ อันมีอยู่และเป็นไปในพ่างพื้นจักรวาล^๕อีกค้ำย สิ่งเหล่านั้นในพระบาลี เรียกว่า โอกาสโลก หรือส่วนต่าง ๆ อันสัมพันธ์ค้ำยโลกของเรา โอกาสโลก^๕กำหนดโดยประเภทต่าง ๆ ออกไปเป็น ๘ โลกค้ำยกัน คือ โอกาสวินาสโลก ๑ โอกาสสัณฐะโลก ๑ นิริยโลก ๑ เปตโลก ๑ ทิวัจฉานโลก ๑ มนุสสโลก ๑ เทวโลก ๑ พรหมโลก ๑ รวมเป็น ๘ โลกค้ำยกัน โอกาสโลก^๕นั้นกล่าวค้ำยความพิสดารมีลำดับว่าต่อไปนี้

โอกาสวินาสโลก ได้แก่แผ่นดินเป็นอาทิ อันฉิบหายค้ำย เพลิงประลัยกัลป์ น้ำประลัยกัลป์ และลมประลัยกัลป์

โอกาสสัณฐะ^๕หนโลก ได้แก่แผ่นดินเป็นอาทิ อันตั้งขึ้นเป็นปกติ

นิริยโลก ได้แก่นครใหญ่่น้อยทั้งปวง แต่บรรดาเป็นที่เกิดสัตว์นรก เป็นที่เสวยทุกข์เวทนาแห่งสัตว์นรกทั้งปวง

เปตโลก โลกได้แก่ประเทศอันเป็นที่บังเกิดแห่งเปรตเป็นที่เสวยทุกข์เวทนาแห่งเปรตทั้งปวง

ทิวัจฉานโลก ได้แก่ประเทศอันเป็นที่เกิดแห่งสัตว์ทิวัจฉาน ที่สำนักอาศัยแห่งสัตว์ทิวัจฉานทั้งปวง

มนุสสโลก คือประเทศที่เกิดแห่งมนุษย์ ที่สำนักอาศัยแห่งมนุษย์ทั้งปวง

เทวโลก คือ อกามาพจร หรือแดนสวรรค์ ๖ ชั้น

พรหมโลก คือ แดนแห่งรูปภาพ และอรูปรูปภาพ

โอกาสโลกต่างออกเป็น ๘ โลกดังนี้ มีที่สุดเบื้องต่ำตลอด คือ ลมหนุนน้ำไว้ เป็นกำหนด ที่สุดเบื้องบนนั้นตลอดจตุตถารูปพรหมเป็นกำหนด ในทางขวางนั้นมี กำหนดตลอดไปในอนันตจักรวาล อันหาที่สุดมิได้

ก็แลในมณฑลจักรวาลนี้ยังปรากฏธรรมชาติอันหาที่สุดมิได้อยู่ ๔ ประการ คือ นิกรหมุ่สัตว์ทั้งปวงมากกว่ามีเกิดมีตายซ้ำซ้อนสุดคณนามากหาที่สุดมิได้ประการ ๑ อากาศ ที่แผ่ไปหาที่สุดมิได้ประการ ๑ จักรวาลนี้ ก็มากกว่ามากหาที่สุดมิได้ประการหนึ่ง พระญาณ แห่งสมเด็จพระสรรเพชญ์พุทธเจ้าทั้งหลาย ที่ได้ตรัสรู้แล้วแลเสด็จเข้าสู่พระปรินิพพาน ล่วงๆ ไปๆ มากกว่าเมื่อก่อนในท้องพระมหาสมุทรนั้น ยังสมเด็จพระพุทธเจ้าทั้งหลาย อันจะได้มาอุบัติตรัสในอนาคตเบื้องหน้า ก็หาที่สุดมิได้ประการ ๑ นี้แล คือ มณฑล จักรวาล อันเป็นโลกที่มนุษย์เช่นเราได้อาศัยอยู่กันสืบๆ มาจนกระทั่งทุกวันนี้

แลได้ยินมาอีกว่า มณฑลจักรวาล อันเป็นที่มนุษย์ ได้อาศัยอยู่ สมควรแต่ อายุแผ่นดินครบ ๖๔ อันตรากัลป์แล้วก็ถึงกาลอันควรฉิบหาย เมื่อถึงกาลอันจะฉิบหาย ก็ฉิบหายเป็นส่วนๆ กัน ส่วนละแสนโกฏิกๆ เหมือนกันทุกทิศทุกทาง อย่างนี้เป็นธรรมดาแห่งโอกาสโลกทั้งปวง ที่กำหนดไว้ว่าเป็น โอกาสวินาสโลก

เมื่อจักรวาลถึงโอกาสวินาสโลก มีคำกล่าวว่าจะเกิดพระอาทิตย์ประลัยโลก พระอาทิตย์ขึ้น ๒,๓,๔ ดวงบ้าง การประลัยแบบต่างๆ เพลิง, ลม, น้ำ ที่ขึ้น ๕, ๖,๗ ดวงนั้นก็มี ที่เกิดเป็นเพลิงทั่วทั้งจักรวาลก็มี ที่ไหม้สิ้นเสร็จแล้วแลเพลิงดับนั้นก็มี ที่สมบัติติมหาเมฆตั้งขึ้นยังให้ฝนตกเป็นเหตุที่จะให้ตั้งโลกชนนนั้นก็มี ที่ฝนตกน้ำท่วมเต็ม ขึ้นไปกึ่งหนึ่งนั้นก็มี ที่น้ำท่วมเต็มเพลิงไหม้ขึ้นนั้นก็มี ที่ลมพัดน้ำๆ วกลงมาๆ ตั้งพรหม โลกทั้งเทวโลก แลตั้งมนุษย์โลกแล้วก็มี

จักรวาลอันหาที่สุดมิได้ จะนับจะประมาณมิได้ แลถึงซึ่งพินาศฉิบหายด้วย เพลิงประลัยกัลป์ น้ำประลัยกัลป์ ลมประลัยกัลป์นั้น มีสืบๆ กับอยู่ตราบเท่าทุกวันนี้ จะได้ขาดหายไป

เนื้อความที่ไต่กัน ได้ฟังดังพรรณนาโดยลำดับนี้เป็นอย่างธรรมดาโลก ซึ่งผู้ เฒ่าผู้แก่แต่ก่อนพร่ำสอนแก่บุตรหลานให้ฟังสำเนียงสำนึกเข้าใจ ด้วยเป็นความรู้ทาง ธรรม ประสงค์ที่จะให้ตั้งตนไว้ในความไม่ประมาท โดยเวลาที่โลกประลัยมาถึงจักได้

บรรเทาทุกข์แก่ตนให้ล่วงพ้นความพินาศนั้น ไปสู่ชาติภูมิที่พ้นอันตราย หรือภัยอันเกิดแต่ โลกวินาศ หรือจักรวาลอันฉิบหายเมื่อประลัยกัลป์มาดังนี้

โอกาสที่จักรวาลจะถึงซึ่งกาลประลัยกัลป์นี้ มีค่าพுகคนเก่า ๆ กล่าวถึงกันมาก โดยเฉพาะโอกาสที่จักรวาลจะประลัยทำลาย* เสียด้วยเพลิง ซึ่งพวกนักคิดปากว่าไฟประลัย กัลป์จะมาล้างโลก तुจะไต่ยืนกันคั่น ๆ ว่าโอกาส โลกจะประลัยด้วยเหตุอื่น หนึ่งเห็นจะเป็นด้วยความสับสนวุ่นวายในส่วนที่เกี่ยวกับไฟนั้นออกจะเป็นสำคัญกว่าสิ่งอื่น อันจะมาทำให้โลกประลัยออกกระมัง

โอกาสที่โลกกำเนิดขึ้นมา ดำรงอยู่ และถึงกาลประลัยไป จะด้วยเหตุเนื่อง ด้วยไฟประลัยกัลป์ น้ำประลัยกัลป์ หรือลมประลัยกัลป์ก็ตาม แม้เป็นธรรมดาแห่ง วัฏฏจักรวาล กระนั้นก็ดีเวไนยสัตว์ทั้งปวงย่อมมีความรู้สึกหวาดสยองอยู่ด้วยภัยอันตราย เมื่อโลกถึงกาลประลัยอยู่ด้วยกันมิใช่น้อย ก็เพราะเหตุและภัยอันทำให้โลกประลัยนั้นร้าย แรงน่าสพึงเกรงสัปดาห์เท่าใดเล่าความเช่นนี้ ฟังสัทธบรรณภคที่โบราณจารย์ ท่าน แแต่ก่อนพรรณนามีความพิศดาร โดยเฉพาะว่าด้วยเพลิงประลัยกัลป์ ซึ่งชาวเราได้ฟังกัน สืบ ๆ มา มีโดยลำดับว่าต่อไปนี้

“แต่เดิม ๆ เมื่อโลกจะฉิบหายด้วยเพลิงนั้น มีมหาเมฆจำพวกหนึ่ง ชื่อว่า กัป ปรินาสมมหาเมฆตั้งขึ้น อุปคิตเหตุที่จะให้โลกฉิบหาย มหาเมฆนั้นยังฝนน้ำใหญ่ให้ตกลง ทั่วไปในแดนโกฏจักรวาล มนุษย์นิกทรงหลายมีความยินดีปรีดา ประมวญเอาพืชข้าว ถั่วไปหว่านลงในที่ไร แต่ที่นาเขาใจว่าฝนตกหนักข้าวกล้าจะงาม ธัญญาหารจะบริบูรณ์ แล้ว แแต่พอข้าวกล้าที่หว่านนั้นงอกขึ้นมีประมาณพอโคกคักกินได้ ตั้งแต่นั้นเสียงฟ้าร้อง นั้นปรากฏประจักษ์เสียงลา เมฆนั้นตั้งขึ้น ๆ แล้วก็เคลื่อนไป ฝนแต่สักหยาดหนึ่งก็มีได้ตก แต่แล้วไปตั้งนั้นนับได้ร้อยปี พันปี หมื่นปี แสนปีเป็นอันมาก

แต่บรรดาสัตว์ที่เลี้ยงชีวิตด้วยอาหารอันบังเกิด แแต่ฝนเป็นอุปการะนั้น ครั้น ฝนแล้งสิ่งของที่ควรจะเป็นอาหารนั้น เหือดแห้งล้มตายไปสิ้น ไม่มีอันใดจะเลี้ยงชีวิตแล้ว สัตว์เหล่านั้นก็กระทำกาลกริยาตาย

ชื่อว่าเป็นสัตว์เลี้ยงชีวิตด้วยอาหาร อันบังเกิดแต่น้ำฝนเป็นอุปการะนั้น มาตรา แม่นว่าเป็นเทพยดาก็ดี ถ้าเป็นแต่เพียงภูมิเทพยดา มีบุญญาภพน้อย หาอาหารทิพย์

* ทำลายเสียด้วย เพลิง, ลม, น้ำ, ที่สำคัญ คือ ไฟ คนรู้จักมาก

จะบริโภคบมิได้ เสียงชีวิตด้วยดอกไม้และผลไม้จะเป็นอาหาร เทวดาบุญน้อยเหล่านั้น
กรันฝนแล้งไปไม่มีดอกไม้และผลไม้จะเสียงชีวิตแล้ว ก็จุติขึ้นไปบังเกิดในพรหมโลกนั้น
โดยมาก

อาศัยเหตุที่ฝนไม่ตกสิ้นกาลช้านาน น้ำในแม่น้ำใหญ่น้อยทั้งปวง ก็เหือด
แห้งไปทุกแห่งทุกตำบล ผุสัตว์ต่าง ๆ แต่บรรดาที่อาศัยน้ำ มีแต่แลปลาเป็นอาทิ ก็ล้ม
ตายไปสิ้น ๆ เป็นลำดับ

ครันเมื่อแสนโกฏิลोकธาตุดอกจากวัสตพลาหกไม่มีฝน แลน้ำค้างตกแต่สัก-
หยาดเดียว สรรพพฤกษาลาซาตินั้นแห้งเหี่ยวล้มตายตามกันไปโดยลำดับ ทรายเท่า
ถึงไม้ใหญ่ประจำทวีปก็ตายไปสิ้น

จำเนียรกาลนานเนิ่นนานล่วงไปได้ร้อยปี พันปี หมื่นปี แสนปี เป็นอันมาก
ก็บังเกิดพระอาทิตย์ขึ้นเป็นคำรบ ๒ แต่ขึ้นไปก็ไม่ปรากฏเป็นกลางวันกลางคืนเลย พระ
อาทิตย์ดวงหนึ่งขึ้นมา ดวงหนึ่งอัสตงคตเวียนตามกันไป โลกธาตุดจะได้ขาดร้อนด้วยแสง
พระอาทิตย์นั้นหาบมิได้ รัศมีพระอาทิตย์ประลัยโลกนั้นแผ่โดยพิเศษ ประกอบด้วย
เดชอันกล้าหาญ ร้อนร้ายกว่ารัศมีพระอาทิตย์อันเป็นปรกติ ปกติทุกวันนี้บางคาบก็
แผ่โดย โส บางคาบก็มีเมฆแลหมอกเข้าปิดบังกำบังไว้ รัศมีพระอาทิตย์ประลัยโลกครั้ง
นั้น ไม่มีเมฆแลหมอกอันใดอันหนึ่งปิดบังกำบังเลย แผ่โดยยิ่งนัก

เมื่อพระอาทิตย์สองดวงเวียนตามกันไป บมิได้ขาดร้อนดังนั้น ยกเสียแต่ปัญ
จมหานที่ทั้ง ๕ แลวนั้น แม่น้ำใหญ่น้อยนอกกว่านั้น ก็เหือดแห้งสิ้นทุกตำบล

อยู่จำเนียรกาลนานไป สุริยมณฑลก็บังเกิดอีกเป็นคำรบ ๓ ดวง ๆ หนึ่งอุทัย
ดวงหนึ่งเที่ยงตรง ดวงหนึ่งอัสตงคต เวียนตามกันไปนภดลประเทศวิถิ กาลนั้นปัญจมหา
นที่ทั้ง ๕ คือ กงคา ยมุนา อจิรวดี สรภุมหิก็เหือดแห้ง ดินแตกกระแหง จะหาน้ำแต่
สักหยาดหนึ่งก็หาบมิได้

ครันอยู่จำเนียรกาลล่วงไป สุริยมณฑลประลัยโลกขึ้นอีกเป็นคำรบ ๔ คำเนิน
ตามวิถิเนื่อง ๆ กันไป ดวงหนึ่งอุทัย ดวงหนึ่งเที่ยงตรง ดวงหนึ่งอัสตงคต ดวงหนึ่ง
เดียวเหลี่ยมพระเมรุข้างโน้น แต่ล้วนแผ่โดยไฟโรจน์ประกอบด้วยเดชอันร้อนกล้า กาล
นั้นสระใหญ่ ๆ ทั้ง ๗ สระคือ อโนตตสระ กุณาสสระ รอดกาลสระ มณฑาทิถีสระ
สีหปาดสระ กัณณมุทสระ ฉัททันตสระ อันเป็นเดิมเกิดแห่งแม่น้ำทั้งหลายในป่า

พระหิมพานต์นั้น ก็เหือกแห่งสนทั้ง ๗ สระ บมิได้เหลือได้เศษ ควรจะอนิจจังสังเวช มีกำลัง แสนมหาเต้านาเด็คนยังเป็อนิจจังตั้งนี้แลวกก็บวยการกล่าว ไปโยถึงรูปธรรม นามธรรมแห่งสรรพสัตว์เราท่านทั้งปวงนี้ ตั้งฤจะเที่ยงจะแท้

ครน่อยจำเนียรกาลล่วงไปโนเบืองหน้า พระอาทิตย์เป็นคำรบ ๕ ก็บังเกิด เสียดแทรกเข้าดำเนินโนวัติ ตามกันไปโดยลำดับ ๆ กาลนั้นน้ำโนมหาสมุทรอันลึกได้ ๘ หมัน ๔ พันโยชน์ ก็บมีอาทนนานอยู่ได้ ก็แห่งวงกลงไปโดยลำดับ ๆ ทรายเท้ามี่น้ำ ลึกอยู่ได้ ๗ ชั่วโมงแล้ววงกลงไปคงอยู่ ๖,๕,๔,๓,๒ ชั่วโมงแล้ววงกลงไป แต่ชั่วโมงเดียวแล้ววงกลงไปแต่ ๗, ๖, ๕, ๔, ๓, ๒ ชั่วโมงแล้ววงกลงไปแต่ยังชั่วโมงหนึ่ง แล้ววงกลงไปยังเพียงคอก เพียงนม เพียงเอว เพียงเข่า เพียงแข้ง เพียงข้อเท้า เบืองหน้าเต้านานาโนมหาสมุทร ก็แห่งตลอดสนทั้งปวง จะหาน้ำโนพระมหาสมุทร แต่พอจะให้ชุ่มนวมมือ แต่สก็นวกก็หาบมิได้

ครน่อยจำเนียรกาลล่วงไป พระอาทิตย์เป็นคำรบ ๖ ก็บังเกิด กาลนั้นก็บัง เกิดเป็นควนกลุ่มชลบไปทั่วสกลจักรวาล ยางแผ่นดินก็เหือกแห่งสนไปด้วยกำลังควน จักรวาลอนั้นเป็นควนกลุ่มกลดไป แลมีฉนโค จักรวาลทั้งหลายอันเป็นเขตแคว้นเก่า หมัน เก้าพัน เก้าร้อย เก้าสิบเก้าโกฏนั้น ก็เป็นควนกลุ่มชลบไป มียางแผ่นดินอัน เหือกแห่งสนไปด้วย กำลังควนเหมือนตั้งนั้น

แต่เป็นควนอยู่ตั้งนี้ นานได้ร้อยปี พันปี หมื่นปี แสนปีเป็นอันมาก พระ อาทิตย์เป็นคำรบ ๗ จึงบังเกิดกาลนั้นก็บังเกิดเปลวเพลิงคืดขึ้นใหม่ทั่วทั้งสากลจักรวาล รุ่งโรจน์ โชตนาการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ด้วยอำนาจอันบังเกิดแต่รัศมีแห่ง พระอาทิตย์ทั้ง ๗ ดวง อาศัยพันปรุพีเจ้าจางซึมซาบไปด้วยน้ำมันปลาใหญ่ ๆ ทั้งหลาย ๗ จำพวก คือ ทิมิจำพวกหนึ่ง ทิมิงกลจำพวก ๑ ทิมิมิงกลจำพวก ๑ อานนท์จำพวก ๑ ทิมินทจำพวก ๑ อัชฌาหารจำพวก ๑ มหาทิมิจำพวก ๑ อันมีลำตัวยาวได้ ๒๐๐ โยชน์ ๓๐๐ โยชน์ ๕๐๐ โยชน์ และ ๑,๐๐๐ โยชน์ ปลาใหญ่ ๆ ทั้งปวงอันตายลง เพราะแสงน้ำ น้ำมันแลไขปลากก็ล้งไหลออกจากร่าง เพลิงได้ใช้น้ำมันปลากก็คืดเข้า เป็นอันหนึ่งอันเดียว ใหม่เขาจักรวาลแลเขาพระเมรุแลเขาสัตคปวิภคท์ทั้ง ๗ ชั้นที่ล้อม เขาพระสุเมรุนี้ให้ขาคก็คืดออกเป็นก่อน ๆ ก่อนละร้อยโยชน์ พันโยชน์สาบสูญไปโน อากาศ วิมานเงินแลวิมานทอง วิมานแก้วแลไม้กัลปพฤกษ์ ทิพยโปกขรณี ทิพยอุท- ยาน โนชั้นจาตุมหาวาชิกาแลดาวคิงสนั้น พินาศฉิบหายสิ้นด้วยกำลังเพลิง ๆ นั้น มี

เปลวสูงขึ้น ๆ ตลอดจนไปไหม้ชั้นยามาแล้ว ตลอดจนไปไหม้ชั้นดุสิต ไหม้ชั้นนิมมา
นรดี ไหม้ชั้นปรนิมมิตแล้ว เปลวเพลิงนั้นสูงขึ้นไป ๆ ตลอดจนไปถึงปฐมฌานภูมิ
พรหม สังหารพรหมพิมานทั้ง ๓ เหล่า คือ พรหมปาริสาชา แลพรหมบโรหิต แล
มหาพรหม ให้พินาศฉิบหายแล้ว เปลวเพลิงก็หยุดอยู่แต่เพียงนั้น จะได้ขึ้นถึงทุติยฌาน
ภูมิพรหมนั้นหาบมิได้

สรรพเชื้อทั้งปวงแต่บรรคาที่เพลิงประลัยโลกสังหารนั้น จะได้เป็นถ่านเป็น
ถ่านเหลืออยู่ มาตราว่าน้อยหนึ่งหาบมิได้ สาบสูญไปไม่เหลือไม่เศษเลย เปรียบประค
ดั่งสปีแฉ่น้ำมันอันเพลิงไหม้ ธรรมดาว่าสปีแฉ่น้ำมันอันเพลิงไหม้นั้น ย่อมถือเอา
สภาวะสาบสูญสิ้นไปไม่มีเด้ามีถ่านเลย แลมีฉันทุ สรรพเชื้อทั้งปวง มีศีลาปฐพีเป็น
เป็นถ่าน แต่บรรคาเพลิงประลัยโลกสังหารนั้นกสันไป จะได้เป็นถ่านเป็นถ่านเหลืออยู่
มาตราว่าน้อยหนึ่งหาบมิได้ มีอุปมาดังนั้น

ถ้าเชื่อมีประมาณเท่าอณูยังเหลืออยู่ เพลิงก็ยังมิได้ดับตอสันเชื้อ ไม่มีเชื้อ
เลยแต่สักเท่าอณูแล้ว เพลิงจึงดับอากาศเบื้องต่ำแลอากาศเบื้องบนนั้นตลอดโลงเป็น
ถานอันเดียวกันมีคมหันธการณหนักหนา แต่เป็นอากาศเปล่ามีคมบนอยู่เช่นนั้นมิใช่ช้อย
มีคอยู่นานถึงอสงไขยกัปหนึ่ง*

เนื้อความอันพรรณนาโดยลำดับนี้ คงจะพอเป็นอุปมาให้เห็นได้ว่า
จักรวาลอันมนุษย์และสรรพสัตว์ทั้งปวงได้อาศัยอยู่รวมด้วยกันนี้ มีเขตกำหนด
อายุช้อยอยู่ในตัวของมันเองเป็นสังสารวัฏฏ์ ก็มีเกิดเป็นขึ้นมา ดำรงอยู่พอสมควรแก่
การแล้วก็เสื่อมลงจนที่สุกก็ฉิบหายและสาบสูญไป แล้วก็กลับเกิดเป็นขึ้นมาใหม่เช่นนั้นไป
ไม่มีที่สิ้นสุดเขตกำหนดอายุของจักรวาลนั้นโดยปกติมีระเบียบที่แน่นอน แลดำเนินไป
ตามลำดับอันเป็นธรรมชาติ กล่าวตามอรรถกถาแสดงอายุแห่งจักรวาล มีโดยลำดับว่า

อายุจักรวาลที่มีชื่อว่า มงคลจักรวาลนี้ มีคราวหนึ่ง ๆ นานเสมอ ๑ มหา
กัป ๑ มี ๔ อสงไขย อสงไขย ๑ นาน ๖๔ อันตรากัป อันตรากัป ๑ นานเท่า
โกฏีกาลังยัสติบ ฉะนั้น ๑ มหากัปจึงนานนักหนา เป็นเวลานานเสียจนมนุษย์ยากจะเด
ได้ไม่ถ้วน เรามักจะเปรียบเทียบเวลานาน ๆ ที่กำหนดไม่ได้ชื่อว่า ชั่วกัป ชั่วกัลป์

ในระหว่างเวลา มหากัป ๑ หนึ่งนี้แบ่งออกเป็น ๔ อสงไขย คือ ๔ ช่วง
ในแต่ละช่วงเป็นกำหนดควัญจักรของจักรวาลที่เป็นอยู่โดยลำดับคือ

* โลกประลัยแต่ละคราวทั้งพิณกลัพานโลจะไรจะเหลือ ๆ ?

อสงไขย ๑ ชื่อสังวัฏฏกัป เป็นช่วงเวลาสมัยแรกนับแต่ เริ่มฝนแล้ง น้ำแห้งขอกในจักรวาล แล้วเกิดพระอาทิตย์ขึ้นถึง ๗ ดวง จักรวาลร้อนระอุจนเพลิงติด เปลวน้ำมันปลาไหม้เผาจักรวาลจนสาบสูญ ช่วงเวลานี้เป็นอสงไขยแรก

อสงไขย ๑ ชื่อ สังวัฏฏภจายีกัป ช่วงเวลาที่เพลิงสงบลง จักรวาลกลายเป็นอากาศธาตุไปเสียแล้ว มีแต่ความมืดมิดหันทนกาลและเงิบสงัด ช่วงเวลานี้เป็นอสงไขยที่ ๒

อสงไขย ๑ ชื่อ วิวัฏฏกัป เป็นช่วงที่เริ่มแต่ บังเกิดสัมปตติมหาเมฆ ตั้งมาทุกทิศานุทิศ แล้วตกลงมาต่อเนื่องกันนาน แล้วบังเกิดลมใหญ่พัดน้ำป่วน เกิดมีฝนแผ่นดินจักรวาลตงขึ้นใหม่ เกิดมีพระอาทิตย์พระจันทร์ ส่ามนุษย์และสัตว์เกิดโดยลำดับเนื่อง ๆ กันไป ในช่วงเวลานี้เป็นอสงไขยที่ ๓ มนุษย์และสัตว์ทั้งปวงอาศัยโอกาสโลกแต่เฉพาะช่วงเวลานี้เท่านั้น

อสงไขย ๑ ชื่อวิวัฏฏฐรายีกัป นับแต่เกิดวินาสกมหาเมฆก่อเหตุให้โลกนี้ฉิบหายอีก จัดเป็นอสงไขยคำรบที่ ๔

โอกาสโลกประลัย

กล่าวถึง จักรวาลโดยเฉพาะส่วนที่มีชื่อนามว่า มงคลจักรวาล อันเป็นภูมิสถานที่มีมนุษย์และสรรพสัตว์ต่าง ๆ ได้อาศัยดำเนินชีวิตมีเกิดมีตายเวียนว่ายวนกันเนื่อง ๆ มาโดยลำดับนี้ มีคำวาทนักปราชญ์ทั้งหลายผู้มีวิจารณ์ปัญญาพิจารณาเห็นว่า แท้จริงภพจักรวาล อันเป็นภูมิสถานสำหรับรับรองสรรพมนุษย์และสัตว์โลกทั้งปวง แรกตั้งขึ้นเป็นจักรวาลนี้ ก็ตั้งขึ้นด้วยกำลังบุญแห่งสัตว์ทั้งหลาย แต่บรรพกาลที่จุติลงมาเกิดทั้งนั้น ความซื่อสัตย์ปรากฏในพระบาลีว่า

“แลพบปรุพิน เมื่อแรกตั้งขึ้นนปรากฏ เปรียบประคองใบอุบลอันลอยอยู่เหนือหลังน้ำ ประกอบด้วยพรรณเปรียบประคองดอกกรรณิการ มีกลิ่นอันหอม มีรสอันอร่อยเปรียบประคองใส่ลงซึ่งโอชะอันเป็นทิพย์ ทรงสถฐานันประคองพินเบื้องหน้าแห่งมธุปายาสอันปราศจากน้ำ

ครั้งนั้น พรหมทั้งหลายที่อยู่ในพรหมนิกายอันมีนามบัญญัติชื่อว่า อภัสสระที่บังเกิดอยู่แต่ก่อน ๆ นั้น บางจำพวกก็สิ้นอายุ บางจำพวกก็สิ้นบุญจตุจากอภัสสรพรหมโลกแล้ว ก็ลงมาบังเกิดในอุปปาติกกำเนิดในโลกนี้”

ความตั้งค้ำมาบนันนัยแห่งเหตุแรกทั้งโลก หรือจักรวาลนี้ แสดงให้เราได้เห็นว่ ภูมิสถานที่มีมนุษย์และสัตว์แต่ละเผ่าพันธ์ เมื่อแรกตั้งเป็นจักรวาลเป็นโลกชั้นนั้นก็ด้วยเหตุแห่งกำลังบุญของพรหมสร้างพวกหนึ่ง ที่สร้างสรรคชนให้เป็นแกนที่จุติลงมาอาศัยอยู่ด้วยความปกตีสุข กระนั้นกิตติ จักรวาลหรือโลกซึ่งได้รับการสร้างสรรคเกิดเป็นขึ้นมาด้วยเหตุผลที่คิดเลิศเพียงใดก็ตามย่อมอยู่ภายใต้ระเบียบแห่งสังสารวัฏฏ คือมีเกิดก็มีดับไปตามวาระอันเป็นโอกาสโลกว่าถึงจักรวาล ที่อาศัยแห่งสรรพมนุษย์และสัตว์อันชื่อว่ามงคลจักรวาลนี้มีระเบียบกำหนดไว้แต่เพียง ๑ มหากัปเท่านั้น และก็ใน ๑ มหากัป ๆ หนึ่งนั้นแล้ว แบ่งกาลออกเป็น ๔ อสงไขย ในช่วงเวลา ๔ อสงไขยนี้ มนุษย์และสัตว์ได้อาศัยเวียนเกิดเวียนตายโดยลำดับแต่เพียงช่วง ๑ อสงไขยเท่านั้น อีก ๓ อสงไขย เป็นเหตุกำเนิดจักรวาลบ้าง เป็นเหตุจักรวาลปรลัยบ้าง เป็นเหตุจักรวาลสถาปสุญบ้าง ดังนั้นพิจารณาช่วงที่มีมนุษย์และสัตว์ได้อาศัยอยู่ในจักรวาลนี้ดูช่างสั้นก่นกนามิ

เวลานานอสงไขย ๑ เท่านั้น ที่กล่าวคือโอกาสแห่งความมีอยู่ของจักรวาล

ดังกล่าว่าแล้วว่า จักรวาล นั้นย่อมอยู่ในระเบียบแห่งโอกาสโลก คือเมื่อมีเกิดแล้วดำรงอยู่ แล้วแตกดับแล้วก็สาปสูญ เป็นวัฏฏสงสารเช่นนี้มาโดยลำดับ สิ่งนี้ถ้าพิจารณาด้วยอาการปกติก็เป็นธรรมดาโลก อันดำเนินไปตามระเบียบมีลำดับแน่นอน แต่ในกลางกลางกับปีโลกหรือจักรวาลนี้มีได้คงอยู่ตราบเท่ากำหนดที่ควร หากได้แตกดับสาปสูญไปเสียก่อนอายุตามกำหนดก็มี ความข้อนี้พึงพิจารณาความพิศดารในพระบาลีมีว่าดังนี้

“แลจักรวาลอันมากหาปริมาณเปมิได้ดังนี้ เมื่อถึงกาลอันควรฉิบหาย ก็ฉิบหายเป็นส่วน ๆ กัน ส่วนละแสนโกฏี ๆ เหมือนกันทุกทิศานุทิศ ถึงที่จะตั้งก็ตั้งเป็นส่วน ๆ กัน ส่วนละแสนโกฏี ๆ เหมือนกันทุกทิศานุทิศ อย่างนี้เป็นธรรมดาแห่งโอกาสโลกทั้งปวง

ในที่อันนี้พิจารณาเห็นอธิบายว่า จักรวาลทั้งหลายซึ่งฉิบหายส่วนละแสนโกฏี ๆ ทั้งสิ้นส่วนละแสนโกฏี ๆ นั้น บางทีพร้อมกัน บางทีเหลื่อมกันไปโดยสมควรแก่อายุแผ่นดินที่ครบ ๖๔ อันตรากัลป์แล้ว แลยังมีได้ครบ ๖๔ อันตรากัลป์ นั้นสุดแท้แต่แสนโกฏีจักรวาลเหล่าใด ทั้งอยู่ครบอายุแผ่นดิน ๖๔ อันตรากัลป์แล้วแสนโกฏีจักรวาลเหล่านั้น ก็ถึงซึ่งพินาศฉิบหาย บมีอาจตั้งอยู่สืบไปได้

กริยาที่บังเกิดฉิบหาย ราวละแสนโกฏีจักรวาล ๆ นั้น บางทีก็พร้อมกันบ้าง บางทีเหลื่อมกันร้อยปีบ้าง พันปีบ้าง หมื่นปีบ้าง แสนปีบ้าง โดยอันควรแก่อายุแผ่นดินที่เหลื่อม ๆ กัน แสนโกฏีจักรวาล บางเหล่าฉิบหายด้วยเพลิงแสนโกฏีจักรวาล บางเหล่าฉิบหายด้วยน้ำ แสนโกฏีจักรวาล บางเหล่าฉิบหายด้วยลม พร้อมกันบ้าง เหลื่อมกันบ้าง เป็นอย่างนี้ทั่วไปในอนันตจักรวาล ทั้ง ๔ ทิศ”

เป็นดังที่ทราบกันอยู่เช่นนี้ว่า มงคลจักรวาลอันเป็นแดนที่อาศัยของเหล่ามนุษย์ พวกเราพวกท่านและสรรพสัตว์ทั้งหลายทั้งปวง ย่อมเป็นไปตามระเบียบแห่งโอกาสโลก แน่แท้ แต่กระนั้นก็มีข้อพึงสังเกตอันสำคัญอย่างหนึ่งว่า โอกาสจักรวาลประลัยหรือโลกฉิบหายสาปสูญนั้นมีทั้งที่เกิดขึ้นได้พร้อมกันในแสนโกฏีจักรวาล และมีเกิดเหลื่อมกันเกิดฉิบหายก่อนและคราวถัดมาก็มี หรืออาจเกิดมีขึ้นก่อนถึงกาลกำหนดอายุจักรวาลเสมอ ๖๔

อันตราภัสร์ก็มี กล่าวโดยเฉพาะมงคลจักรวาล อันเป็นแดนที่มนุษย์ทั้งปวงและสัตว์
โลกได้อาศัยอยู่กัน เวียนเกิดเวียนตายกันมาโดยลำดับเช่นนี้ หากจะแตกดับสาปสูญไป
เสียก่อนเวลาอันสมควร ก็ย่อมจะเป็นไปได้ เหตุอันจะทำให้เกิดโอกาสโลกประลัย หรือ
เป็นเหตุจักรวาลฉิบหายสาปสูญนี้ มีคำกล่าวแต่เมื่อก่อนได้ยินมาว่า

“เหตุที่จะทำให้ภavnโลกฉิบหายนั้นจะพึงมีเป็นแม่นมั่นเหตุใดดังนี้ นัก-
ปราชญ์ทั้งหลายผู้มีวิจารณ์ญาณปัญญาพิจารณาเห็นว่า สิ่งดังๆเป็นเหตุเป็นปัจจัย กระทำ
ให้ภavnโลกทั้งปวงนี้ ถึงพิบัติฉิบหาย มีกาวัดชันนา ออกสุต มุลการณ ออกศลกรรมแห่ง
สัตว์ทั้งปวงนั้นแลเป็นมูลเหตุให้ภavnโลกฉิบหาย แท้จริงภavnโลกนั้นเมื่อแรกจะตั้งกตั้ง
ด้วยกำลังบุญแห่งสัตว์ทั้งหลาย แต่บรรดาที่ใกล้จะจุมมาบังเกิดนั้น ครั้นถึงวาระจะฉิบหาย
ก็ฉิบหายด้วยกำลังบาปแห่งสัตว์ทั้งหลายนั่นเอง จะเป็นอันหามิได้ ออกศลแห่งสัตว์นั้น
เอง เป็นเหตุให้ภavnโลกฉิบหาย”

แลก็ออกศลแห่งสรรพสัตว์โลก อันจะเป็นเหตุให้ภavnโลกฉิบหาย และจักร
วาลประลัยนั้นเป็นประการใด ๆ ความอันแสดงออกศลเหตุโดยพิศการ มีปรากฏตามพระ
บาลีว่าต่อไปนี้

“สืบไปเมื่อนั้น เมื่อสิ้นศาสนาพระสรรเพชญ์พุทธองค์เจ้าแห่งเรา ๕,๐๐๐
พระวัสสาแล้วสัตว์ก็จะมีสันดานอันหนาไปด้วยโทษทุจริตหยาบช้ากล้าแข็งมีกำลัง แท้จริง
มนุษย์อันบังเกิดมาภายหลัง บังเกิดเมื่อครั้งสิ้นพระพุทธรศาสนาแล้วนั้นจะมีออกศลจิตบังเกิด
หนาในสันดาน อธรรมมิกราคะจะกล้าหนาจะส่องเสพอศัทรกรรมนั้นหากำหนดแก่นบมิได้
บุรุษจะเสพอศัทรกรรมด้วยมารคาบังเกิดเกล้า จะเสพอศัทรกรรมด้วยบ้าแลหน้าสาวแลพี่สาว
แห่งตน ๆ ฝ่ายสตรีจะกำหนดคตินีในวาระคำกฤษณาด้วยบิกามบังเกิดเกล้า จะกำหนดด้วย
ลุงแลอาว์ ไม่มีความอดสุดูร้าย ชายต่อชายก็จะเสพอศัทรกรรมด้วยกัน หญิงต่อหญิงก็จะ
เสพอศัทรกรรมด้วยกัน จะปราศจากเคารพเคารวะบมิได้ยำเกรงแก่บิดา มารดา ปู่ ยา
ตา ยาย ท่านผู้เฒ่าผู้แก่ในตระกูล

เมื่อออกศลบังเกิดมองมุลหนาแน่นในสันดานสัตว์ ความพิบัติก็จะบังเกิดทุกสิ่ง
ทุกประการ โภชนาหารที่มีรสก็จะสูญสิ้นช้วนกเขา ข้าวกับแก่นนั้นจะเป็นโภชนาอย่างค
เลิศ โรคพยาธิอาพาทป่วยไข้มีประการต่าง ๆ นั้นจะบังเกิดมากในชั้นสันดานแห่งสัตว์

อายุสัตว์นั้นจะถอยน้อยลงไป ๆ ทรายเท่าอายุขัยมีกำหนดเพียง ๑๐ ปี ทารกมีอายุได้ ๕ ปีนั้นก็จะทำการอวาทะวิวาหะมงคล อยู่กินเป็นสามีแห่งกันแลกัน

สัตว์ครั้งนั้นจะปราศจากศีล บมิได้รักษาศีลเลยเป็นอันขาด กิริยาที่จะเว้น ปาณาติบาตและทินนาทาน กิริยาที่เว้นจากกาเมสุมิฉาจาร แลมุสาวาท เปสุญวาท ผรุสวาท สัมผัสปลลาปวาท กิริยาที่เว้นจากเสพสุราเมรัย เว้นจากโลภและพยาบาทแลมิฉาภิรูถินั้น จะไม่มีในสันดานสัตว์ กุศลกรรมบททั้ง ๑๐ ประการนี้ จะอันตรธานสาปสูญหาย

สัตว์ทั้งหลายจะหยาบช้าทารุณ ชำสัตว์ตัดชีวิต มีอครำไปค้ำยโลหิต ไม่มี ความปราณีปราศรัย สิ่งของแห่งผู้ใด ๆ ก็จะไม่ละไม่วางเลย จะล่วงล่อฉ้อตระบัดฉกชิง เอาแต่โดยได้ ลูกใครเมียใครก็จะไม่รังเกียจเกลียดอาย ปะหน้าไรก็หนำนั้น เจริจานั้น เล่าก็จะหาความจริงบมิได้ มีแต่โกหกมยา มีแต่ส่อแแต่เสียศ มีแต่หยาบช้าด่าว่าเสียศแทง มีแต่บ่นตำหวาปราศจากประโยชน์ มีแต่จะกินเหล้าเมาเมรัย น้ำใจนั้นจะโลภมุ่งมากอยู่ ที่จะเอาของแห่งท่าน กิดแต่ที่จะล้างผลาญซึ่งกันแลกัน ให้ถึงซึ่งความตายความฉิบหาย จะถือผิดเป็นชอบ ที่โทษนั้นจะกลับเห็นว่าเป็นคุณ สิ่งที่เป็นบุญนั้นจะไม่ได้ออกชื่อเลย เป็นอันขาด จะบ้วยจะกล่าวไปโยถึงที่จะกระทำการบุญนั้นเล่า ที่จะชวนชวยกระทำการ บุญนั้น ไกลกว่าไกลนัก

มนุษย์ในครั้งนั้น ถ้าได้ยินถ้อยคำเล่าลือกันว่าบุคคลชื่อนั้น ๆ อยู่ในประเทศ ที่นั้น หยาบช้าทารุณนักหนาฆ่าบิดามารดาเสียได้ ฆ่าปู่ย่าตายายเสียได้ เบียดเบียนบิดา ผู้เฒ่าผู้แก่เสียได้ ถ้าได้ยินคำเล่าลือดังนั้น ก็ชวนกันสรรเสริญว่า เออมีเสียที่เขาเกิดมาเป็นชาย ใจเขากล้าหาญนักหนา ฆ่าบิดามารดาเสียได้ ฆ่าปู่ย่าตายายเสียได้เขาดี จริงแล้ว เขาเป็นบุรุษแท้ ควรจะอัครจริยจะชวนกันสรรเสริญ ชวนกันบูชาบุคคลที่ กระทำความช้วนนั้นว่าเป็นคนดีในโลกนี้

มนุษย์ครั้งนั้น จะปราศจากหิริโอตัมปิปะ ไม่ละอายบาปกลัวบาปเลย ที่จะมี สำคัญสัญญาว่า หญิงผู้หนึ่งเป็นมารดา ชายผู้หนึ่งเป็นบิดา หญิงผู้หนึ่งเป็นป้าเป็นน้า ชาย ผู้หนึ่งเป็นลุงเป็นอาว จะมีสำคัญสัญญาเป็นอาภิกจะนี้ไม่มีเลย ล่วงเสียซึ่งประเวณีธรรม กำหนดในเมถุนสังวาสนั้น ปราศจากเขตแลแดนเปรียบประคูกัง สุนัขบ้านและสุนัข ึ่งจอก

ต้นทานแห่งมนุษย์ครั้งนั้น จะมากไปด้วยโทโส โทโสจะบังเกิดเกล้า คนทั้งปวงจะผูกเวรอาฆาตแก่กันเกล้าแข็งนักหนา บุตรจะปองฆ่าบิดามารดา บิดามารดาจะปองฆ่าบุตรฆาตिकाแห่งคน ๆ นื่องจะปองฆ่าพี่ พี่จะปองฆ่าน้อง ครั้นโทโสบังเกิดเกล้าหนาในสันดานสัตว์ทั้งหลาย ชนทั้งปวงจะฆ่าฟันกันตายเกลื่อนกลาดคาศษกันในพื้นที่ภูมิกาศปฐพี สัตว์ทั้งหลายแลเห็นกันก็สำคัญว่าเนื้อสุกร จับสิ่งใดเข้าสิ่งนั้นก็จะกลบกลายเป็นศาสตราวุธ ก็จะไล่ฟ่งไล่ยิง ไล่แทงไล่ฟันซึ่งกันและกัน พิณาศนิบหายตายอนาคเกลื่อนกลาดคาศษกันพื้นปฐพีนั้นจะนองไปด้วยโลหิต กวรวอนิจจังสังเวชนันนักหนา”

ความสับสนโกลาหลในมวลมนุษย์แลหมู่มนุษย์สัตว์อันเนื่องด้วยก่อกิจอกุศลกรรม ซึ่งเป็นเหตุจะทำให้โอกาสจักรวาลปรลัย ไซ้แต่เท่าที่พรรณนาข้างบนนี้ ยังมีคำบูรพอาจารย์กล่าวไว้ในคัมภีร์โลกสันฐาน แสดงเหตุแห่งความฉิบหายอันจะทำให้โลกปรลัย มีเติมต่อไปดังนี้

“อำนาจกุศลแห่งสัตว์ทั้งปวงนั้น บันดาลให้ฤดูแลอาหารนั้นบริบูรณ์พร้อมปมิให้ฤดูแลอาหารนั้นพิบัตแปรปรวนแต่สิ่งใดสิ่งหนึ่ง สัตว์ทั้งปวงนั้นได้ฤทธิ ได้อาหารก็อยู่เย็นเป็นสุข จำเวญอายุแลสัตว์พรณบริบูรณ์พร้อม อายุแห่งสัตว์นั้นจะวัฒนาการอาศัยแก่สาธาณกุศลแห่งฤดูกาลแลอาหารให้บริบูรณ์ แลอายุแห่งสัตว์จะเสื่อมถอยจะน้อยลงนั้น อาศัยแก่สาธาณกุศลเบียดเบียน กระทำให้ฤทธิปริธาให้อาหารวิปริธา ตกว่าฤทธิปริธา อาหารจะวิปริธาที่อาศัยแก่สาธาณกุศลแห่งสัตว์ทั้งปวงเป็นมูลเหตุ

ถ้าท้าวพระยาทั้งปวงไม่เป็นธรรม พระยาอุปราชแลเสนาบดีแลเศรษฐีทั้งปวงไม่เป็นธรรมแล้ว ไพร่ฟ้าประชากรชาวพระนครแต่บรรดาที่อยู่ในเขตแคว้นแคว้นสันทั้งปวงนั้นก็จะเป็นธรรม ตลอดทั้งวังจังหวักชอขบขันเทศีมา

ฝ่ายเทพยดาที่พิทักษ์รักษามนุษย์ทั้งปวงนั้น ครันมนุษย์ไม่เป็นธรรมแล้ว ก็จะมีพลอยเสีย จะพลอยไม่เป็นธรรมไปสิ้นด้วยกัน ครันอารักขเทพยดาไม่เป็นธรรมแล้ว ภูมิเทพยดาที่เป็นมิตรแห่งอารักขเทพยดานั้น ก็จะมีพลอยไม่เป็นธรรมไปสิ้นทั้งนั้น ครันภูมิเทพยดาไม่เป็นธรรมแล้ว อากาศเทพยดาที่เป็นมิตรแห่งภูมิเทพยดา ก็จะมีพลอยไม่เป็นธรรมไปสิ้นด้วยกัน ครันอากาศเทพยดาไม่เป็นธรรมแล้ว อุณหพลาหกเทพยดาที่เป็นมิตรแห่งอากาศเทพยดาก็จะมีพลอยเสียพลอยไม่เป็นธรรมไปสิ้นด้วยกันทั้งปวงนั้น ครัน

อุณหพลากเทพยดาไม่เป็นธรรมแล้ว อพราพลาหกเทพยดาที่เป็นมิตรแห่งอุณหพลาก
ก็จะพลอยไม่เป็นธรรมกันไปด้วยกัน ครั้นอุพราพลาหกเทพยดาไม่เป็นธรรมแล้ว สัต-
พลากเทพยดาที่เป็นมิตรแห่งอุพราพลาหกเทพยดานั้น ก็จะพลอยไม่เป็นธรรมสนทน
ครั้นสัตพลากเทพยดาไม่เป็นธรรมแล้ว วาตพลากเทพยดาแลวสพลาหกเทพยดา แล
จาตุมหาราชิกาเทวดา ตลอดจนราบเท่าถึงภวคคพรหม แต่บรรดาที่เป็นมิตรเป็นสหาย
ต่อ ๆ กันนั้นก็จะไม่เป็นธรรม ตลอดจนทั่วทุกห้องพัก ถ้าเว้นไว้แต่เทพยดาที่เป็นพระ-
อริยสาวก

ครั้นเทพยดาแลพรหมทั้งหลายไม่เป็นธรรมแล้ว พระอาทิตย์ แลพระจันทร์
ก็จะเวียนไปมิได้เสมอ บมมิได้เวียนตามวิถีที่เคยเดินเป็นปกติ ลมก็จะพัดวิปริต บมมิได้
พัดตามหนทางที่เคยพัด จะซัดอากาศสู่อากาศให้กำเริบระส่ำระสาย อากาศเทพยดา
ทั้งหลายจะไม่สบายอารมณ์ จะมีได้น้อมจิตไปในที่จะเล่น ตามกิริยาที่เคยเล่นเป็นปกติ
ถึงกาลอันควรจะเล่นไม่เล่น ถึงกาลอันไม่ควรจะเล่นนั้นเล่น ประพฤติไม่ยังไม่ยั้ง ครั้น
อากาศเทพยดาทั้งหลาย มีอุณหพลากเป็นกัน ประพฤติไม่ยังไม่ยั้งไม่ยั้งนี้ฤกษ์ก็จะแปร
ปรวนไป ไม่ยังไม่ยั้งอยู่เป็นปกติ ถึงเทศกาลควรจะร้อนไม่ร้อน ถึงเทศกาลควรจะ
หนาวไม่หนาว ฤกษ์ร้อนกลับหนาว ฤกษ์หนาวกลับร้อน

ครั้นฤกษ์แปรปรวนไปไม่ยังไม่ยั้ง ฝนก็จะไม่ตกชอบฤดูฝนที่ตกนั้นบมมิได้เป็น
อุปการะแก่ข้าวกล้า แผ่นดินนั้นจะหาโอชะบมมิได้ อาศัยเหตุที่แผ่นดินไม่มีโอชะ ข้าวกล้า
ที่เป็นเมล็ดเป็นรวงนั้นก็สุกบมมิได้เสมอ บางแห่งสุกบางแห่งไม่สุก ปราศจากโอชะบมมิ
ได้บริบูรณ์ด้วยสีแลกลิ่นแลรส มิใช่จะปราศจากโอชะแก่ข้าวกล้า สิ่งเกี่ยวนั้นหาบมิได้
อาหารสรรพสิ่งทั้งปวงนั้นล้วนปราศจากโอชะไปสิ้นด้วยกัน จนแต่น้ำอ้อยน้ำผึ้ง น้ำมัน
ก็ปราศจากโอชะ สรรพว่านยาต่าง ๆ แต่บรรดาที่เป็นโอสถวางบโรคนั้น จะปราศจาก
โอชะสิ้นทุกสิ่งทุกประการ ข้าวสาสใส่ลงในภาชนะอันเดียว หุงขึ้นในภาชนะอันเดียวกัน
บางแห่งก็สุก บางแห่งก็ไม่สุก บางแห่งก็เป็นท้องเดิน บางแห่งก็เบียด บางแห่งก็ไหม้
อาหารนั้นครันสัตว์ทั้งหลายบริโภคนำเข้าไปอยู่ในอุทรประเทศแห่งสัตว์ทั้งปวง ย่อยบ้าง
บมมิได้ย่อยบ้าง สัตว์ทั้งหลายนั้นครันบริโภคอาหารอันปราศจากโอชะ ก็บังเกิดโรคาพยาธิ
เบียดเบียนบีทามีประการต่าง ๆ เพราะเหตุบริโภคอาหารอันหาโอชะบมมิได้ เมื่อสัตว์ทั้ง-
หลายเป็นโรคาแล้วแลหายมากินยาที่ปราศจากโอชะ ก็บมมิอาจจะระงับดับโรคลงได้ ตกว่า
สัตว์ทั้งหลายบังเกิดโรคมก อายุสั้น อายุสัตว์เสื่อมถอยลงเสื่อมลง ด้วยสามารถฤกษ์พิบัติ

แลโภชนะพิบัติ อันบังเกิดแก่สาธารณกุศลกรรมบถแห่งสัตว์เป็นมูลเหตุนั้น”

เนื้อความว่าด้วย อกุศลกรรมซึ่งมนุษย์สั่งสมขึ้นตามที่พรรณนามาโดยพิศดารนั้น จะเป็นเหตุอันทำให้เกิดโอกาสโลกประลัยโดยลำดับ และในที่สุดก็จะต้องวาระสุดท้ายที่เรียกว่า อันตรกัป คือกาลที่โลกสาบสูญ ทุกสิ่งทุกอย่างจะไม่เหลืออยู่อีกต่อไป

อันตรกัป หรือวาระสุดท้ายของโลกประลัย และสาบสูญนี้ จะบังเกิดเภทภัย ๓ ประการ คือ โรคันตรกัป ทุภิกขันตรกัป และสัทถันตรกัปแก่มนุษย์และสรรพสัตว์โลกทั้งปวง

โรคันตรกัป ได้แก่อยันจะยังให้เกิดโรคร้ายไข้เจ็บในมนุษย์และสัตว์ เป็นเหตุให้ล้มตายเกลื่อนกลาดดาษดื่นไปในพื้นปฐพี

ทุภิกขันตรกัป ได้แก่อยันจะยังให้เกิดข้าวยากหมากแพง ไม่มีข้าวจะกิน อดอยากลำบากนัก ด้วยหาอาหารจะเลี้ยงชีวิตไม่ได้ มนุษย์และสัตว์อดทนไม่ได้ล้มตายเกลื่อนกลาดดาษดื่นไป

สัทถันตรกัป ได้แก่อยันจะยังให้เกิดวิวาท บาดหมางมนุษย์และสัตว์ทั้งปวงเห็นกันเป็นศัตรูไปทั้งสิ้น จับอะไรเข้าก็กลายเป็นศัตรูอาวธไป สัตว์ทั้งปวงก็เล่นไล่ตีฆ่าแกง ฟาดฟันซึ่งกันและกัน ฉิบหายล้มตายเกลื่อนกลาดดาษดื่นเหนือพื้นภูมิภาพปฐพีในกาลนั้น

ก่อนตรกัปทั้ง ๓ คือ โรคันตรกัป ทุภิกขันตรกัป และสัทถันตรกัป อันจะเป็นเหตุให้โลกปรลัยนี้มีเหตุเกิดเป็นขึ้นด้วยอำนาจสิ่งใดเล่า มีคำกล่าวแต่ในพระบาลีได้ฟังมาว่า

“อันตรกัปทั้ง ๓ นี้บังเกิดด้วยอำนาจ รากะ โทสะ โมหะ บังเกิดกล่าวหาในสันตทานมนุษย์แลสัตว์มีนินทา ภาชนโลกก็ฉิบหายด้วยสังวัฏฐะทั้ง ๓ คือเทโซสังวัฏฐะ อาโปสังวัฏฐะ วาโยสังวัฏฐะ กล่าวคือ เพลิงประลัย น้ำประลัย ลมประลัยนั้น ก็ฉิบหายด้วยอำนาจ รากะ โทสะ โมหะ บังเกิดกล่าวหาในสันตทานมีอุปไมยดังนั้น”

อำนาจรากะ คืออำนาจความขัดข้อง หรือกระหายใคร่อยาก เป็นเหตุนำความทุกข์มาสู่ตน บุคคลอันร้ายกาจหยาบช้ากระทำโทษทุจริตนั้น ได้ชื่อว่ากระทำทุกข์ให้แก่ตน ได้ชื่อว่าแสวงหาความทุกข์ใส่ในตน ถ้าประพฤติทุจริตเช่นนั้นแล้ว อายุ วรรณะ สุขะ พละ ก็จะลดจะถอยน้อยลงทุกสิ่งทุกประการ เมื่อสัตว์ทั้งปวงมีสันตทานหาไปด้วยโทษทุจริตแล้ว สรรพอุปัทวะต่าง ๆ ที่ไม่เคยมีก็จะมี ความพิบัติที่จะบังเกิดแก่สัตว์ทั้งปวงนี้ อาศัยแต่รากะเป็นเหตุเป็นปัจจัยจะมีอกุศลจิตบังเกิดหาในสันตทาน อธรรมมีกรากะจะกล่าวหา จะต้องเสพอสังกรรมนั้นหากำหนดแค้นบมิได้ เมื่ออกุศลบังเกิดมอง

มุดแน่นอนในสันตทานสัตว์ ความพิบัตินี้บังเกิดทุกสิ่งทุกประการ โรคาพยาธิอาพาทป่วย
ไข้มีประการต่าง ๆ นั้นจะบังเกิดมากในชั้นรสนทานแห่งสัตว์ อายุแห่งสัตว์นั้นจะถอย
น้อยลงไป ๆ ทราบเท่าอายุขัยมีกำหนดเพียง ๑๐ ปี ที่นั้นก็บังเกิดโรคนัตร์กับ เป็น
เหตุให้มนุษย์และสัตว์เจ็บ ไข้ล้มตายเกลื่อนกลาดค้ายไปบนพื้นปรุพี

อำนาจโมหะ คืออำนาจความหลง หรือความขาดปัญญา มนุษย์ทั้งปวงพา
กันล่วงละเมิดธรรมชาติ ฉกตกภัยก็บังเกิด มนุษย์และสัตว์ทั้งหลายทั้งปวงตายด้วยอด
อาหารเคี้ยวราษกลาดเกลื่อนไปทุกแห่งทุกตำบลในกาลนั้น ที่นั้นก็บังเกิดทุพภิกขัตร์กับ

อำนาจโทโส คือความโกรธ ความคิดประทุษร้าย โทโส้นี้ถ้าจะสำแดงโดย
ลักษณะนั้น ว่ามีลักษณะอันร้ายกาจหยาบช้า กระทำให้สันตทานเคือตรอันระสำระสาย
ย่อมกระทำให้สันตทานแห่งบุคคลผู้นั้นเคือตรอันพลุ่งพล่านซึ่งโกรธมีประการต่าง ๆ โทโส
นี้มักจอนเฝ้าเสียซึ่งที่อยู่แห่งตน เปรียบปานคจว่าเพลิงป่า ถ้าว่าบังเกิดขึ้นในสันตทาน
ประเทศที่ใด ก็ย่อมไหม้ย่อมเผาที่อนั้นให้ยับย่อยลงก่อนแล้ว ภายหลังจึงจะลามไปไหม้
ซึ่งประเทศที่อื่น ฉนใดกัตติ โทโส้นี้เมื่อยังเกิดมีในสันตทานแห่งผู้ใด ก็ย่อมไหม้ย่อมเผา
สันตทานผู้นั้นให้เคือตรอันพลุ่งพล่าน ระสำระสายก่อนแล้ว ที่นี้จะบังเกิดสัตถันตรกับ
ชนทั้งปวงจะฆ่าฟันกันตายเกลื่อนกลาดค้ายกัน ในพื้นภุมิภาคปรุพี มนุษย์ทั้งหลายจะ
พินาศด้วยศาสตรา ถ้อยที่ถ้อยจะฆ่ากันทุกแห่งหน ถ้าอยู่ด้วยกันสองคนในที่อันเดียวกัน
แล้ว ก็บมีอาจจะได้ชีวิตเลย มนุษย์ทั้งปวงเมื่อแลเห็นกันก็สำคัญว่าเป็นศัตรูแก่กัน จับ
สิ่งใดเข้าสิ่งนั้นก็จะกลบกลายเป็นศาสตราวุธ ก็จะไล่ฟ่งไล่ยิง ไล่แทงไล่ฟันซึ่งกันแลกัน
พินาศฉิบหายตายอนาคไปในพื้นที่ปรุพี

ก็แลโอกาสโลกอนจะถึงซึ่งการประลัยดังแสดงมาโดยลำดับนี้ ฟิงสรุปลงได้ว่า
โอกาสโลกประลัย จะมีขึ้นก็โดยมนุษย์ทั้งปวง มีกมลสันตทานเห็นชอบรูสึกชอบไปใน
อกุศลกรรม มีข้อสำคัญคือ รากะ โทโส และโมโห อันเป็นเหตุให้เกิด โรคนัตร์กับ
คือความเจ็บ ไข้ล้มตาย ทุพภิกขัตร์กับ ความขัดแคลนอดหยาก และสัตถันตรกับการ
ทะเลาะวิวาทบาดหมาง ถึงจับอาวุธฆ่าฟันกันถึงแก่ชีวิตหมดคเปลืองไป และก็เมื่อเภท
ภัยทั้ง ๓ ประการ อันเรียกว่าอนัตร์กับนี้เกิดกล้ำจนจนสุดขีดแล้ว เมื่อนั้นพลันจะบังเกิด
โลกธาตุดึงซึ่งพินาศด้วยเพลิงประลัยกัลป์ น้ำประลัยกัลป์ และลมประลัยกัลป์ ฉิบหาย
สถาปณูไปโดยโอกาสโลกประลัยไม่มีอะไร ๆ ที่จะเหลืออยู่อีกนานเกินนาน คงแต่ความ
ว่างเปล่า เวียบสงัดและมีคสนิท นี้แลคือโอกาสโลกประลัย

พระศรีอริยเมตไตรยโปรดมนุษย์

มีคำกล่าวแต่โบราณเป็นอธิบาย ความสำคัญเกี่ยวกับภูมิถาวรแห่งจักรวาล ว่าโดยเฉพาะภาคส่วนที่เป็นแดนกำเนิดแดนที่อยู่อาศัยตามภาวะวิสัย แห่งมวลมนุษย์และสรรพสัตว์นานาพันธุ์ นั้น เป็นจักรวาลอันพิเศษมีความประเสริฐเสียยิ่งกว่าภาคส่วนที่เป็นจักรวาลอื่น ๆ อันร่วมอยู่ในจังหวัดอันหนึ่งจักรวาล ความประเสริฐอย่างพิเศษของจักรวาลอันเป็นแดนที่กำเนิดและได้อาศัยอยู่แห่งมวลมนุษย์ และปวงสัตว์ทั้งหลายนี้ มีแสดงไว้ในพระบาลี ดังได้สรุปมาว่า

“แต่จักรวาลอันหาที่สรุปมิได้ พันวิสัยจะนับจะประมาณจะหยกเสียแต่จักรวาลอันนี้ (หมายถึงมงคลจักรวาลอันมีภาคส่วนหนึ่งเป็นแดนที่กำเนิดมนุษย์และสัตว์) แล้วจักรวาลอื่น ๆ นั้น จะได้เป็นที่เกิดแห่งสมเด็จพระสรรเพชญ์พุทธเจ้าทั้งปวงหามิได้ พระบาลีในกัมภีร์ต่าง ๆ แต่บรรดาที่นับเข้าในพระไตรปิฎกนี้ จะได้ออกความว่า สมเด็จพระพุทธเจ้าบังเกิดในจักรวาลอื่นแต่สักกัมภีร์เกี่ยวหาบมิได้ แต่ล้วนออกความว่า สมเด็จพระพุทธเจ้าบังเกิดในจักรวาลนี้ทุก ๆ พระกัมภีร์ เหตุคงนั้นจักรวาลอันนี้ จึงได้นามบัญญัติชื่อว่า มงคลจักรวาล (คือแดนอันเป็นที่บังเกิดแห่งสมเด็จพระสรรเพชญ์พุทธเจ้า) ถึงจักรวาลที่ทั้งมาแล้วแต่หลัง ๆ ที่ฉิบหายด้วยเพลิงประลัยกลับ น้ำประลัยกลับ ลมประลัยกลับ จะนับจะคณนามิได้นั้นก็ จักรวาลที่จักตั้งขึ้นใหม่ ๆ ในเบื้องหน้า ๆ หาที่สรุปมิได้นั้นก็ สุกแต่แต่ตั้งขึ้นในจักรวาลอันนี้แล้ว ก็เรียกว่ามงคลจักรวาล สันด้วยกัน

สมเด็จพระสรรเพชญ์พุทธเจ้าทั้งหลาย ที่ได้ตรัสรู้แล้วแลเสด็จเข้าสู่พระปรินิพพานล่วงไป ๆ มากกว่าเม็ดทรายในท้องพระมหาสมุทรนั้น ก็บังเกิดในมงคลจักรวาลอันตั้งในที่อันนั้น ยังสมเด็จพระพุทธเจ้าทั้งหลาย อันจะได้มาอุบัติตรัสในอนาคตกาล เบื้องหน้า หาที่สรุปมิได้นั้นบังเกิดในมงคลจักรวาลอันตั้งในที่อันนั้นทั้งปวง จะได้ไปบังเกิดในจักรวาลอื่น นอกออกไปกว่ามงคลจักรวาลอันตั้งในที่นั้นหาบมิได้”

ความดังได้สรุปมาเช่นนี้ ช้แนะให้เห็นได้ว่า แดนอันเป็นที่กำเนิดและได้อาศัยอยู่อาศัยกันแห่งมวลมนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย เป็นภาคส่วนหนึ่งอันประเสริฐพิเศษยิ่งในมงคลจักรวาล เหตุด้วยเป็นแดนที่บังเกิดสมเด็จพระสรรเพชญ์พระพุทเจ้า ผู้ซึ่งยัง

ให้เกิดความรู้แจ้งแก่ปวงมนุษย์ เพื่อกำจัดกิเลสให้ฉิบหายจากสันดานแห่งตน แล้วจะยังให้สัตว์ข้ามพ้นจาก ชาคันการ ชราคันการ พยาธிகันการ มรณคันการเป็นอาทิ เหตุฉะนั้นภาคส่วนแห่งนี้จึงเป็นแดนอันประเสริฐพิเศษสุด หาแดนอื่นเทียบมิได้

โดยปรกติ แสตนโกฏิจักรวาลย่อมเป็นอนิจจัง หาได้ตั้งมั่นคงอยู่เป็นนิจันรันถาวรกาลไม่ ย่อมแปรเปลี่ยนไปเป็นวิภูฏสังสาร ความเช่นนี้มีในพระบาลีกล่าวว่

“แลจักรวาลอันมากหาประมาณมิได้คั้งนี้ เมื่อดังกาลอันควรจะฉิบหาย ก็ฉิบหายเป็นส่วน ๆ กัน ส่วนละแสตนโกฏิ ๆ เหมือนกันทุกทิศานุทิศ ถึงที่จะตั้งคั้งคั้งเป็นส่วน ๆ กัน ส่วนละแสตนโกฏิ ๆ เหมือนกันทุกทิศานุทิศ อย่างนี้เป็นธรรมคาแห่งโอกาสโลกทั้งปวง”

แลจักรวาลโดยเฉพาะออกชื่อว่า มงคลจักรวาลนี้แล ย่อมตั้งมาแล้วแต่หลัง ๆ ฉิบหายด้วยเพลิงประลัยกัลป์ น้ำประลัยกัลป์ และลมประลัยกัลป์ แล้วกลับตั้งขึ้นใหม่ ๆ เป็นเช่นนี้มีฐานะจะประมาณได้ เป็นไปตามโอกาสโลกเช่นกล่าวเช่นกัน

ก็แลเมื่อมงคลจักรวาลกลับตั้งขึ้นใหม่ ๆ ในแต่ละ ๆ มหาภัปนี้ ย่อมบังเกิดมีสมเด็จพระสรรเพชญ์พุทธเจ้ามาตรัสในทุก ๆ มหาภัป ดังพระบาลีมีความพ้องข้างต้นว่า “สมเด็จพระสรรเพชญ์พุทธเจ้าทั้งหลาย ที่ได้ตรัสรู้แลเสด็จเข้าสู่วินิพพานล่วงไป ๆ มากกว่าเมื่อกวราในท้องพระมหาสมุทร ก็บังเกิดในมงคลจักรวาลอันตั้งขึ้นที่อันนั้น”

สมเด็จพระสรรเพชญ์พุทธเจ้าจะมาตรัสในมงคลจักรวาลในมหาภัปหนึ่ง ๆ นี้ มีคำอาจารย์เจ้าท่านกล่าวว่า ภายหลังโลกประลัยด้วยไฟ ด้วยน้ำ และด้วยลมแล้ว “ว่ายังมีถมอันหนึ่งชื่อว่า อุปกฎภูวาท แลถมนั้นพัดเวียนรอบเป็นสรกน้านั้น แลมิให้น้านั้น ล้นบากออกได้ เป็นธรรมคาน้ำขึ้นคั้งธรรมกรก แลยังมีชานตกออกนอกได้ เทียมว่าหนึ่งหวนน้ำเพื่อคั้งนั้นแล ฯ จะกล่าวถึงพรหมตนหนึ่ง ชื่อว่า มหาพรหม* ลงมาคู้ห้วงน้านั้น ถ้าแลเห็นดอกบัวผุดขึ้นดอกหนึ่ง พรหมนั้นจึงทำนายว่าในภัปนี้มีพระพุทธเจ้าอุบัติพระองค์ ๑ แล ฯ ถ้าแลเห็นดอกบัวผุด ๒ ดอก จึงทำนายว่ามีพระพุทธเจ้าอุบัติ ๒ พระองค์แล ฯ ถ้ามีถึง ๓ ดอก ทำนายว่าพระพุทธเจ้าอุบัติ ๓ พระองค์แล ฯ ถ้ามีถึง ๔ ดอก ทำนายว่าพระพุทธเจ้าอุบัติถึง ๔ พระองค์แล ฯ ถ้ามีถึง ๕ ดอก ทำนายว่าพระพุทธเจ้าจะอุบัติถึง ๕ พระองค์แล ฯ

* มหาพรหม เป็นพระอริยบุคคล ตำเริงพระอนาคามีผล อยู่ในชั้นสุทธาวาส เรียกว่า สกัศวาสมหาพรหม

ถ้าแลมีดอกบัวดอก ๑ กัลปนนั้นชื่อสารกัลปแล ฯ กัลปใดแลมีดอกบัว ๒ ดอก
กัลปนนั้นชื่อมณฑกัลปแล ฯ กัลปใดแลมีดอกบัว ๓ ดอก กัลปนนั้นชื่อวรกัลปแล ฯ
กัลปใดแลมีดอกบัว ๔ ดอก กัลปนนั้นชื่อสารมณฑกัลปแล ฯ กัลปใดแลมีดอกบัว ๕
ดอก กัลปนนั้นชื่อภัททกัลปแล ฯ แลกัลปใดแลหาดอกบัวมิได้ กัลปนนั้นชื่อว่าสูญกัลปแล ฯ

กัลปนนั้นมีพระพุทธเจ้าพระองค์ ๑ อันชื่อสารกัลปนนี้มีครา ๑ เมื่อพระพุทธ
เจ้าทรงพระนาม ชื่อพระพุทธโกณฑัญญะนั้นแล ฯ

ในมณฑกัลปนนี้ครา ๑ มีพระพุทธเจ้าองค์ชื่อ พระพุทธกิสสแล พระ
พุทธปัสส แล ฯ

พระพุทธเจ้าในวรกัลปนนี้ได้ตรัส ๓ พระองค์ ครา ๑ คือพระพุทธอโนมา
ทัสสี พระพุทธธรรมทัสสี พระปิยทัสสี แล ฯ

ในสารมณฑกัลปนนี้ พระพุทธเจ้าได้ตรัส ๔ พระองค์ มีครา ๑ คือพระ
พุทธคณ्हังกร พระพุทธเมธังกร พระพุทธสรณังกร พระพุทธทิมังกร แล ฯ

ในภัททกัลปพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้ามาครัส ๕ พระองค์ ในกัลปเราท่าน
อยู่บัดนี้ ครา ๑ คือ พระพุทธกัทกุสันโธ พระพุทธโกนาคมน์ พระพุทธกัสสป
พระพุทธโคดม พระพุทธศรีอริยมะตไตรย แล ฯ

ในแกละกัลป ซึ่งมีพระพุทธเจ้ามาครัส ๒ พระองค์บ้าง ๓ พระองค์บ้าง
๔ พระองค์ ๕ พระองค์บ้างนี้ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ได้ตรัสรู้เป็นประดมนั้น
จะทำนายพระพุทธเจ้าองค์การบสอง สมเด็จพระพุทธเจ้าพระองค์ที่สอง ก็จะทำนาย
พระพุทธเจ้าองค์ที่จะมาตรัสต่อข้างหน้ามนุษย์ทั้งหลายได้ฟังพระพุทธนิเทศพยากรณ์ ก็
ชื่นชมโสมนัสยินดีปรีดา ต่างก็พากันกระทำปณิธาน ความปรารถนาขอพบพระพุทธเจ้า
นั้น ท่อ ๆ ไป

สมัยเมื่อสมเด็จพระมหาสมณโคดม ได้ตรัสรู้นั้นก็ทรงทำนายพระพุทธเจ้าพระ
องค์ต่อไป คือพระพุทธศรีอริยมะตไตรย ความข้อนั้นมีปรากฏในลิตวิสูตร คัมภีร์ปฐม
สมโพธิฝ่ายมหายานว่า

“พระโพธิสัตว์ (สมเด็จพระมหาสมณโคดม เมื่อยังเสวยพระชาติเป็นพระ
บรมโพธิสัตว์ สถิตย ณ สวรรค์ชั้นดุสิต) จึงตรัสแก่เทวบริษัทใหญ่เห็นว่า พระเมตไตร
โพธิสัตว์นั้นจักแสดงธรรมแก่ท่านทั้งหลายแทนเรา แล้วพระโพธิสัตว์ก็เปลื้องผ้าโพกจาก

ครั้นล่วงไปได้ ๔๐๐๐ ปี จะหาพระสงฆ์ที่ทรงไตรจีวรครบก็มีได้มี
เมื่อล่วงไปได้ถึง ๕๐๐๐ ปี ก็จะมีแต่ผ้าเหลืองน้อยท้อยๆ และผูกพันคอ
เรียกว่าพระสงฆ์

อันว่าศาสนาองค์สมเด็จพระพุทธเจ้าของเราจะอันตรธานสูญสิ้นแต่เพียงนี้
อนึ่งเมื่อจะพรรณนาเดือนก็ได้ ๖ หนึ่เดือนมากครามครัน ถ้าพรรณนาวัน
ก็ได้ล้านโกฏิแปดแสนเป็นกำหนด จะนับพระอุโบสถก็ได้แสนสองหมื่นอุโบสถ ถ้าจะนับ
กำหนดฤดูกาลก็ได้ ๑ หนึ่กับ ๕ พันฤดู อันว่าศาสนาของพระสัพพัญญูก็มีได้กลาด
เกลื่อน พระพุทธเจ้าทรงศาสนา

อนึ่งว่า พระสารีริกธาตุอันเรียรายอยู่ทั่วทั้งจักรวาล จะมาวมั่วสมประชุมกัน
เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ณ สถานมหาไพริบัตลึงค์แล้วก็เที่ยวตรัสพระสัท
ธรรมเทศนาโปรดสัตว์อยู่ถ้วนคำรบ ๗ วัน ๗ คืน แล้วพระพุทธชินศรี ก็เสด็จเข้าสู่
พระอมฤตมหานิพพาน พระศาสนาก็อันตรธานสูญสิ้น

สมเด็จพระมหาสมณโคดมทรงอนุญาตพระศาสนาไว้แต่เพียง ๕๐๐๐ ปีนี้
พึงพิจารณาเห็นความเป็นอนิจจังโดยแท้ ทว่าเป็นอนิจจังนี้มีได้หมายความว่าถึงพระสัทธรรม
ซึ่งพระพุทธองค์ทรงตรัสรู้เป็นอนิจจังคือความไม่เที่ยง แต่เป็นเหตุเพราะภพเป็น
อนิจจัง มนุษย์อันเป็นพลโลกนี้เป็นอนิจจัง และพุทธบริษัททุกเหล่าล้วนเป็นอนิจจังคือ
หาที่จะเที่ยงอยู่มิได้ เมื่อเป็นไปดังนี้ ภาษาอันเป็นเครื่องรองรับ ประคับประคอง
พระสัทธรรมที่สำคัญคือพุทธบริษัททั้ง ๔ เหล่า คือ พระภิกษุ พระภิกษุณี อุบาสก
อุบาสิกา เป็นสิ่งไม่เที่ยงแท้แล้วก็ย่อมรักษาไว้ซึ่ง พระสัทธรรมนั้นไว้มิได้ จึงเป็นเหตุ
พระศาสนาถึงอันตรธานสูญสิ้น สมดังพระพุทธทำนายมีมาดังกล่าวโดยลำดับข้างต้น

อนึ่งเนื้อความอันมีในพระพุทธทำนายต่อไปในภายภาคหน้า นับแต่สมเด็จพระ
พระมหาสมณโคดม เสด็จปรินิพพานแล้ว ภาวะแห่งพระศาสนาจะเสื่อมคลายลงเป็น
ลำดับ ๆ ไปในช่วง ๕๐๐ ปี ๑๐๐๐ ปี ๒๐๐๐ ปี จนกระทั่งถึง ๕๐๐๐ ปีนี้
เป็นอย่างไร ๆ จะไม่ยกขึ้นเป็นข้อควรวินิจฉัยวิจารณ์ในที่นี้ ขอให้ท่านผู้มีปัญญาพึง
พิจารณาเอาตามสภาพการอันเราท่านพึงแลเห็น ๆ กันด้วยภูมิธรรมแห่งอภิปภาพของ
แต่ละท่านเถอด ว่าพระพุทธทำนายนี้มีความเป็นจริงเพียงไร

แต่ในกรณีที่กล่าวต่อไปในส่วนที่ควรพิจารณาสถานะสังคมแห่งมนุษย์ ต่อมา
ภายหลังพุทธกาล มาจนกระทั่งกาลปัจจุบันว่า ชนทั้งปวงดำรงชีพดำเนินชีวิตมาโดยลำดับ
ด้วยความเจริญขึ้น โดยอาศัยวิถีแห่งพระสัทธรรมของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หรือ
พาชีวิตของเขาทั้งปวงสู่ความเสื่อมทราม โทรมลง ด้วยหลงดำเนินไปตามวิถีแห่งอสังกรรม
แต่อย่างไร ๆ ความเป็นไปเช่นนี้จะยกเสียซึ่งเหตุการณ์อันนำมาซึ่งความพินาศฉิบหาย
ตามที่มีมนุษย์ทั้งหลายก่อขึ้น แล้วเป็นเหตุให้เกิดมหันตภัยต่าง ๆ แก่มวลมนุษย์ด้วยกัน
อันมีปรากฏเป็นลำดับในสายตาแห่งประวัติศาสตร์อยู่แล้ว เพราะสิ่งเหล่านี้ร้ายทั้งนั้นเรา
ท่านอาจประจักษ์แจ้งได้แจ่มชัด ด้วยเป็นวิถีชีวิตที่แสดงออกโลกทัศน์ทางค่านิยมประหลั
อันจะเป็นเหตุสำคัญส่วนหนึ่ง ทำให้โลกที่อาศัยแห่งเราท่านถึงความประหลัสูญสิ้นได้ในที่
สุดท้ายมีมาเป็นลำดับ ล้วนเป็นประจักษ์หลักฐานแสดงวิถีชีวิตแห่งมนุษย์สังคมใหญ่ดำเนิน
ไปในวิถีอสังกรรมอันพึงแสดงออกทางวัตถุ

ในส่วนการดำรงชีพและดำเนินชีวิต อันแสดงออกให้ปรากฏทางก้นจิตใจ
ของมวลมนุษย์แต่อดีตอันล่วงไป ๆ ในกาลปัจจุบัน และจะมีต่อ ๆ ไปในอนาคตนั้นแล้ว
เขาทั้งหลาย หรือในส่วนเรา ๆ ท่านในเวลาอัน เป็นไปในวิถีทางที่ถูกต้องบนหนทางแห่ง
พระสัทธรรมของพระสรรเพชญ์บรมศาสดาโดยแท้ หรือดำเนินไปในทางอสังกรรมกัน
แต่อย่างไร การเช่นนี้ถ้าจะนิเทศโดยนิทัศน์เป็นแต่ละอย่างที่เห็น ๆ กันได้ว่า ชนเหล่าใด
ดำเนินชีวิตของเขาในทางสังกรรม แลชนเหล่าใดดำเนินชีวิตในทางอสังกรรมก็ย่อมเป็น
สังกรรมตาและพรรณนาหาที่สุกมิได้ง่าย แต่หากจะใช้การอุเทศโดยอุทาหรณ์แต่อดีตอัน
จะเป็นอุปเท่ห์เพื่อการอุปมานให้เห็นวิถีแห่งการดำรงชีพและดำเนินชีวิตแห่งเรา ๆ ท่าน ๆ
ว่าคงอยู่ในหนทางพระสัทธรรมเพียงใด นำที่จะเป็นการแลเห็นและพิจารณาเทียบเคียง
ได้ง่ายถ้าพิจารณาญาณอันตั้งอยู่บนความจริงใจใคร่จะรู้แจ้งโดยแท้

อุทาหรณ์แต่อดีตอันควรนำมาเป็นสิ่งอุปมาน เพื่อการพิจารณาสถานะธรรมใน
หมู่มนุษย์ทั้งหลายในทุกวันนี้มีอยู่ในแวดวงพระสัทธรรมสักเท่าใด ๆ มีตกไปในห้วงอบาย
แห่งอสังกรรมสักเท่าใด ๆ ขอได้พึงอุปมานเอาตามที่มิในพระบาลีว่าด้วย พุทธทำนาย

พระสุบินของพระเจ้าปัสเสนทิ โภทส อันจะพรรณนามีเป็นลำดับไปดังนี้

สมัยหนึ่งสมเด็จพระบรมศาสดา ทรงประทับสำราญพระอริยาบถอยู่ ณ เขต
วันมหาวิหาร ในสวาศ์ดินกร ซึ่งพระราชาธิบดีทรงพระนามว่า พระเจ้าปัสเสนทิโภทส
ทรงปกครอง

วันหนึ่ง พระเจ้าปัสเสนทิโภทส เสด็จเข้าสู่นิทรารมณเณในราตรี ครั้นเวลา
ปัจฉิมยาม ได้ทรงสุบินนิมิตเห็นเหตุประหลาด ๑๖ ประการ ก็สทึงตกพระทัยตื่นจาก
พระบรรทมจึงทรงพระรำพึงในพระทัยว่า เหตุการณ์อะไรหนอ จะพึงบังเกิดมีแก่เรา
เพราะเหตุแห่งนิมิตเหล่านี้ ทรงหวาดหวั่นต่อภัยเป็นกำลัง จนล่วงราตรีกาล

ครั้นปัจจุสมย์ได้อรุณ ทรงตื่นจากบรรทมแล้วก็ทรงเล่าพระสุบินนิมิตนั้น
ประทานแก่ พระนางมัลลิกาอรรคมเหสี พระราชาทรงครัดเกล้าเหตุประหลาด ๑๖ ประ
การแห่งพระสุบินให้พระนางทราบแล้ว พระนางจึงทูลแนะนำให้เสด็จไปทูลถามสมเด็จพระ
บรมศาสดา พระราชาทรงเห็นชอบด้วย จึงพร้อมด้วยพระนางมัลลิกาอรรคมเหสี
แลราชบริพารทั้งหลายได้เสด็จไปสู่เขตวันมหาวิหาร

ครั้นถึงจึงถวายนมัสการพระผู้มีพระภาคเจ้า แล้วทรงประทับ ณ ที่อันสมควร
ส่วนข้างหนึ่ง

เมื่อสมเด็จพระบรมศาสดาทรงกระทำปฏิสันฐานด้วยสัมโมทนียกถา ตามสม
ควรแล้วได้ครัดตามถึงเหตุที่เสด็จมาสู่พระวิหารแต่เช้า พระราชาจึงกราบทูลถึงเหตุที่ทรง
พระสุบินนิมิต ๑๖ ประการ และใคร่จะทราบคำพยากรณ์แห่งพระสุบินนิมิตนั้น และ
เมื่อทรงปรารภพระสุบินทั้งหลายโดยนิยามที่พระองค์ได้เห็นมา ก็ทรงตั้งบทมาดิกาชัน
กราบทูลว่า

อุสสา รุกขา คาวโย ควา จ

อสโส กัสโส สิคาลี จ कुโม

โปกขรณิ จ อปากจนน

ลาวุณี สิทนที สิตา ปลวนที

* เรื่องพุทธพยากรณ์ความฝันของ พระเจ้าปัสเสนทิโภทส เป็นเรื่องที่มีมาในมหาสุบินชาดกใน นิชาตชาดก
ฉบับภาษาไทย ของหอสมุด วชิรญาณ กับในพระศตคันถบิฎกขทกนิกายชาดก ปฐมภาคและเอกนิชา
ตวิมลนา ใจความแห่งพุทธพยากรณ์เรื่องนี้ได้เกี่ยวแก่หลักปฏิบัติธรรมโดยตรง แต่ก็เป็นข้อความที่น่า
น่าสนใจแห่งพุทธศาสนิกชนทั้งหลายในสมัยนั้นมิใช่น้อย

มณฑุเกโย กณฺหสฺสเป กิลนฺติ
กาก็ สุวณฺณา ปรีวารยฺนฺติ
ทสวกา เอพกานํ ภายา หิ
วิปริยาโย วคฺคตฺติ นยฺธมตฺถิตฺติ

ความในพระสุบินมีหัวข้อโดยย่อว่า โกลุสุภราชที่ ๑ ทันทฤทธาชาตที่ ๒ นางโคที่ ๓ โกลสามัญที่ ๔ ม้าที่ ๕ ถาคทองคำที่ ๖ สุนัขจิ้งจอกที่ ๗ กระจ่อมน้ำที่ ๘ สระโบกขรณีที่ ๙ ข้าวสารहुงไม้สุกที่ ๑๐ แก่นจันทน์ที่ ๑๑ น้ำเต้าจมน้ำที่ ๑๒ คีลาถอยน้ำที่ ๑๓ นางเขียดกลิ้งนุที่ ๑๔ สุวรรณหงส์ล้อมกาทที่ ๑๕ เสือดาวกลัวแพะที่ ๑๖

เมื่อสมเด็จพระบรมศาสดาได้ทรงสดับพระสุบินโดยตลอดแล้ว ก็ทรงพระกรุณาเทศพยากรณ์แก่พระเจ้าปัสเสนทิโกศลเป็นลำดับไป ดังนี้

ข้อที่ ๑ ทรงพระสุบินว่า ได้เห็นโกลุสุภราชมีกายสีอำสนิ ๔ ตัว วิ่งมาแต่ทิศทั้ง ๔ บรรลือเสียงคุกคามอื้ออึงแสดงอาการเกรี้ยวกราด ทำอาการเหมือนว่าจะเข้าชนกันที่หน้าพระลานหลวง มหาชนทั้งปวงต่างก็พากันมาประชุมปรารภจะดูโคเหล่านี้ชนกัน ครั้นโคเหล่านั้นเข้ามาใกล้กันแล้วต่างก็ถลาถอยออกห่างจากกัน หาชนกันจริงไม่

สมเด็จพระบรมศาสดา มีพุทธปฏิภาศพยากรณ์ว่า ผลแห่งสุบินนิตนี้จะไม่เกิดขึ้นและอันตรายอะไร ๆ แก่ใคร ๆ ในรัชสมัยของพระเจ้าปัสเสนทิโกศล แต่ว่าจักมีผลปรากฏในอนาคตกาล คือในสมัยที่ผู้ปกครองแคว้นแคว้น และประชาชนทั้งหลายไม่ประพฤติอยู่ในศีลธรรม ละจากกุศลสุจริต ประพฤติผิดจากศีลธรรมอันดีงาม ไม่เกรงขามต่อกุศลทุจริต ในสมัยเช่นนั้น ฤดูกาลจะเกิดวิปริตผิดธรรมดา ฝนจักไม่ตกโดยชอบตามฤดูกาล แม้เมฆทั้งหลายจักตั้งขึ้นในทิศทั้ง ๔ สาย ฟ้าแลบจวัดเจวียนอยู่ไปในอากาศ เสียงฟ้าบรรลือลั่นอยู่ทั่วทิศ แสดงอาการประหนึ่งว่าฝนจะตกใหญ่ ประชาชนทั้งหลายต่างก็พากันยินดี บรรดาสตรีที่ตากผ้าแล่ขาวเปลือกไว้เป็นต้น ต่างก็รับชวนชวายเก็บถ้วยเกรงจะเปียกฝน ครั้นแล้วฝนก็หากตกไม่ เมฆที่ตั้งขึ้นในทิศทั้ง ๔ ก็จางหายไป ในอากาศ ข้าวกล้าทั้งหลายในไร่นาก็จักเหี่ยวแห้งทุกฝักขมัย คือข้าวแพงจักบังเกิดขึ้นในอนาคต ประเทศมณฑล ในอนาคตกาล ฯ

ข้อที่ ๒ ทรงสืบนว่า บรรดาต้นไม้แตกกอไม้เล็ก ๆ ทั้งหลาย พงอกได้เพียงคืบหนึ่งบ้าง ก้านหนึ่งบ้าง ศอกหนึ่งบ้าง ก็ผลิตดอกออกผลเคลื่อนกล่นเต็มคันทั้งๆที่ยังเล็กอยู่นั้น

สมเด็จพระบรมศาสดา ทรงพยากรณ์ว่า อนาคตกาลเมื่อมนุษย์ทั้งหลายมีอายุ น้อย จักมีราคาค่ากฤษณากลับแข่งบรรดามนุษย์ทั้งหลายจักสมสู่ร่วมเป็นสามีภรรยาแก่กันแต่เด็ก ๆ บรรดาเด็กหญิงก็จักมีระดู มีครรภ์ มีบุตรธิดา ทั่ว ๆ ที่มิวายยังไม่สมบุรณ์ ฯ

ข้อที่ ๓ ทรงสืบนว่า นางโคซึ่งเป็นแม่โคตามคัมภีร์น่านมของลูกโค ซึ่งเป็นลูกของตนที่กำลังเกิดแล้วแม่ในวันนั้น

สมเด็จพระบรมศาสดา ทรงนิเทศพยากรณ์ว่า อนาคตกาลหมู่มนุษย์ทั้งหลาย จักพากันละเลยต่อ ฆฏฐาปจายนกรรม คือการนอนน้อมค่อท่านผู้เจริญกว่าโดยอายุ โดยชาติ โดยคุณ ซึ่งมีบิดามารดาเป็นต้น บรรดามนุษย์ที่เป็นทารกทั้งหลาย มีบุตรธิดาเป็นต้น จักจัดแจงชวนชวรายรวบรวมทรัพย์สมบัติของตนด้วยตนเองตามความชอบใจ ใ้ทรัพย์มาแล้วเมื่อชอบใจก็เลี้ยงดูและเอื้อเฟื้อต่อบิดามารดาเป็นต้น เมื่อไม่ชอบใจก็ไม่เอื้อเฟื้อเลี้ยงดู ถือลัทธิเสรีภาพ แม้ต่อกฎแห่งธรรม เมื่อเป็นเช่นนี้ บรรดามนุษย์ที่เป็นบิดามารดาเป็นต้น ต้องคอยประจบประแจงบุตรธิดาของตนให้ชอบใจยินดี เพื่อจะได้หวังพึ่งเพื่อเลี้ยงชีพไปวันหนึ่ง ๆ

ข้อที่ ๔ ทรงสืบนว่า พวกมนุษย์ชาวเกวียนทั้งหลายพากันปล่อยปละโคที่มีกำลังแข็งแรงทั้งเคยฝึกหัดการลากเข็นมาอย่างชำนาญแล้วจากแอกแห่งเกวียน กลับไปเทียมโคหนุ่มที่แรกเริ่มเพิ่งฝึกหัดใหม่ ไม่ชำนาญชำนาญในการลากเข็นเข้าไปในแอกแห่งเกวียน โคหนุ่มแรกเริ่มเหล่านั้นก็ไม่สามารถนำเกวียนไปได้ พวกมันสลัดแอกทิ้งเสียแล้วยืนอยู่เกวียน ไม่อาจเคลื่อนที่ไปได้

สมเด็จพระบรมศาสดา ทรงมีพุทธฎีกาท่านายว่า ในอนาคตกาลภายหลังหน้า ผู้ปกครองประเทศ เขตมณฑลทั้งหลายจักเป็นผู้มีบุญญาธิการน้อย เป็นผู้ไม่ฉลาดมิได้ตั้งอยู่ในยุติธรรม จักไม่แต่งตั้งอำมาตย์ ข้าราชการที่เป็นบัณฑิตมีปัญญาฉลาดรอบคอบ ในกิจการประเพณี ทั้งสามารถจะจัดกิจการให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีไว้ในตำแหน่งที่สมควรแลปลดอำมาตย์ ข้าราชการที่ชำนาญในกิจการออกจากตำแหน่ง กลับแต่งตั้งอำมาตย์ที่ทงุ่ม ๆ แรกเริ่มที่ไม่รู้และไม่ชำนาญในกิจการและระเบียบประเพณี และไม่รู้จักกิจที่

ควรประพฤติและไม่ควรประพฤติไว้ในตำแหน่งหน้าที่ พวกอำมาตย์หนุ่ม ๆ เหล่านั้น เมื่อได้รับแต่งตั้งแล้ว ก็มีใจกำเริบ กระนองไปต่าง ๆ ไม่สามารถที่จะดำเนินกิจการให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีได้ แม้กิจการที่ติดขัดก็ไม่อาจแก้ไขได้ ต่างก็พากันละทิ้งหน้าที่กิจการ ทำให้กิจการต่าง ๆ เกิดความยุ่งยากติดขัดหนักขึ้นทุกที ๆ พวกอำมาตย์ที่ฉลาดก็สามารถก็ไม่อาจที่จะดำเนินและแก้ไขในกิจการเหล่านั้นได้ เพราะถือว่ามิใช่หน้าที่ของพวกเขา เมื่อเป็นเช่นนั้น ความเสื่อมโทรมในกิจการต่าง ๆ ก็จะมีบังเกิดมีขึ้นโดยลำดับ ๆ

ข้อที่ ๕ ทรงสุบินว่า ม้าตัวหนึ่งมีปากสองข้าง คนเป็นอันมากได้ให้กล้าข้าวเหนียวแก่มัน ในปากทั้งสอง มันก็ได้เคี้ยวกินกล้าข้าวเหนียวด้วยปากทั้งสองข้างอย่างเหลือเฟือ

สมเด็จพระบรมศาสดา ทรงพยากรณ์ว่า ในอนาคตกาลบรรดาผู้ปกครองแคว้นแคว้นทั้งหลาย ผู้ไม่ฉลาดในนโยบายจักตั้งอำมาตย์ผู้โง่เลโง่มากไม่ยุติธรรม เห็นแก่อามิสแลสินจ้างไว้ในตำแหน่งหน้าที่วินิจัยคดีความ อำมาตย์เหล่านั้นเป็นคนพาลไม่เกรงต่อบาปบุญคุณโทษจักเรียกร้องเอาสินบนจากคู่ความทั้งสองข้าง ครั้นได้สินบนจากคู่ความซึ่งเป็นโจทก์แลจำเลย แล้วก็ตัดสินคดีความตามชอบใจของตน ถือค่าจ้างแลสินบนเป็นประมาณมิได้อยู่ในความยุติธรรม

ข้อที่ ๖ ทรงสุบินว่า มหาชนพากันเซ็ดปัดขี้สาคของค่านันมีค่าทั้งแสนแล้วนำไปหาสุนัขจิ้งจอก ขอร้องให้ถ่ายปัสสาวะใส่ สุนัขจิ้งจอกก็ถ่ายปัสสาวะใส่ลงในถาดของค่านัน

สมเด็จพระบรมศาสดา ก็ทรงพยากรณ์ว่า ต่อไปในเบื้องหน้า บรรดามนุษย์ผู้มีตระกูลสูงทั้งหลายจักถึงซึ่งความเข็ญใจยากไร้ หมคอำนาจวาสนาลง บรรดามนุษย์ผู้มีตระกูลต่ำซำจักได้เป็นใหญ่ และเฟื่องฟูมั่งคั่ง มีอำนาจวาสนาในกิจการทั้งปวงบรรดามนุษย์ผู้มีตระกูลทั้งหลายนำริศาของตน ๆ ยกให้แก่บรรดามนุษย์มีตระกูลต่ำ ที่มีอำนาจวาสนานั้น โดยมีได้ค่านึงถึงตระกูลเพื่อหวังฟังพาศัย ผู้มีอำนาจวาสนาเหล่านั้น ๆ

ข้อที่ ๗ ทรงสุบินว่า บุรุษหนึ่งเอาหนังมาพันเป็นเชือกเกลียวอยู่บนม้านั่ง หย่อนปลายเชือกที่พันแล้วให้หย่อนลงไปภายใต้ม้านั่ง มีนางสุนัขจิ้งจอกตัวหนึ่งนอนอยู่ใต้ม้านั่งนั้น กอຍกักกินเชือกหนังที่บุรุษนั้นหย่อนลงอยู่เรื่อย ๆ ไม่อาจเป็นเส้นเชือกขึ้นมาได้ แม้บุรุษนั้นไม่รู้

สมเด็จพระบรมศาสดา ทรงทำนายว่า ในกาลภายหน้า สตรีทั้งหลายจักเป็นผู้หญิงเสื่อมเสียจากศีลธรรม โสเลเหลวและในบุรุษลุ่มหลงในการเสพยาและการพนัน ศาละวณอยู่แต่ในการตกแต่งร่างกายให้สวยงาม ศิษษาวิชากรย้วยยุวนบุรุษให้หลงใหลมิได้ดูแลกิจการบ้านเรือนของตน จักลอบไปหาชายชู้โดยวิธีการต่าง ๆ ผลาญทรัพย์สมบัติที่สามีหามาได้ด้วยความลำบากให้หมดสิ้นไป ไม่รู้จักรวบรวมและสะสม ทำงานการเรือน สักแต่ว่าพอเป็นที่ มีความเป็นอยู่เพื่อความสนุกสนาน เพลิดเพลินแต่ส่วนเดียว ๆ

ข้อที่ ๘ ทรงสุบินว่า มีโอ่งน้ำใหญ่ใบหนึ่งเต็มไปด้วยน้ำอยู่ท่ามกลาง มีโอ่งเปล่าใบเล็ก ๆ เป็นอันมากตั้งอยู่รอบโอ่งใหญ่นั้น มนุษย์ทั้งหลายมาจากทิศต่าง ๆ พวกกันตักน้ำใส่โอ่งใหญ่แต่ใบเดียวนั้นจนน้ำในโอ่งล้นไหลออกมาโดยมิได้ขาดสาย ก็ยังพากันตักใส่อยู่รำไป มิได้เหลียวแลดูโอ่งเปล่าใบเล็ก ๆ ที่ตั้งอยู่ล้อมรอบนั้นเลย

สมเด็จพระบรมศาสดาทรงพยากรณ์ว่า ในอนาคตกาลโลกจักเสื่อมทรามลง มนุษย์ทั้งหลายจักแสวงหาเครื่องเลี้ยงชีพด้วยความลำบากยากไร้ จักถูกผู้ปกครองแค้นแค้นบังคับเบียดเบียนให้หารายได้มาบำรุงพวกตนโดยส่วนเดียว แม้พวกมนุษย์ทั้งหลายจะยากไร้ขัดสน ก็ต้องทนทำตามข้อบังคับนั้นต้องประกอบอุตสาหกรรม กสิกรรม พาณิชยกรรม ทหารายได้เพื่อบำรุงผู้ปกครองแค้นแค้นโดยส่วนเดียวจนเหลือล้น ส่วนในบ้านเรือนของตนแม้จะมีถังจางอันว่างเปล่า มีความเป็นอยู่อย่างฝืดเคือง ก็ไม่มีเวลาที่จะเหลียวแลและบำรุงให้สมบูรณ์ขึ้นได้

ข้อที่ ๙ ทรงสุบินว่า มีสระโบกขรณีแห่งหนึ่งมีน้ำลึกตกาศาษาไปด้วยบัวเบญจพรรณ มีท่าสำหรับขึ้นลงโดยรอบเหล่าสัตว์สี่เท้าสองเท้า พวกกันมาดื่มกินน้ำในสระนั้นโดยรอบ แต่หน้าที่กลางสระอันเป็นที่ลึก ไม่ถูกสัตว์รบกวน กลับชุ่มเป็นตม ส่วนน้ำที่ขอบสระอันเป็นที่เหยียบย่ำของสัตว์ทั้งหลาย กลับเป็นน้ำใสสะอาด ปราศจากความขุ่นมัว

สมเด็จพระบรมศาสดา ทรงมีพุทธปฏิภาพยากรณ์ว่า ต่อไปในอนาคตกาล ในเมืองหลวงอันเป็นที่ศูนย์กลางของประเทศ จะไม่เป็นที่อยู่อาศัยอันผาสุกของมหาชน ปราศจากความกรุณา เมตตาต่อกัน จะเกิดความยุ่งยากมากไปด้วย โจรภัย ราชภัย เป็นกัน เหล่ามหาชนก็จักพากันอพยพหลบหนีไปหาความสุข สงบตามชนบท บ้านนอก ซึ่งเต็มไปด้วยความเมตตา กรุณาต่อกัน และปราศจากโจรภัย ราชภัยไม่มีความยุ่งยาก

เมืองหลวงก็จักเป็นเมืองที่เงียบเหงาเปล่าเปลี่ยวผู้คน ตามชนบทก็จักเคลื่อนกล่นไปด้วย
มวลมนุษย์ เป็นที่อยู่สุขสำราญแลร่มเย็น ฯ

ข้อที่ ๑๐ ทรงสุบินว่า ข้าวสารที่คนหุงในหม้อใบเดียวกันมิได้สุกเสมอกัน
เมื่อคอกออกดู เห็นเป็น ๓ อย่างคือ ข้างหนึ่งคิบเป็นข้าวสาร ข้างหนึ่งเบียดเกินไป ข้าง
หนึ่งคิบ ๆ สุก ๆ

สมเด็จพระบรมศาสดา ทรงทำนายว่า ในอนาคตกาลหมู่มนุษย์ทั้งหลาย นับ
แต่ราชตระกูล อามาศย์ ราชภูร และสมณพราหมณ์ ตลอดจนเทพยดาที่เนื่องด้วยมนุษย์
พากันจะเลียดต่อศีลธรรมอันดีงาม ถืออำนาจเป็นธรรม ไม่ตั้งอยู่ในกุศลสุจริตธรรม
ธรรมชาติจะเกิดวิปริตไม่คงที่ ฝนก็จักตกไม่สม่ำเสมอในขอบเขตรัฐสีมาอันเดียวกัน
ส่วนหนึ่งมีฝนตก อีกส่วนหนึ่งไม่มีฝนตกเลย อีกส่วนหนึ่งมีตกบ้างเล็กน้อย แม้ฝนตก
ก็ไม่เป็นอุปการะแก่การกสิกรรม ในที่ ๆ ไม่มีการปลูกหว่านพืชพรรณธัญญาหารจัก
มีฝนตกดีในที่ ๆ มีการปลูกหว่านพืชพรรณธัญญาหาร ก็จะมีฝนตกบ้างไม่ตกบ้าง เมื่อ
เป็นเช่นนี้ข้าวกล้าในนาภายในเขตรัฐสีมาอันเดียวกันหาเสมอกันไม่ บางแห่งก็จักฉิบหาย
ไปเพราะฝนตกมากเกินไป บางแห่งก็จักเหี่ยวแห้งเพราะขาดฝน บางแห่งก็
จักออกงามบริบูรณ์ดีเพราะฝนตกพอประมาณ ฯ

ข้อที่ ๑๑ ทรงสุบินว่า คนทั้งหลายเอาแก่นจันทน์อันหอมมีค่านับด้วยแสน
เที่ยวนำไปแลกกับนมโคที่แรมคั้นจนบุคเสียม่าเก็บไว้

สมเด็จพระบรมศาสดา ทรงนิเทศพยากรณ์ว่า ในอนาคตกาล เมื่อศาสนา
แห่งตถาคตเสื่อมทรามลง ภิกษุผู้ลัทธิไม่มีความละเอียดแก่บาป เป็นผู้โหดโลภมากใน
จตุปัจจัยมีมากชน พวกพระภิกษุเหล่านั้น จักเอาพระธรรมที่ตถาคตกล่าวเตือนความ
โลกไปแสดงแก่มหาชนฟัง เพื่อให้มหาชนละความโลภละความตระหนี่ และบริจา
จตุปัจจัยมีจิวรเป็นต้นแก่ตน ๆ เมื่อเขาพากันบริจาคนให้แล้ว พวกภิกษุเหล่านั้น ก็พอก
พูนสั่งสมหวงแหนเก็บไว้ ไม่อาจเปลื้องตนให้พ้นจากปัจจัยลาภแล้ว และไม่ตั้งอยู่ในทาง
อันเป็นฝักฝ้ายที่จะออกไปจากทุกข์ได้ อนึ่งจักไม่อาจแสดงธรรมให้ผู้ฟังมีหน้าเฉพาะต่อ
พระนิพพานได้ เมื่อมหาชนทั้งหลายได้ฟังแต่บทพญัญชนะอันสมบูรณ์หรือเสียงอันไพเราะ
เท่านั้น ก็พากันบริจาคนอันมีจิวรอันมีค่าเป็นอันมากเป็นต้น บางพวกก็จักนั่งแสดง
ธรรม ณ ระหว่างถนนและหนทางสี่แพร่งเป็นต้น ด้วยเห็นแก่รูปียะ มีกหาปณะหนึ่งก
กหาปณะและบาทหนึ่ง มาสทหนึ่งที่เขานำมาบูชาเป็นกำหนด ฯ

ข้อที่ ๑๒ ทรงสุบินว่า น้ำเต้าที่ควาน ไล่ออกแล้วเหลือแต่เปลือกเปล่า เป็นของเบาควรจะลอยอยู่เหนือน้ำกลับจมลงไปอยู่ที่หน้าคูดของหนัก

สมเด็จพระบรมศาสดา ทรงทำนายว่า ต่อไปในอนาคตกาลมนุษย์ผู้มีตระกูลต่ำ และคนพาลทั้งหลายจักเป็นผู้มีอำนาจวาสนาบรธาด้วยคำโต ๆ ที่มีมนุษย์เหล่านั้นพูด แลกล่าว แม้เป็นถ้อยคำที่เลือนล่อยหาหลักฐานมิได้ ไม่เป็นสุภาสิต ก็จักเป็นถ้อยคำที่ตงมัน เป็นที่ชดถอของประชาชน อนึ่งถ้อยคำของบรรพชิตที่เป็นบาปเป็นคนทุศีล จักเป็นถ้อยคำประหนึ่งว่านำคนให้ออกจากทุกข์ได้ ถ้อยคำนั้นจักตั้งอยู่มั่นคงในสงฆ์สันนิบาต อุจน้ำเต้าที่เบาจมลงในน้ำนั้นนั้น ๆ

ข้อที่ ๑๓ ทรงสุบินว่าศิลาแห่งใหญ่ ๆ มีประมาณเท่าบ้านเรือน เป็นของหนักควรจมอยู่ที่หน้า แต่กลับลอยอยู่เหนือน้ำ อุจสำเภาแลเรือใหญ่จะนั้น

สมเด็จพระบรมศาสดา ทรงทำนายว่า ต่อไปในอนาคตกาลบรรดามนุษย์ที่มีตระกูล และที่เป็นบัณฑิตทั้งหลายจักตกต่ำเสียใจ ยากไร้หมกอำนาจวาสนาลง บรธาด้วยคำของผู้มีตระกูลและผู้เป็นบัณฑิตพูดแลกล่าว แม้เป็นถ้อยคำที่เป็นหลักฐานและเป็นสุภาสิต ก็จักไม่เป็นที่เชื่อถือของประชาชน จักเป็นถ้อยคำที่ถูกคัดค้าน และดูหมิ่นเยาะเย้ยจากประชาชน อนึ่งถ้อยคำของบรรพชิตผู้มีศีลปเป็นที่รัก ผู้ฉลาดในธรรมวินัย จักไม่เป็นที่เชื่อถือ และไม่ตั้งมั่นอยู่ในสงฆ์สันนิบาต อุจศิลานหนักเลือนล่อยอยู่เหนือน้ำจะนั้น ๆ

ข้อที่ ๑๔ ทรงสุบินว่านางเขยคาน้อยตัวหนึ่งไล่ติดตามงูเห่าตัวใหญ่ด้วยกำลังรวดเร็ว กรันไล่ทันแล้ว กัดเนื้องูเห่ากลืนกินประดุจตั้งว่า กัดกินก้านดอกบัวจะนั้น

สมเด็จพระบรมศาสดา ทรงทำนายว่า ในอนาคตกาลบรรดาบุรุษทั้งหลายจักเป็นผู้มีราคะกล้าแข็งหนาไปด้วยกิเลสจักประพฤติตัวตามอำนาจแห่งราคะจริต ลุ่มหลงอยู่ในภรรยาที่เป็นสาว ๆ เมื่อเป็นดังนี้ บรรดาข้าทาสบริวารและทรัพย์สมบัติในเรือนก็จักเป็นของตกอยู่ในอำนาจภรรยาทั้งสิ้นสามีจะจับจ่ายใช้สอยก็ไม่ได้ตั้งใจ จะถูกภรรยาดูต่ำว่ากล่าวด้วยถ้อยคำต่าง ๆ ให้ได้รับความเจ็บอาย ภรรยาสาวเหล่านั้นจักกระทำสามีให้อยู่ในอำนาจดูทาสและเด็กคนใช้ จักตั้งตนเป็นใหญ่ข่มขี้สามีทนตามความชอบใจทุกประการ ๆ

ข้อที่ ๑๕ ทรงสุบินว่า บรรดาพญาหงส์ทองผู้เป็นสัตว์มีตระกูลสูง เทียว
ติดตามแวดล้อมกาผู้เป็นสัตว์ต่ำช้า ประกอบด้วยยศถรรวม ๑๐ ประการ

สมเด็จพระบรมศาสดา ทรงทำนายว่า ท่อไปภายภาคหน้ากษัตริย์ทั้งหลาย
จักเป็นผู้ไม่ฉลาดในศิลปศาสตร์ต่าง ๆ มีความระแวงสงสัยต่อความวิบัติแห่งราชสมบัติ
ของพระองค์ เชื้อก่ายของอำมาตย์ผู้ไม่มีตระกูล ผู้อยู่ใกล้บาทมุลของพระองค์จักไม่
พระราชทานอิริยยศแก่อำมาตย์ผู้มีตระกูลและผู้เป็นบัณฑิต จักพระราชทานอิริยยศแก่
อำมาตย์ผู้ไม่มีตระกูลต่ำ มีพนักงานเครื่องทรงและช่างกลบกลเป็นต้น บรรดาอำมาตย์ผู้
บริบูรณ์ด้วยชาติตระกูลและผู้เป็นบัณฑิต เมื่อไม่ได้ที่พึ่งพำนักจากพระราชาแล้ว ก็จัก
ไม่อาจสำเร็จการเลี้ยงชีวิตอยู่ได้จึงเทียวไปประจบสวามิภักดิ์บำรุงอำมาตย์ผู้ไม่มี ชาติตระกูล
ต่ำช้าซึ่งเป็นผู้ตั้งอยู่ในอิริยยศ คือความเป็นใหญ่ด้วยหวังว่าจะได้พึ่งพาอาศัย

ข้อที่ ๑๖ ทรงสุบินว่า บรรดาแพะทั้งหลายไล่ติดตามเสีย เพื่อเคี้ยวกิน
เป็นอาหาร บรรดาเสียทั้งหลายเห็นแพะแต่ไกล ก็มีความสอสังหวาดเสียว กลัวแพะเป็น
กำลังพากันหนีหลบซ่อน ณ พุ่มไม้และป่าชฎเป็นต้น

สมเด็จพระบรมศาสดา ทรงพยากรณ์ว่า ในอนาคตกาลจะมีไปข้างหน้า
กฤษบุตรผู้ไม่มีตระกูลจักเป็นราชพัลลภเป็นที่สนิทสนมในพระราชา จักได้เป็นใหญ่มี
อำนาจมากฝ่ายกฤษบุตรผู้มีตระกูลทั้งหลายจักตกอับกลับเป็นคนต่ำช้า มีชื่อเสียงมิได้ปรากฏ
พวกราชพัลลภเหล่านั้นจักทูลพระราชาให้เช็ดอ้อยคำของตนแล้ว จักมีอำนาจในตำแหน่ง
หน้าที่ทั้งหลาย แล้วจักวางอำนาจแย่งเอาทรัพย์สินสมบัติของผู้มีตระกูล มีที่ดินและ
เรือกสวนเป็นต้น อันเป็นของมีสับเนื่องมาแต่บรรพบุรุษ ครนกฤษบุตรผู้มีตระกูลซัดจัน
โต้แย้งมิยอมให้พวกราชพัลลภเหล่านั้น ก็ถูกคามขู่เชิญด้วยอาชญาต่าง ๆ ก็จำต้องยอมให้
ด้วยความจำใจแล้วแลต้องนอนซมเซาอยู่ด้วยความเสียดาย อนึ่งฝ่ายภิกษุผู้เป็นอลัชชชทั้ง
หลายเล่า ก็จักเบียดเบียนย้ายภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รักตามชอบใจตน ภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก
เหล่านั้นเมื่อถูกเบียดเบียนและย้ายที่ต่างก็พากันหลบหนีไปสู่น้ำ มุ่งหาความสงบสุขตาม
ความพอใจของตน ๆ

เรื่องพุทธทำนายพระสุบินของพระเจ้าบัสเสนทิโกศลครั้งทีนำมาแสดงไว้ ณ ที่
นี้ หากจะคิดเห็นเป็นแต่เพียงเรื่องที่รรถกถาจารย์แต่ก่อนท่านรจนาขึ้น โดยประสงค์ให้
เป็นอุทาหรณ์เพื่ออุปมาอุปไมยในการแสดงธรรมแก่อุบาสกอุบาสิกา ให้พึงคิดเห็นโลกธรรม
อันกำเนินไปหรือหากำเนินไปโดยนัยส่วนใด ภาคหนึ่งในภาวะแห่งอุทาหรณ์อันเป็น

พุทธพยากรณ์แล้วอะไรก็เกิดขึ้นแก่มนุษย์และสังคมของเขา เนื้อความทั้งนัยยะจะเป็นอุทาหรณ์ในการสอนศีลธรรมจรรยาส่วนหนึ่งเท่านั้นก็ย่อมได้

คำสอนหรืออุทาหรณ์ที่เกี่ยวกับศีลธรรมจรรยา ซึ่งได้บัญญัติกันขึ้นแต่กาลก่อนๆ นั้นถ้าจะไม่คิดเห็นว่าเป็นเรื่องพ้นสมัยเสียแล้ว เราอาจจะได้ความคิดเห็นเป็นสำคัญมีอยู่ในคำสอนและอุทาหรณ์เหล่านั้นมิใช่น้อย เพราะคำสอนที่เกี่ยวกับศีลธรรมจรรยา ล้วนแต่เป็นข้อบัญญัติขึ้นจากความจัดเจนในการแก้ปัญหาให้บรรลุสู่คุณธรรม โดยอาศัยประสบการณ์ในวิถีชีวิตของมนุษย์เป็นปฏิบัติฝึกฝน เพื่อผลแห่งบทบาทบัญญัติของศีลธรรมจรรยา และกับบทบาทบัญญัติของศีลธรรมจรรยา ย่อมเป็นสิ่งอำนวยผลในด้านจิตใจเป็นสำคัญ เมื่อภาวะของจิตใจได้รับการเรียนรู้ อบรม ฝึกฝนให้เชื่องอยู่ในวิถีแห่งศีลธรรมจรรยาเป็นอย่างดี การดำรงชีพและดำเนินชีวิตของชนทั้งปวงก็ย่อมบรรลุคุณธรรม ทำให้เกิดความสุสงบได้เป็นที่สุดเพราะจิตใจที่ดีย่อมนำเกิดการกระทำทางกายทางออกในทางที่ดีได้

การสอนศีลธรรมจรรยาให้คนทั้งหลายเกิดความรู้ ความเข้าใจ เกิดความรู้สึกยอมรับกันนั้น มีอุปายโกศลต่าง ๆ กันเป็นหลายวิธี เรื่องพระพุทธานายพระสุทินของพระเจ้าบัสเสนทิโกศลนี้ ก็เป็นไปในอุปายโกศลอย่างหนึ่ง อาศัยที่อรรถกถาจารย์จรรยา เนื้อความยกขึ้นเป็นอุทาหรณ์ให้เกิดการอุปมาให้เห็นอกุศลกรรมอันมนุษย์จักก่อขึ้นในอนาคตกาลเมื่อคราวหนึ่งสมัยหนึ่ง ซึ่งมีได้กำหนดชัดชัด แต่เปิดโอกาสให้สัปบุรุษที่เจริญด้วยคุณธรรมแห่งสติปัญญาแห่งตน ๆ พึงพิจารณาเอาเองเถอด ว่ากาลนั้นสมัยนั้นอกุศลกรรมของมวลมนุษย์กล้าแข็งขึ้นเพียงไรแล้วจะนำไปให้เกิดความไม่ปรกติสุขแก่สังคมสักเท่าใด และในที่สุดอะไรก็เกิดขึ้นแก่มวลมนุษย์และสังคมของเขา ก็อกุศลกรรมนี้มีใช้คอกหรือหากเกิดกล้าแข็งนักหนาขึ้น ย่อมเป็นเหตุให้มนุษย์ถึงความฉิบหาย และทำให้โลกประลัย ดังได้เล่ามาแต่ในบทก่อน ๆ

อย่างไรก็ตามที่ ในตอนต่อไปนี้ขอให้มาพิจารณาบทบาทความเป็นไปในด้านคุณธรรมของมวลมนุษย์ นับแต่ภายหลังพุทธกาลมาจนประจวบเวลาปัจจุบันนี้บ้างว่า ชนทั้งปวงได้ประกอบการอันเป็นไปในการดำรงชีพ และดำเนินชีวิตของพวกเขาหรือเรา ๆ ท่าน ๆ กล่าวโดยเฉพะทางด้านจิตใจว่าได้พากันเพียรปฏิบัติในอันที่จะเป็นไปในการสร้างสรรค์กุศลกรรม หรืออกุศลกรรมสิ่งใดมากสิ่งใดน้อย หรือสร้างควบคู่กันอย่างละเท่า ๆ กันทั้งสองสิ่ง หรือสร้างสมแต่เพียงกุศลกรรมแต่เพียงสิ่งเดียว หรือปฏิบัติไปในทาง

อกุศลกรรมโดยตลอด ในประเด็นเหล่านี้ ย่อมไม่เป็นการง่ายนักที่ชนทั้งปวงจะพิจารณา
เห็นความจริงโดยไม่อคติเข้ากับตนเองโดยเลือกที่รักมักที่ชัง เหตุเช่นนี้อรรถกถาจารย์
แต่ก่อนจึงได้รจนาเป็นอรรถกถาแสดงอุทาหรณ์ เพื่อให้ชนทั้งปวงได้เกิดความคิดเห็น
เชิงอุปมา โดยมิได้ซัดไซ้ไปยังบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งเป็นการตัดอคติในตนเองออกไป
ทำให้สามารถพิจารณาโลกธรรมด้วยโลกทรรศน์ที่กว้างขวาง และแลเห็นความจริงได้

อุทาหรณ์อันแสดงให้เราเห็นถึงโลกธรรมเมื่อภายหลังพุทธกาล คือถัด
จากเวลาที่สมเด็จพระมหาสมณโคดมเสด็จสู่ปรินิพพานแล้ว ที่แสดงให้เห็นได้ว่า มนุษย์
และสังคมของเขาเสื่อมทราม ทรุศโทรมลง โดยเฉพาะค่านิยมใจนั้น เราอาจพิจารณา
ได้ในแต่ละด้านโดยลำดับ

กล่าวโดยเฉพาะในด้านการศาสนา ก็ปรากฏเหตุการณอันคำนึงต่อมาใน
วงการพระพุทธศาสนา ค่อยเสื่อมลงไปโดยลำดับสมดังที่สมเด็จพระมหาสมณโคดมทรง
ตรัสไว้พระพุทธศาสนามีอายุกาลเพียง ๕๐๐๐ ปี และยังทรงพยากรณ์อะไรจักเสื่อมสูญ
จนกระทั่งสิ้นพระศาสนา ดังมีพรรณนาความพิศการอยู่ในตอนต้นบทนี้แล้ว ประการหนึ่ง

กล่าวในด้านศีลธรรมและจรรยาของมนุษย์ทั้งปวง แต่เมื่อภายหลังพุทธกาล
และกระทั่งถึงทุกวันนี้แล้ว เนื้อความในอรรถกถาเรื่อง พระพุทธทำนายพระสุบินของ
พระเจ้าปัสเสนทิโกศล ซึ่งได้นำมาแสดงไว้ในท่ามกลางบทนี้ น่าที่จะเป็นสิ่งที่เปรียบเทียบ
คุณธรรมของชนทั้งปวงในห้วงสังคมปัจจุบันว่า มีคนจำนวนสักก็มากน้อยที่ดำรงคุณ
แห่งศีล ธรรม จรรยาเอาไว้ได้เป็นเหตุให้ตนเองบริสุทธิ์พ้นจากข้อกล่าวอันเป็นอุทาหรณ์
แห่งพระสุบินของพระเจ้าปัสเสนทิโกศลนั้นบ้าง แม้ว่าอุทาหรณ์ในอรรถกถาเรื่องนี้ จะ
เป็นเพียงส่วนน้อยที่แสดงออกประจักษ์แจ้งอันน้อย ๆ ที่ฉายส่วนอันเป็นอกุศลกรรม ที่
มนุษย์พึงเห็นตนเองได้จากกระจกเงาอันน้อย ๆ นี้ก็ตาม

กล่าวในด้านชีวิตความเป็นไปของคนในปัจจุบันบ้างแล้ว สิ่งที่เป็นความทุกข์
ซึ่งชนทั้งปวงเผชิญหน้าอยู่และยอมรับอยู่ด้วยกันว่า เป็นความทุกข์ที่มนุษย์แต่ละรูปแต่ละ
นามไม่อาจหลบหลีกหนีไปได้เลย เปรียบเหมือนเงาของตนเองที่เฝ้าติดตามไปได้ทุก
หน ทุกแห่ง ทุกกาลเวลา ความทุกข์เหล่านี้คือ ความเจ็บไข้ ความขัดสนยากจน และ
ความวิวาทบาทหมาง สิ่งที่เป็นความทุกข์เช่นนี้ แม้เกิดขึ้นกับผู้ใดแต่เพียงประการใด
ประการหนึ่งก็ย่อมทำให้เกิดความลำบากเสื่อมทรามมากอยู่ แต่ถ้าหากเกิดขึ้นทั้ง ๓

ประการเล่า คนผู้นั้นจับรับไว้ได้หรือ ถ้าเขาจะมีไ้จับใช้ลำพังร่างกาย แต่จิตใจยังจับ
ป่วยถึงขั้นวิปริต ถ้าเขาไม่แต่ยากจนเพียงขาดทรัพย์สินยังจะอับปัญญาอีกด้วยเล่าจะช่วย
ตนของเขาให้พ้นทุกข์ได้กระไร ช้ำร้ายถ้าหากเขายังตกอยู่ในโมหะและโทสะ คือ หลงไป
ในความโกรธเป็นเจ้าเรือน ก็ย่อมจะเป็นทางนำไปเขาทำลายตนเอง หรือบุคคลอื่นให้
ฉิบหายได้เป็นที่สุด ความทุกข์ทั้ง ๓ ประการ ซึ่งเรา ๆ ท่าน ๆ พึงแล้ ๆ เห็น ๆ กันอยู่
ในทุกวันนี้ ก็เป็นอุทาหรณ์เมื่ออยู่ในอรรถกถาว่าด้วยเหตุอันจะนำให้โลกประลัยด้วยภัยสาม
ประการคือ โรคนครกับ ทุพภิกขภัยกับ และสัตถันทรกับ อันได้กล่าวแล้วในบทที่
พรรณนาว่าด้วย โอกาสโลกประลัย ความพิศการมีอยู่ในบทนั้น

ก็สภาพการณ์เป็นไปของมนุษย์และสังคมของเขาคงกล่าวในเชิงอุปมาโดยอาศัย
อุทาหรณ์แต่เพียงนั้น่าที่จะพึงพ่งเห็นได้ว่า มนุษย์และภุมิสถานแห่งโลกนี้ยังจะเป็นปรกติ
ที่อยู่หรือเสื่อมทรามลง โดยเฉพาะในค่านิจใจและศีลธรรมจรรยาเป็นประการใด

คราวนี้ลองมามองดูสภาพการณ์ในค่านที่คนเรา ดำรงชีพและดำเนิน ชีวิตเกี่ยว
ข้องด้วยวัตรธรรมบ้าง เราจะเห็นได้ว่าตลอดระยะเวลาอันยาวนาน ซึ่งแสดงด้วยเหตุ
การณ์ทางประวัติศาสตร์ให้ปรากฏ คนทั้งหลายล้วนต่างชวนชวย และพากเพียร พยายาม
สร้างทำสิ่งที่เรียกว่า เครื่องมือ และสิ่งของนานาประการเพื่อได้ใช้สอยเป็นไปตามความ
เชื่อว่า อาจนำให้เกิดความสำเร็จประโยชน์ในความสะดวกสบายและเป็นสุขได้สมปรารถ
นา กระนั้นก่เกิดการดำรงชีพและดำเนินชีวิตอาจจะดีขึ้นกว่าสมัยบรรพกาลโดยลำดับ แต่
ชีวิตความเป็นอยู่จะสับสนและซับซ้อนหนักขึ้นเหตุด้วยคนจำนวนไม่น้อย ได้นำเอาความ
เชื่อ และการนับถือตนเองไปผูกพันกับค่านิยมในวัตถุปัจจัยต่าง ๆ หนักขึ้น ความสับสน
ในการที่จะให้ได้มา การเข้ายึดถือสิทธิ และอันตรายในการใช้สรรพสิ่งวัตถุเพิ่มพูนขึ้น
ตามขั้นแห่งความอุดมของวัตถุที่คนสร้างสม และคิดหลงในสิ่งนั้น ๆ สายธารประวัติ
ศาสตร์ของมนุษยชาติได้แสดงบทเรียนแก่เรามาโดยตลอดแล้วมิใช่หรือว่า การทำสงคราม
ระหว่างมนุษย์ด้วยกันนั้นเกิดขึ้นจากการแย่งทรัพย์สิน การแย่งสิทธิอำนาจและความโง่
เขลาเบาปัญญา ลุ่มหลงไปค่านิยมทางวัตถุนั้นแลเป็นเหตุ

การที่มนุษย์พวกหนึ่งมีสติปัญญาและความสามารถในการผลิตวัตถุปัจจัย เพื่อ
ยังให้เกิดคุณประโยชน์ มีความสะดวกสบายในทางร่างกายของมนุษย์นั้น ย่อมเป็นสิ่ง
ที่ดีจะปฏิเสธเสียเลยมิได้ แต่คนส่วนใหญ่ซึ่งเป็นผู้นำผลผลิตอันเป็นวัตถุนั้น ๆ มาใช้โดย

ไม่มีความรู้ความเข้าใจพอกับยังลุ่มหลงไปต่าง ๆ ก็ย่อมเป็นเหตุให้เกิดภัยอันตราย มาสู่ มนุษย์และโลกนี้ให้ถึงแก่ความฉิบหายได้

ในปัจจุบัน คนส่วนมากต่างตระหนกกันอยู่บ้างแล้วว่า ความผิดพลาดในการ ใช้วัตถุปัจจัยต่าง ๆ ได้ทำให้เกิดมหันตภัย ๓ ประการด้วยกันคือ

๑. ความน่าเสียทั่วไปในโลก ซึ่งรวมถึงความวิบัติต่าง ๆ ในธรรมชาติ อันได้แก่น้ำเสีย ดินเสีย และอากาศเสียเป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นพิษอันตรายที่ค่อยๆ เติบโตขึ้นอย่างช้า ๆ เกินกว่าที่มนุษย์ธรรมดาสามัญจะมองเห็นได้ ปัญหาเช่นนี้ล้วนเกิด มาจากความโลภ ความเห็นแก่ตัว ความสะเพร่าของมนุษย์ในการใช้วัตถุปัจจัย ด้วย หย่อนปัญญา

๒. การล่องละเมิดธรรมชาติ ด้วยความปรารถนาอันไม่มีที่สิ้นสุดและจิตใจ พ้นการควบคุมด้วยศีลธรรมจรรยา เป็นเหตุมนุษย์เข้ารุกรานและทำลายทรัพยากรทาง ธรรมชาติ ด้วยความต้องการผลประโยชน์ส่วนบุคคลในระยะสั้น ๆ การล่องละเมิด ธรรมชาติเช่นนี้ ทำให้เกิดมหันตภัยต่อเนื่องกันไปในระยะยาว และจะรุนแรงขึ้นโดย ลำดับ โดยมีอัตราสัมพันธ์กับอำนาจที่มนุษย์ได้แสดงออกในการทำลายทรัพยากรทาง ธรรมชาตินั้นแล

๓. การที่มนุษย์เพิ่มพูนกำลังทางประชากรขึ้นอย่างรวดเร็ว และมีได้มีแผน การอันรักกุมและพิถีพิถันในการจัดระบบสังคมมนุษย์ให้ดีพอ ความสับสนย่อมเกิด ตามขึ้นมาในหมู่มนุษย์ อันได้แก่อาชญากรรมในรูปแบบต่าง ๆ ความขัดสนอดหยาก ไร้ภักดิ์ใช้เจ็บ ความล้มเหลวทางการเมือง ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นมหันตภัยอันจะทำ ให้มนุษย์และโลกถึงแก่ความฉิบหายได้

ความเป็น ไป ของมนุษย์ ทั้งปวงที่ได้ แสดงมาโดยลำดับในเชิงอุทาหรณ์ต่าง ๆ นี้ ล้วนแต่เป็นอกุศลกรรมอันเกิดแต่ ความโลภ ความโกรธ และความหลง ซึ่งเป็น อกุศลมูล มีโลภะ คือความโลภอยากได้ไม่มีที่สิ้นสุด เมื่อเกิดขึ้นในจิตของผู้ใดแล้ว ย่อมทำให้จิตใจของผู้นั้นกระสับกระส่ายกระวนกระวาย กิจจะเอาให้ได้ด้วยเถียว ไม่ เหลียวไม่แลถึงคุณแต่โทษ เมื่อไม่สมหวังก็โกรธ เป็นโทษเสียดิประทุษร้ายทุบตีประหัต ประหารเป็นต้นนี้คือโลภะเป็นเหตุให้เกิดอกุศลอื่นอีก คือ โทสะ ได้แก่ความโกรธ เมื่อ เกิดขึ้นในจิตของผู้ใด ย่อมทำให้ใจของผู้นั้นเร่าร้อน กระวนกระวาย กิจหาอุบายที่จะ

ทำร้ายประหัตประหารถ่ายเดียว ไม่แลเหลียวถึงคุณแลโทษ ประโยชน์มิใช่ประโยชน์ เห็นผิดเป็นชอบ เห็นกงจักรเป็นดอกบัว คือตัวโมหะ ซึ่งเป็นเสมือนฝาปิดกั้นไม่ให้ เห็นคุณความดี นี้อือโทสะเป็นเหตุให้เกิดอกุศลอื่นอีก คือ โมหะ คือความหลงไม่รู้จริง อาจทำสิ่งที่แม้ผิดกฎหมายผิดศีลธรรมจรรยาได้ อกุศลมูลทั้ง ๓ ประการนี้เปรียบ ได้ดังเพลิงประลัยกัลป์ แม้นเกิดลูกโพล่งขึ้นในจิตใจของผู้ใดผู้หนึ่งเข้าแล้ว หากไม่สามารถระงับดับลงได้ ย่อมจะเป็นอันตรายเผาไหม้ตนเองให้ฉิบหาย และยังไม้แก่จำเพาะ ลำพังจะเผาไหม้ในส่วนตนเท่านั้น ถ้าบังคับไว้ในชอบเขตส่วนบุคคลมิได้ก็จะนำไปเกิด เป็นไฟไหม้ลามทำร้ายเป็นมหันตภัยแก่สังคม และจะกลายเป็นเหตุให้โลกประลัยสาบสูญ ไปได้ในที่สุด

การนี้ทั้งหลายอันมนุษย์กระทำและดำเนินไปในทางอกุศลต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นเหตุ ให้เกิดฉิบหายและเป็นอันตรายนักหนาแก่มวลมนุษย์ และโลกซึ่งเราได้อาศัยมาโดยลำคับ นี้ นับวันจะทวีความรุนแรงขึ้นเป็นลำดับ แลดูไปเบื้องหน้าแล้วเป็นสิ่งที่น่าสพึงกลัวความ เลวร้ายที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตคงจะร้ายแรงเป็นอีกก็เท่าทวีคูณ เป็นการยากจะนึกเห็น ลำพังมนุษย์เช่นเราทำน นานที่จะเกินสติปัญญาและความสามารถที่จะหาญเข้าไปแก้ไข หรือกำจัดภัยอันตรายที่เกิดมีอยู่ในเวลานี้ และจะเกิดมีต่อไปในอนาคตกาล เพราะลำพัง ตนเองก็ไม่เป็นการง่ายในการประคับประคองมิให้ตกไปในทางแห่งอกุศลกรรมได้โดยตลอด ในประเด็นเช่นนี้แล้วมนุษย์ทั้งหลายจะมีอะไรเป็นที่พึ่งเล่า

คำตอบที่ดีที่สุดในประเด็นนี้ ศาสนาเป็นที่พึ่งแห่งเราได้ เพราะนอกจากวิชา อื่น ๆ ในโลกที่สอนให้เรารู้จักเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้เป็นอันมากแล้ว ศาสนาเป็นสิ่งที่สคัญที่ สอนให้เรารู้จักตนเองตามสภาพที่แท้ของมัน เพื่อให้รู้ทัน เพื่อให้ลดความเห็นแก่ตัวลง และด้วยการลดความเห็นแก่ตัวลงอย่างรู้เท่าทันอยู่ทุกขณะเท่านั้น ที่มนุษย์อาจเข้าถึงคุณ ค่าอย่างสูงที่สุดได้

การที่จะเอาชนะโลกธรรม โดยเฉพาะลวงก้าวอกุศลมูลใ้กัน ก็มีแต่ศาสนา หรือวิถีแห่งธรรมเท่านั้นที่ช่วยเราได้รับการรับนับถือศาสนาเท่ากับว่า เป็นการดำรงชีวิต ด้วยวิธีที่สูงขึ้นเป็นขั้น ๆ จากหยาบที่สุดไปจนละเอียดที่สุด เพื่อความหลุดพ้น หรือรอก พ้นที่เรียกได้ว่าเป็นเสรีภาพที่แท้ หรือตามพระบาลีเรียกว่า วิมุติ

ก็แต่ในสมัยนี้กล่าวได้ว่า เป็นช่วงสมัยที่มนุษย์และสังคมสืบสน อุกุศลกรรม กำลังกล้าแข็ง ความวิปริตล้วนแต่เป็นไปอย่างรุนแรง มนุษย์ทั้งปวงส่วนมากตกอยู่ใน ห้วงของอวิชชา เมฆหมอกความขุ่นมัว คือ โลภะ โทสะ และโมหะท้อหุ้มจิตใจให้ หม่นหมอกและมีตมณธ์ ชนทั้งนั้นก็ยอมที่จะคิดไม่เห็นคุณธรรมแห่งศาสนาได้ง่าย กวายน ภาวะการณ์เช่นนี้จึงเป็นวาระที่พระบรมโพธิสัตว์ อันจะได้มาตรัสรู้ต่อจากสมเด็จพระ มหาสมณโคตม คือพระศรีอริยเมตไตรยบรมโพธิสัตว์จักได้สำเร็จพระเมตตามหารมย์ แห่ง พระองค์ให้ปรากฏ เพื่อความประสงค์ช่วยเหลือมวลมนุษย์ในโลกให้ได้รับโอกาสแก้ไข ในสิ่งที่ผิดพลาด ชำระล้างเสียซึ่งอกุศลกรรมต่าง ๆ การกำจัดเสียซึ่งทุกข์ภัยนานาประการ อันเป็นภัยอันตรายใหญ่หลวงที่มนุษย์กำลังเผชิญและ ได้รับการคุกคามอยู่ในขณะนี้

พระศรีอริยเมตไตรยบรมโพธิสัตว์ ทรงพากเพียรสร้างสมบารมิตั้งมีความ พิศุติการอันได้แสดงมาแต่บทัน ๆ แล้ววันนี้ก็ด้วยพระประสงค์เสด็จมาตรัส เพื่อช่วยขจัด ความทุกข์และทำนุบำรุงมวลมนุษย์ให้เป็นสุขโดยแท้ แม้ในช่วงเวลาปัจจุบันนี้ยังมีคน หมู่มาก กิจเห็นว่ากาลสมัยแห่งศาสนาของสมเด็จพระมหาสมณโคตมยังดำรงอยู่ ดังที่ พระบรมศาสดาพระองค์นั้นทรงตรัสไว้พระศาสนาของพระองค์เป็นเวลา ๕,๐๐๐ ปีก็ตาม แต่กาลเวลาภายหลังพุทธกาลมานานเพียง ๒๕๐๐ ปีเศษ พระสัทธรรมได้ถูกละเลยไป จากความสำนึกของมหาชนเป็นจำนวนไม่น้อย ความสำคัญของพระสัทธรรมได้เปลี่ยนแปลง จากความชื่นชมยินดีของมวลมนุษย์ที่มีต่อวัตถุปัจจัยนานาชนิดที่เกิดขึ้นมาใหม่ ๆ ไม่มีที่ สันสุก จนเป็นที่ยากจะกลับคืนสู่ถิ่นฐาน หรือหักห้ามความนิยมในวัตถุให้ผ่อนเบาลงได้ ซ้ำในกาลปัจจุบันนี้มีผู้นำที่ดำรงและรักษาพระสัทธรรม ก็ไม่สามารถเสมอด้วยพระบรม ศาสดา หรืออริยบุคคลแต่บรรพกาล จึงไม่อาจยังให้ประสพการ ได้เป็นที่สำเร็จประโยชน์ แก่ปวงชนทั้งหลายโดยเหตุแห่งพระสัทธรรมอันกำลังลง การประกอบกิจอกุศลกรรมก็ กล้าแข็งหนักขึ้นโดยลำดับ เมื่อถึงขีดสุดในฤทธิ์ของมัน ก็ย่อมจะนำมาซึ่งความฉิบหาย แก่มวลมนุษย์แล

การณ์ทั้งนี้ถ้าเราทำนุทั้งปวงยังจะยอมรับว่าอีก ๕๐๐๐ ปีข้างหน้าจึงจะถึง ยุคแห่งพระศรีอริยเมตไตรยลงมาตรัสในมนุษยโลก ย่อมไม่เป็นการพอที่เลยเพราะถ้าเรา เติงแลดูเหตุการณ์ และพฤติกรรมของมนุษย์ในทุก ๆ วันแล้วล้วนตกอยู่ในภาวะสับสน กวาวที่จะเป็นอันตรายอยู่ตลอดเวลา และมหันตภัยอันจะถึงชั้นโลกประลัยนั้นอาจจะเกิดขึ้น เมื่อไรก็ยอมได้

พระศรีอริยเมตไตรยบรมโพธิสัตว์ ในปัจจุบันชาติประทับสถิตย์อยู่ ณ ทิพย์-
วิมานในแดนสวรรค์ชั้นดุสิต อันเป็นแดนที่ไม่ห่างจากมนุษย์โลก เพื่อพิจารณาโอกาส
เสด็จลงมาโปรดมวลมนุษย์ และจะเสด็จมาโดยพลันเมื่อมนุษย์ชาติตกอยู่ในมหันตภัย อัน
อาจทำลายมวลมนุษย์ซึ่งเป็นที่รักแห่งพระองค์

ในกาลสมัยที่ว่างจากพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้มาตรัสในมนุษย์โลกนี้ พระศรี-
อริยเมตไตรยบรมโพธิสัตว์ แม้จะยังมีได้ลงมาตรัสโดยแท้ตามพระพุทธานุภาพ แต่ก็มิ
ได้ทรงเพิกเฉยต่อมวลมนุษย์ซึ่งดำรงชีพ ดำเนินชีวิตไปตามลำพังแห่งกำลังขงสัตว์โลก
แต่ได้ทรงประทานพระเมตตาบารมี พระปัญญาบารมี แก่มวลมนุษย์อยู่เนือง ๆ กระนั้น
ก็ตาม มวลมนุษย์ธรรมดาสามัญหมู่ใหญ่ยังไม่อาจคิดเห็นได้ในบทบาท ของพระศรีอริย-
เมตไตรยบรมโพธิสัตว์ยังพากันเชื่อว่า ยังไม่ถึงกาลที่พระบรมโพธิสัตว์พระองค์นี้จะเสด็จ
มาโปรดสัตว์ ยังอีกนานต่อไปข้างหน้ากว่า ๒๕๐๐ ปี การที่พระศรีอริยเมตไตรยบรม-
โพธิสัตว์จะเสด็จมาตรัสเมื่อใดนั้น ประเด็นความข้อนี้อย่าพึงกำหนดลงไว้ให้เป็นตายตัว
แน่ชัด เพราะเหตุอันจะเกิดโอกาสโลกประลัยด้วยมหันตภัย ๓ ประการ คือ ภัยจากไฟ
ภัยจากน้ำ และภัยจากลมนี้ ย่อมจักเกิดขึ้นเมื่อไรก็ย่อมได้ ทั้งนี้เนื่องมาแต่อกุศลกรรม
อันเกิดแต่อกุศลมูล ๓ ประการ ที่มวลมนุษย์เป็นผู้ปองก่อกวนหากกล้าแข็งหนักหนาจน
มีฤทธิ์ถึงขีดสุดเร็วเข้าเท่าใด อายุกาลแห่งโอกาสโลกประลัยก็จะถดถอยเข้ามาสู่มวลมนุษย์
ปานนั้น พระศรีอริยเมตไตรยบรมโพธิสัตว์ ทรงตระหนักในความเป็นไปเช่นนั้นเป็น
อย่างดี แลด้วยจิตใจแห่งพระองค์อันเปี่ยมทันด้วยพระเมตตาคุณ พระกรุณาคุณ แก่
มวลมนุษย์อันเป็นที่รักและควรแก่ความสงสาร พระองค์จึงทรงประทานทิพย์รังษีอันเกิด
แก่พระบารมีซึ่งพระองค์ได้ทรงพากเพียรบำเพ็ญมาแล้วในอดีตชาติ ๑๖ อสงไขยแสน
มหากัลป์ เพื่อปฏิบัติการส่องกายสูจิตใจในมนุษย์แต่ละรูปแต่ละนามให้เกิดปฏิริยาในการ
ชำระล้างเมฆหมอกอันขุ่นมัววิชชา เป็นต้น ซึ่งห่อหุ้มดวงจิต และวิญญาณนั้นให้กลับ
ใสสะอาดเพื่อจักได้แลเห็นและสำนึกความสำคัญแห่งสัจธรรม อันจะทำให้เกิดรู้สึกเห็น
ความผิดพลาดในการดำรงชีพซึ่งดำเนินชีวิตไปในทางอกุศลผล ผ่อนเพลจากความหลงติด
ในวัตถุนิยมหลงเสียบ้าง เลิกประพฤติปฏิบัติล่วงละเมิดธรรมชาติ ละวางอำนาจในการเข้า
ครอบครองทรัพยากรแห่งโลก ด้วยความเห็นแก่ตัวและสะเพร่า หากมวลมนุษย์หมู่ใหญ่
ได้รับทิพย์รังษี อันเกิดแก่พระบารมีในพระศรีอริยเมตไตรยบรมโพธิสัตว์ ส่องฉายเข้า

สู่จิตใจ และได้รับปฏิภริยาชำระล้างความขุ่นมัวออกได้แล้วไซ้ โลกมนุษย์ก็ย่อมยังเป็น
ที่หวังว่า จักคงดำรงอยู่เป็นแดนอันควรแก่ความผาสุกของมนุษย์ชาติสืบต่อไปได้ใน
ในอนาคตกาล

พระศรีอริยเมตไตรยบรมโพธิสัตว์นี้ทรงบำเพ็ญเมตตาบารมีเป็นเอนกนานา
ประการ อันจักนับกำหนดชาติภพมิได้ พระเมตตาบารมีแห่งพระองค์ก็เปล่งทิพยรังษีแผ่
ก่่าออกไปในอนันตจักรวาล เปรียบยิ่งด้วยรังษีอันเกิดแต่ดวงอาทิตย์ ซึ่งจักส่องฉายไป
โดยทั่วถ้วนทุก ๆ หนแห่งในแหล่งหล้า แลด้วยพระเมตตาบารมีแห่งองค์พระศรีอริย-
เมตไตรยบรมโพธิสัตว์เป็นดังนี้ มนุษย์ชนทั้งหลายพึงสำเนียงนึกเถิดว่า ในปฏิบัติกาลของ
ท่านอันดำเนินไปในทางออกุศลกรรมนั้นย่อมตกอยู่ในคลองพระเนตรแห่งพระบรมโพธิสัตว์
โดยตลอด หากแต่พระเมตตาธิคุณอันเปี่ยมในพระหทัยแห่งพระองค์ ท่านย่อมจะได้รับ
โอกาสสำนึกในการกระทำของท่าน และแก้ไขความผิดพลาดบกพร่องนั้น ๆ ให้เป็นไป
ในทางที่ถูกที่ควร ได้รับโอกาสตั้งต้นชีวิตที่เป็นสุขในวิถีแห่งสัทธรรมได้ โดยการรับ
การชำระล้างด้วยทิพยรังษีจากพระศรีอริยเมตไตรยบรมโพธิสัตว์

สาธุชนทั้งหลาย ขอได้โปรดใช้ปัญญาญาณของท่านพิจารณาโดยสิ่งที่ควรชอบ
เถิดเถิดว่า พระศรีอริยเมตไตรยบรมโพธิสัตว์นี้จักได้มาตรัสเป็นสมเด็จพระบรมศาสดาใน
อนาคตกาล เป็นพระพุทธเจ้าพระองค์สุดท้ายแห่งภัทรกัปนี้ ก็แลพระพุทธเจ้าอันได้
ตรัสรู้ซึ่งพระสัมมาสัมโพธิญาณในอดีตชาติและจักมีต่อไปในอนาคตนั้น เป็นที่ทราบกันใน
หมู่พุทธบริษัทว่ามีมากมายหลายพระองค์จนพันที่จะคณนานับให้ไต่ถ้วน ทั้งพระคำรัสใน
สมเด็จพระมหาสมณโคดมที่ทรงตรัสไว้ในที่หนึ่งว่า “สมเด็จพระสรรเพชญ์พุทธเจ้าทั้ง
หลายที่ได้ตรัสรู้แล้วแลเสด็จเข้าสู่ปรินิพพานล่วงไป ๆ ก็ที่จักมาตรัสรู้ในภายภาคหน้านั้น
มากกว่าเมื่อก่อนในท้องพระมหาสมุทร” พระศรีอริยเมตไตรยบรมโพธิสัตว์ก็จะได้มา
ตรัสรู้ต่อไปในอนาคตกาล เป็นสมเด็จพระสรรเพชญ์พุทธเจ้า ทั้งพระคำรัสแห่งพระผู้มี
พระภาคเจ้าพระองค์นั้นแล

ก็แลพระพุทธเจ้าแต่ละองค์ซึ่งได้ตรัสรู้แล้วแลเสด็จเข้าสู่ปรินิพพานก็ดี พระ
บรมโพธิสัตว์อันจักได้มาตรัสรู้เป็นสมเด็จพระสรรเพชญ์พุทธเจ้าก็ดี ในทางคติแห่งมหา
ยานิกายว่าล้วนแต่บังเกิดจากธรรมกายเป็นเหตุแท้เดียวกัน พระบรมโพธิสัตว์ศรีอริย-
เมตไตรย ซึ่งจะได้มาตรัสรู้ในอนาคตกาล ก็บังเกิดมาแต่ธรรมกายองค์ปฐมนั้นแล

หนึ่ง สมเด็จพระสรรเพชญ์พุทธเจ้าองค์จะได้ตรัสรู้ในอนาคตนั้นแล้ว หากจะ
 ปรากฏแก่มวลมนุษย์นั้นอาจจะมีจำเป็นต้องอยู่ในลักษณะมนุษย์ภาวะเสมอไปมิใช่หรือ ใน
 เมื่อพระสัทธรรมนั้นมีความสำคัญเสมอด้วย ธรรมกาย และพระธรรมกายนั้นอาจนิรมาน
 ออกมาให้ปรากฏในรูปบุคคลาธิษฐานโดย เป็นรูปธรรมต่าง ๆ ที่มนุษย์ธรรมกาสามัญ
 จะเข้าใจได้ง่าย องค์พระศรีอริยเมตไตรย อันเป็นบุคคลาธิษฐานบังเกิดแต่ธรรมกาย
 ย่อมไม่จำเป็นต้องปรากฏพระองค์ในลักษณะมนุษย์ภาวะเสมอไป แต่อาจปรากฏในลักษณะ
 ทิพย์รังษีอันมนุษย์ทั้งปวงอาจสัมผัสในพระองค์ได้ ได้รับความการชำระล้างปฏิกุลในดวง
 จิตวิญญาณให้สะอาด สว่าง และสงบสุข ได้รับความคุ้มครองให้พ้นจากไตรปิฎกภัย ได้
 รับประทานสิ่งสันติสุขเสมอหน้ากัน ถ้าบุคคลผู้นั้นได้พบกับทิพย์รังษีนี้เข้าเมื่อใด และ
 ได้รับผล คือ ความคุ้มครองด้วยความเมตตา แต่พระศรีอริยเมตไตรยบรมโพธิสัตว์นี้
 เมื่อไร คราวนั้นสมัยนั้นเขาย่อมจะได้ทราบแท้แน่แท้โดยมิพักสงสัย และสันวิจิตรจนา
 ว่า บัดนี้ พระศรีอริยเมตไตรยบรมโพธิสัตว์ได้เสด็จลงมาโปรดโลกมนุษย์นี้แล้ว ด้วย
 ทิพย์รังษีอันเป็นปฏิภาณแห่งพระองค์นั้นแล

◎ จบบริบูรณ์ ◎

• ทำตำราเมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๓
 เวลา ๑๒.๐๐ นาฬิกา ฯ—

นายจตุตถ์ พยามรานนท์
 ผู้เรียบเรียง

บริษัท อากาศกรัพ

124/1 ถนนลาดพร้าว แขวงลาดพร้าว เขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร
นายอากาศ ความสว่าง สุนทรพิชญ์

 4670250

